

TÜRK İDARE DERGİSİ

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 42

KASIM – ARALIK 1971

Sayı:333

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TETKİKLER :

- | | | |
|----|--|------------------------------|
| 1 | Amerika Birleşik Devletlerinde Banliyö - Suburbs - Çeşitleri ve Problemleri Konusunda Bir Derleme | A. Sezai AYDIN |
| 20 | Görevi Kötüye Kullanma Suçu Üzerinde Bir İzah Denemesi... .. | M. Muhtar ÇAĞLAYAN |
| 34 | Türkiye'nin En Büyük Sorunu, Bölgeler Arasındaki Dengesizlik | İsmail GÜZELİŞ |
| 39 | İsveç Polisi | Hüseyin IŞIK |
| 60 | İdare Amirlerini, Belediyeleri İlgilendiren Önemli Bir İçtihadı Birleştirme Kararı..... | İhsan OLGUN |
| 66 | III. Beş Yıllık Plân Şehirleşme ve Metropoliten Plânlama Özel İhtisas Komisyonuna Sunulan Rapor, Tebliğ ve Notlar..... | Dr. Jur
Alim Şerif ONARAN |
| 84 | Türk Hukukunda Nüfus Sicilleri | Sadrettin SÜRBEHAN |

TERCÜMEUER :

- | | | |
|-----|--|--------------|
| 107 | Federal Almanya'da Köylerin ve Ziraî Alanların Problemleri... .. | Rıza AKDEMİR |
|-----|--|--------------|

İDARÎ COĞRAFYA :

- | | | |
|-----|---------------------------------------|----------------|
| 115 | Ovacık İlçesi İdarî Coğrafyası | Metin ÖZKINAY |
| 127 | HABERLER | Yiğit KIZILCAN |
| 157 | FİHRİST | |

TETKİKLER

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE BANLİYÖ —SUBURBS— ÇEŞİTLERİ VE PROBLEMLERİ KONUSUNDA BİR DERLEME

Derleyen :
Ahmet Sezai AYDIN
İçişleri Bakanlığı
Mahalli İd. Gn. Md. de
Şube Müdürü

Açıklama :

Tarımsal bir ekonomiden sanayileşme durumuna geçen bütün memleketlerde, çeşitli sosyal ve ekonomik nedenlerle, kırsal alanlardan şehirseller yerlere bir insan akını başlamıştır. 18. yüzyıl sonlarına doğru ortaya çıkan bu akın zamanımızda da sürüp gitmektedir.

Sanayi devrimi sonucu şehirlerdeki yüksek ücret, rahat yaşama imkânları ve diğer çeşitli çekici hususlar bu akma hız vermiş; bunun sonucu şehirler büyük şehir, büyük şehirler daha büyük olmaya yüz tutmuşlar ve olmuşlar da. Buralarda nüfusun artışı, artan nüfusun çoğalan ve çeşitlenen ihtiyaçları pek çok problemler ve sıkıntılar doğurmuştur. Bunların bazıları, şehir suyu temini, taşıma, yeşil alan ihtiyacı, gürültü, hava ve suların kirlenmesiyle savaş vb. dir.

Yukarıda değinilen akın, bir zaman sonra ters bir yöne dönmüş bulunmaktadır. Yani, şehirlere yapılan akının aksine şehir dışına bir akın başlamıştır. Banliyölerin biçimlenmesinde çeşitli nedenler varsa da yukarıda değinilen husus — şehir dışına kaçma, en önemli rolü oynamaktadır. Öbür yandan, banliyölerin problemleri, büyük şehirlerin problemlerinden daha az veya küçük de değildir.

Bu derlememizde, Amerika Birleşik Devletlerinde banliyölerin ortaya çıkış nedenleri, gelişme durumları, çeşitleri ve problemlerine değinecek ve kısa bir sonuçla bitireceğiz. (*)

(*) Amerika Birleşik Devletlerinde devam ettiğimiz bir kursta verilen notlardan derlenmiştir.

Halen memleketimizde bütün hızı ile devam eden bu cins, yani şehirlere insan akını yanında, yeni yeni doğmakta bulunan banliyöler bakımından yararlı olacağı düşüncesile böyle bir derleme yapmayı uygun bulduk.

Giriş :

Bugünün Amerikan şehri, bir tek örgüt tarafından yönetilen ve belli sınırlar içinde gösterilen klâsik şehirden çok daha başkadır. Bugünkü şehir bir alış - veriş — downtown — kısmı, geri kalmış yahut gecekondurumunda eski kısımları, şehrin kanuni limitleri ötesinde toplumun asıl kısımları, banliyöleri — suburbs — ile sosyolojik bir karışımdır. Amerika Birleşik Devletlerinde banliyö, kısmen geçimi için ana şehre bağlı olan halkı ve kendi ekonomik ve sosyolojik sınırları içinde uzanan, ana şehrin kanuni sınırları dışında bir toplum, yerleşme yeri olarak açıklanabilir.

Buna karşılık bazı şehirler içinde gelişmemiş ve banliyö durumunda, onun özelliklerini taşıyan yerler de vardır. Şehirseller alanların etrafında her iki tip yerler de bulunabilir.

BANLİYÖLERE KAÇIŞ

Banliyölere Niçin Gidilir?

Şehirseller yerler halkını, şehir dışına iten bu merkezkaç gücün arkasındaki asıl güç veya güçler nelerdir? Bu konuda çeşitli faktörler vardır. Bunlardan birisi, şehir nüfusunun artmasıdır. Nüfus artışı daha geniş alan ihtiyacı doğurur. Yalnız başına bu faktör, banliyölere göçen büyük insan gurubunun durumunu açıklamaya yetmez. Bu akın ikinci Cihan Harbinden sonra daha da artmış, hızlanmıştır.

Amerikan halkının çoğu mevcut yaşama şartları dışında neler ister? Nerede ve hangi koşullar altında arzuları gerçekleştirilebilir? Sorularına da cevaplar bulmak lâzım gelmektedir.

Bu sorular üzerine yapılmış sosyo-psikolojik bir araştırma sonuçlarının özetinde :

Bu düşüncelerden birisi, şehirlerde, daha doğrusu büyük şehirlerde yaşayanların esas ihtiyaçlarını, bu küçük kasaba ve şehirlerin karşılayacak durumda olmalarıdır. Oysaki bunların her ikisinde mevcut kültürel gelişme ve biçim sürecinde, temel beşeri gereçlerin hepsi doyurucu da değildir. Bu gibi yerler, güvenlik, yerseller hizmetleri daha yakından elde etme, yakın komşuluk ve arkadaşlık temin eder. Öbür yandan, bir insanın

çeşitli davranışlarda bulunmasına ve «tanınmak» ihtiyacına çok az cevap verir. Büyük şehir, can sıkıntısına karşı güven, meşguliyet seçiminde daha geniş imkân, kişisel yaşantıya başkalarının istenmeyen karışmasına karşı özgürlük, büyük şehirli olmak gibi durumlara sahiptir. Bununla beraber, bir insanın esas sosyal ihtiyaçlarının çoğunu karşılayamaz. Büyük şehir yalnızlıkla doludur. Doğal ihtiyaç olan arkadaşlığa engel olur. Yanlış anlama ve şüphe doğurur. Davranışla ilgili zamanla konulmuş ve kabul edilmiş değerleri, yerine yenisini koymadan ortadan kaldırır.

Büyük şehirlerde oturanlara göre, orta bir şehirle banliyö arasında bir seçim yapılması düşünülürse bu banliyö yönünde olur. Böyle bir seçimde, daha doğrusu tercihte, banliyölerin çekiciliğine eklenecek Amerikalıların başka sübjektif değerleri de vardır. Bu konudaki çalışmalar, halkın aile meskeni biçiminde müstakil ev sahibi olmak, şehirdekinden daha geniş ve satın almaya gücü yeteceği alanda oturmak istediğini göstermektedir. Ayrıca halk, şehrin pislik, gürültü, kalabalık, trafik ve vergi yükünden kurtulmak, hiç olmazsa azaltmak istemektedir. Bunlar arasına çocukları için özel oyun bahçesi isteğini de eklemek gerekir.

Anaşehirdeki yönetimden daha iyisini ister ve düşünürler. «Politika kokmayan hizmet» isterler. Banliyöde oturanlar, büyük şehirlerde olmayan Meclis - Yönetici sisteminin (*) uygulanmasından yanadırlar. Diğer faktörler yanında daha önemsiz olduğu halde, banliyölerde «daha iyi, daha namuslu» belde örgütü bulunduğu zannedilir. Kırsal ve küçük kasaba toplumunun önem verdiği başlıca kontrol yollarının bazılarını yeniden kurmak ve iyi komşuluk, çok istediği bir şeydir. Çok kimse de böyle düşünür. Bir banliyö adresi, tipik anaşehir adresinden daha yüksek bir prestij sembolüdür. Toplumda ilerlemek için çok geniş bir alanda tanınma kaynağı olarak önemli olan bu durum, bir çok şehirlinin de gözünden kaçmamıştır.

Banliyöler, halkın büyük şehirlerde istediği sayısız ve özel servisleri elde etmek kolaylığına, iş bulma fırsatlarına, değişik davranış imkân ve manzaralara sahiptir. Bir çok kimseler son dakikadaki alış-verişi için bir dükkânın — Supermarket'ler daha büyük alış-veriş listeleri için kullanılır ve oldukça uzaktadırlar, — bir drugstore'un, oyun alanı ve bir ilkokulun hemen evlerinin yakınında olmasını isterler. Diğer eğlence ve işyerlerinin uzakta olmaları önemli değildir. Otomobille gidip gelmek her zaman mümkündür. Bugünkü değerlere göre, ev ve işyeri arasında gidip gelmek

(*) İller ve Belediyeler Dergisi Eylül/1968 sayı 275, Amerika Birleşik Devletlerinde Belediye Biçimleri, D.

için harcanan çaba ve zaman, iş bölgesi yahut fabrika yakınında oturmamak yanında hiç de yüksek sayılmaz.

Banliyölerde Yaşamayı Mümkün Kılan Faktörler Nelerdir?

Bu soruya verilecek en kısa cevap :

«Taşımanın ve haberleşmenin modern teknikleridir.» olarak verilebilir. Bir dereceye kadar sanayiin ademi merkezियeti de bir faktördür. Elektrik gücü de önemlidir. İkinci Cihan Savaşından sonraki refah, Federal Devletin yeni ev satın alanların borçlarını garanti etmesi de bu faktörler arasındadır. Harp Malûllerine Yardım ve Federal İskân teşkilâtları, kendilerine birer ev satın almağa gücü yetmeyen geniş sayıdaki ailelere düşük faizli ipotekler yaparak banliyö hareketine esaslı yardımı sağlamış oldular.

Birinci Cihan Savaşı, Birleşik Devletler’de şehirleşmeyi hızlandırdı. Herkes yerleşmek için daha fazla yer aramaya başladı. Bunu da şehrin dışında buldular. Harp öncesinde — II. — otomobil modası umumileşmişti. Doğrusu orta sınıf için gerekli bir araç durumuna gelmiş. Henry Ford, Model T. «fakir kimsenin arabası» nı üretime başlamıştı.

1920 lerden önce de banliyölerde oturanlar vardı. Ancak o günlerde, büyük şehirler dışına sefer yapan trenler ve bunların yolcuları banliyölere gidip gelirlerdi. Fakat bugün banliyölerdeki yaşamayı mümkün kılan «otomobil» ortaya çıktı.

Modern haberleşme metodlarının banliyö hareketinin bir faktörü olduğuna, daha önce de değinmiştik. Bugünün ucuz telefon hizmeti çok az kimseyi anaşehirle ilgisiz bırakır. Bugün telefon, hizmetlerin daha çabuk elde edilmesinde, banliyöde oturan patronun şehirdeki adamı ile temasında, şehirdeki eşin «ev ihtiyaçlarının temininde» ve kilometrelerce uzaktaki akraba ve dostlarla her an ilgilenmede kullanılır.

Otomobil ve telefon olmasaydı, daha önce değindiğimiz bugünün değer örneklerinin hiç birisi gelişemezdi. Böyle bir durum olsa bile, bundan çok az kimse yararlanabilirdi.

Banliyölerin Gelişme Nisbeti :

1960 dan önceki on yıl içinde metropoliten alanların banliyö nüfusu, artan bütün nüfusun üçte ikisi ve toplamı 53 milyona ulaşan % 47 nisbetinde artmıştır. Nüfusu 50 binin altındaki şehirlerin çoğunun banliyölerinde herkes büyümeyi kendi gözleriyle görmüştür. 1950 denberi nüfus artışının hemen dörtte üçü anaşehirler dışındaki şehrsel alanlarda olmuş-

tur. Bu konudaki sayı bundan önceki sayımda % 50 civarındaydı. Şimdi büyük şehirler o kadar genişlemiş durumdadırlar ki — bir çok eyaletlerde — şehirlere yeni alanlar eklemek mümkün değildir. Çünkü bunlar, kanuni sınırlarını doldurmuş, diğer bir şehirle birleşmiş durumdadırlar.

Chicago şehrinin kanuni sınırları içinde boş toprak yok gibidir. 1950 ve 1960 yılları arasında nüfusunun % 3,5 unu kaybetmişti. — Bu yıllardan önceki on yıl içinde % 7 bir nüfus artışı vardı. — Oysaki banliyölerinde % 71 bir artış olmuştu. Minneapolis ve St. Paul, her iki şehir % 4,7 nüfus kaybetmişler, bunların banliyölerinde ise % 114,7 artış olmuştur. Bir çok anaşehirlerde — core city — nüfus artışına rağmen büyük şehirlerde bu artış hiç yoktu. En büyük artış California banliyölerinde yer almıştır. Bu eyaletteki anaşehirlerde nüfus, kısmen ilhaklar ve kısmen de boş arazi bulunması nedeni ile artmıştır.

Tabii olarak, banliyölerde oturanlar sayısının artması, bütün memlekette benzer değildir. En büyük artış Büyük Göller Bölgesinde, Mexico Körfezi ve Pasifik Okyanusu sahillerinde olmuştur. Bazı alanlar, anaşehirler olsun metropoliten olsun, nüfus kaybına uğramışlardır. Bu durum özellikle, madencilik çalışmalarında, yahut imalattaki değişiklik sonucu ekonomik esaslara uyma güçlüğü çeken bölgelerde vaki olmuştur. Yeni İngiltere - New England - bölgesi, tekstil sanayiindeki esasları kaybedince nüfusu güneye kaydı. Pennsylvania kömür madenlerindeki depresyon da aynı sonucu doğurmuştur. Scranton, Pennsylvania, bütünü ile nüfusunun % 10 unu, New Bedford, Massachusetts, % 1 e yakınına, Wheeling, West Virginia %4 ünü kaybettiler. Bunlara karşılık Florida Eyaleti Orlondo şehri % 124, California Eyaleti San Jose şehri % 120, Arizona Eyaleti Tucson şehri % 86 nüfus artışına kavuştular. Nüfus artış ve eksiliş konusundaki durum işte bu uçlar arasındadır.

BANLİYÖ TİPLERİ

(Çeşitleri)

Banliyö tipleri oldukça değişik ve çeşitlidir. Bir dereceye kadar bunları sınıflandırmak da çok zordur. Amerika Birleşik Devletlerindeki banliyöler bazı özelliklerine göre altı grupta toplanabilirler. Bunlar şöylece sıralanabilir;

1 — Bunlardan birisi, şehrin dışında «ikamet edilen — dormitory» banliyölerdir. Şehirleşmemiş topraklar üzerinde şehirlerden gelen akını kapsamak suretiyle kurulan banliyölerdir.

- 2 — İkincisi, sanayi banliyöleri,
- 3 — Üçüncüsü, büyüyen şehirler içine giren, içinde kalan meskûn yerler — Enclaves — de banliyölerden sayılmaktadır.
- 4 — İstirahat ve eğlence yerleri olarak teşekkül eden banliyöler,
- 5 — Daha önce bağımsız, alış-veriş bölgesi olan bir yerin daha sonra metropoliten bir alan içinde kalan böyle yerlerde banliyölerden sayılmaktadır.
- 6 — Sınıflandırılmayan ve birçok özellikleri kendinde toplayan yerlerde banliyö kabul edilir.

İkâmet Edilen - Dormitory - Banliyöler :

Oturulan banliyöler, geçimlerini anaşehirler içinde yahut sanayi banliyölerinde sağlayan kimselerin yaşadıkları yerler olarak nitelendirilebilir. Bu tip banliyöler gelişmiş bir iş bölgesine sahip olabilir; fakat bunların yenilerinin çoğu karayolları boyunca kurulmuş bir seri alış-veriş alanlarıdır. Bunların çoğunda toplum anlayışı yoksa da, böyle bir görünüş içindedirler. Aslında bunların sınırlarını anayollar ve trafik tayin eder.

İkâmet banliyöleri, pek pahalı ve lüks kısımları içine aldığı gibi, basit evleri ile çalışan insanlar gurubunu yahut bu iki cins arasındaki kimseleri kapsayabilir. Bu banliyölerin bir kısmı çok esaslı yerleşme kaidelerini takip ederlerse de, bir kısmı daha ucuz «Levit - town» tipinde seri halde inşa edilirler. Geçiş bölgelerinde apartmanlara müsaade edilir. Bazıları sanayii sınırları dışında tutmaya çalışırken, diğer bazıları vergi amacı ile sanayie izin verirler. Bu cins banliyöler üzerinde daha sonra etraflıca durulacaktır.

Sanayi Banliyöler :

Sanayi banliyöleri yahut «uydu» şehirler iki sosyolojist tarafından şöylece nitelendirilmişlerdir :

«Bunlar genellikle, geniş sanayi kuruluşlarının veya bunların bir gurubu etrafında teşekkül etmişlerdir. Fizyografik özellikleri bunları metropoliten alanlardan ayrı bırakır. Bunlar genellikle, çok geniş ve nüfusları diğer banliyölerden daha kalabalıktır. Uydu şehirler halkı aynı yerde oturmak, alış - veriş etmek, ibadet, oyun oynamak, çocuklarını eğitmek ve kazancını temin etmek ve zamanını aynı yerde geçirmek bakımlarından kendi kendine yeter durumdadır. Bu banliyöler halkı, metropoliten gazetelerini diğer tip banliyölerde oturanlardan daha az okurlar. Bütün bunlara rağmen uydu şehrin sanayii, yatırım, yönetim, üretimin satışı, fazla

işçi ihtiyacının temini yönünden anaşehire bağlı olduğu gibi, buralarda oturanlar çeşitli eğlenceler ve özel alış-verişler için merkez şehre giderler. s

Gary ve Dearborn gibi eskiden kurulmuş ağır sanayi banliyölerinden ayrı olarak İkinci Cihan Savaşından sonra hafif ve orta sanayi fabrikalarının banliyölerde kurulması amacı da ortaya çıkmıştır. Bunun en önemli nedeni, sanayiın dağılması - Decentralizing - düşüncesi idi. Sanayiın çeşitli gurupları ayrı yönelim ve gereklere dayanır. Demiryoluna, su gücü ve akıntısına ,diğer güç kaynaklarına yakın olma zorunu yahut büyük sanayi desteğine ihtiyaç duymayan fabrikaların banliyölerde kurulması tercih edilmektedir.

20. yüzyıla dönüşten İkinci Cihan Savaşına kadarki zaman süresinde, esas sanayi alanları, içinde sanayi yavaş fakat devamlı olarak yayılıyor ve dağılıyordu. Bu durum, özellikle Orta Atlantik, Pasifik ve kuzey bölgelerinde bugün de devam etmektedir. Endüstri sıkıştığı yahut itildiği için değil, bazı olumlu faktörler nedeni ile anaşehirleri terk etmektedir. Bunlar için banliyöler daha düşük vergi, daha ucuz arsa ve daha güzel konum temin ederler ki, bir fabrika için bunlar çok çekicidirler. Yine banliyöler, fabrika işçileri için daha iyi park yerleri temin ederler; böylece fabrika, işçilerin evlerine yaklaşmış, taşıma işlerinde kullanılan çok büyük kamyonlar anaşehirlerin dışına çıkarılmış, fabrikalar karayolları kavşaklarında kurulmuş ve büyük trafik yığmağı hafifletilmiş olur.

Büyük sanayi şehirlerindeki sanayiın yayılmasına karşılık sanayide bir dereceye kadar dağılma da olmuştur. Küçük şehirler sanayie daha fazla yer vererek daha önemli ekonomik birim olmaktadırlar. Bu örnek özellikle güneyde, Güney Atlantik eyaletlerinde daha çok göze çarpar. Buradaki şehirler kısmen metropoliten alanların genişlemesi, kısmen de Yeni İngiltere bölgesinden göçen sanayiın sonucu gelişip büyümektedirler. Ulusal Savunma Bakanlığı, termonükleer silâhlarla yapılacak hücumlara karşı korunma bakımından sanayiın dağılmasını teşvik etmişse de, bunun çok az tesiri olmuştur.

Gary ve Hammond, Chicago şehrinin banliyöleri, düşünülerek ve bilinerek kurulmuş sanayi banliyöleridir. Michigan Gölü kenarındaki yerler çelik sanayi ihtiyacı için en uygundur. Kansas şehrinin banliyösü Argentine yarı bağımsız bir sanayi banliyödür. Saint Louis şehrinin Granite City, Madison ve Venice aldı üç büyük sanayi banliyösü vardır.

Sarılmış Banliyöler — Enclaves —

Bazı Amerikan şehirleri o kadar çabuk büyürler ki, sonunda kendi banliyölerinin bir kısmını yutarlar. Bir şehir ekonomik yönden birdenbi-

re önem kazanır, artan iş imkânı, yeni gelen insanların yerleşmesi nedenleri şehrin sınırlarının dışı doğru genişlemesini gerektirir. Bu olay sırasında şehrin civarındaki [bağımsız banliyöler alanları itibarile olduğu gibi kahlrlar. Asıl şehir bu gibi banliyöleri her yandan sararsa da, bunlar isimlerini ve bağımsızlıklarını sürdürürler. Los Angeles'in bu cins 14, Cincinnati'nin 3, Detroit'in 2 banliyösü vardır.

Dinlenme ve Eğlenme Banliyöleri — Recreational Suburbs —

Bu cins banliyöler nadiren kendiliklerinden var olur veya vücut bulurlar. Bunları, anaşehirde oturanların oyun, eğlence, istirahat vb. nedenlerle gittikleri yerler olarak düşünmek ve kabul etmek daha doğru olur. Bunlar, bir göl, deniz veya bir ırmak anaşehir yakınında bulunabilir; plajlar, dans salonları, piknik için yapılmış yerler, eğlence parkları nedende ortaya çıkarlar.

Bazı banliyöler kumarhaneler, diğer çeşitli yasak işlerin sığmağı olurlar. Bunların nedenleri, buralarda kanunların uygulanmasında gevşeklik olmasındandır. Böyle yerler eyalet hudutlarında, bazan da devletlerarası sınır boylarında olur. Öbür yandan bu gibi yerlerin nüfus sayıları da pek yüksek değildir.

Çok Yönlü Banliyöler :

Banliyöler, bir fonksiyon için plânlanmış ve kurulmuş olmadıkları gibi, çeşitli yönlerden bakıldığında yukarıda değindiğimiz tiplerden bir kaçını da temsil edebilirler. Bu durumu Detroit banliyösü Livonia çok güzel açıklar. Burada bir yarış alanı, geniş çapta hafif sanayi, bir dereceye kadar ağır sanayi ve çok geniş bir yerleşme alanı vardır. Üstelik meskenler aynı değer ve biçimde değildir. Bunlar, işçilerin oturabileceğı evlerden son derece pahalı evlere kadar değişir. Dearborn çok. zengin kimseleri içine aldığı gibi, aynı zamanda Ford Motor şirketinin fabrika işçilerini de içine almıştır. Hazel Park, bir işçi banliyösü olduğu gibi yarış alan ve sanayiini de ihtiva eder.

İKAMET BANLİYÖLERİ

İkamet banliyöleri arasında bazı yeni örnekler de vardır. Genellikle, zenginler banliyölere göçtüğü halde, toplumlarda işçiler de banliyölere taşınmaya başlamışlardır. Bugün gelirlerin her kademesinde ve her sırasında banliyölerde yaşayanlar vardır. Anaşehirdeki gelirlere eşit geliri olanlar değişik durumlarda olsa bile, örgütlerle ilgili davranışlarda bulunabilmektedirler. Bu noktada ikamet banliyölerine veya tiplerine dikkat et-

mek lâzım gelir. Bunların çoğu karışık bir gurup teşkil ederler. Amerikalıların amacı sosyal karışıklıkları azaltmaktır. Tamamile homojen olan guruplar arasında her zaman mümkün olmayan yaşama biçimi, inanç ve gelir düzeyini bölüşmeyi kolaylaştıran banliyöye göçmekle elde ederler.

Zenginler Banliyöü :

Bu asrın başlangıcından, önce zengin Amerikalılar şehrin dışında inşa ettirdikleri ve bir sürü hizmetçilerle doldurdukları evlere göçmeye başladılar. Bunlar, şehirlerdeki işlerine trenle gidip geliyorlardı. Philadelphia dışında, Pennsylvania demiryolu boyundaki gelişmeler bu çeşit olayları gösterir. Bugünkü zenginler banliyölerinde, 20 dönüm ile 200 dönüm arasında arsalar bulunabilir. Bu büyüklükteki arsalar az gelirli kimselerin kırdaki yaşama düşüncesi ve arzularına tesir eder ve artırır.

Bunlarda evler mimarların kendi düşüncelerine göre tanzim ettikleri cinstendir. Hizmetler de pek lüks tiptedir. Cleveland'ın bir banliyösünde, evlerin üstleri polisler tarafından dağıtılmaktadır. Böyle banliyölerin çoğunda, fiilen banliyö örgütüne yönetilen kulüpler ve burada oturanlara özel «şehir parkları» vardır. Bir başka durum, zenginler normal şehir hizmetlerini — sokakların aydınlanması, kaldırım yapılması, muntazam cadde ve sokak vb. — istemezler. Çünkü bunlar onlara şehir yaşayışını hatırlatır. Zenginlerin çoğu, çok geniş şehirler civarında, ana- şehirden uzak, onun dışında, açık arazide oturmak istemektedirler. Bunlar kendileri için «şehirli» denilmesinden de hoşlanmazlar.

Bu cins banliyölerin yönetim örgütü, buralarda oturan ve yönetici durumunda olan amatörler tarafından yürütülür ve onların bir başarısıdır. Bazı zengin banliyölerinin profesyonel şehir yöneticileri de vardır. Fakat çoğunlukla, esas yönetici — belediye başkanı, denetçi, şehir amiri gibi. — aynı mahalde oturanlardan olur. Öbür yandan devamlı olarak görev yapan, fakat profesyonel olmayan, seçilmiş, kitabet işlerini yürüten kimseler hizmet ettikleri zengin adamların evlerine nazaran daha mütevazı evlere sahip olabilirler.

Seçimle işbaşına gelen, şehir meclisi ve okul kurulu, kadın ve erkek olmak üzere burada oturan zenginlerden teşkil edilmiş olabilir. Bunlar kendi amaçlarına — banliyölerine daha aşağı durumdaki aile veya gurupların gelmesine ve yerleşmesine engel olmak, çocuklarının en gözde hazırlık okullarına ve üniversitelere girmelerini sağlayacak eğitim sistemine sahip olmak, — uygun siyaseti yerleştirmeyi isterler. Genellikle, bunların bir kısmı metropoliten şehir örgütü ve anaşehirdeki değişikliklerle yakından ilgilenirler. Böyle banliyölerde oturanlar aslında, anaşehirin iş ve

imalât firmalarının sahip ve yüksek bürokratları yahut daha önceleri mülk sahibi olanlardır. Bu gibi kimselerin, «Örgüt Adamı» olarak «iyi vatandaş» örgütlerinin (kurulmasına yardım etmek ve «metropolitan alan problemleri» ile ilgilenmek gibi kamu işlerinde yer almak görevleri olduğu da kabul edilir.

Zenginler banliyösünde oturanlar, anaşehir politikasında oynadıkları rolü meskenlerin bulunduğu yerlerde de sürdürürler. Bunlar anaşehir politikasına müessir olacaklarına inandıkları için, daha az gelirli kimseler gibi banliyönün bağımsızlığı ile ilgilenmezler. Aksine orta gelirlielerin teşkil ettiği banliyölerde oturanlar, banliyölerinin ilhak edilmesinden yahut metropolitan şehir yaratılmasından daha çok korkarlar. Bunlar için ilhak edilme sonunda kendilerince hakikaten önemli olan bazı konular üzerine — özellikle okul, eğitim ve banliyö arazilerinin kullanılması gibi. — tesir edeceğinden çekinirler. Yüksek gelirli de aynı durumu, metropolitan değişme yönünden kabul etmezler.

Orta Gelirli Banliyö :

Bu tip banliyöler orta gelirli kimselerin yeridir. Bürokrat işçiler, kalifiye işçiler, vitrinciler, makinist ve sanatkârlar, esnaflar gibi.. Buralardaki evler genellikle maliyetlerine göre seri halde inşa edilmişlerdir. Yığın halde yapılan bu evlerde oturanlar, yığın halindeki kültür ve tembellik modasını yakından takibederler. Bunlar yenilik, değişiklik taraftarı değildirler. Hem kendilerini ilgilendiren metropolitan alan ve hem de dünya problemlerinin çözümü ile ilgilenmezler. Onlar için, sosyal karşıtlıklar demokratik kuruluşlar yolu ile çözülecek nesneler olmadığı gibi, kendi amaçlarını paylaşılanlarla bu karşıtlıklardan sakınırlar. Kendilerinden daha aşağıdaki kimselerle, azınlık ve ırk gurupları ile temasları yoktur. Evleri haber ve resimli mecmualarla doludur. Bu banliyölerde oturanlar «kendilerini başkalarına ayarlamış» durumdadırlar. Onlar ataları gibi kendi düşüncelerine göre değil, başkalarının düşüncelerine göre hareket ederler.

Bu banliyölerdeki insanların özel bir hayat görüşleri ve siyasi anlayışları vardır. Bunlar, kendi yeni durumları, mahalli işler, arsa ve yerleşme hükümleri, eğlence ve dinlenme yer ve plânları, çöp toplama işleri, okul ve okulların müfredatı, yolların kaldırılmanması gibi konularla çok yakından ilgilenirler. İktidar partisine 'karşı ilgisizliklerine rağmen, banliyölerinde kişisel tercihler yolunu seçerler. Millî ve eyalet işleri dışında, partisiz olarak düşünür ve davranırlar.

İşçi Banliyöleri:

Banliyöler, İkinci Cihan Harbinden sonra vasıfsız yahut yarı vasıflı işçilerin yerleştiği yerlerdir. Seri halde inşa edilen aynı biçimde, tek aile ev tipleri, fazla bir değişiklik göstermezler. Taş ve tuğla evlerden daha ucuzdurlar. Bahçeler küçüktür. Cadde ve sokaklar birbirine paraleldir. Diğer çeşitler tercih edilmez. Binalarda, daha doğrusu evlerde estetikten çok, maliyet düşüklüğü aranır. Buralardaki evlere Amerika'nın gelecekteki gecekonduları — slums — gözü ile bakılmışsada, 10 - 15 yıllık kullanılmaları sonunda yine de durumları iyidir.

İşçi banliyölerinin de çeşitleri vardır. Bunların bir çoğu 1920 lerde tramvay hatlarının bittiği yerlerde kurulmuş ve gelişmişlerdir. Bazıları, nakliye şirketlerinin Birinci Cihan Harbinden önce müşterilerini cezbetmek ve anaşehirlerde oturanların pazar günleri gidebilmelerini sağlamak için yaptıkları eğlence parkları etrafında bulunurlar. Bazıları, bir göl veya çay kenarında inşa edilen yazlık evlerin, daha sonra fabrika işçilerince devamlı oturulur hale getirilmesinden meydana gelmiştir. Bu zayıf ve eski evler asgari ölçülerdedir. Bu nedenle sağlık, yol vb. problemler yaratırlar. Bunların çoğu emekli işçiler tarafından işgal edilirler. Buralarda oturanlar bir ev sahibi olma arzusunu tatmin ederler.

İşçi banliyölerinin çoğunun tüzel kişilikleri yoktur. Bu durum, vergiden kurtulmayı ve ucuzluğu sağlar. Bu nedenle bu gibi banliyölerde oturanlar, ekonomik güçlükler sırasında ev sahibi olma durumunu muhafaza ve para tasarrufu yollarını elde ederler. Buralarda pahalı amme hizmetleri de bulunmaz. Orta sınıf banliyölerinde olduğu gibi burada da, devlet veya mahallî yönetime arzu ve heves yoktur. Bu banliyölerde oturanlar, septik çukurlarını kanalizasyon tesislerine, devlet parklarını belediye parklarına, stabilize yolları asfalt yollara, vb. tercih ederler. İşçi banliyölerinde inşaat kanun ve yönetmenlikleri daha az kayıt ve şartları kap şartlar. Buralarda oturanlar ev sahibi olanların en alt ucunda bulunurlar ve bunun altına düşmek de istemekler.

İrk ve Azınlık Banliyöleri :

Amerikan yaşayışının bir çok yönlerinde olduğu gibi, kültürünün bir karakteristiği olan «özelleşme» banliyölerde de kendini göstermektedir. Metropolitene alan ne kadar geniş ise din, ırk ve azınlık banliyölerinin özelleşmesi de o nisbette fazladır. Zencilerin banliyölere geniş imkânlarının çok az oluşu, komisyoncu ve ev satanların politikasından çok bunların gelirlerinin çok düşük olmasındandır.

Uzak bir yerden veya anaşchirden bir banliyöye yerleşmek isteğinde halk bunu nasıl seçer?

Bu konuda çeşitli ayrıcalık ve ayrılıklar rol oynar. «Ayrı olma», bir başka yönden «birlikte olma» prensibi diyebileceğimiz bir dışarıya hareketten doğar. Bir kısım kimseler — zenginler, dindarlar, azınlık gurupları, memurlar gibi. — kendilerini ayırmak, ayrı yaşamak isterler. Bu arzu ve istek, ekonomik ayrıcalık yaratan, geniş bloklar halinde inşa edilen ve ucuza mal olan evler sonucu daha da kuvvetlenmiştir.

Bazı kuruluşların belli yerlerde biçimlenmesi de ayrıcalıklara, «özelleşmeye» sebep olur. Örneğin ,bir yerde bir — synagogue, sinagog — yahudi tapınağı inşaaşı buraya yahudilerin yerleşmesi nedeni olur. Bir kilise inşası da hristiyanlar için aynı sonucu doğurur.

Yukarıda değinilen durum, Amerika'nın geleneksel «eşitlik ve açıklık» düşüncesine aykırılık teşkil etmekte, «ayırım» fikrini ortaya çıkarmaktadır. Bu görüşe karşılık iki husus ileri sürülmektedir.

1— İnsanlar, değer çatışmasına sebep olan uyumsuzluklar ne kadar az olur ve kendi gibilerin arasında yaşarsa o kadar mutlu olur.

.2 — Banliyölerde «aynı cins insanların bir arada bulunmasının «mülk değerlerini koruyacağı» kabul edilmektedir.

Ancak bu iki görüş üzerinde münakaşalar yapılmaktadır. Kabul edenler olduğu gibi, etmeyenler de vardır. Fakat yapılan araştırmalar bunların çok önemli olmadığını da ortaya çıkarmıştır.

Kilise etrafında toplanma esasına dayanan yaşantı biçimlerini ve değerlerini muhafaza gayreti güden Amerika banliyölerinde oturanlar ve onların küçük örgütleri, karışıklıkları azaltma düşüncelerine karşılık siyasi karışıklıkların kaynağıdır. Öbür yandan millî bir problem olan ırk ve azınlık gurupları arasındaki karşıtlıkları, dağınık ve karışık Amerika banliyölerinin gidereceği de kabul edilemez.

BANLİYÖLERİN PROBLEMLERİ

Bugünün gittikçe çoğalan Amerika banliyöleri, büyük şehirlerin gelişmesi lehindeki davranış ve ilhaklarla ilgili kanuna rağmen, Amerikanın kırsal bir memleket olmasından ortaya çıkmışlardır. Öbür yandan daha çok kırsal yaşayışa dönük kanunlar çoğunlukla örf ve adet durumunu aynen muhafaza etmektedir. Sonuç olarak bir şehrin sınırları ekonomik ve sosyal gerçeklerle ilgili olmaksızın her zaman keyfi ve sun'idir.

Yapma bölümlerine rağmen bütün toplum organik bir bütündür. Banliyölerin çoğu 50 mil öteye götürüldükleri takdirde küçülür, kaybolur. Kendi örgüt kaynaklarının cömertçe kullanılması nedeni ile bugünün bağımsız banliyöleri pek pahalıdır. Bunların bazısının nedenleri, önemli psikolojik faktörlere dayanır. Bazıları da yanlış bilgi ve cahillikten doğar. Bütün banliyölerin kendilerine göre çeşitli problemleri vardır.

Bağımsızlık İsteği :

Kenar semtlerin, daha doğrusu banliyölerin yalnız nüfusları değil aynı zamanda sayıları büyük bir hızla artmaktadır. 1911 yılında Saint Louis County' de hükmi şahsiyeti olan sekiz belediye vardı. 1935 de bu sayı 25 e ulaştı. İkinci Cihan Savaşından sonraki gelişme ve genişleme sonunda bu sayı 96 ya yükseldi. Bir çok eyalet ve şehirlerde durum aynıdır. Bu durum halkın anaşehirlerin dışına yayıldığını gösterir. Ancak bu kenar semtler bağımsız bir örgüte — tüzel kişiliğe — sahip olmak isterler. Yerleşme yeri olan bu gibi alanlar, başka bir banliyö veya anaşehire katılmak yerine kendilerinin «tüzel kişilik» kazanması yollarını ararlar.

Halk niçin «kendilerine ait» küçük banliyölerini ister? Bu husus için çeşitli nedenler vardır. Bunlardan birisi, ağır bir şekilde ipotekli ve borçlu olmasına rağmen kendi evine sahip olma arzusudur. Çünkü şehir hizmetlerini yürütebilmek için gerekli geliri elde etmek maksadı ile konulan vergiler anaşehirden gittikçe artmış, ve maliyetleri, yükselmiştir. Buna karşılık banliyölerde oturanlar çok daha az ve düşük vergi ödeyerek ev sahibi olabilmek ümidi içindedirler. Bu yönden bu gibi kimseler yüksek maliyet mücadelesi içinde bulunurlar. Bu durum onların anaşehire katılmalarına karşı duydukları karşıtlığı gösterir. Ayrıca bu hal, icabında tüzel kişilik istemezliğine de neden olur. Çok kere bunu da istemezler. Çünkü şehir hizmetleri vergileri, maliyeti yükseltir.

Müşterek bir inanç durumunda olan diğer bazı nedenler de, anaşehir :

- 1 — Profesyonel politikacılar tarafından yönetilir,
- 2 — Pahalıdır,
- 3 — Mücadelelidir.

Bunlardan birincisi kötü görülür; çünkü yönetim değerleri politikacılar tarafından bozulur. İkincisi, bir statü işareti olan «kendi evini kullanmak» yerine ilâveli hizmetlere karşılık daha geniş bir ev tercihi

etme durumunu ortaya çıkarır. Sonuncusu, daha önceki zamanın kırsal yerlerde yaşama değerlerine ve toplum duygusu arzusuna aykırı düşmesidir. Anaşehir, çeşitli aşağı kültürleri, çeşitli ırk ve azınlık guruplarını içinde toplar. Tek tip banliyölerde bir sınıf, bir cins kültür, bir cins gurup bulunduğundan sosyal tansiyon ve karşılıkları azaltmak isteyen kimselere cazip gelir.

Banliyölerde yönetim daha çok kişiseldir. Çok kimse banliyö memurlarını şahsen veya şöhreti ile kolayca tanıyabilir. Hükümet binasında — Town Hall — anaşehirdekinden daha çok kişisel ve insani davranışla karşılaşılır. Bunların hepsi banliyö severlere çok çekici gelir.

Yönetime Katılma İsteği :

Banliyölerin, bu kadar çeşitli ve dağınık olmasının bir nedeni de psikolojiktir. Vatandaşlar yersel yönetim kararlarına katılmak isterler. Şehirlerde nüfusun artışı, buradaki yaşayışı gayri şahsi kılmış, çok sayıda vatandaşın çeşitli yönlerde yönetime katılmalarını sağlayan eski siyasi sistem zayıflamış, buna karşılık yalnızlık ve yoksunluk hissi çok yükselmiştir. Fakat banliyölerde, demokrasiyi temsil eden çeşitli ilgileri bulmak mümkün görülmektedir. Oysa bir kimse banliyöye gittikten sonra bazı toplantılara iştirak etmek, oyunu kullanmak ve bazı memurları yakından tanımaktan ileri bir duruma sahip olmamış, sadece yönetim kararlarına tesiri olduğunu hissetmiştir.

Bugünün şehirlerinin toplum anlayışı çok müphemdir. Öbür yandan çok azalmış bağlılığı ve dar görüşü nedeniyle vatandaş, mevcut sınırları ve yapısı itibariyle yersel yönetim konusunda ve bütünü ile metropoliten alanda çok az şeyler bilir. Tipik bir vatandaşa göre tek realite, aile ve yakın komşuluktur. Bunların ötesinde «yersel problemlerin çözümüne bir araç bulmak, mahalli bir bilince sahip olmak, çözümleri plânlamak ve ileriye görmek gücü kaybolmuştur.»

Ona göre yersel yönetim, duygusal bir bağlılığı olduğu için değil, onun vasıtasile amme hizmetlerine kavuştuğu ve kendi tesiri olduğunu düşündüğü için iyidir.

Yersel Denetim İsteği :

Bir araştırma, banliyölerde oturanları komşuluk özelliğine ve tesir biçimlerine göre bazı hizmetleri diğerlerinden daha önemli saydıklarını göstermiştir. Mahallî kontrolün elde tutulması istenen en önemli konular muhtemelen şunlardır; arazi ve arsaların kullanılma biçimleri, eğitim, çöp ve çöplerin toplanması, cadde ve sokakların bakımı vb. dir.

Mahallî arzular en küçük hizmetleri, lüks hizmetleri gerektirir. Zengin tabaka, anaşehirin muhtemelen temin edemediği fakat kendilerinin istediği ve güçlerinin yettiği lüks hizmetlere sahip olmayı arzular. Buna karşılık her alanda hukukî ve kanunî olarak yaratılan tek bir model içine itilmeyi de istemezler. Bazen de aksine, zengin banliyöülüler şehirde sahip olduklarından daha azını isterler. Örneğin, cadde ve sokakların kaldırılanmış, aydınlatılmış olmasını hiç de düşünmezler.

Bunların aksine banliyöülülerin çoğunda, anaşehire karşı şiddetli bir nefret ve korku vardır. Böyle yerlerde oturanlar sadece ev sahibi olabilenlerdir. Bunlar hizmetlerin en azma razıdır. Çünkü «gereksiz» hizmetlerin maliyeti artıracağı nedeni ile ev sahibi olmak perestij ve psikolojik memnuniyetinden mahrum kalacaklarından korkarlar. Bunlara göre anaşehirlere katılmak, güçlerinin yetmeyeceği ve yokluğunda idare edebilecekleri bir avuç hizmet anlamını taşır, bu iki eşin sınıf — zengin ve fakir — arasındaki halk tabakası gözünde fazla nimetler zenginlik ve yüksek olma sembolüdür. Bunlar genellikle, fazla hizmet için fazla vergi ödemeyi düşünürler. Öbür yandan bütün bu hizmetlerin, başka bir şehre katılmaksızın kendi meskun yerlerinin hükmi şahıs olarak teşekkül etmesi halinde daha ucuz mal olacağına da inanırlar. Bütün bu nedenlerle banliyölerde oturanlar anaşehirlere katılma, onların bir parçası olma yerine kendi mahallî yönetim ve denetim yetkilerine sahip olmayı tercih ederler.

Emek ve Para Kaybı :

Hukukî de olsa böyle çok küçük parçalar halinde dağılmış banliyölerde sosyal kayıp pek büyüktür. Toplumun böyle çok küçük birimlere ayrılmış olması, ekiplerin makinalaşması, personelin ihtisaslaşması ve bu durumdan yararlanılması pek zordur. Örneğin kanalizasyon yapımı, temiz su temini vb. çok büyük sermaye yatırılmasını gerektirir. Üstelik bunların tam kapasite ile çalışması da gereklidir. Aksi halde ekonomik olmaz. Genellikle bu gibi tesisler metropoliten alanlarda kurulurlar, kuruludurlar. Banliyölerde oturanlar «suyumuz için kendimizi şehre bağlamak istemeyiz» derler Bunların kanalizasyonları ırmaklara dökülür, bu ırmaklarda büyük şehirlerden geçerler. Bu durum problemin devamından, büyümesinden başka bir şey de değildir.

Mütehasıs Kıtığı :

Pek çeşitli mütehasısların varlığına ve bolluğuna rağmen banliyöler eğitimi az, amatör kimselerle işlerini yürütürler. Öbür yandan ban-

liyölerin işleri büyük şehirlerinkine göre daha basit ve daha az mahareti gerektirirse de çok kere mütehassıs ihtiyacı duyulur. Temini de zordur.

Hizmet Noksanlığı :

Banliyöler bazı hizmetlerden de mahrumdurlar. Yukarıda bir yerde değinildiği gibi, bu hizmetlerin vergileri artıracağı kabul edilir. Doğrusu bazı hizmetler şehre nazaran banliyölerde daha pahalıdır. Bunun nedeni nüfus azlığıdır. Meselâ, kanalizasyon, yağmur suları drenajı, sokakların yapım ve bakımı, cadde ve sokakların aydınlatılması vb. gibi, pahalı hizmetlerin yapımı kolay değildir.

İşbirliği Yapma Noksanlığı :

Banliyöler bağımsızlıklarına karşı çok hassas ve kıskançtırlar. Kendi mahalli memurlarına ziyadesi ile kapılırlar. Bir şehir veya diğer bir banliyönün işbirliği yapma teklifi arkasında daima gizli amaçlar düşünür ve ararlar. Bu davranışı ekipmanlarından daha iyi yararlanmalarına engel olduğu gibi koordinasyon noksanlığını artırır.

Eşit Olmayan Vergi Kaynaklarına Sahip Olma :

Banliyölerin rasgele teşekkül eden sınırları içinde, herbirinin yersel yönetim kaynakları son derece değişiktir. Bazılarında çok zengin kimseler veya gelir kaynakları bulunduğu halde bazılarında pek düşüktür. Endüstri bulunmayan, orta yahut düşük gelirli banliyöler bunlara örnektir. Bunların çoğunun geliri ücretleri bile karşılayacak durumda değildir.

Geliri az olan banliyöler federal devlete, eyalet ve bazı özel yersel örgütlere başvururlar Buralarda bir dereceye kadar vergiler yüksek olduğu için sanayi’ce cazip değildir. Diğer bazı kuruluş ve işler için de durum aynıdır. Öbür yandan bu hal, banliyölerde inşaat maliyetlerinin kısmen düşmesine neden olduğundan buralar her sınıf insanın yerleşme alanı haline gelmektedirler.

Vergi — Maliyet — Yükselmesine Neden Olma :

Banliyölerde vergiler ilk zamanlarda anaşehire nazaran düşük görünürse de, zamanla hızlı bir biçimde yükselir. Okul masrafları, bunları karşılamak için arda çıkarılan tahviller, özellikle mülkiyet vergilerini yükseltirler. Nüfusun artışı yersel hizmetleri, dolayısıyla vergileri artırır.

Banliyölerde oturanlar zamanla sokak ve caddelerin daha iyi olmasını (kaldırım ve asfaltlanmasını), itfaiye ve polis teşkilatının genişle-

tilmesini isterler. Bütün bunlarda vergileri git gide artırırlar. Ayrıca vergi artışı ve diğer bir çok problemler banliyölerde oturanları çeşitli sıkıntılara düşürürler. Bu problemler ve bunların çözümü banliyölerde oturanları başka bir beldeye bağlanmaya, yeni eyalet kanunlarının çıkarılmasına veya bir belde olarak teşkilatlanmaya götürür.

METROPOLİTEN ALAN PROBLEMLERİ

Yukarıda banliyölerin problemlerine çeşitli yönlerde değindik. Kısaca da olsa metropoliten alan problemlerine de değinmek yerinde olacak. Büyük şehirlerin de pek çok problemleri vardır. Bunların bir kısmı banliyölerdeki ile birleşir. Genellikle, kanalizasyon ve bunların döküldüğü yerler bir semtin rahatlığı, temizliği, bir başka yerin sağlık yönünden tehlikesi, problemi olur. İktisadî yönden içme ve kullanma suyu temini için civardaki bir ırmak veya gölden faydalanmak, bir birleşmeyi gerektirir. Ayrı yol tutmalar problem yaratır. Trafığın düzenlenmesi, hava kirlenmesinin önlenmesi, gürültü ile mücadele, arsa ve arazilerin kullanılmasının belli esaslara bağlanması da bu problemler arasında sayılabilir.

Bütün bunlar müşterek problemlerdir. Ayrıca bunların hangilerinin daha önemli olduğu konusunda fikir ayrılıkları da bulunmaktadır. Metropoliten alanlarda oturanların belki en büyük problemi ne yapılması lazım geldiği konusunda fikir birliğine ulaşmamış olmalarıdır.

Genellikle kendi müşterek yaşayışlarında her zaman görülen problemlerden bazıları; yersel örgütlenme, maliye, gecekondü ve islahı, okul, ırk ilgileri, arsa ve arazilerin kullanılması vb. olarak sayılabilir.

SONUÇ

Yukarıda nberi Amerika Birleşik Devletlerinde banliyölerin doğuşu, gelişmesi ve bunları tipleri ile problemlerine değinmiş olduk. Bize göre «banliyöleşme» şehirleşmenin kaçınılmaz bir sonucudur. Tarımsal ekonomiden sanayiye geçiş nasıl büyük şehirlerin doğmasına neden olmuşsa büyük şehirlerin sonunda «banliyölere doğru gidecektir.

GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA SUÇU ÜZERİNDE BİR İZAH DENEMESİ

Yazan : M. Muhtar ÇAĞLAYAN
ANKARA Hâkimi

Mefhum :

1) Türk Ceza Kanununun 240. maddesine göre; «Kanunda yazılı hallerden başka her ne suretle olursa olsun, vazifesini suiistimal eden memurCezalandırılır».

Madde, «Memur» sıfatını taşıyan bir kimse tarafından işlenen ve kanunun belli maddelerinde unsur ve şartları tesbit olunmuş «görevi kötüye kullanma» cürümlerinden herhangi birine tevafuk eylemiyen eylem ve hareketleri ceza tehdidi altına koymuştur.

Görevin kötüye kullanılması suçu, mevzuatımıza 1274 tarihli eski Ceza Kanununun 102. maddesine 1330 tarihli kanunla ilâve olunan (1) numaralı zeyl ile girmiştir. Sözü geçen 102. madde ve zeyli, kanun koyucu tarafından 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunundan iktibas olunarak, bu kanuna ilâve edilmiş hükümlerdendir. 1274 tarihli eski ceza kanunumuzun iktibas olunduğu Fransız Ceza kanununda bu hükümlere benzeyen maddeler mevcut değildir.

Fransız ceza kanununda; görevi her türlü kötüye kullanmayı cezalandıran umumî mahiyette bir hüküm mevcut olmayıp, görevin kötüye kullanılabileceği haller, birer birer gösterilmekle yetinilmiş ve bu kötüye kullanma, kişilere ve kamuya taallük eden haller olmak üzere iki gruba ayrılmak suretiyle mütalâa edilmiştir .

Mehaz 1889 tarihli İtalyan eski ceza kanununda umumî surette görevi kötüye kullanma, «keyfi muamele» suretinde hükme bağlanmış bulunmakta idi. Mehaz kanundan «keyfi muamele» ye ilişkin hüküm alınmış, ayrıca 240 madde, kısmen eski ceza kanunundan naklolunmuş ve bu suretle bazı sahalarda mükerrer iki hüküm meydana çıkmıştır.

240. madde hükmü, tamamlayıcı «yardımcı» nitelik taşıyan hükümlerdendir. Yâni kanun koyucu, böyle bir suçü öngörmemiş, ihdas etme-

miş olsaydı; memurların, Ceza Kanununda tesbit olunan belli şekilde görevi kötüye kullanmaları suçlarına girmeyen eylemleri cezasız kalmış olacaktı.

Her ne kadar, metindeki «her ne suretle olursa olsun, vazifenin suiistimali» ibaresini, «kanunsuz suç olmaz» kuralı ile bağdaştırmakta güçlük varsa da; kanun koyucunun «kanunsuz suç olmaz kuralından feragat edebileceği düşünülmeyeceğine göre her halde 240. maddenin kanunî sınırları mevcut olmak lâzım gelir. (1)

Nitekim, bu maddenin Anayasa'nın 8 ve 33. maddelerine aykırı olduğu öne sürülerek, iptaline ilişkin talep, Anayasa Mahkemesince reddolunmuştur. (2). Gerekçede; (... iptali istenen TCK. nun 240 inci maddesinde ise; genel olarak görevi kötüye kullanma suçları söz konusudur. Maddede «Kanunda yazılı hallerden başka, her ne suretle olursa olsun vazifesini suiistimal eden» denilmesinin sebebi, yukarıda örneğini verdiğimiz maddelerdeki gibi görevi kötüye kullanmayı da kapsayan nitelikleri belli fiillerin dışında görevlerini kötüye kullananların cezasız bırakılmamalarını sağlamaktır. Bu itibarla, metindeki «kanunda yazılı hallerden başka» deyiminden, mahkemenin anladığı mânada bir sonuca varmak mümkün değildir.

Maddede, ne gibi hallerin görevi kötüye kullanma olacağının açıkça belirtilmiyerek, «her ne suretle olursa olsun» diye genel bir ifade kullanılmış olması sebebiyle, hangi fiilin suç sayıldığıının belli olmaması gibi bir durum yarattığı yolunda bir iddiaya yer vermek de doğru olamaz.

Burada suçun maddî unsuru, görevin kötüye kullanılmış olmasıdır. Devlet hayatında çeşitli kamu hizmetleri vardır. Bu hizmetlerin yürütülmesini sağlayan mevzuatla, her memurun görevinin niteliği, gerekleri nasıl ve ne suretle yerine getirileceği belli edilmiş ve sınırları çizilmiştir.

Hâkim, önüne getirilen dâvada, bu esasları daima gözönünde tutarak, olayda memurun görevini kötüye kullanıp kullanmadığını kolayca tayin ve takdir edebilecek durumda bulunduğuna göre; bu konuda suç unsuru belli demektir. Ortada, kanunsuz ve keyfî takdirlere yol açacak bir hal mevcut değildir. Bu bakımdan, Anayasa'nın 33. üncü maddesinin öngördüğü üzere kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı ceza veril-

(1) Faruk Erem. Ceza Hukuku, Hususî hükümler 1968. Cilt. I. Sh. 325.

(2) Anayasa Mahkemesi. 12/10/1965, 21/55.

mesi gibi bir durumla karşılaşılmaması da söz konusu olamaz. Suçun öteki unsurları da meydandadır. Bunlar da, failin memur olması, işin memurun görevi ile ilgili bulunması ve nihayet manevi olarak, kastın olmasıdır.) denilmektedir.

Suçun kanuni unsurları :

2) Suçun kanunî unsurlarını şu şekilde telhis etmek mümkündür.

a — Failin, «memur sıfatı» nı taşıması. (TCK. Madde. 279)

b — Kanunda yazılı hallerden başka her ne suretle olursa olsun, görevin kötüye kullanılmış olması;

c — Failde «cürüm kastı» nın bulunması;
lâzımdır.

Ceza Kanununun tatbikatında kimlerin memur olduğu, ayrı bir inceleme konusunu teşkil eylediği cihetle, bu unsur üzerinde şimdilik durmıyacağız. Ve yalnız Yargıtay'ın; (belediye otobüs biletçisinin Ceza Kanununun tatbikatında memur olmadığı gözetilmeden, TCK. nun 240/2. maddesi uyarınca mahkûmiyetine dair verilen hükmü bozan içtihadını (3) buraya almakla yetineceğiz.

Maddî unsur :

3) Suçun maddî unsuru, «görevin kötüye kullanılması» dır. Mehzaz kanunun bizim 228. maddeye tekabül eden 175. maddesinde; «Memuriyetin suiistimal terimi kullanılmıştır. Mehzaz kanunda, 240. maddenin karşılığının mevcut olmadığını yukarıda söylemiştik. Hiç şüphesiz, metindeki ; «...Vazifesini suiistimal eden...» ibaresi ile, «Memuriyete ait görevin kötüye kullanılması» kastedilmiştir.

1930 tarihli yeni yeni İtalyan Ceza Kanununun «Kanunun tasrih eylemediği hallerde fonksiyonların suiistimal» matlabını taşıyan 323. Maddesinde «Fonksiyonlarına bağlı vazifeleri, üçüncü bir şahsa zarar iras eylemek veya ona fayda temin etmek için suiistimal ederek, kanunun mahsus bir hükmü ile suç olarak tesbit edilmemiş bulunan herhangi bir fiil ika eden memur... cezalandırılır» denilmektedir.

Suçun birinci unsurunun gerçekleşmesi için, «vazifenin suiistimali görevin kötüye kullanılması» lâzımdır. Ayrıca, bu kötüye kullanmanın, kanunda yazılı hallerden başka şekill ve suretle vukua gelmesi iktiza eder.

Suçun maddî unsuru; memurun, görevini ,başka bir söyleyişle, görevlerine dahil bulunan kudret ve salahiyetleri kötüye kullanarak, kanunun özel bir hükmü ile suç telâkki edilmemiş olan herhangi bir fiili işlemesi... diye tanımlanabilir.

Şu halde kanunumuz, —Fransız ceza kanunundan farklı olarak— görevin kötüye kullanılmasını iki ayrı şekilde mütalâa etmiştir :

a — Görevin, genel surette kötüye kullanılması (isimsiz kötüye kullanma) .

b — Görevin, özel veya belli şekillerde kötüye kullanılması. Bu ikinci kötüye kullanma, gerek Türk Ceza Kanununda, gerekse özel kanunların muhtelif maddelerinde tesbit olunmuştur. Zimmet (Madde. 202, ihtilas (Madde. 203), görevin ifası sırasında, kanunda muayyen olan usul ve şartlar haricinde olarak, aharın mesken veya müştemilâtına girmek (Madde. 194), memurun kanunen icap eden usul ve şartlara riayet etmiyerek bir kimseyi şahsî hürriyetinden mahrum etmesi (Madde. 181) v.s. gibi.

Suçun hudut ve şümülü :

4) 240. maddede «vazifesini suiistimal eden memur» denmiştir. Buradaki vazifeden, 228. maddede olduğu gibi «memuriyete ait vazife» nin anlaşılacağı şüphesizdir. Oysa, «irtikap» tan bahseden 209 ve 210. maddelerde; «memuriyet sıfatını veya memuriyete ait vazifeyi suiistimal» söz konusu edilmiştir. Şu halde, memuriyet vazifesini suiistimal, memuriyet sıfatını suiistimalden tamamen ayrı bir mefhumdur.

Memuriyet sıfatının suiistimali demek : Memurun, işgal eylediği makam itibariyle, kanunen yapmak mecburiyetinde bulunduğu görevine müteallik muameleden ayrı ve müstakil olarak, kendisine haksız yere para vesair menfaat temini maksadiyle, memurluk sıfat, nüfuz ve kudretini âlet olarak kullanması, demektir. Memuriyete ait vazifenin suiistimali mefhumu ise; memurun, görevi icabı kanunun kendisine bahşeylediği kudret ve salahiyetten faydalanmasını, onu kötüye kullanmasını ifade eder.

Suçun muhtevası :

5) Görevi kötüye kullanma suçunun muhtevasına gelince; Prof. Nurullah Kunter; (bizzat vazife, istimal edilir bir şey değildir. Vazife yapılır. Kullanılan, vazife dolayısıyla memura tanınan kudret ve salâhiyettir. Nitekim, yeni İtalyan kanunundaki umumî suiistimal suçunda; «vazifeye bağlı salâhiyetlerin suiistimali» tabiri kullanılmıştır. Memurun

vazifesinin belli olmasının ehemmiyeti burada kendini göstermektedir. Salâhiyet hudutlarının aşılması halinde vazifenin suiistimal edilmiş olduğunda ittifak vardır. Bu halde, nisbî şahsiyetsizlikten bahs olunur.

Saltelli ve Romano Di Falco gibi bâzı müellifler, mutlak salâhiyetsizlik. yâni memura kanunun vermediği salâhiyetin kullanılması halinde de vazifenin suiistimalini kabul ederler. Yeni İtalyan kanunu tasarısının gerekçesinde de bu yolda bir sarahat vardı. İtalyan Yargıtay'ı da bir kararında bu yolda hüküm vermiştir. Türk Yargıtay'ı da tebliğ memurlarının, vergi borcuna mukabil mükelleften para alarak, zimmetine geçirmelerini, vazifeyi suiistimal şeklinde telâkki etmiştir. Biz, Manzini ve Devi ile birlikte, istimali mümkün olmayan şeyin suiistimali de olamayacağı kanaatiyle, mutlak salâhiyetsizlik hâlinin, vazifeyi suiistimal mefhumuna dâhil olmadığı, bu takdirde TCK. nun 252 inci maddesinde bahis mevzuu olan, nizama aykırı olarak memuriyeti ifa suçu meydana geleceği fikrindeyiz. Devi, tasarı ile kanunun aynı olmamasının, bu yanlış içtihadın doğmasına sebep olduğunu söylemekte ve İtalyan yargıtayının mutlak salâhiyetsizliği, vazife suiistimali saymayan bir kararına da işaret etmektedir.

Demek ki; vazifenin suiistimali bahis mevzuu olabilmek için, memurun salâhiyet hududu dışına çıkması lâzımdır. Salâhiyet hududu dâhilinde kaldıkça, yani vazife icaplarını yerine getirdikçe, vazifeyi suiistimal değil, hüsnü istimal etmiş demektir.) demektedir. (4)

Şu halde memur; işgâl eylediği mevki ve taşıdığı sıfat itibariyle, kanunun kendisine tanıdığı kudret ve salâhiyet hudutlarını tecavüz eylediği ahvalde görevini kötüye kullanmış olur.

Bu sebebe binaendir ki; sulh ceza mahkemesinin... esas sayılı dosyası için yapılan keşfe iştirak etmediği halde, mübaşir...i keşifte imiş gibi göstererek, ücret tahakkuk ettiren hâkimin eylemi, görevi kötüye kullanmak sayılmıştır. (5) Antalya, örnek orman işletmesi Düzlerçamı eğitim kampında görevli bulunan sanıkların, 1963 Haziran ve Temmuz aylarında çalıştırılan otuz kadar işçinin çalıştığı günlerin fazlalaştırılması ve buna mütenazır olarak yevmiye tahakkuk ettirilerek, fazla yevmiyeleri ve çalışmadıkları günlere ait yemek paralarını alıkoyup, kamp ihtiyacına sarfederek, Ağustos 1963 ayı içerisinde 1850 lira hesap makinası, 1000 lira daktilo makinası, pin pon levazımatı ile, bezik takımı gibi ihtiyaç-

(4) Kunter. „Mahkeme içtihatları. İst. Huk. Fk. Mec. 1949. Cilt. IV. Sayı. 1. Sh. 397.

(5) C. U. H. 28/12/1970 430/441. Yayınlanmamıştır.

lara sarfeylemek ve bir kısım parayı da kamp müdür muavinine vermek suretinde tezahür eden eylemlerinin, görevi kötüye kullanma suçunu teşkil eylediğine karar verilmiştir. (6)

Hasta bulunan çocuğunun tedavisini yaptırmak ve evini sattığında yerine koymak üzere, tahsilatından bir kısmını bu maksatla sarfeylemiş bulunan sanığın, hiç bir taraftan haber almaksızın, evini satarak, bu tahsilatını vezneye yatırmış olmasına göre; fiilinde temellük kastı yoksa da kayıt harici elinde bulundurduğu makbuzlarla para tahsil ve bunu yukarıda yazılı şekilde sarfeylemesi, görevi kötüye kullanma suçu sayılmıştır. (7) Köylünün zatî odun ihtiyacı için köylüden para toplayarak, orman idaresine yatıranın, köy muhtarının görevi cümlesinden olmadığı düşünülmeden, ve artan para ile çeşme yaptırılması, köy ihtiyar kurulu kararına dayandırılmış olmasına göre; bu hususun, görevi kötüye kullanma suçunu teşkil eylemiyeceğine karar verilmiştir. (8) Müracaata bırakılan duruşma zabıtnamesini, dosya içerisinde gizliyerek, bir evvelki celseye ait duruşma zaptını ihtiva edecek şekilde diğer bir tutanak düzenleyip, duruşmayı ileri bir tarihe bırakarak, dâvanın müracaata bırakılmasını önleyen zabıt kâtibi, görevini kötüye kullanmıştır, (ö)

Görevi icabı kendisine verilen mermilerden beş adedini keyfi olarak sarfeden bekçinin eylemi (10), yapılan ihbar üzerine, görevi dolayısıyla üzerini aradığı...da sekiz adet tabanca mermisi bulunduğu halde, ikisini yok ederek, altı mermi bulunmuşçasına işlem yapan jandarma karakol .komutan vekili uzatmalı onbaşının eylemi (11), görevi kötüye kullanma suretinde mütalâa olunmuştur.

6) Memurun, görevini yaparken, kanunun aradığı formalitelere riayet etmiyerek, salâhiyet hududunu tecavüzle bir harekette bulunması hali de görevin kötüye kullanılması suçunu teşkil eder. Haciz için giden icra memurunun, usulî kaidelere riayet etmeksizin, kapı kırması gibi. (12) memur, salâhiyet hududunu tecavüz etmedikçe ve görev icaplarını yerine getirmiş oldukça, görevini kötüye kullanmış olmaz. Sanık koy muhtarına, kendi aleyhine bir görev yükletilmesi ve binnetice böyle bir

(6) C. U. H. 22/2/1971 5/82-71/53. Yayınlanmamıştır.

(7) 5. CD. 25/1/1963 5272/503.

(8) 4. CD. 22/11/1963 5459/6239.

(9) 6. CD. 4/5/1965 2596/2656.

(10) 4. CD. 16/6/1965 2776/3878.

(11) 4. CD. 20/4/1965 1577/2144.

(12) Kunter. aynı makale. Sh. 396.

görevin kötüye kullanılması bahis konusu olamayacağı cihetle; zabıtaca, kendisinin arandığını bildiği halde «köyde böyle bir şahıs tanınmıyor, bilinmiyor» diye ilmühaber düzenlemenin, görevi kötüye kullanma suçunu teşkil eylemiyeceğine karar verilmiştir. (13)

Kanunun tanıdığı takdir hakkının gaye haricinde kullanılması hâlinde de görev kötüye kullanılmış sayılmalıdır. Divanı Ali, takdir hakkının yerinde kullanılmasına göre; görevin kötüye kullanılmasının söz konusu olamayacağını içtihat eylemiştir. (14)

7) Âmirin, kanuna uygun olmayan emrini ifa eylemek de görevin kötüye kullanılması sayılmalıdır. Ankara sıkıyönetim komutanlığının verdiği emre binaen, kasaba ve köylerde bulundurulması ve taşınması suç teşkil eden silâh ve emsali gibi şeylerin aranması sırasında; hazır bulunanlar tarafından yere atılmış olan bıçakları almak ve keyfiyeti bir zabıta tesbit etmemekten sanık jandarma karakol komutanı astsubay üst çavuş (A) ve uzatmalı çavuş (B) nin yapılan duruşmaları sonunda: TCK. nun 240. maddesi uyarınca mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. C. Başsavcılığı tebliğnamesinde; «sanık (B) nin, diğer sanık (A) nın emri altında görev yaptığına göre; elde edilen tabanca ve bıçakların kanunî muameleye tâbi tutulup tutulmaması hususu, astsubay olan sanık (A) nın takdirine taallük ettiğinden, sanık (B) nin, tabanca ve bıçaklardan herhangi birinden faydalandığına dair herhangi bir delil mevcut olmadığı halde, bu sanığın da mahkûmiyeti cihetine gidilmesinin yolsuz olduğu» ndan bahisle hükmün bozulmasını istemiş ise de; daire; (sanık (B) nin, (A) nın emrinde bulunmasına rağmen, görevi birlikte ifa etmelerine ve kanunsuz olduğunu bildiği bir muameleye iştirake mecbur olmayıp, bunu üst makamlara ihbar imkânına sahip bulunduğu) nedeniyle tebliğnamedeki bozma isteminin reddi ile, hükmü tasdik eylemiştir. (15).

Yine, tanzim eylediği zabıt varakasında, gümrük eri (A) da yakaladığı çakmak taşını ,yüzbaşının emri ile, hakikî miktarından az gösteren gümrük inzibat başçavuşunun fiili; kaçakçılığı men ve takip görevini kötüye kullanmak (1918 sayılı kanun. Madde. 36/4) sayılmış ve mahkemenin verdiği beraet hükmü, «Âmirin, kanunsuz olduğu zâhir bulunan emrini isgal etmek suretiyle fiili işleminin, kendisini tebriye edemeyeceği ve mesûliyetin, emri veren âmirle birlikte, bunun kanunsuz-

(13) 4. CD. 10/6/1970 3983/4669.

(14) Divanı Ali'nin 5/10/1948 tarihli kararı.

(15) 4. CD. 18/9/1964 3224/3781.

luğunu bilerek icra eden memura da şümulü bulunduğu gözetilmiyerek, yerinde olmayan gerekçe ile beraet kararı verilmesinin yolsuz olduğu» nedeniyle bozulduğu (16) gibi, mahkemenin ısrar kararı da ceza genel kurulunca; «sanığın, adli bir vazifenin ifası sırasında âmirin verdiği kanunsuz emre itaat mecburiyetinde bulunmadığı ve 1918 sayılı Kanunun üçüncü maddesi gereğince gümrük kıtaat erlerinin, kaçakçılığı men ve takip vazifesiyle mükellef olduğu ve bu itibarla, yerinde bulunan bozma kararına uyulmak gerekli iken; yazılı şekilde eski kararda ısrar edilmesinin bozmayı gerektirdiği» nden bahisle bozulmuştur. (17)

Manevi unsur, (kast) :

8) Suçun manevî unsuru kasttır. Suçun, tekevvünü için umumî kast yeterli midir? Yoksa, hususî kastın da aranması lâzım mıdır?. Türk doktrininde bu husus ihtilâfıdır.

Prof. Sulhi Dönmezer'e göre; görevi ihmal ile, kötüye kullanmayı birbirinden tefrike medar olacak kıstas, manevî unsurdur. Görevi kötüye kullanma suçunun gerçekleşmesi için, failde «hususî kast» ın araştırılması lâzımgelir. Yâni, bu konuda, hemen de failin sâikine bakmak lâzımgелеceğı öne sürülebilir. Faildeki kast; ihmal suçundan farklı olarak, memuriyete taallûk eden salâhiyetleri gayrimuayyen maksatlar için — bu maksatlar kendisine veya başkasına bir menfaat temin etmek, yahut başkası için bir zarar husule getirmek olabilir— yerinde kullanmamak veya bunları maksatlara aykırı kullanmak veya harekete geçmesi iktiza eden yerlerde lüzumlu tasarrufları icra eylememek şuur ve iradesidir. (18)

Prof. Nurullah Kunter ise; (...Vazifenin kötüye kullanılmış olması, neticeyi teşkil ettiğine ve failin, bu kötü kullanışı bilmesi ve istemesi, kastı meydana getirdiğine göre; ayrıca hususî kasta lüzum olmadığı kanaatindeyiz. Mahkeme ile işi olmayan bir kimseye resmen dâvetiye gönderen zabıt kâtibi, vazifesini kötüye kullandığını bilmektedir. Bu kasıt kâfidir. Çankırı'daki arkadaşının Ankara'ya gelmesini temin maksadiyle hareket etmiş olmasının, suç bakımından tesiri yoktur... Nitekim, mehz kanun zamanında sadece bizim 228 inci maddeye tekabül eden memuriyeti suiistimal' suçunu kabul etmiş olan İtalya'da da suiistimal

(16) 5. CD. 5/7/1949 3468/3503.

(17) C. U. H. 24/4/1950 5/49-54.

(18) Sulhi Dönmezer. Memuriyet vazifesini ihmal ve suiistimal. İst. Huk. Fak. Mec. 1945. Cilt. XI. Sayı. 1-2. Sh. 231.

için hususî kast aranmamıştı. Hususî kastın mevcudiyetinin, kastın tesbiti bakımından faydası olduğu, fakat suç mefhumu bakımından tesirsiz olduğu söyleniyordu. Hususî kast, bazı hallerde ağırlatıcı sebep sayılmıştı. Tesiri bundan ibaretti. Yeni İtalyan ceza kanununun umumî suiistimal suçundan bahseden 323 üncü maddesinde ise; başkasına zarar vermek veya fayda temin etmek maksadı aranmaktadır. Bu itibarlardır ki; şimdi hususî kastın da tesbiti icap etmektedir. İtalyan Yargıtay'ının kararları da bu merkezdedir demektir. (19)

Prof. Faruk Erem'e göre; umumi kast kâfidir. Vazifenin muayyen bir hareketi icra etmeyi icap ettirip ettirmedigi hususundaki hatâ, memur için «fiilî hatâ» dır. (20)

Bize göre; suçun tekevvünü için, failde cürüm kastının bulunması lâzımdır. Memuriyet görevini kötüye kullanma cürmü, her zaman müsbet bir fiil ile işlenmez. Bazı hallerde, memurun, memuriyetine ilişkin bir görevi kasten yapmamış olması da görevi kötüye kullanma cürmü suretinde mütalâa olunabilir. Bu itibarla, sanığın umumî kastından maada, onu suçu işlemeye sevkeden his ve menfaatin yani hususî kastın (sâikin) kesinlikle tesbiti, cürmün vasf ve mahiyetinin tâyini konusunda özellikle önemi haizdir. Ve ancak bu sayededir ki; vazifeyi suiistimal ile, ihmal cürmünün yekdiğerinden ayırt edilmesi imkân dâhiline girebilir. Failin, bu şekilde tezahür eden, beliren hususî kastı, ya başkasına zarar vermek veya kendisine ya da üçüncü bir şahsa herhangi bir yarar sağlamak olabilir diye düşünmekteyiz.

Tatbikata gelince;

Yüce Divan, görevin kötüye kullanılması suçunun teşekkülü için, hususî kastın mevcudiyeti şart olduğuna karar vermiştir. (21) Yargıtay'ın içtihatları da görevi kötüye kullanma suçunun meydana gelebilmesi için umumî kasttan ayrı olarak failde hususî kastın da bulunması lâzımgeldiği merkezindedir.

Nitekim, sanıkların (polis memuru); başka bir şehre sevk edilecek olan ve geç saatte karakola getirilen tutukluyu, hususî bir maksatla alıkoyduklarına ve suç kasdiyle hareket ettiklerine dair delil bulunmadığı nedeniyle, beraatlerine ilişkin karar aleyhine verilen yazılı emir reddolunmuştur. (22)

(19) Kunter. s. g. Makale. Sh. 394.

(20) Erem. Sh. 325.

(21) Divanı Ali'nin 5/10/1948 tarihli kararı.

(22) 4. CD. 5/1/1969 616/478.

Okuma odasına gelir temini maksadiyle, köy hududu dâhilindeki bir dönümlük sahayı başkasına satmaktan sanık köy muhtarının, TCK. nun 240/2,89. maddeleri uyarınca mahkûmiyetine dair verilen hüküm; «köy okuma odasına gelir temini maksadiyle, çay metrukâtından bulunan hazine arazisinin satışı için sanığın (köy muhtarı), köy ihtiyar heyetinden karar aldığı ve makbuz mukabilinde aldığı parayı köy sandığına kayıt ettiği ve yapılan bu satışın esasen hukukî bir değeri bulunmadığının anlaşıldığı...» gerekçesiyle bozulmuştur. (23) Cezaevi karakol komutanı olan sanığın ,mahkûm şevkine görevli olmadığı ve bunu bildiği halde mahkûmun sevkedileceği Ankara'da ilgili mercie tesliminden önce doktora muayene edilmesini sağlamak ve böylece mahkûm hakkında özel bir muamele yapmak maksadiyle »mahkûmu Ankara'ya sevk için cezaevinden teslim aldığı için ve en az iki muhafız jandarma ile şevki gerekirken, bir jandarma ile sevk etmek suretinde beliren eylemi, görevin kötüye kullanılması sayılmıştır. (24)

Köy kanununun 36. maddesinin 14 üncü bendi uyarınca, haklarında tevkif müzekkeresi bulunan kimseleri, kâğıdı getirenlere tutturmak, köy muhtarının görevi cümlesinden olduğuna, ortada TCK. nun 255 inci maddesi uyarınca verilmesi gereken bir ilmühaber olmamasına göre; haklarında tevkif müzekkeresi bulunan kimseleri korumak için, bunların köyde bulunmadıklarına dair ilmühaber tanzim ve ita eden köy muhtarı da görevini kötüye kullanmıştır. (25)

Hükümet doktoru olan sanık, evinde misafirleriyle oturduğu sırada, Cumhuriyet savcısının resmî bir yazısı olmaksızın, bir hasta muayenesi için çağırılmış, (benim, misafirim var, Demiryolları kısım hekimini götürün) demiştir. Kendisini götürmekte direnmeleri üzerine de; (ücretimi alırım) diyerek, hasta kadını muayene ve ilâç enjekte etmiş ve para almadan ayrılmıştır. Ertesi sabah, hasta kadının kocası, bir akşam evvelki muayene ve iğne parası olarak 20 lirayı doktora vermiştir. Yapılan muhakemesi neticesinde; beraetine ilişkin verilen hüküm Yargıtay'ca; «sanık doktorun, resmî bir belge olmaksızın ve adlî bir olay olduğu bildirilmeden çağırılıp götürüldüğü hastayı muayene edip, kendisine iğne yaparak, karşılığında para almasında, memurluk görevini kötüye kullanma kasdiyle davrandığını gösteren bir durum bulunmadığı» gerekçesiyle onanmıştır. (26) Keza, 40 derece ile hasta yatan mahkûmu, ziyaret saati

(23) 4. CD. 26/4/1963 3986/4810.

(24) 4. CD. 9/7/1963 4618/5405.

(25) 4. CD. 18/6/1963 4439/5245.

(26) C. U. H. 11/3/1963 6/12 İtiraz.

dışında eniştesi ile cezaevinde görüştürmekten ibaret olan ve hususî bir maksadı tesbit edilmiş bulunan sanığın hareketinde, görevi kötüye kullanmak suçunun unsurları bulunmadığı nedeniyle, mahkûmiyet hükmü bozulmuştur. (27) Evlenecek taraflardan erkeğin cezaevinde mevkuf bulunması hasebiyle, kanuna uygun şekilde hazırlanan evlenme evrakı ve evlenecek kadın ve şahitlerle birlikte cezaevinin bulunduğu kazaya giderek, nikâh muamelesini orada yapan köy muhtarının eylemindeki usulsüzlüğün, hususî bir maksada ve cürümkâr kasta makrun bulunduğu gösteren deliller izah ve irae edilmeden, mahkûmiyet kararı verilmesi bozmayı gerektirmiştir. (28)

Usule ilişkin hükümler :

9) Türk Ceza Kanununun 240. maddesine değinen İdarî görevin kötüye kullanılması suçunun tahkik ve takibi, 4 Şubat 1329 tarihli Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanuna tâbidir. Filhakika, bu kanunun I. maddesinde; «Memurinin, vazifei memuriyetlerinden münbais veya vazifei memuriyetlerinden dolayı icrayı muhakemeleri, şeraiti âtiye dairesinde mehakimi adliyeye aittir.» denilmektedir.

Şu halde, memur hakkında, sözü geçen kanuna tevfi kanunla yapılan tahkikat neticesi yetkili kurulca lüzumu muhakeme kararı verilmedikçe, memurun muhakemesi yapılamaz. Hiç şüphesiz; bu, memurun İdarî görevinin ifasına ilişkin kötüye kullanma hallerine aittir.

Öte yandan, C. M. U. K. nun 154. maddesine göre; adli görevin kötüye kullanılması halinde, fail hakkında Cumhuriyet Savcılığınca doğrudan takibat yapılır. Filhakika, sözü geçen maddenin I. nci fıkrasında; Cumhuriyet savcısı, 153. ncü maddede yazılı neticelere varmak için, bütün memurlardan her türlü malûmatı isteyebilir. Gerek doğrudan doğruya, gerek zabıta makam ve memurları vasıtasıyla her türlü tahkikatı yapabilir.

Maddenin üçüncü fıkrasında; «Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliyeye müteallik vazife ve işlerde suiistimalleri... görülen devlet memurları ile, Cumhuriyet Savcılığının şifâhî veya yazılı talep ve emirlerini yapmakta suiistimalleri görülen zabıta âmir ve memurları hakkında savcılıkça doğrudan doğruya takibatta bulunacağı» tasrih olunmuştur. Ancak, zabıta âmirleri hakkında hâkimlerin vazifelerinden dolayı tâbi oldukları muhakeme usulü tat-

(27) 4. CD. 14/6/1960 4453/6462.

(28) 4. CD. 14/4/1960 2304/4157.

bik olunur. Vali, Kaymakam ve Bucak Müdürleri hakkında memurun muhakemat kanunu hükmü câridir.

(Cumhuriyet Savcısının, ihbar veya herhangi bir suretle bir suçun işlendiği zehabını verecek bir hâle muttali olur olmaz, kamu dâvasını açmağa mahal olup olmadığına karar vermek üzere, hemen işin hakikatini araştırmağa mecbur olduğu) C. M. U. K. nun 153/1. maddesinde tesbit olunmuştur. Demek iki; kötüye kullanılan görevin, adli ya da İdarî olup olmadığına anlaşılması konusunda kıstas; yapılan görevin adli veya İdarî bulunup bulunmadığının tesbitidir. Bu da ancak, görevin niteliğinin isabetli bir şekilde tesbit ve tavsifiyle imkân dâhiline girebilir.

Trafik polisi olan sanıkların, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 57 inci maddesine dayanılarak, para cezası yazmaları dolayısıyla, aralarında tartışma çıkan şoförü dövmeleri (29), köy muhtarının, tedbirsizlikle ölüme sebebiyet veren şahsı ve olayı, merciine bildirmemekten ibaret olan fiili (30), mahkemece ilki kere müzekkere yazılarak, doğum vukuat ilmühaberi istendiği halde, göndermiyerek, nüfus kaydı örneği göndermekten sanık nüfus kâtibinin fiili (31) adli görev sayılmıştır.

Şu ciheti de işaret edelim ki; umumî mahkemeler ve sorgu hâkimleri, idare heyetleri ve sair kaza salâhiyetini haiz makamlar arasındaki vazife ve salâhiyet sebebiyle hâdis olacak ihtilâfların halli de, 1684 sayılı kanunun 1 inci maddesine göre Yargıtay ceza genel kuruluna aittir.

Bundan başka, askerî mahkemeler kuruluşu ve yargılama usulüne dair 353 Sayılı Kanunun 9 uncu maddesinde, askerî mahkemelerin görevleri; (Askerî mahkemeler, kanunlarda aksi yazılı olmadıkça, asker kişilerin, askerî olan suçları ile, bunların asker kişiler aleyhine veya askerî mahallerde yahut askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait dâvalara bakmakla görevlidirler.) diye tasrih edilmiştir. Demek ki; İdarî ve adli görevden başka, asker kişilere, kanun tarafından «askerî görev» de verilmiştir. 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun «Cürümler ve cezaları» ndan bahseden 54 ve onu takip eden maddelerinde yazılı suçlar, asker sıfatını taşıyan kişilerin görevle ilgili olan ve olmayan fiillerini kapsamı içine almaktadır. Ayrıca, sözü geçen kanunun 109. maddesinin (1) numaralı bendinde; rütbe veya makam ve memuriyetinin nüfuz ve salâhiyetini suiistimal ederek, madunu-

(29) C. U. H. 28/9/1970 270/319. yayınlanmamıştır.

(30) 4. CD. 24/6/1970 4169/4955.

(31) 4. CD. 20/1/1966 9190/168.

na bir suçun yapılmasını teklif eden âmir veya mafevkin cezalandırılacağı gösterilmiştir. Öte yandan, «yukarıki maddelerde yazılanlardan başka hallerde memuriyetinin nüfuzunu suiistimal edenlerin bir seneye kadar hapsolunacağı» aynı kanunun 115. maddesinde tesbit olunmuştur.

Jandarmaya gelince; 1706 sayılı Jandarma Kanununun 4 üncü maddesine göre; jandarma, zapturaptında ve hususî kanunlarda gösterilmemiş zat işlerinde askerlik kanun ve nizamnamelerine tâbidir. Aynı kanunun 17. maddesinde; jandarma subay ve memurlariyle, eratının, askerî ceza kanununda yazılı suçlarda Askerî Muhakeme Usulü Kanununa tevfikân askerî mahkemelerde muhakeme olunacakları, şu kadar ki; bunların, muhakemesinde bir jandarma subayının âza olarak bulunacağı... tesbit olunmuştur.

Jandarma Teşkilât ve Vazife Nizamnamesinin 2. maddesinde; jandarmanın zabıtai mania ve adliye görevleri açıkça;

(Jandarmanın, umumî emniyeti ve asayişî korumağa müteallik ödevleri ikiye ayrılır :

A) Kanunlara, nizamname ve talimatnamelere ve bunlara müstenit hükümet emirlerine aykırı fiil ve hareketlerin yapılmasına mani olmak «zabıtai mania»,

B) İşlenmiş olan suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı vazifeleri yapmak «zabıtai adliye» diye gösterilmiştir. Aynı nizamnamenin 112. maddesine göre; jandarma kumandanları, jandarmanın talim ve terbiye, disiplin, esliha, cephe ve mühimmat ikmalî işlerinden ve askerî suçlarından dolayı askerî makamlarla münasebette (bulunurlar. Jandarmanın, askerî ödevleri de nizamnamenin 251-265. maddelerinde gösterilmiştir.

Asker kişilerin, 353 sayılı Kanunun 9. maddesinde yazılı suçları işlemeleri hâlinde haklarında tahkikat ve takibat yapmak yetkisi, askerî adli, makamlara aittir. Bu hususta, fazla tafsilâta girişmeksizin, Yargıtay'ın bir kararını buraya almakla yetineceğiz. Jandarma astsubay... hakkında müessir fiil suçundan dolayı sulh ceza mahkemesince çıkarılan tevkif müzekkeresini infaz etmediği iddia olunan sanığın (askerlik şubesi başkanı) eyleminin, garnizon komutanlığı görevi ile ilgili bulunmasına ve kovuşturma yapılmasının 353 sayılı kanunun 9. maddesi gereğince askerî adli makamlara ait olduğuna karar verilmiştir. (32)

Sonuç :

Görevin kötüye kullanılması suçuna ilişkin izahatımız burada sona ermektedir. Görevi ihmal suçu ile, bazı cürümlerden dolayı memurlar ve şerikleri hakkında takip ve mahkeme usullerine dair 1609 sayılı kanun üzerinde yapacağımız inceleme yazısını da sayın okuyucularımızın istifadesine sunmağa çalışacağız.

Türkiye'nin En Büyük Sorunu
BÖLGELER ARASINDAKİ DENGESİZLİK

İsmail GÜZELİŞ
Kuşadası Kaymakamı

«Devlet, en zenginden en fakirine meyvesinden eşit olarak vermelidir.»

— **Raymond MARCELLIN** —

1961 Anayasası'nda öngörülen reformların gerçekleşmesi ve ekonomik kalkınma plânının başarıya ulaşması için Türkiye'de Bölge Valilikleri'nin kurulması gerekmektedir. Ancak bu şekilde plân ve programların hazırlanma ve uygulanmasında yararlı çalışmalar yapacak mahallî kuruluşlar meydana getirilmiş olacaktır. Nitekim Fransa'da bu yolda yapılan çalışmalar olumlu sonuç vermiştir. İdarî yapısı bize çok benzeyen Fransa'da elde edilen tecrübelerden yararlanmamız mümkündür.

REFORM SAKIZI

1961 Anayasası'nda öngörülen REFORMLAR'ı gerçekleştiremediği için, 12 Mart Bildirisiyle Süleyman Demirel hükümeti çekilmiş ve Nihat Erim, yeni hükümeti kurmuştur.

Hem demokratik yönetim şekline sahip olmak, hem de en kısa zaman içinde köklü reformlar yapmak suretiyle ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek; ordunun, gençliğin, üniversitenin ve halkın ortak bir arzusu olarak belirmiştir.

Herkes, «idare, ekonomi, tarım, maliye ve eğitim alanlarında yeniden düzenleme yapılmasını» istemekte ve REFORM kelimesi ağızlardan düşmez olmuştur. Bununla beraber, hangi işlerin ve çalışmaların yapılmasıyla reformun gerçekleşeceği açıklık kazanmış değildir T Fransız hukukçusu Andre TARDIEU «Bir başbakan mecliste bütün milletvekillerine kendisini alkışlatmak istediğinde, İdarî reform yapılacağı müjdesi-

ni verir, zira hiç kimse bu lâfla ne demek istendiğini ve neler yapılacağını bilmez?» demektedir. (x).

1960 devriminden sonra da REFORM kelimesi çok kullanılmıştır. Bazı değişiklikler ve yenilikler yapılması amacıyla yüzlerce komisyon kurulmuş; binlerce idareci, yıllar boyu süren toplantılara katılmış; birçok genel müdür, daire başkanı ve profesör ek görev, fazla mesai, hakkı huzur almıştır. Ne yazık ki hazırlanan raporların aşağı yukarı hepsi, uygulama alanına intikâl etmeden arşiv dolaplarına girmiş ve farelere ziyafet yemeği olmuştur.

Aynı hatalı yola gidilmemesi için yeni hükümetin, ilk iş olarak hangi alanda, hangi reformun ve nasıl yapılacağını tesbit etmesi gerekmektedir. Öncelikle ele alınacak reformun da, geri kalmış bölgelerin kalkındırılması suretiyle yurt içinde bir denge sağlanması olduğuna inanmaktayım.

AZ GELİŞMİŞ BÖLGELER

Türkiye’de çeşitli bölgeler arasındaki hayat düzeyi, iş imkânları, kalkınma ve geçim durumu çok değişiktir. Bazı yerlerdeki işgücü, su enerjisi, yeraltı ve yerüstü yeteneklerinden gereken şekilde yararlanamadığından o bölgeler gelişmemiştir. Bu durum ise, geri kalmış bölgelerden şehirlere doğru, her geçen gün artan bir hızla, insan göçünün olmasına yol açmıştır.

Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında BÖLGESEL DENGELİ KALKINMA konusu ele alınmıştır. Bölgeler arasındaki gelişme ayrımlarını azaltmak ve toplumsal adaleti sağlayabilmek bakımından «Ekonomik faaliyetlerin az gelişmiş bölgelere kaydırılması, bölgelerin doğal kaynaklarını, işgücü potansiyelini değerlendirecek projelerin ele alınması ve geri kalmış bölgelere öncelik tanınması» gibi fikirler ileri sürülmüştü. (x) Fakat, bölgeleri ekonomik yönden canlandıracak gerçek tedbirleri bulup uygulayacak mahallî örgütler meydana getirilmediğinden, olumlu sonuç alınması mümkün olmamıştır.

Öğrenimlerini dış ülkelerde yapmış, yurt gerçeklerine, halkımızın psikolojik durumuna ve değer hükümlerine pek aşina olmayan genç plân-

(x) — Bernard GOURNAY : ADMINISTRATION.

P: 119, Presse Universitaires de France, Paris, 1972.

(x) — İKİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLÂNI.

Sayfa : 633, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1977.

lama uzmanlarımızın; Ankara'daki kaloriferli odalarında yaptıkları programla halkın desteğini elde ederek geri kalmış bölgelerimizi kalkındırmaları mümkün değildir. Nitekim, on yıla varan plânlı uygulamaya ve rakamlarla büyük kalkınmalar yapılmış olduğu ileri sürülmesine rağmen, Doğu Anadolu'da yaşayan yurttaşlarımızın hayat düzeyinde gözle görülür bir değişiklik olmamıştır. İki bin yıl önceki yaşantıyla bugünkü arasında pek fark yoktur. Toprağın aynı karasabanla sürüldüğünü ve bir çuval buğdayla bir ailenin bütün bir kışı geçirmek durumunda olduğunu görmekteyiz.

BÖLGE VALİLİKLERİ

Köylerimizdeki hayat düzeyini iyileştirmek ve bölgesel dengeli kalkınmayı gerçekleştirmek için ilk ele alınacak iş, beş veya altı ili kapsayan büyüklükteki bölge valiliklerini (Eyaletleri) kurmak olmalıdır. Ancak bu şekilde plânın hazırlanma ve uygulaması, belirli kişilerin tekelinden çıkarılıp masa başı çalışmalara son verilecektir.

«Eyaletler kurulursa ulusal bütünlük sarsılır» gibi düşünceleri bırakıp bir an önce BÖLGE VALİLİKLERİNİ kurmalıyız. Ulusal bütünlük için asıl zararlı olan, bazı bölgelere bütün imkânlar sağlanırken diğer yerlerin kendi kaderleriyle başbaşa bırakılmasıdır. Yurdumuzun her karış toprağı aynı değerdedir ve her bölgeye aynı fırsat eşitliğini vermek gerekir.

Evvelce mevcut olduğu halde sonradan kaldırılan Genel Müfettişliklere benzeyen; fakat plânlama ve kalkınma alanlarındaki çalışmalarıyla bunlardan tamamen ayrılan ekonomik nitelikteki bölge idareleri, çok yararlı sonuçlar doğuracaktır. Bu sayede, kalkınma programlarının hazırlanma ve uygulanmasına yardım eden, mahallî dert ve ihtiyaçların giderilmesini sağlayan bölge örgütleri, ulusal ekonomi içindeki yararlı yerlerini alacak ve geri kalmış bölgelerimiz yeni bir canlılık kazanacaktır.

BÖLGESEL PLÂNLAMA

On Dokuzuncu Yüzyılın sonlarına doğru, aşağı yukarı bütün batı ülkelerinde, İdarî reform ile ilgili çalışmalara girilmiştir. Fakat coğrafi alanın rolü küçümsendiğinden, sanayi gelişimle birlikte yurt topraklarının plânsız bir şekilde işgâl edilmesi sonucu doğmuştur. Bu yolun sakıncası kısa bir zamanda anlaşılmış ve ÜLKE ALANININ DÜZENLENMESİ (Amenagement du Territoire), devletin en belli başlı bir görevi olarak kabul edilmiştir.

1950 Yılında Fransa İmâr Bakanı Claudius PETİT «Alan düzenlemesi, ekonomik eylemler ve doğal kaynaklar bakımından yurttaşları ülke içinde en iyi şekilde yerleştirmek ve mutlu kılmaktır» şeklinde güzel bir tanım yapmıştır. Yine Fransa'da, Ulusal Alan Düzenleme Kurulu'nun (Commission Nationale d'Amenagement du Territoire) 1964 Yılında yayımlanan yıllık raporunda «Alan düzenlemesi, bölgeler arasındaki ayrımı kaldırmak ,oturma ve çalışma yerleri bakımından yurttaşlara eşit imkânlar sağlamak suretiyle hayat düzeyini yükseltmektir.» şeklinde bir açıklama yer almıştır.

Bütün bu tanımlardan anlaşıldığı gibi, yurt alanının tüm olarak ele alınıp düzenlenmesi, halkın mutluluğuyla yakından ilgilidir.

NASIL BİR BÖLGE PLÂNLAMASI YAPILMALIDIR?

I — Her Bölgeye Aynı Siyasal ve Ekonomik İmkânlar Verilmelidir :

Ankara ve İstanbul gibi belirli yerleri siyasal ve kültürel merkezler haline getirirken, Doğu Anadolu'nun geri kalmış bölgelerine hiçbir imkân tanınmamasının kötü etkileri bugün açık bir şekilde anlaşılmıştır. Her bölgenin, kendi geleceğini tayin edecek ve mutluluğunu sağlayacak eylemlerde söz sahibi olması, demokratik hayatın bir gereğidir.

Sanayi ve ticaret alanında meydana gelen gelişme, idare hukuku anlayışının değişmesine yol açmıştır. Halkın mutluluğuyla yakından ilgili bulunan ekonomik hayatın canlandırılması işini devlet, önemli bir görev olarak üzerine almıştır. Her geçen gün biraz daha çok devlet, ekonomik eylemlere karışmış ve böylece güdümlü ekonomi doğmuş, plân çalışmaları devlet idaresinde esaslı yer tutmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra, eskiden beri mevcut olan il sınırları, plânlı kalkınmaya yetersiz gelmeye başlamıştır.

Fransa gibi bazı ülkelerde il sınırları aynen muhafaza edilmekle beraber, ayrıca ekonomik bölgeler meydana getirilmiştir. Bu sayede, ortak ihtiyaçların karşılanması yönünden mevcut kaynaklar birleştirilmiş ve bunların daha verimli bir şekilde kullanılması imkânı hasıl olmuştur. Aynı zamanda, devlet ile mahallî idareler arasında, yalnız otoriteye ve hiyerarşiye dayanan ilişkilerden başka, o bölgenin kalkınmasına imkân veren çalışmaların yapılması gerçekleşmiştir.

II — Şehirscl Gelişme Düzenlenmelidir :

Güvenlik içinde yaşama, iş bulma, medeniyetin nimetlerinden yararlanma, eğlence, boş zamanların değerlendirilmesi, öğretim ve kültür alan-

larındaki üstünlükleri nedeniyle şehirler, köylerdeki nüfusu çekmektedirler. Sanayi ve ticarî işletmeler gittikçe yoğunlaşarak şehirler, bir yağ lekesi gibi çevreye doğru yayılmaktadır. Türkiye'deki şehirleşme, plân ve programsız olduğundan, yurt toprakları, ileride telâfisi mümkün olmayacak şekilde işgal edilmektedir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde 'kurulan fabrikalarda çalışmak için gelen işgücünü barındıracak yeterli konutlar yapılamadığından, şehirlerimizi gecekondu denen ve sağlık şartlarından çok uzak evler çevrelemiştir.

Belediyelere yeni gelir kaynakları bulmak ve Fransa'da meydana getirilen ŞEHİRSEL TOPLULUKLAR (Les Communautes Urbaines) şeklinde birliklerle şehirlerin gayet sınırlı olan imkânlarını birleştirmek, bu dev sorunları çözmeye en iyi yol olarak gözükmektedir. Birlik kuran belediyelere, devlet vergileri üzerine ilâve kesirler koyma yetkisinin verilmesi, şehirselleşmelerin bir zorlama olmadan meydana gelmesine yol açacaktır. Nitekim son yıllarda İçişleri Bakanlığı ile Türk Belediyecilik Derneği tarafından Türkiye'de de şehirselleşmelerin kurulması için ön hazırlıkların ve araştırmaların yapılmakta olduğunu memnuniyetle görmekteyiz.

III — Bölgelerin Coğrafi Durumlarını iyileştirmek :

Kıraç toprakların ağaçlandırılması, kurak yerlerin sulama tesisleri yapılarak elverişli bir duruma getirilmesi, verimsiz yerlerdeki toprağın gübrelenmesiyle tarımsal gelirin artırılması, turistik yerlere öncelik tanınması gibi tedbirler programlaştırılmalıdır.

SONUÇ:

Kurulan yeni hükümetin önünde, çeşitli bölgeler arasındaki dengesizlik, DEV BİR SORUN olarak durmaktadır. İstanbul'a asma köprüler, opera binaları yaparken, Çemişgezek köylerine en basit kamu hizmetini götürmeyip «Köylü memleketin efendisidir» edebiyatını yürüttükçe siyasal ve toplumsal huzurun sağlanması imkânsızdır.

Anavatan bir bütün olarak ele alınmalı ve her bölgenin imkânları incelenip yurt ekonomisine en yararlı olacak düzeye gelmeleri için gereken çalışmalara girişilmelidir. İlk olarak ta, kalkınma plânlarının hazırlanma, uygulanma ve başarıya ulaşmalarında etkili olacaklarına inandığım BÖLGE VALİLİKLERİ kurulmalıdır.

İSVEÇ POLİSİ

Yazan : Hüseyin IŞIK
Tümgeneral

GENEL BİLGİ :

Kuzey Avrupa'da İskandinav Yarımadasının doğu kesimini kaplayan bir ülkedir. Yüzölçümü itibariyle Avrupa'nın dördüncü (Sovyet Rusya, Fransa, İspanya, İsveç) dünyanın 46 ncı büyük devletidir. Yüzölçümü 449.793 Km. kare, nüfusu 7.844.000 dir.

İSKANDİNAVYA dağları OSLO fiordan başlayarak kuzeye doğru İsveç'le Norveç sınırı doğrultusunda uzanır. Genel olarak ihtiyar dağlar olmalarına rağmen oldukça yüksektirler. Dağlardan uzaklaştıkça arazi alçalır. Güney ve doğu kıyıları büyük ovalar halindedir.

İSVEÇ'te Baltık Denizine ve Botni Körfezine dökülen pek çok nehir vardır. Bunların boyları genel olarak kısadır, adeta sel suları gibi hızlı akarlar

İSVEÇ'in bir adıda Mavi Göller diyarıdır. Yüzlerce göl memleket sathına dağılmıştır. En büyükleri WENER ve WETTER gölleridir.

Memleketin 55 : 69 kuzey paralelleri arasında bulunan kısmı GOLF STREAM sıcak su akıntısının etkisi altında olduğundan yumuşak bir iklime ve çeşitli doğal güzelliklere sahiptir.

İSVEÇ'in kuzey yarısında soğuk doğu Avrupa iklimi, güney yarısında ise orta Avrupa iklimi hüküm sürer. Doğu kıyıları kışın donar.

Stockholm'a ortalama ısı 5 santigrattır.

İSVEÇ arazisi başlıca dört bölgeye ayrılabilir :

1. LAPONYA : Kuzey kutup çemberinin kuzeyinde kalan kısımdır. Geniş ovalarda yaşayan LAPON'lar Ren Geyikleri besler ve hayatlarını çobanlık yaparak kazanırlar. Lapon'ların sayısı gittikçe azalmaktadır, daimi olarak çadırlarda yaşayan Lapon'ların sayısı 10.000 civarındadır. Bu bölgede geceler ve gündüzler çok uzun sürer. Gece yarısı güneşi bu bölgeye hâkimdir.

2. NORLAND BÖLGESİ : Laponya ile birlikte İsveç topraklarının üçte ikisini kapsar. Dağlar baştan başa çam ormanları ile kaplıdır. Büyük akarsulardan ve çağlayanlardan İsveç endüstrisine hayat veren elektrik enerjisi üretilir. Avrupa'nın en yüksek evsafı demir filizleri bu bölgede bulunur. Bu bölgede zengin maden kaynakları mevcut olup bunları işlemek için bölgede yepyeni maden şehirleri kurulmuştur.

3. ORTA İSVEÇ (SVEELAND BÖLGESİ) : iklim müsait olduğundan bu kesimde nüfus daha kalabalıktır. Buradaki bakır ve demir yatakları, çelik fırınları, bıçak, rulman ve elektrik malzemesi fabrikaları bölgeyi endüstri açısından İsveç'in en önemli bölgesi durumuna getirilmiştir. Burada bir çok tarihi şehirler vardır.

4. GÜNEY BÖLGESİ (SKANYA) : Bölge tarıma elverişli geniş ovalar halindedir. Buralarda yamaçları gürgen ağaçları ile süslü tepeler, tarihi şatolar, ince kumlu plajlar vardır. Baltık Denizinde İsveç'e ait 2 ada mevcuttur. ÖLAND ve GOTLAND ADALARI. Gotland'ın eski başkenti olan VISLY şehri Kuzey Avrupa'da surlarını bu güne kadar koruyan tek şehirdir.

DOĞAL ZENGİNLİKLER :

Ormanlar, demir cevheri ve su kuvveti İsveç'in en önemli üç kaynağını teşkil eder. Ormanlar memleket yüzeyinin yarısından fazlasını kaplar. Cermen Irkından olan İsveç'liler tabiata aşıkırlar. Tabiat sevgisi onlarda adeta bir din halindedir.

İsveç'liler ormanlara çok önem verirler. Modern metodlarla orman yetiştirilir ve kesilir. Bilhassa çam ve ladin gibi yetiştirilmesi güç ve uzun süreli olan ağaçların kesimi devamlı olarak kontrol edilmektedir.

Senelik kesimin yarısı kereste ve maden direği haline getirilir. Geri kalanı kâğıt hamuru veya kâğıt yapımında kullanılır.

Demirdeki fosfor miktarını arttıran metodlarla kuzey kesimdeki demir cevherlerinden azami fayda sağlanmaktadır.

İsveç'te maden kömürü azdır. Bu sebeple o da Japonya ve İtalya gibi kömür noksanını su kuvveti ile tamamlamaktadır. Memleketin her tarafından gürül gürül akan sulardan, çağlayanlardan elektrik enerjisi sağlamaktadır. Akarsuların ancak üçte birinden faydalanılmasına rağmen 25 milyar kilovat saat enerji üretilmektedir. Su enerjisinden tam olarak faydalanılırsa bu miktarın 80 milyar kilovat saata çıkacağı hesaplanmaktadır.

TARİHTE İSVEÇ :

İsveç'liler Cermenlerin bir kolu olan İskandinav Kavimindendirler. Bu günkü bulundukları bölgeye çok eskiden, Taş Devrinde yerleştikleri sanılmaktadır. IX uncu asırda Hristiyan oldular. İSVEÇ krallığı 1397 den 1521 senesine kadar (KOLMAR BİRLİĞİ) nin yani İSVEÇ, Norveç ve Danimarka'dan kurulu devletin bir üyesi idi. Sonradan bu birlikten ayrıldı. II nci Güstaf Adolf (1611-1632) zamanında 30 yıl savaşlarına katıldı ve Avrupa'nın en büyük askeri devletlerinden biri oldu.

İsveç 1629-1721 seneleri arasında dünyanın en büyük devletlerinden birisi idi. 1.278.023 kilometre kare arazisi ve 4,5 milyon nüfusu vardı. Bu günkü topraklarının dışında Finlandiya, Kuzey Pomeranya, Letonya, Estonya bu günkü Leningrat bölgesi İSVEÇ topraklarına dahildir. Bir ara Prusya'dan ve Danimarka'dan da bazı topraklar ele geçirmişti.

İSVEÇ kralı DEMİRBAŞ ŞARL Rus tehlikesini dünyada ilk defa hissederek, Rus'ların gelişmesinde meydan verilmeden parçalanması gerektiğini, aksi halde dünya için büyük bir tehlike olacağını söyleyen insandır. Hitler'in 1942 senesinde söylediklerini aşağı yukarı 236 sene evvel Söyleyen bu şahıs, hiç bir milletin Rus'yayı yalnız başına yenemeyeceğini, bütün Avrupa'nın Osmanlıların birleşerek saldırıya geçmesi gerektiğini de söylemişti. Ne yazık ki; dünya milletleri ve Osmanlı'lar bu tehlikeyi o zaman anlamamışlar, Rusya içlerine saldıran İsveç Ordusunu ve Başkomutan Demirbaş Şar'lı yalnız bırakmışlardı. Ta Karadenizin kuzeyine kadar Rusya içlerine ilerleyen İsveç Kuvvetleri Poltova savaşında Rus Ordusuna yenilince, Demirbaş Şar'l Osmanlı'lara iltica etmiştir. 1711 senesinde Prut Bataklıklarına sıkıştırılan Rus Kuvvetleri ve Deli Petro Baltacı Mehmet Paşanın gafleti yüzünden serbest bırakılınca İsveç'in talibi tamamen ters dönmüştür. 1754 te 794.278 kilometre kare toprağı ve 3,5 milyon nüfusu kalmış, artık dünyanın 'büyük devletleri' arasından çıkmıştı. 1815 Viyana Anlaşması ile Pomeranya'yı ve Finlandiya'yı da kaybetti. Birara Norveç'i krallığına kattı. 1905 te Norveç ayrılarak egemen bir devlet kurdu. 1818 de Fransız Maraşalı Bernadot İsveç kralı oldu. Şimdiki kral Bernadot'un soyundandır.

İsveç 1815 senesinden beri savaş yapmıştır. I nci ve II nci Dünya Savaşlarına girmeyişi kendisine büyük avantajlar sağlamıştır.

SOSYAL VE KÜLTÜREL DÜRÜM :

İsveç hem ekonomi hemde kültür bakımından dünyanın en ileri dev-

letlerindendir. İsveç'te okuma yazma bilmeyen kimse yoktur. Dört üniversitesi mevcuttur.

Adı	Kuruluş senesi :	Öğrenci sayısı :
OPPSALA Üniversitesi	1477	5.000
LUND »	1668	3.000
STOCKHOLM »	1810	7.700
GÖTEBURG »	1889	3.500

Bundan başka bir çok yüksek okul ve enstitü mevcuttur. 1950 senesinde kabul edilen bir kanunla İsveç'te mecburi eğitim müddeti 7 seneden 9 seneye çıkartılmıştır. Lise eğitimi 12 senedir Bundan sonra Üniversite' eğitimi yapılır. Yetişkinlerin eğitimi içinde büyük çabalar harcanmaktadır. Halk Üniversiteleri, mektupla eğitim yapan özel okullar, televizyonla yayınlanan bir çok kurslar hep bu gayeye yönelmiştir.

Krallıkla idare edilmesine rağmen İsveç dünyanın en ileri demokrasilerinden birine sahiptir. Sosyal yardımlaşma ve sosyal tedbirler çok gelişmiştir.

Hemen hemen insanlar hiç bir tehlikeye maruz kalmadan normal yaşantıyı sürdürebilecek her imkâna sahiptirler.

Sağlık, mesken çocuk bakımı, analık sigortaları en ileri seviyededir. 16 yaşında küçük çocuklar için analara ayda 87 dolar ödenek verilir. Evlenenlere ev kurmaları için 6.000 dolar borç verilir.

Ana ve babaların % 85 i çalıştıklarından çocuklar özel bakım evlerinde ve kreşlerde yetiştirilirler. Hastaneler ve doğum evleri çocuğun babasının kim olduğunu sormazlar ve aramazlar. Devlet, doğan bir çocuğu büyütmeyi ve yetiştirmeyi üzerine alır.

Yapılan istatistiklere göre ailelerin % 50 si çocukları ile hiç bir şekilde ilgilenmemekte veya pek az ilgilenmektedirler. Onları çocuk yuvalarına veya diğer sosyal kurumlara vererek orada yetiştirmektedirler.

Ailelerin geri kalan % 50 si ise bebekten bir (kuruma verdikleri çocuklarını 8-10 yaşına geldikten sonra yanlarına alarak eğitimi ve gelişmesi ile ilgilenmektedirler. Fakat bu ilgi de kısa sürmektedir. İsveç Kanunlarına göre 18 yaşına giren kız ve erkek her bakımdan hür olduğundan, pek azı aile ocağında ana ve babası ile yaşamaya devam etmektedirler. Gençlerin pek çoğu bir odalı pansiyonlarda veya devletin yaptırdığı küçük daireler yerleşip aileleri ile ilişkilerini kesip istedikleri gibi yaşamaktadırlar. Bir kelime ile özetlemek gerekirse İsveç'te aile sevgisinin ve bağının yerini sosyal kurumlar ve devlet almıştır.

İsveç'lilerin çocuklarına sevgileri ve ilgileri olmadığı gibi ana babalarına da yoktur. 67 yaşına giren herkes rahat yaşıyacak şekilde sosyal sigorta kurullarından aylık alır. Bunların pek azı çocukları ile oturmaktadır. Büyük kısmı devlet tarafından veya kurumlar tarafından yaptırılan dinlenme evlerinde tek başlarına yaşamaktadırlar.

İsveç'te ve Avrupa'da bu sistemin mahzurları görülmeye başlamıştır. Son senelerde gençler arasında salgın haline gelen uyuşturucu madde kullanmalar, soygunlar, hırsızlıklar, uygarlığın esasını teşkil eden prensiplere karşı saygısızlıklar, Hippi, Beatnik gibi derbeder tipler hep bu terbiye sisteminin sonucudurlar.

Aile yuvasından uzakta, anne sevgisinden ve baba himayesinden yoksun olarak yetişen gençlerin insanlığa yararlı olmayacağı, sosyal düzene ayak uydurmayacağı uzmanlar tarafından her fırsatta söylenmektedir.

İsveç'te herkes senelik ücretli tatilden faydalanır. Ev yaptırmak isteyenlere ufak bir faiz karşılığında kredi verilmektedir. Çok çocuklu ailelere ev yapdırma hususunda özel kolaylıklar sağlanmaktadır.

İsveç'te hayat seviyesi çok yüksektir. Fert başına yıllık millî gelir itibariyle dünyada dördüncüdür. (950 dolar) (A.B.D. 1870 dolar, Kanada 1310 dolar, İsviçre 1010 dolar).

Bu gün İsveç'te 100 kişiye 33 radyo ve bin kişiye 278 telefon düşmektedir ki; bu nisbet A.B.D. dışında en yüksek nisbettir. 10 kişiye bir sinema koltuğu düşmektedir ki; bu nisbet dünyada birincidir. İsveç'tiler gıdalarının büyük bir kısmını hayvani proteinlerden sağlarlar ve şahıs başına günde 3200 kalori alırlar.

Dünyada nüfus başına en çok gazete basılan ülkedir. Nisbet A.B. Devletlerinkinden daha yüksektir.

Bu kadar ferah yaşayan İsveç'te ortalama insan ömrü 70 in üstündedir.

ENDÜSTRİ VE TARIM :

İsveç'in çelik endüstrisi çok gelişmiştir. En iyi çelikler eskiden beri İsveç'te yapılır. Yıllık demir üretimi 22,5 milyon ton, çelik üretimi 2,5 milyon tondur. Otomobil yapımında dünyada 10 .cudurlar. 1959 da 112. 394 motorlu taşıt yapılmıştır.

İsveç mamül maddeleri zerafeti ve sağlamlığıyla ün yapmıştır. İsveç motorları, yazı makinaları, süt makinaları, ölçü aletleri dünya çapın-

da bir şöhrete sahiptir ve her yerde aranmaktadırlar. İsveç gemi yapımında son senelerde dünyada dördüncülüğü almıştır. Kâğıt endüstrisinde çok gelişmiştir. Yılda 1,5 milyon ton kâğıt elde edilir.

İsveç arazisinin ancak % 9'u ekime elverişlidir. Bununla beraber suni gübre ve makina sayesinde ihtiyacın büyük kısmı memleket içinden sağlanır. Başlıca ürünler buğday, arpa, yulaf ve patatestir. Pancarda başlıca ürünler arasındadır.

İsveç'te peynir, tereyağı, margarin ve bol miktarda bira elde edilir.

İsveç'in ihracatının % 45'i orman ürünlerinden % 14'ü makina ve mamül sanayi maddelerinden % 12'si demir ve çelikten, % 9'u gemi vesair taşıt ücretlerinden elde edilir.

İthâl mallarının % 20 sini kömür ve akaryakıt teşkil eder. Diğerleri sırayla dokuma ham maddeleri, nebati yağlar, sıcak iklim meyveleri, kahve, tütün, kimyevi maddeler, bakır, nikel v.s. dir.

ULAŞTIRMA :

İsveç bakımlı ve gelişmiş bir ulaştırma şebekesine sahiptir. 16.700 kilometre demir yolu, 91.000 kilometre kara yolu vardır.

2 milyon motorlu araç vardır. Ticaret filosu 3,9 milyon ton olup dünyanın sayılı donanmalarındandır.

Avrupa'nın en eski meclisi İsveç'te olup 1435 te kurulmuştur. İsveç demokratik sistemle idare edilen bir krallıktır. İki meclis mevcuttur. Seçimler nisbi temsil esasına göre yapılır.

Ülke LÂN denilen 24 ile bir de Stockholm valiliğine ayrılmıştır.

POLİS TEŞKİLÂTI :

Kültürlü insanların meydana getirdiği, sosyal problemlerinin çoğu çözümlenmiş olan refah içindeki insanların yaşadığı bu memlekette polis örgütüne uzun zaman fazla iş düşmemiş ve polisin örgütlenmesi mahalli belediyelere verilmişti, Sanayileşmenin ve turizmin gelişmesinin meydana getirdiği problemler, motorlu araç sayısındaki büyük gelişme, belediyeler emrindeki dağınık polis teşkilâtının ihtiyaçlara cevap veremeyecek durumda olduğunu göstermişti. 1920 senesinden itibaren polis örgütünün gelişen ihtiyaçlara cevap verecek şekle getirilmesi kendini hissettirmeye başlamış 1930 senesinde bu bir zaruret haline gelmişti. Bununla beraber idarei maslahatla problem çözümlenmek istenmiş, ufak rötuşlarla, mahalli revizyonlarla geçirilmeye çalışılmıştır.

1962 de İŖveç Parlamentosu polis örgütünün millî esaslara göre kurulması gerektiğini kabul etmiş ve 1964 te kanun çıkarılmıştır. 1 Ocak 1965 ten itibaren İŖveç'te millî esaslara göre bir polis teşkilâtı kurulmuştur.

REFORMUN SEBEBLERİ :

1. Reformun en büyük sebeplerinden birisi distriktlerin rasyonel bir harekete imkân vermiyecek derecede küçük olması idi. 1964 senesinde İŖveç'te 554 polis distrikti mevcuttu. Bunlar 383 polis Ŗefinin idaresi altında toplanmışlardı.

Bu distriklerin % 70 inde polis mevcudu 10 kişiden daha azdı. Üçte birinde ise mevcut 5 kişiden de azdı.

2. Böyle bir kuruluşla polisin günün 24 saatinde çalışması ve modern bir şekilde donatılması imkânsızdı.

3. Bu sistemde modern polisin günümüzün gerektirdiği şekilde ihtisas bölümlerine ayrılması imkânsızdı.

4. Her distriktin polisi ancak kendi belediyesinin sınırları içinde görev yapmaya yetkili idi. Bu bölgenin dışında faaliyette bulunma bir çok formaliteleri ve anlaşmaları gerektirdiğinden adeta imkânsızdı. Halbuki suç işleyenler tekniğın en son imkânlarından faydalanarak memleketin bir başından diğereine kolayca gidebiliyorlar ve polis takibinden kurtuluyorlardı.

5. Polis postaları veya karakolları çok dağınıktı. Bir zamanlar İŖveç'te bir veya iki mevcutlu bin polis postası vardı. Halkın % 80'i şehirlerde toplandığından bu sistem rasyonel değildi.

Halbuki polisin halkın karakterini yakından izleyerek teşkilâtını buna göre ayarlaması ve halkın hareketlerini yakından izlemesi lâzımdır. Bu sebeple 989 posta 510'a indirildi. Bunların 391'i büyük toplulukların bulunduğu yerlerin dışında idi.

6. İŖveç'te son senelerde işlenen suç sayısı büyük ölçüde artıyor. Failler yakalanamıyor, müessir bir mücadele yapılamıyordu. 1954 senesinde işlenen ağır suçların sayısı takriben 200.000 idi. Suç nisbeti her sene % 10 artıyordu.

1965 te ağır suçların miktarı 390.000 idi. Suçların miktarı arttıkça soruşturma güçleşiyor, suçluların yakalanması için daha büyük bir hareketlilik gerekiyordu.

Halbuki polis bu imkânlardan mahrumdu. Bu sebeple suçlular yakalanamıyor, bu da suç işleyenlerin cüretini arttırıyordu.

7. Araba sayısı gittikçe artıyor, trafik kazaları çoğalıyor, büyük can ve mal kaybı meydana geliyor, halk üzerinde büyük heyecanlara sebep oluyordu.

Son senelerde İsveç'teki araba sayısı 2 milyonu bulmuştu. Her sene 25.000 kişi yaralanıyor, bunlardan takriben 1200'ü ölü, 3.500'ü ağır yaralı idi. Trafik kazalarının meydana getirdiği maddi hasar her sene 2 milyar Kron civarında idi.

Yukarıda anlatılan şekilde dağınık bir belediyeler polisi ile ciddi bir trafik kontrolü yapmak kazazedelere süratle yardım etmek, halkı ve gençliği eğitmek imkânsızdı.

8. Polisin görevleri tam olarak sınırlandırılmamıştı. Polis şefleri kendi bölgelerinde savcılık görevini ve daha başka görevleri de ifa etmek zorunda olduklarından mesailerini bir istikâmete ve bir gaye uğruna yöneltemiyorlardı.

9. Her belediye kendi imkânlarına göre polisine maaş veriyordu. Bazı belediyeler çok fakir olduğundan polis her türlü imkândan mahrum kalıyordu. Polis arasında maaş, imkân, eğitim ve üniforma birliği yoktu.

10. Memleketteki bütün polislerin menfaatini gözetecek, kullanılan metodları birleştirecek, çeşitli alandaki faaliyetleri koordine edecek gerekli direktifleri verecek merkezi bir otorite mevcut değildi.

BU GÜNKÜ İSVEÇ POLİSİ :

Yukarıda sayılan mahzurları gidererek millî çapta bir polis örgütü kurulurken polisin görevleri sınırlandırılmış ve açıkça belirtilmiştir. Evvelce belediye polislerinin gördükleri görevlerin bir kısmı genel savcı, bölge savcısı ve distrikt savcılarına verilmiştir.

Bir kısım görevleri ifa için de İCRA BÜROLARI (LE BUREAU DES VOİES D'ÉCUTION) kurulmuştur.

BU GÜNKÜ İSVEÇ POLİS TEŞKİLÂTI YUKARIDAN AŞAĞIYA

ŞÖYLE ÖRGÜTLENMİŞTİR :

1. Millî Polis Direktörlüğü
2. Bölge Polis Müdürlükleri (35) adet
3. İlçe Polis Müdürlükleri (119) adet

MİLLÎ POLİS DİREKTÖRLÜĞÜ

Bütün kraliyet polis kuvvetlerinin şefidir. Adalet Bakanlığının emri altındadır. Başlıca görevleri şunlardır :

1. Sık sık teftişler yaparak polisin durumundan ve ihtiyaçlarından daimi surette haberdar olmak, tamimler, talimatlar, sirkülerler yayınlayarak bütün memleket içindeki polisin çalışmalarında koordinasyon ve metot birliği sağlamak.
2. Millî polis okulunun ve millî polis ilmi enstitüsünün faaliyetlerini yönetmek.
3. Memleket dahilindeki polis kuvvetlerini eğitmek, göreve ehil bir halde olmalarını sağlamak.
4. Krallığın emniyetine karşı işlenen suçları meydana çıkarmak ve önlemek gayesinde olan özel polis faaliyetlerini yönetmek.
5. Resmi ziyaretlerde emniyet ve muhafaza görevlerini düzenlemek.
6. İki üç il merkezini ilgilendiren, eyaletler arasında koordinasyon ve iş birliği isteyen trafik kontrol görevlerini düzenlemek.
7. Millî seviyede geniş araştırma ve faaliyet isteyen suçlara karşı mücadeleyi organize etmek (Uyuşturucu madde kaçakçılığı, kalpazanlık, kaçakçılık, kasa hırsızlığı, demir yolları ve posta hizmetlerindeki hırsızlık gibi.)

Millî polis direktörünün bir yardımcısı ayrıca beş parlamentlerden kurulu bir komisyonu vardır. Komisyon üyelerini kral tayin eder. Bunlar çeşitli partilerdendirler. Bütçe münakaşalarına katılırlar. Polislerin atanmalarında söz sahibidirler.

Parlamentoda polisi müdafa eder, yapılan tenkitlere ve hücumlara cevap verirler. Polisin faaliyetlerinden, problemlerinden ve gelişmelerinden daimi surette haberdar edilirler.

MİLLÎ DİREKTÖRLÜK ŞU KISIMLARDAN MÜTEŞEKKİLDİR :

1. **Sekreterlik**
2. **Birinci Divizyon (Polis Hareketleri)**
3. **İkinci Divizyon (Eğitim, Donatım)**
4. **Personel Bürosu**

5. İdarî Büro
6. Ordinatörler
7. Devlet Emniyeti

SEKRETERLİK :

Faaliyetlerin planlanması ve iç denetimlerle görevlidir. Sekreterlikten özel bir grup bütün iç ve dış istihbarat görevlerinden sorumludur. Polise ait İdarî görevlerin çoğu buraca yürütülür. Gaye polis kuruluşlarını mümkün olduğu kadar İdarî faaliyetlerden kurtararak gayretlerini asıl görevlerine yönetmek imkânını vermektir.

Polise ilgili konularda halka ve basına açık bilgi vermek, basınla iyi ilişkiler kurmak, halkla polis arasında daha geniş bir ilgi ve anlayış sağlamak, polisin halkın hizmetinde ona yardımcı ve onu himaye etmekle görevli olduğunu izah etmek sekreterliğin görevidir. Bu konuda büyük çabalar harcanmaktadır.

BİRİNCİ DİVİZYON

Polis faaliyetlerinden sorumludur. İntizamın sağlanması, trafik kontrolü gibi tamamiyle polisle ilgili faaliyetlerle meşgul olur. Burada bir trafik takımı mevcut olup millî seviyede kesif faaliyet isteyen trafik işleriyle meşgul olur. Trafik kontrolüyle ilgili tamimleri ve bu konuda yapılacak pratik çalışmaları hazırlar. Helikopterlerin faaliyetlerini düzenler.

Birinci divizyon iki büroya ayrılır :

BİRİNCİ BÜRO :

Bu büronun bir emniyet seksiyonu vardır. Devriyelerin faaliyetlerini tekniklerini hazırlar, Ajan, araç, at, köpek ihtiyaçlarını değerlendirir. Bu seksiyon alarm ve baraj plânları ile, birlikler arasındaki işbirliği ve yardım konuları ile meşgul olur.

Halka, yeterli bir yardım sağlamak, için dağlarda ve sularda yapılacak kurtarma hizmetlerini de düzene kor. Yabancıların korunmasıyla da uğraşır.

Trafik şubesi : Trafik kurallarına uymayanlara verilen para cezalarının belirli bir zamanda ödenip ödenmediğini kontrol eder.

İKİNCİ BÜRO :

Bu büroya kriminal polis bürosu da diyebiliriz. Onun esas görevi araştırma ve soruşturmadır. Seri halinde işlenen cinayetler ve ulusal problemlerle ilgili soruşturmalarda yükümlüdür. Kriminal seksiyonda 90 kadar kalifiye polis müfettişi vardır. Bu uzmanlar mahallî polis kuruluşlarının ihtisasını ve imkânını aşan olaylar için memleketin her yerine uzman göndererek yardım sağlarlar.

Katil, Uyuşturucu madde kaçakçılığı, Soygun, Şimendöfer ve Posta hırsızlıkları, Kasa hırsızlıkları ayrı uzmanlar tarafından incelenir ve tahkik edilir.

Uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele eden 440 kadar polis müfettişi mevcuttur. Uyuşturucu maddelere karşı yapılan mücadelede köpeklerden çok faydalanılmakta ve iyi sonuçlar alınmaktadır.

SUÇLARIN ÖNLENMESİNİ SAĞLAMAK da bu büronun görevlerinden. Bunların görevleri halkı işlenen suçlara karşı aydınlatmak, suça karşı onları himaye etmek, tedbirli olmalarını telkin etmek suretiyle suçların miktarını azaltmaktır. Bu konuda basınla işbirliği yapmak, kitap, broşür, film ve televizyon programları yayınlamak suretiyle faaliyette bulunmaktadırlar.

Bu seksiyon, distriktteki polis birliklerinin de yardımı ile öğrencilere emniyet ve güvenliğin ne olduğunu, kanunlara saygının ne demek olduğunu, iyi bir vatandaşın nasıl olması gerektiğini izah ederek gençleri kanunlara saygılı, nizamla bağlı olarak yetiştirmeye çalışmaktadırlar. **HER SENE İKİYÜZYİRMİBEŞ BİN ÖĞRENCİ BU ŞEKİLDE AYDINLATILMAKTA, POLİS GENÇLİK İLİŞKİLERİ DÜZENE SOKULMAKTADIR.**

Böylece İsveç Polisi Adli Kolluk, önleyici Kolluk, Görevlerinden ayrı olarak öğretici kolluk görevini başarı ile ifa etmektedir.

Bu seksiyonda merkez fiş dolabı vardır. Bütün fişler elektronik bir enformasyon sistemi içinde kullanılmaktadır. Elektronik enformasyon sisteminin kabulü ile bir çok mahallî fişlerin düzenlenmesine lüzum kalmamış, onları bir çok külfetlerden kurtarmış ve personelden ekonomi sağlanmıştır.

Merkez şubesi ve etüd bürosu : Bu şube adli polisin istifadesi için gerekli bilgileri toplar. Burada ordinarörlerle suçların işleniş tarzı incelenmekte ve tasnif edilmektedir.

Telefon ve telsiz şebekesinin gelişmesi sayesinde ordinatörle bütün distriktlerin polisleri arasında süratli bir haberleşmeye imkân verecektir. Otomobil numaralarının ve trafik ehliyetlerinin de kaydedilmesi suretiyle bu sistemin geliştirilmesine çalışılmaktadır.

İTERPOL Şubesi (kriminal meselelerde milletler arası işbirliği temin eder. 1968 senesinde polis genel müdürleri tarafından yapılan anlaşma sayesinde milletlerarası polis arasındaki işbirliği çok kolaylaştırmıştır.

İKİNCİ DİVİZYON :

Polisin donatımından ve eğitiminden sorumludur. İki şubeye ayrılır:

1. Teknik Büro

2. Eğitim Bürosu.

Teknik büro bir çok şubelere veya kısımlara ayrılır. Başlıcaları şunlardır :

a. Araç şubesi : Bütün polis araçlarının alım, satım ve bakım masraflarından sorumludur. Reformdan sonra devlet, polisin modern teknik araçlara sahip olması için büyük çabalar harcamış olmasına rağmen programını yüzde yüz tahakkuk ettirememiştir.

Halen İsveç polisinde 1.700 otomobil, 400 velemotör, 4 helikopter, 12 deniz botu mevcuttur.

b. Televizyon yayın kısmı ve radyo yayın kısmı : Reformdan sonra polis radyosu baştan başa modernleştirilmiştir. Dağlarda kazaya uğrayanları süratle kurtarabilmek için tesirli bir sistem meydana getirilmeye çalışılmaktadır,

Bütün dünya polisinin arzu ettiği gibi, İsveç polisi de cepte kolayca taşınabilecek küçüklükte çok kuvvetli telsiz cihazları ile donatılmayı istemekte ve bu günün gelmesini beklemektedir.

Trafik kontrolünü sağlayacak televizyon kameraları inşa halindedir. Bazı otorutlar üzerindeki trafik kontrolüne imkân verecek televizyon tesisleri kurulmaktadır.

c. Donatım ve etüt şubesi : Satın alınan araç ve gereçlerin kontrolü ve denetlemesi bu şubece yapılmaktadır. Meselâ bir devriye arabasının donatımı 80 adet çeşitli malzemeden, bir soruşturma arabasının donatımı 600 çeşit malzemeden meydana gelmektedir.

Motorlu araçların bakımı ve onarımı konusunda İsveç polisi orijinal yol izlemektedir. Polis kullandığı arabaların yaptığı her kilometre için özel firmalara belirli bir ücret ödemekte, buna mukabil bu firma polis arabalarının bakımını ve onarımını yapmaktadır. Polis bu suretle bütün bakım masraflarından kurtulmakta, arabaları belirli bir kilometreden sonra müteahhitler tarafından yenilenmektedir.

d. inşaat şubesi : Millileştir ilmeden evvel polis çok gayri müsait binalarda çalışıyordu. Günün icaplarına uygun modern çalışma büroları ve kışlalar inşası için özel bir program hazırlanmıştır. Her sene 40 milyon İsveç Kronu harcanmasını öngören bir bütçe hazırlanmıştır. Böylece yakın bir gelecekte polis çeşitli kurumlara ait elverişsiz binalardan kurtulacak devlete ait binalarda görev yapmak imkânına kavuşacaktır.

Köpeklerin ve atların satın alınması da teknik büronun görevidir. İsveç polisinde köpeklerden büyük fayda sağlanmaktadır. Halen 250 polis köpeği mevcut olup bu servisteki köpek sayısının 500 : 600 e çıkarılması için çalışmalar yapılmaktadır.

EĞİTİM BÜROSU :

Polis okulları ve çeşitli polis kurslarını burası idare eder.

Plânlama şubesi : Atanmalar, çalışma saatleri, sosyal durumlarla ilgilenir.

Kayıt ve kabul bölümü : Bir genel bir de özel kayıt ve kabul bölümü vardır. İsveç'te polislik itibarlı bir meslek olduğundan istekli çoktur. Bu sebeple bunların arasından en uygunlarını seçmek imkânı bulunmaktadır.

Büyük şehirlerde kalifiye polis personeline sahip olmak için isteklilerin daha fazla olması temenni edilmektedir.

Mesleğe alınan personelin % 90'ı mesleğe alındıktan sonra orta dereceli veya bunun muadili bir okulda 2 senelik kursa tabi tutularak lise mezunu olmaları sağlanır. Zira bunların ekserisi 9 senelik eğitim görmüşlerdir. Lise mezunu olmaları için iki senelik bir kursa katılmaları gerekmektedir.

Polise alınan personel içinde Lise mezunu veya eşidi okul mezunu personel pek azdır.

Mesleğe alınan personel bir sene süreli temel eğitimine katılırlar. Bu müddetin 4 ayı stajdır.

Mesleğe yeni alınan personelin takriben % 5'i ordu birliklerinde eğitim görürler.

POLİS ŞEFLERİNİN MESLEĞE ALINIŞI :

1. Hukuk fakültesini bitiren veya eyalet mahkemelerinde bir süre çalışarak belge alan personel polis sekreteri olarak atanmadan evvel, polis okulunda polis şefleri için açılan kurslara katılırlar.

2. Eski polis memurlarından polis şefi kursuna katılıp başarı gösterenler arasından seçilir.

Kabiliyetli polisler için uzun süreli eğitim programları hazırlanmaktadır. Mesleğe alınacak namzetler evvelâ polis okullarında temel eğitime tabi tutulacaktır, kendi imkânları ile hazırlanıp lise bitirme imtihanlarını vereceklerdir.

Liseyi bitirenler 2 sene hukuk fakültesinde okuyacaklar, bir müddet staj görecekler, bundan sonra polis okulundaki polis şefleri kursuna katılacaklardır.

PERSONEL BÜROSU :

Tayinler, maaşlar, çalışma saatleri, kollektif kontroller ve benzeri işlerle uğraşır.

İDARİ BÜRO :

Müdüriyetin ve bütün personelin hesap işleri özel bir idari büroya bırakılmıştır. Bütün hesaplar elektronik makinalarla yapılır. Böylece her distrikte veya bölgede personelin hesap işleriyle uğraşmasının önüne geçilmiş ve büyük sayıda tasarruf sağlanmıştır. Senede takriben 550 milyon Kronluk net bir masraf bu şekilde hesaplanmaktadır.

Elektronik beyin kullanmak suretiyle 50 : 60 kişilik bir tasarruf yapılmıştır.

İdari büro, merkezde bütün önemli satın almaları yapar, 554 distriktin her birinin satın almasını kendi hesabına yapması halindeki kıyasla büyük tasarruflar sağlar.

İdari büroda bütçe ve mürakabe, idare, alımlar, büro tekniği, organizasyon kısımları mevcuttur.

ORDİNATÖR :

İsveç Parlamentosu 1967 bütçesinden 6 milyon kredi ayırarak polisin bir ordinatör satın almasını tasvip etmiştir. Bu ordinatörle elde mev-

cut eski tip A. B. D. ordinatorlerinin gördüğü işler ve daha bir çok işler yeni ordinator tarafından ifa edilebilecektir. Bu sayede İsveç'in her hangi bir yerinde devriye arabasıyla dolaşan bir polis veya bir polis şefi telefonla veya telsizle komptöre müracaat edebilecek ve en kısa zamanda muhtelif arşiv servislerinden istediği bilgiyi alabilecektir.

Millî polis direktörlüğüne bağlı bir teknik polis laboratuvarı vardır. Bu laboratuvar bir üniversite profesörünün emrindedir. Mahallî polis ünitelerinin de yapacakları araştırma ve soruşturmaları aydınlatacak ölçüde teknik üniteleri vardır.

POLİS BÖLGE DİREKTÖRLÜKLERİ :

İsveç'in Stockholm valiliğinden başka 24 valiliğe ayrıldığını söylemiştik. Bu illere (LÂN) denilmektedir. Reorganizasyondan sonra her ildeki polis örgütünün başına bir polis bölge direktörü getirilmiştir. Polis direktörü valiliğin bir memuru olarak görülmesine rağmen o ildeki polis faaliyetlerinden sorumludur. Bölgesindeki bütün polis distriktlerini denetler. Diskriktlerdeki polis faaliyetlerine doğrudan doğruya müdahale etmez fakat onların birbirleriyle irtibatlı ve ahenkli çalışmaları için gerekli tedbirleri alır.

Bölge direktörlerince mahalli trafik kontrol hizmetlerinin üstünde özel trafik kontrol birlikleri kurulmuştur. Bunlar trafik kontrol sisteminin bel kemiğini teşkil ederler.

Bu gün memleketin her tarafından trafik kontrolüyle meşgul olan 80 ekip ve 600 motorlu araç vardır. Bunlar motorlu devriye hizmetleri yaparak trafiği düzene sokarlar. Bazı hallerde helikopterlerle işbirliği yaparlar. Helikopterler trafik kontrolünde çok başarılı olmaktadır.

Bölge direktörünün emrinde ayrıca uzman polisler vardır. Bunlar ilçelerdeki (Disktriikt) polislerin başaramıyacağı karışık suçların veya bir çok ilçeleri ilgilendiren suçların soruşturmasını üzerlerine alırlar.

Halen İsveç'te 35 bölge polis direktörlüğü vardır.

Stockholm bölge polis direktörlüğünün emrinde 2.500 polis, 50 at, 25 polis köpeği vardır.

(Lân) ların bir kısmının daha birleştirilerek direktörlük sayısının azaltılması için bir istek mevcuttur. Bir komisyon bu durumu incelemektedir.

İLÇE (DİSKTRİKT) POLİS MÜDÜRLÜKLERİ :

İlçe sayısı 554 ten 119'a indirilmiş olmasına rağmen halâ 50 kadarında polis mevcudu 50 den aşağıdır. Bu sebeple ilçe sayısının daha bir miktar azaltılması düşünülmektedir.

Müdüriyette GENEL DÜZEN ve ADLİ ZABITA BÜROLARI vardır.

GENEL DÜZEN BÜROSU : Gözetleme hizmetlerini, devriye görevlerini, trafik kontrolünü, seyyar karakol hizmetleri ve irtibatlarını düzenler. Kara ve su avcılığını bu büro kontrol eder. Okullardaki öğrencilere trafik kaidelerini öğreten ,gençleri kanunlara saygılı olarak yetiştirmeye çalışan da bu bürodur.

ADLİ ZABITA BÜROSU : Kriminal ve genel soruşturma kısımlarına ayrılmıştır. Suçların delillerini toplar, suçluları takip eder, yakalar ve ilgili adli makamlara teslim eder.

Reform sırasında polis belediyelerden alınarak merkezi bir otoritenin emrine verilince bir çok itirazlar vuku buldu. Fakat bu gün polisle belediye temsilcileri ve yetkilileri arasında sıkı bir işbirliği sağlanmıştır. Bu işbirliğinden verimli sonuçlar elde edilmektedir.

POLİS KOMİSERLİKLERİ VE POSTALAR :

Çok dağınık olan polis teşkilâtı reformdan titiz bir ekip yapılarak muhtelif yerlere postalar halinde yerleştirildi. Bölgenin özellikleri, endüstri ve eğlence bölgeleri, dinlenme yerleri, korunacak askeri veya sinai tesisler incelenerek polis karakollarının yerleri belirtildi.

Birinci hedef vatandaşlar arasında kanuna saygı duygularını geliştirmek, amme düzenini sağlamak ve soruşturmaları kolaylaştırmaktır.

Birlikler motorize hale getirildiğinden elde her an müdahaleye hazır kuvvet bulundurmak imkânı mevcuttur. Motorlu devriyeler her zaman bölgelerinde dolaşarak halk üzerinde müsbet etki yapmakta, vatandaşa polis tarafından korunmakta ve gözetlenmekte olduğu hissini aşılamaktadırlar.

Motorlu devriyeler ellerindeki telsizlerle her an merkezleri ile irtibat yapabilmekte, takviye isteyebilmekte, direktif alabilmektedirler.

1/3/1967 de posta sayısı 989 dan 510'a indirilmiştir. Bu suretle devriyeler daha kuvvetli olmaktadır. Devriyelere daha geniş yetki verilerek toplanmasının mahzurları kısmen giderilmiştir.

UYUŞTURUCU MADDELERLE MÜCADELE VE SONUÇLARI :

Mavi Göller diyarı İsveç, son senelerde sosyal düzenini temelden sarsan, ananelerini bir anda yıkan, gençlerinin sağlığını tehdit eden, büyük bir problemle karşılaştı. Memleketin demokratik düzeninden, insan haklarına gösterilen saygıdan yararlananlar bu ülkeyi uyuşturucu maddeler baskınına uğrattılar. O güne kadar İsveç halkının onda biri alkolikti. Memleketin çalışma gücünde büyük eksiklikler meydana getiren alkolizmle büyük bir mücadeleye girişilmişti.

Halbuki uyuşturucu maddelerin meydana getirdiği zarar alkolizmden çok fazla ve çok daha tehlikeli idi. 5-10 sene müddetle muntazaman alkol, kullanan insanlar artık onu bırakamaz hale geliyorlardı. Bununla beraber alkolikler muntazam bir iş tutarak çalışmak imkânına sahiptiler. Uyuşturucu maddelere ise bir kaç ay içinde alışıyorlardı ve buna alışanlar kendiliklerinden asla bırakamıyorlardı. Uyuşturucu maddenin sağlanması çok fazla para istiyordu ve bu maddeleri kullananlar asla muntazam bir iş tutamıyorlardı. Esiri oldukları uyuşturucu maddeyi bulabilmek için her çareye baş vuruyorlardı. Genç kızlar vücutlarını satıyor, on paket eroini bedava alabilmek için kız kardeşlerini, samimi arkadaşlarını bu bataklığa sürüklemekten çekinmiyorlardı. Erkekler sahte çek yazıyor, dolandırıcılık, hırsızlık, daha sıkıştıklarında silâhlı soygun yapıyorlardı.

Uyuşturucu maddeler, esrarlı sigaralar okullarda bile satılıyor. Temiz giyinen muntazam kıyafetli, çalışkan, saygılı İsveç gençleri yerlerini hırpani kılıklı, serkeş, tecavüzkâr serserilere bırakıyorlardı. Bilhassa ağır suçları işleyenlerin sayısı endişe verecek derecede artıyordu.

Uyuşturucu madde kaçakçıları büyük kârlar sağlıyorlardı, iki örnek verelim:

- a. 1 gram esrar karaborsada 6 : 10 İsveç Kronu veya 1 : 2 dolar (15 : 30 T. Lirası) idi.
- b. 0,2 gram amphetamines karaborsada 5 : 40 İsveç Kronu veya 1 : 8 dolar (15 : 120 T. Lirası) idi.

Milli polis 1968 senesi baharında memleket çapında büyük bir toplantı yaptı, durumunun ciddiyetini ve tehlikeyi ortaya koydu. Hükümet makamlarına tehlikeye bildirdi. ,

Hükümet uyuşturucu madde kaçakçılığına ve bu maddeleri kullananlara karşı mücadele için on maddelik bir mücadele programı hazırladı.

Bu maddeler şunlardır:

1. Uyuşturucu maddelerle mücadele için gümrük ve polis makamlarına daha fazla yardım edilmesi.

2. Gümrük ve zabıta makamları arasında sıkı işbirliği yapılması. Kaçakçılığın önlenmesi için milletler arası polisle daha geniş işbirliği sağlanması.

3. Uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptıklarından şüphe edilenlerin telefonlarının adli makamlardan alınacak kararlarla dinlenilebilmesi.

4. Uyuşturucu madde kaçakçılarına verilecek cezaların artırılması için kanun teklifi hazırlanması. (Norveç ve Danimarka'da olduğu gibi cezanın azami haddinin altı seneye çıkarılması.)

5. Uyuşturucu madde kullananların tedavi için daha çok ödenek ayırmak ve özel tedavi kurumları meydana getirmek.

6. Uyuşturucu maddelere iyice alışanların tedavilerinin psikiatrik kliniklerde yapılması için kanun teklifi yapılması.

7. Memleket içinde alınacak tedbirleri ve mücadele şeklini tesbit etmek için konferans toplanması.

8. Okullarda alınacak tedbirlerin belirtilmesi, ana ve babaların uyarılması için geniş bir kampanya açılması.

9. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Mücadele Komisyonuna katılmak, 1961 senesinde Cenevrede varılmış olan anlaşmaya, PRELUDİNE, AMPHETAMİNE müstaklârının da dahil edilmesi bunlarında satışlarının yasaklanmasını sağlamak.

10. Gelişmeleri izlemek ve alınacak tedbirleri tesbit etmek için bir komisyon kurmak.

Bundan sonra da 17 Aralık 1968 de memleketin her tarafından gelen polis temsilcileri toplanarak yapılacak mücadelenin ana hatlarını 35 maddelik bir programda belirttiler.

Uyuşturucu maddelerle mücadele için merkezi bir komite kuruldu. 1968 ve 1969 senesi başında İsveç'te narkotik maddelerle mücadele için 117 polis ayrılmıştı. Kampanya başlayınca bu işle uğraşan polis sayısı 750 ye çıkarıldı. Bu polisler özel kurslar gösterildi. Uyuşturucu maddelerin özellikleri, tesirleri, tanınması, kaçakçıların uyguladıkları metodlar öğretildi.

1 Ocak 1969 dan itibaren uyuşturucu maddelere karşı bütün memlekette şiddetli bir mücadele başladı. Basın, radyo, televizyon özel programlar hazırlayarak halkı aydınlattılar. Okullarda konferanslar tertiplendi, mücadele komiteleri kuruldu.

Polisin, çok ağır suçlar hariç bütün gücünü uyuşturucu maddelerle mücadeleye ayırması sağlandı.

Bütün gaye memlekete giren uyuşturucu maddeleri yakalamak, büyük sermaye sahibi kaçakçıları, aracıları, küçük satıcıları ele geçirmektir.

İkinci hedef olarak ta memleketteki toksikomanların en yeni metodlarla tedavisi ele alınacaktı.

Bu kampanyanın ilk sonucu, şimdiye kadar açıkça ve adeta serbest şekilde uyuşturucu madde satanlar ortadan kayboldular.

Kampanyanın etkisi ile, araçlar ellerindeki stokları çıkarmaya cesaret edemediler. Şubat ve Mart aylarında uyuşturucu madde fiyatları çok arttı. Evvelce ihtiyaçlarını kolayca sağlayan toksikomanlar, bu imkânı kaybettiklerinden doktorlara baş vurarak kendilerini tedavi ettirmeye başladılar.

Fakat bu başarı geçici idi. Kaçakçılar karşı tedbirler almakta idiler. İlkbahardaki turist akını ile beraber uyuşturucu madde kaçakçılığı da arttı. Turistler BSD ve amphetamine'ler gibi sentetik uyuşturucu maddeleri de beraberlerinde getiriyorlardı. Sonbaharda turistler İsveç'ten ayrıldılar. Bu vakte kadar araçlar, perakendecilerin çoğunu tesbite muvaffak olmuştu. Polis esrar ve afyon kaçakçılığı hakkında ve bunların birinci plândaki sorumluları hakkında geniş bilgilere sahipti. Şimdide sentetik uyuşturucu maddelerin kaçakçılığını yapanlar hakkında lüzumlu bilgiyi topluyor, ani baskınlar yaparak bir çok kaçakçıyı ve uyuşturucu maddeyi ele geçiriyordu.

Bunun üzerine uyuşturucu madde fiyatları karaborsada yine arttı Fıatlar 1969 aralığında bir sene evvelkinin 10 : 20 katı idi.

1970 baharında uyuşturucu maddelere karşı mücadelede oldukça başarı kazanılmıştı. Artık yeniden uyuşturucu maddeye alışanların sayısı çok azdı.

Bunun başlıca üç sebebi vardı :

1. Uyuşturucu maddeler çok güç elde edildiğinden ancak toksikomanlar bunu kendileri kullanıyorlar başkalarına vere iniyorlardı.

2. Uyuşturucu madde o kadar pahalı idi ki bunun ne olduğu, nasıl etkilendiğini merak ederek denemek isteyenler bu kadar parayı gözden çıkaramıyorlardı.

3. Uyuşturucu maddelerin zararları, tehlikeleri, alışanların başına gelenleri herkes öğrenmişti.

Toksikomanların sayısı sabit kalınca, bunların uyuşturucu madde elde etmek için işledikleri suçlardaki artma durdu.

1960 senesinden beri İsveç'te suçlar her sene ortalama % 10 artmaktadır. Hatta bazan bu artış % 16 yı bulur. İlk defa olarak 1969 da suç sayısı artmamıştır. Hatta bazı suçlarda azalma olmuştur.

Otomobil hırsızlıkları %5, otomobillerin içinden ç alınan eşyalar % 9 azalmıştır. Mağaza hırsızlıkları ve bazı tip dolandırıcılıklarda bir sene evvelkine nazaran % 0 azalma vardır.

Son beş senede İsveç'te uyuşturucu madde kullananların miktarı ve tevkif edilenlerin sayısı şöyledir :

Sene :	Uyuşturucu madde kullananlar :	Bunlardan tevkif
1965	543	189
1966	822	217
1967	1661	641
1968	4279	1546
1969	6400	2033

SONUÇ :

Buraya kadar yapılan incelemeden şu sonuçları çıkarabiliriz :

1. İsveç'te çeşitli belediyelere bağlı ve çeşitli statülere sahip olan polis millî seviyede birleştirilerek TEVHİDİ ZABITA tahakkuk ettirilmiştir.

2. Polisin memleket içinde bir elden idaresi ,aynı eğitimi görmesi, aynı metodları uygulaması suretiyle tesirliliği arttırılmıştır.

3. Memleket çapında bir telekomünikasyon şebekesi kurularak polisin istifadesine verilmiştir.

4. Polisin kullandığı motorlu araç sayısı büyük ölçüde artmıştır.

5. Merkezi fiş sistemi kurularak aranan şahıslar hakkında ilgililere en kısa zamanda bilgi vermek imkânı sağlanmıştır.

6. Polisin kalitesi yükseltilmiş, eğitimi geliştirilmiştir. Polis büyük ölçüde teknik imkânlarla kavuşmuştur.

7. Halkın güvenini kazanmış, büyük ölçüde yardımını elde etmiştir. Çabalarının büyük kısmını önleyici kolluk hizmetlerine yöneltmiştir.

8. Uyuşturucu maddelere karşı savaşta büyük başarı kazanmış, on seneden beri ilk defa olarak bazı önemli suçların sayısının artmasını önlemiştir.

İDARE ÂMİRLERİNİ, BELEDİYELERİ İLGİLENDİREN ÖNEMLİ BİR İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARI

Derliyen : İhsan OLGUN

Özeti : 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 ncu maddesine göre; İstihlâk Resminin, Belediye sınırları içinde istihlâk amacı ile yapılan satışlardan, bu satışın yapıldığı yer Belediyesince lâzım geldiği hakkında.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 ncu maddesile akaryakıttan alınması öngörülen İstihlâk Resminin, nasıl ve hangi belediyece alınacağı hakkında verilmiş ve kesinleşmiş bulunan D. D. K. nun ve Danıştay 9 ncu Dairesinin kararları arasındaki aykırılığın, İctihadın birleştirilmesi yoluyla giderilmesi için konu ile ilgili kararlar ,incelendi :

İctihadın Birleştirilmesini gerektiren söz konusu kararlar :

I — D. D. K. nun 12/3/1965 günlü ve Esas No : 63/286, Karar No : 65/42 sayılı kararında; Türkiye Petrolleri A. O. tarafından T. C. D. D. ile Türkiye Şeker Fabrikalarına, alıcıların kendi ihtiyaçları için satılan Fuel Oil'den 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 ncu maddesine dayanılarak İstihlâk Resmî alınabilmesi, istihlâkle beraber satışın da aynı belediye sınırları içinde vuku bulması ilkesine bağlanmıştır. Satışın ve İstihlâkin ayrı yerlerde olduğu hususu ihtilafsız bulunduğu cihetle; Vergiler Temyiz Komisyonu 5 nci Dairesinin kararına ısrar eden Vergiler Temyiz Komisyonu 6 ncı Dairesinin 27/3/1969 günlü ve 68/208 sayılı kararı yerinde görülerek Batman Belediyesinin davası oy çokluğu ile red edilmiş, bu kararın düzeltilmesi isteminde D. D. K. nun 20/5/1966 gün ve Esas No:65/218, Karar No: 66/627 sayılı kararla ve yine oy çokluğu ile red edilmiştir.

II — Danıştay 9 ncu Dairesinin 6.4.1970 günlü ve Esas No: 66/3374 karar No: 67/916 sayılı kararında; Sellüloz ve Kâğıt Fabrikaları Genel Müdürlüğü (Seka) tarafından 'Yarımca'daki İstanbul Petrol Rafinerisinde (İpraş), kendi fabrikalarında istihlâk edilmek üzere alınan Fuel Oil için İzmit Belediyesi, 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 ncu

maddesi uyarınca İstihlâk Resmi tahakkuk ettirilmiştir. Vergiler itiraz Komisyonu da bu tahakkuku tasdik ettiğinden Seka, Vergiler Temyiz-Komisyonuna başvurmuş bu komisyon ise; Yarımca Belediye Sınırları içinde bulunan İpraş müessesesinden, İzmit Belediyesi Sınırları içinde bulunan Seka işletmelerinde kullanılmak üzere satma alınan akaryakıt için bir resim alınmayacağı, istihlâk Resminin alınabilmesi için satışla istihlâkin aynı belediye sınırları içinde olması gerekeceği yolundaki gerekçe ile Vergiler itiraz Komisyonu kararını bozarak, tarhiyatın kaldırılmasına karar verilmiştir.

Bu karara karşı İzmit Belediyesinin Danıştay'da açmış olduğu dava, Vergiler Temyiz Komisyonunu dayandığı gerekçenin kanuna uygun bulunması nedeniyle ; Danıştay 9 ncu Dairesinin 6.4.1967 günlü ve Esas No: 66/3374, Karar No: 67/916 sayılı kararıyla ve Birinci bentde yazılan görüşe uygun olarak red edilmiş, ancak İzmit Belediyesinin karar düzeltme istemi yerinde görülerek istihlâk Resminin; Akaryakıtın (istihlâk) edildiği yer Belediyesince alınması gerekeceği içtihadında bulunarak tarhiyatın onanmasına 15.4.1969 günlü ve Esas No: 67/ 1416, Karar No: 68/1191 sayı ile ve oyçokluğuyla karar verilmiştir.

III — İzmit Belediyesi tarafından, aynı belediye sınırları içinde bulunan Seka işletmesinin, Yarımca Belediye sınırları içindeki İpraş'tan kendi işletmesinde istihlâk etmek üzere satın aldığı Akaryakıt için tahakkuk ettirilen ve vadesinde ödenmemiş olması sebebiyle düzenlenip tebliğ edilen ödeme emrine karşı Seka. tarafından yapılan itiraz, tarhiyatın 5237 sayılı kanunun 30 ncu maddesine uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiş, Temyiz istemi üzerine de Vergiler Temyiz Komisyonunca satın ve istihlâkin ayrı belediye sınırları içinde vukuu sebebiyle Seka'nın mükellef tutulamayacağı kabul edilerek itiraz Komisyonu kararı bozulmuş ve salınan İstihlâk Resmi kaldırılmıştır.

İzmit Belediyesince Danıştay'da açılan idari dava üzerine 9 ncu Dairenin 28.3.1968 günlü ve Esas No: 67/2443, Karar No: 68/985 sayılı kararıyla, 6183 sayılı Amme alacaklarının tahsil usulü hakkındaki kanunun 58 nci maddesine gereğince ödeme emriyle ilgili itiraz Komisyonu kararı kesin olduğundan, bu karara vaki Temyiz isteminin görev yönünden reddi gerekirken, işin esası hakkında karar verilmesinde isabet görülmediğinden dava konusu 13.5.1967 günlü ve 67/1133 sayılı Temyiz Komisyonu kararı ortadan kaldırılarak 521 sayılı Danışma Kanununun 68 inci maddesi gereğince 14.12.1966 günlü ve 372 sayılı itiraz Komisyonu kararı incelenmiş ve istihlâk Resmi istemeye yetkili belediyenin, akaryakıtın istihlâk maksadiyle satıldığı yer belediyesi olacağı nede-

niyle bozulmuş, ödeme emri iptal edilerek salınan resmin kaldırılması oyçokluğuyla karara bağlanmış ve bu karara karşı İzmit Belediyesince vaki karar düzeltilmesi isteminde oyçokluğuyla red edilmiştir.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 ncu maddesinde; «Belediye sınırları içinde istihlâk edilmek üzere satılan Petrol'un kilosundan 1, benzin ve mütaklariyle baküre ve mazot'un kilosundan 2 kuruşu geçmemek üzere Belediye meclislerince düzenlenecek tarifeye göre istihlâk resmi alınır. Transit olarak geçirilecek akaryakıttan bu resim alınmaz. .

Tarım makinelerinde kullanılacağı tarım memurlarınca onaylananlar bu resimden müstesna tutulurlar.» hükmü yer almıştır.

Yukarıda açıklanan üç kararda söz konusu kanun maddesindeki belediye sınırları içinde istihlâk edilmek üzere satılan ... şeklindeki deyimde değişik anlamlar verilmiş ve istihlâk resmi alınabilmesi hususu ;

- a) — Satış ve istihlâkin bir arada bulunmasına,
- b) — Yalnız istihlâk unsuruna,

c) İstihlâk maksadıyla yapılan satışa, dayandırılmış ve resmi alacak Belediyenin de sırasıyla satış ve istihlâkin bir arada yapıldığı yer belediyesi, istihlâkin yapıldığı yer belediyesi; ve son olarak istihlâk maksadiyle satışın yapıldığı yer belediyesi olacağı karar altına alınmakla üç ayrı hüküm tesis edilmiş bulunmaktadır..

Satış ve istihlâkin bir arada aynı belediye sınırları içinde vuku bulması gerekeceği ve ancak bu şartın gerçekleşmesi halinde akaryakıttan İstihlâk Resmi alınabileceği görüşünün kabulü halinde, Yasa hükmünü çok dar manada yorumlamak olur.

Yalnız İstihlâk unsuruna yer verilirse, aynı akaryakıt hangi belediye sınırı içinde istihlak ediliyorsa o yer belediyesinde resmin alınması yönüne gidilirse, ilgili belediyelere, tüketiciyi kovalamak ve ondan resim almak gibi yapılması zor ve hatta çok zaman imkânsız bulunan bir görev yüklemek olur.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun gerekçesinde, söz konusu tasarının belediye gelirleri artırmak amacıyla getirildiği açıklanmıştır.

Yukarıda açıklanan iki hal ise belediyeler için çok miktarda gelir kaybına sebep olmaktadır. Bu ise kanun koyucunun maksadına uygun düşmemektedir.

Öte yandan 5237 sayılı kanundan önceki 432 sayılı Belediye Vergisi ve Resimleri Kanununun istihlâk resmiyle ilgili 28 nci maddesindeBelediye sınırları içinde istihlâk edilenakaryakıttan resim alınacağına işaret edilmiştir.

Kanun koyucu ,5237 sayılı kanunun 3 ncü maddesini düzenlerken mülga kanunda bulunmayan «satış» unsuruna da yer vermiş bulunmaktadır. Her nekad 5237 sayılı kanunun 30 ncü maddesine ilişkin hükümet gerekçesinde ve meclis görüşmelerinde bu hususta bir kayıt ve açıklama yoksa da önceki kanunda bulunmayan «satış» unsurunu yeni kanuna koymakla kanun koyucunun bir maksadının olması ve «satış» unsurunda, resmin tahakkukunda bir yeri bulunması tabiidir.

Kanun koyucu bu maksadını, maddenin son fıkrasındaki «tarım makinalarında kullanılacağı, tarım memurlarınca onaylananlar bu resimden müstesna tutulurlar.» hükmünde doğrulamaktadır

Gerçekten ,şehir ve kasabalarda kuruluşları ve tabii durumları itibariyle belediye sınırları içinde genellikle makinalı ziraat yapmaya elverişli ve yeterli! araziyi ihtiva etmektedir.

Belediye sınırları dışındaki satışlardan esasen istihlâk resmi alınmadığına göre Yasadaki istisna hükmün, belediye sınırları içinde alınıp, nerede olursa olsun tarım makinalarında akaryakıtlar için tanınmış olduğunu kabul etmek zorunludur.

Maddenin «transit olarak geçen akaryakıtlardan resim alınmaz» şeklindeki fıkrası, ancak ticarî maksatla yapılan satışlarda uygulanabilir. Nitekim satış ve dağıtım müesseselerinin rafineri merkezlerinden ticari maksatla satın aldıkları akaryakıtlardan resim alınmamakta, bunlardan istihlâk maksadiyle satış yaptıkları zaman, satışı, yaptıkları yer belediyesince resim alınmamaktadır.

Bütün bu nedenlerle, 5237 sayılı kanunun 3 ncü maddesinin «

Belediye sınırları içinde istihlâk edilmek üzere satılan..... »şeklinde ki hükmünden, resmin tahakkuku için esas unsur olarak satış’ a yer verildiği ve bu satışın:

1— Belediye sınırları içinde yapılması,

2 — istihlâk edilmek üzere yapılmış olması, anlamını çıkarmak gerekir.

Sonuç olarak, Yasa hükmüne ve uygulamaya uygun bulunan şekil, akaryakıttan alınacak istihlâk Resminin, istihlâk maksadıyla yapılan

satışlardan, satışın yapıldığı yer belediyesince alınması lâzım geldiği yolundaki görüşüdür.

Bu Karara Karşı görüşte olan kişilerde aşağıdaki görüşleri savunmuşlardır.

AYRIŞIK OY :

X — 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 ncu maddesi hükmü açık olup bu maddeye göre Belediyelerce istihlâk resmi alınabilmesi için hem istihlâkin hem de satışın aynı Belediye sınırları içinde olması şarttır. Nitekim bu kanunla yürürlükten kaldırılan 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Kanununun 28 nci maddesinde, Belediye sınırları dahilinde istihlâk olunacak akaryakıttan istihlâk resmi alınacağı kabul edildiği halde yeni kanun, bu şarta ek olarak satışından aynı belediye sınırları içinde yapılmasını kabul etmiştir. Her nekad bu iki şartın birlikte aranması kanunun tedvin amacına aykırı olarak Belediyelerin «İstihlâk Resmi» gelirin azalması sonucunu doğurur ise de kanunun açık hükmüne rağmen istihlâkin aynı belediye sınırı içinde olup olmadığını araştırılmaksızın, resmin akaryakıt satışının yapıldığı yer belediyesince alınacağını kabul etmek, kanun hükmünü genişletmek gibi bir anlam taşır. Bu da Anayasa'nın 61 nci maddesinin «vergi resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur» hükmüne aykırı düşer. Bu nedenlerle içtihadın D.D. Kurulunun 12.3.1965 tarih ve Esas 63/286 ve Karar 65/42 sayılı kararı dairesince birleştirilmesi gerekeceği oyu ile karara karşıyız.

AYRIŞIK OY

XX — 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 ncu maddesinin birinci fıkrasıyla «Belediye sınırları içinde istihlâk edilmek üzere satılan Petrol'ün kilosundan 1, benzin ve müstakları ile Baküre ve Mazotun kilosundan 2 kuruşu geçmemek üzere belediye meclisince düzenlenecek tarifeye göre istihlâk resmi alınır.» hükmü vaz olunmuş ve aynı maddenin 2. fıkrasıyla de transit olarak geçirilecek akaryakıtlar adan bu resmin alınmayacağı derpiş olunmuştur.

Bir istihlâk resmi bulunduğu madde metnindeki sarahatle de sabit bulunan akaryakıt resminin tahakku ve tahsilinin bahsi geçen 30. maddenin 2. fıkrası hükmü karşısında, belediye hudutları dahilinde istihlâk edilme esasına istinad ettirilmesi daha doğru ve yerinde olur. Zira 5237 sayılı kanunun 1 ve 2. fıkraları birlikte mütalâa edildiğinde, gerek 1. fıkranın yazılış tarzından gerek 2. fıkranın madde içerisinde

anlamını tayin yönünden kanun koyucunun akaryakıt resminin alınması için satışın ve istihlâkin aynı belediye hududu dahilinde cereyanı şart koşmadığı sonucuna varmak ve 30. madde ile, satış hangi belediye hudutları içirîşinde yapılırsa yapılsın akaryakıt resminin istihlâkin yapıldığı yer belediyesince tarifesine uygun olarak tahsilinin öngörüldüğünü kabul etmek ikaza ettiği düşüncesiyle çoğunluk kararına karşıyız.

Sonuç: Konu içtihadı Birleştirme Kurulunca uzun, uzun tartışılmış netice olarak, çoğunluk görüşü içtihadı Birleştirme Kuruluna da daha hukukî geldiğinden tevhidi içtihat, bu görüşün gerekçesinin ışığı altında, 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30. maddesine göre, istihlâk resminin Belediye sınırları içinde istihlâk amacı ile yapılan satışlardan, bu satışın yapıldığı yer Belediyesince alınması gerekeceği yolunda içtihatın Birleştirilmesine karar verilmiştir.

III. BEŞ YILLIK PLÂN ŞEHİRLEŞME YE METROPOLİTEN PLÂNLAMA ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONUNDA SUNULAN RAPOR, TEBLİĞ VE NOTLAR

Derleyen :

Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN

Tetkik Kurulu Müşaviri

GİRİŞ:

III. Beş Yıllık Plân Şehirleşme ve Metropoliten Plânlama Komisyonu'nun Mayıs-Haziran 1971 toplantılarında, çalışmalara ışık tutmak üzere ilgili kuruluşları temsilcileri tarafından bir çok belge getirildi ve komisyon üyelerine dağıtıldı.

Bunları bir kısmı çok önemli hususları ihtiva ediyordu; ve esasen komisyon başkanlığının talebi üzerine getirilmişti. Nitekim bu belgeler üzerinde özellikle son üç toplantıda, bunlar ekspozite edildikten sonra, tartışmalar da açıldı.

Diğer bir kısım belgeler, ya komisyon üyelerinin, ya da komisyonda koordinasyonla görevli DPT temsilcisinin istemi üzerine veya üyelerin kendi inisiyatifleri ile getirilen belgelerdir. Bunlar hakkında görüşme ve tartışma olmamış; sadece üyelerin yararlanmasına sunulmuşlardır.

Biz bu belgeleri birer birer ele alarak; içeriklerini açıklayıp, önemli yerlerini belirtecek; görüşme ve tartışma konusu olmayan talî derecedeki belgelerin ise adını anmakla yetineceğiz.

I. KOMİSYONDA GÖRÜŞME VE TARTIŞMA KONUSU OLAN RAPOR, TEBLİĞ VE NOTLAR :

1) Şehirleşme Politika ve Stratejisinden Söz edebilme Üstüne Not,

Gürkan GEZİM,

Haziran 1971 — (Teksir, 25 sahife).

Not'da Birinci ve İkinci Beş Yıllık Plânlarda Şehirleşme Sorunu'nun nasıl bir yaklaşımla ele alındığı belirtildikten sonra, III. Beş Yıllık Dönem hazırlıklarında, bu yaklaşımın dönüştüğü doğrultu belirtilmekte ve denilmektedir ki :

«Yukarıda tartışılması yapılan çerçeve içinde, Şehirleşme Komisyonu çalışmalarında üç farklı yaklaşım alternatifi önerilebilir. Bu alternatifler, II. Beş Yıllık Plânlardan buyana ulaşılan potansiyel düzeyde değerlendirilme olanağına da sahiptirler.

I— 1) Tarımda modernleşme (toprak ve tarım reformu) ve sanayileşme'nin (dışa bağımlı olmayan) sağlık bir şehirleşmeyi hazırlamada temel etmenler olduğu kabulüyle; öncelikle, bu politika ve stratejilerin tartışılması;

2) Kırsal alanların nüfus tutma-göç verme potansiyellerinin farklı sanayileşme ve teknoloji seçimi alternatiflerine bağlı istihdam olanaklarının açıklığa kavuşturulması;

3) Tarımda modernleşme ve sanayileşme özlemlerinin «mekân organizasyonu» özlemleri ile bütünleştirilmesi yönünden ayrıntılı programlama tekniklerinin geliştirilmesi ve kır/kent çelişkisini giderici «tedbirler»in önerilmesi.

II. 1) Tarımda modernleşme ve sanayileşme, bölgelerarası dengesizlikler ve kır/kent çelişkilerinin giderilmesi özlemleri bir yana; Türkiye'de gerçekleşen yapısal değişmelerin (göç hareketleri, toplumsal mobilite v.b.) «Şehirleşme olgusu» kabûlü içinde değerlendirilmesi;

2) Toplumsal yapıda görülen bu değişmelerin gelişme olarak nitelenip nitelenmeyeceğinin ve başvurulacak ölçütlerin (kriterlerin) tartışılması ;

3) Şehirleşme olgusu kabûlüne dayanarak, yığılmaların ortaya çıkardığı spesifik sorunlara (istihdam asalak hizmetler, eğitim, sağlık, barınma, trafik v.b.) «somut» çözümler araştırılması ve öngörülen «tedbirler» in belirtilmesi.

III. 1) Tarımda modernleşme - Sanayileşme - Şehirleşme üçlü politikaları arasındaki ilişkileri oluşturan «faktörler» in ele alınması;

2) Üçlü ilişkiler sisteminin kurulmasına ve böyle bir sistemin bağımlı - bağımsız, kontrol edebilen - kontrol edilmeyen demografik, ekonomik ve sosyolojik değişkenlerin saptanmaya çalışılması (nüfus, insan gücü, doğal kaynaklar, teknoloji, üretim, gelir tüketim v.b.) ;

3) Bu değişkenlerden parametre olarak belirlenebileceklerin araştırılması (ki bu parametrelerin kullanılabilmesi için şehirleşme normlarının da belirlenmesi gerekecektir) ;

4) Üçlü ilişkilerin düzenlenmesinde «yatırım» faktörünün bir araç gibi kullanılması olanaklarının ortaya konması».

Bunu izleyerek Gezim, «Plânlama anlayışları bakımından, yaklaşım alternatifleri arasındaki farklar»a, «Alternatiflerin seçme ölçütlerinin neler olabileceği »ne ve «üçüncü yaklaşımın tercihi halinde nelerin bilinmesi gerektiğini»ne temas etmekte; «Çözüm önerilerine nasıl geçileceği» ni de açıkladıktan sonra ; «Şehirleşme Değerlendirilmelerinde İki Farklı Bakış» önerisini sunmaktadır. Bu konuda, yazarın görüşleri şöyledir:

Şehir/Bölge projeksiyonlarının ,gerçekte şehirleşme ve bölgesel değişme için «milli basamak»ta yapılan toplumsal ekonomik analizlerin bir uzantısı olduğuna daha önce değinmiştik. Şehirleşmeyle ilgili bütün ilişkilerin, bugüne kadar geliştirilen tekniklerle, tek bir analitik sistem içinde toparlanma olanağının bulunmadığına da işaret etmiştik.

Bu nedenle yapılacak projeksiyonlarda birbiriyle çakışan ve çakışmayan ilişkilerin ayrı ayrı analiz edilmesi gerekmektedir. Şehirleşmenin iki farklı yönden ele alınması, yani «ülkesel (millî) bakış-açısı» ile «bölgesel (mahallî) bakış-açısı»'nın ayrı ayrı gözetilmesi zorunlu olmaktadır.

«Şehirleşmeye ülküsel (millî) bakış - açısından yaklaşım:

Ülkesel bakım-açısı'ndan yaklaşımda, şehrsel bölgelerin ekonomik tabanlarının etkilenmesi yoluyla, gelişme düzeyi ve gelişme hızlarını tayin eden faktörlerin (Örneğin teknoloji faktörü) ülküsel düzeyde olduğu kabul edilmekte; şehirleşme dağılımının da bu faktörlerle bağımlılığı gözlenmektedir. Bu açıdan, bölgelerin kendi içsel aktiviteleri arasındaki ilişkiler değil, ülkenin bütünüyle olan ilişkileri ele alınmaktadır.

Üretim faktörlerindeki arz, talep ve verimlilik değişimleri, yaratılan mal ve hizmetlerdeki gelişmeler, büyük ölçüde, üretim faktörlerinin mekânsal yer çekimine (dağıtımına) bağlanmaktadır. Ancak, mekânda yer seçen üretim faktörlerinin doğurduğu sonuçların da çok zaman lokal sınırları aştığı ve ülke çapında etkilenmelere neden olduğu görülmektedir.

Gerçekte, ülküsel bakış açısından önemli olan sorun da bu etkilenmelerin ve lokal sınırları aşan değişkenlerin (makro değişkenler) izlenmesi sorunudur. Yoksa, daha önceki bölümlerde de değinildiği gibi, (aggrega) ve ortalama bölgesel değerlerin yansıtılması yoluyla, üretim ve gelir değişkenlerinin ülküsel düzeyde ölçülmesi her zaman olanaklıdır.

Bu nedenle, özellikle büyük şehrsel yığılımlar ve metropoliten gelişmeye ilişkin analizlerde, etkileyeceği faktörlerin yöresel kökenleri yerine bu faktörlerin ülke çapındaki yansımalarını ele almak; ve giderek,

ülke çapında oluşan değişmelerin spesifik yöresel etkilere dönüşümünü izlemek daha anlamlıdır. Böylece, ülkesel bakış açısına dayanan projeksiyon tekniklerinde, öncelikle, metropoliten gelişme analizlerinde etkili olabilecek ulusal değişmelerin projeksiyonu ele alınmaktadır (nüfus, göç, insangücü, istihdam, aktiviteler kompozisyonu, gelir, verimlilik yatırım düzeyi, talep düzeyi ve içeriği, kamu harcamaları, ulusal politikalar v.b.).

Ülkesel bakış-açısından yaklaşımın savunmasını yapan Söven Blum, anlamlı ulusal değişim projeksiyonlarını getirme veya elde etme olanağının bulunmadığı hallerde, tek başına lokal projeksiyonlarla yetinilemeyeceğini, daha iyisi şehir/bölge projeksiyonları oyunundan uzak durulmasını salık vermektedir. Bu durumda büyük ölçüde geçmiş trendlere dayanarak saptanabilecek ulusal ortalamalardan sapma oranına göre, değişim tahminlerinin metropoliten bölgelere dağıtılması söz konusudur.»

«Şehirleşme 'ye bölgesel (mahallî) bakış-açısından yaklaşım :

Bölgesel bakış-açısı'na dayanan şehirleşme projeksiyonlarında içeriden dışarıya doğru bir yaklaşım izlenmektedir. Lokal değişmeler yerleşme birimlerinin özel karakteristikleri ile bağımlı olarak ele alınmakta, dışsal değişkenler ikmâl edilmektedir.

Yerleşme biriminin kendi başına bir varlık olduğu kabulü, gelecekteki değişmelerin de mevcut ölçü ve yapısı tarafından belirlenmiş olduğu kabulünü beraberinde getirir. Böyle bir yaklaşım ise ekonomik kalkınma yerine - ekonomik büyüme olgusuna daha fazla ilgi duyacaktır. Yerleşme'nin fizik ve ekonomik büyümesinin aşamaları ele alınacaktır.

Böylece, yakın zaman aralığı için bir bölgenin ekonomik yapısı ve kaynakları analiz edilmekte ve geçmiş trendler'in doğrudan «extrapolation» u yapılmaktadır. Ancak, mevcut ekonomik tabanın geleceğe uzatılması yoluyla elde edilen birim projeksiyonların «prediktif yaklaşım» için bile geçerli ve yeterli olmadığına; hele hızlı şehirleşen ülkelerdeki «olgu»'ları açıklamadağına işaret etmek gerekir. Mafih, projeksiyonların uygulanma kolaylığı yanında, bölgesel ekonomi «çalışmalarında yararlı olduğu ve geri kalmış bölgelere dikkati çekme yönünde ayrıntılı göstergelere «dota» sağladığı da bir gerçektir.

Bölgesel bakış-açısı'nın mevcut trend'lerden büyük ölçüde bağımsız hale gelmesi, ele alınan bölgede çok önemli bir ekonomik potansiyelin çok kısa bir zaman süresinde oluşması halinde ortaya çıkmaktadır. (Büyük bir endüstriyel yatırımın gelmesi, önemli bir kaynağın işletilmesi v.b.) Böyle bir oluşum gelecekteki gelişmeleri öylesine domine et-

mektedir ki, doğrudan yatırım sonuçlarının saptanmasına ve doğurduğu ihtiyaçların belirlenmesine dayanarak şehirleşme ve bölgesel değişimle ilgili projeksiyonlar da geliştirilebilir.

Özellikle az gelişmiş ülkelerde kaynaklarla ilişkili sanayi yatırımlarının önem kazanması bu tip şehir bölge projeksiyonlarının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Örneğin, Türkiye'nin sanayileşme çabası içinde doğal kaynakların değerlendirilmesi ve ara malları sanayiine verilecek ağırlığın (II. Beş Yıllık Plânda öngörülen projeler) şehirleşme ve bölgesel değişmeye yapacağı etkilerin bölgesel bakış-açısı'ndan yaklaşılarak geliştirilen şehir bölge projeksiyonlarına yansıtılması gerekmektedir.»

«İki farklı yaklaşımın ortak sonuçları olabilir mi?

Yukarıda ele alınan iki farklı yaklaşım; batılı kaynaklarda ayrı ayrı savunması yapılan ve birbiriyle yarıştığı var sayılan yaklaşımlardır. Oysa bizim burada üstünde duracağımız konu, iki farklı bakış - açısı arasındaki tamamlayıcılıklar konusudur.

Gerçekten, Türkiye'de (ve benzeri az gelişmiş ülkelerin çoğunda) bölgeler arası farklılaşmaların ulaştığı boyutlar ve ulaşma sürecinin tamamlanmamış olması gibi iki ciddi etkenin varlığı nedeniyle; iki farklı bakış-açısının geliştirilmesi ve tamamlayıcılıkların araştırılması önem kazanmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun nüfus ve toprak olarak yaklaşık üç misli daha büyük ölçülerinden Cumhuriyet sınırlarına geçeri yarım yüz yıl olmuştur. Yeni politik sınırlar içindeki bölgelerin dışsal ekonomileri ve sınır ilişkilerindeki değişmelerin henüz tamamlanmamış olması iki farklı yaklaşım gereğini ve tamamlayıcılıkların önemini arttırmaktadır.

Öte yandan, her iki yaklaşım'da da şehirleşme ve ekonomik gelişmenin kilit göstergeleri olarak ortaklaşılan önemli değişkenler ele alınmaktadır. Bu değişkenler, tek tek sub-model'ler halinde veya bütün değişkenleri ilişkili gören bir bölgesel değişme perspektifi içinde incelenebilirler. Her iki incelemeye de uyan projeksiyon teknikleri geliştirilmelidir. Yanısıra, tek tek değişkenlerin kendi ötelenmelerine neden olan faktörler de projeksiyon tekniklerinin geliştirilmesi sırasında gözönüne alınmalıdır.»

- 2) METROPOLİTEN PLÂNLAMA, Hazırlayan : Asuman Yücel, Devlet Plânlama Teşkilâtı, SPD Araştırma Şubesi Yayını. Mart 1971, Ankara, (Teksir 82 sahife).

Metropoliten plânamayı geniş bir perspektif içinde ele alan raporda, «Giriş» bölümünü izleyerek : «Metropoliten Alan ve Metropoliten Plânlamanın Genel Tanımı», «Genel olarak Az Gelişmiş Ülkeler İçin Metropoliten Plânlamanın Önemi ve Kapsamı», «Çeşitli Ülkelerde Metropoliten Plânlama Uygulamaları», «Türkiye’de Metropoliten Plânlama İçin Ön-Çalışmalar», «Programlama», «Metropoliten Plânlama ve Plânlama Örgütü», «Nâzım Plân» başlıkları altında konu açıklığa kavuşturulmaktadır.

Raporun ilginç görülen «Metropoliten İdare ve Plânlama Örgütü» başlıklı bölümünü aynen alıyorum :

«Üzerinde dikkatle durulması gereken noktalardan biri de Metropoliten İdare ve Plânlama örgütlerinin kuruluşu’dur. Örneğin Türkiye’ de Metropoliten Plânlama ile ilgili bazı faaliyetler bulunmasına ve büyük şehirlerde Nâzım Plân Büroları adı altında Metropoliten Plânlama birimleri kurulmuş olmasına rağmen henüz bir Metropoliten İdare mekanizması gerçekleştirilebilmiş ve Plânlama örgütlerinin fonksiyonları kesin olarak belirlenebilmiş değildir. İçişleri Bakanlığı’nın «Metropoliten İdare» araştırması da tamamlanmadığından (x) bu konuda yapıcı adımlar atılması mümkün olmamaktadır. Oysa, mutlak olarak Devlet fonksiyonları içinde sayılması gereken Plânlama faaliyetlerinin işlemesi yeterli bir organizasyon yapılmasına bağlıdır.

Metropoliten Plânlama mekanizması Metropoliten İdare ile sıkı sıkıya bağlıdır. Bu iki kavram ayrı ayrı düşünülmemelidir.

Türkiye içip çok genel hatlarıyla tasarlanan Metropoliten İdare kademelenmesi aşağıdaki şekilde özetlenebilir :

Metropoliten alanlarda kurulacak «Bölge valilikleri» veya başka şekilde isimlendirilen mahallî (bölgesel) idare örgütleri, bu alanlarda bugün mevcut bulunan bir veya bir kaç «il valiliği» nin yerini tutacaktır. Metropoliten idarenin sınırları, metropoliten etki alanının sınırlandırılması konusu ile ilgili bölümde açıklandığı şekilde ayrıntılı çalışmalara dayanılarak çizilecektir. Bu sınırlar, Metropoliten Plânlama için olduğu kadar, Metropoliten İdare için de gerekli ve önemlidir. Şüphesiz ki; Metropoliten alan sınırları, il sınırlarının çok ötesine gidecektir. Hatta, bir-

(x) Halbuki bu raporun baskısının tamamlandığı tarihte, yani Mart 1971’de, İçişleri Bakanlığı’nın bu araştırması tamamlanmış ve nihai raporu İdare’ye sunulmuş bulunuyordu. — A. Ş. O.

den fazla il'i (xx) ve bunlara bağı çok sayıda belediyeyi kapsayabilecektir.

Metropoliten alan için kurulacak yeni idare sisteminde önceki iller artık mevcut olmayacağından, Metropoliten İdare'nin alt bölümlerini belediyeler meydana getirecektir.

Metropoliten İdare örgütü içinde bir plânlama ünitesi bulunacaktır. Bu ünite merkezdeki Plânlama Teşkilâtı ile ve belediyelerin tek tek küçük plânlama birimleri ile koordinasyon halinde olacak ve genel olarak plânla ilgili ön çalışmalar, plân hazırlanması, değişen şartlara göre plânlarda değişiklik yapılması ve esneklik sağlanması, uygulamanın kontrolünde mahallî idare organlarına yardımcı olunması gibi konularda yetkili ve sorumlu bulunacaktır. Belediye Plânlama Üniteleri ise, mahallî nitelikteki küçük konut, yol ve kanalizasyon yapımı projeleri, trafik düzenlemeleri ve bunlara benzer küçük çaptaki plânlama projelerinin hazırlanmasından, Metropoliten Plânlama Ünitesi ile koordinasyon ve işbirliği halinde olmak üzere sorumlu bulunacaklardır. Devlet Plânlama Teşkilâtının Metropoliten Plânlama, ya da genel olarak Bölge Plânlama görevlerini yüklenen ayrı bir bölümü olması gereklidir. Bu bölüm diğer ulusal kalkınma hedefleriyle işbirliği halinde olmak üzere, Bölge ve Metropoliten alan plânlarını koordine edecektir. Metropoliten alan İdari örgütleri içinde bulunan plânlama üniteleri de Devlet Plânlama Teşkilâtı içinde kurulan bu Bölge veya Metropoliten Plânlama Bölümü'ne bağı olacaklardır. Şüphesiz, Metropoliten İdare örgütünün kendisi Merkezde İçişleri Bakanlığına bağı bulunacak, fakat bünyesi içinde yer alan Plânlama Ünitesi bir çeşit muhtariyete (!) sahip olacak, İçişleri Bakanlığına değil, Devlet Plânlama Teşkilâtının ilgili bölümüne bağlanacaktır.»

Raporun «sonuç» bölümü de şöyle bağlanmaktadır :

«Son olarak denilebilir ki; dünyada Metropoliten Plânlamadan ne beklendiği, amacının ne olduğu konusunda tek ve ortak bir fikir geliştirilmiş değildir. Amaçlar ülkelerin sosyo-ekonomik yapılarına, gelişme derecelerine, jeolojik durumlarına, hattâ yer ve iklim şartlarına göre değişiklikler göstermektedir. Gelişmiş ülkelerdeki Metropoliten Plânlama, aşırı nüfus yığılmasının meydana getirdiği bazı sosyal sorunları çözmeye ve estetik amaçlara yönelen tamamen fiziksel bir plânlama faaliyeti niteliği gösterirken; az gelişmiş ülkelerde genel ekonomik ve sosyal he-

(xx) Bakanlığımız Metropoliten İdare'nin sınırlarını bu kadar geniş tutan bir görüşe sahip değildir. — A. Ş. O.

defler ağırlık kazanmaktadır. Ekonomik kalkınma hedefleri gerçekleştirilmesine yönelik bir yaklaşımda endüstri için yer seçimi gibi fiziksel plânlama konuları bile sosyal fayda ve maliyet açısından ele alınmak ve düşünölmek zorundadırlar. Çünkü ana hedef, toplumun yaşama düzeyini yükseltmek ve toplum yapısını sanayileşmiş toplumun gereklerine göre değıştirmektir.»

3) İçişleri Bakanlığı Temsilcilerinin Sunduğu Üç Belge :

A) FRANSA'DA ŞEHİRSEL TOPLULUKLAR ÜZERİNDE İNCELEME RAPORU, Hazırlayanlar : Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN, Ragıp GERÇEKER. Evvelce Türk İdare Dergisi'nde yayınlanan raporun tıpkı basımı. (68 sahife -+2 sahife ek).

Ekspozesi tarafımızdan yapılan raporun sonundaki tavsiyeler şunlardır :

Bir kere şurasını açıkça ifade etmek gerekir ki, İdarî bünyemiz Fransa İdarî bünyesine benzemekte; bizde de belediye idareleri, Fransa komünleri gibi, çoğu zaman görevlerini yeterince ifâ edemedikleri halde, tüzel kişiliklerini muhafaza edebilmek hususunda aşın bir titizlik göstermektedirler.

Diğer yandan kurulması mecburî olmadığı gibi, kurulması halinde de ancak ilgili belediye meclislerinin bütçelerinin kudreti nisbetinde birer payla iştirak ettikleri Birlik İdareleri, Fransa'daki diğer şehirsel topluluk idareleri gibi, bizde de faideli olmamıştır.

Bu bakımdan Şehirsel Topluluk İdareleri konusunda Fransa'nın bugün yaşadığı deneyi, bizim de bir alternatif olarak gözönünde tutmamamızda faide vardır.

Bu taktirde, özelliklerle:

- a) Şehirsel Topluluk başkanın belediye başkanları arasından seçilmesi ;
- b) Fransa'da olduğu gibi manevî tatmin sağlama endişeleri ile 12 başkan yardımcısı seçilmeksizin, lâzım geldiği miktarda (2-3)başkan yardımcısı intihap olunması;
- c) Kuruluşu, tayinle gelecek bir genel sekreterin yürütmesi ve gerekli miktarda şube müdürü ile kendisine destek teşkil edilmesi;
- d) Meclis (konsey)'in teşekkülünde, şehirsel topluluğa dahil olacak her belediyenin başkanının Meclis'te mutlaka temsil edilmesi pren-

sibinin benimsemesi (İzmir ve İstanbul civarındaki belediyelerin 15-25 arasında bulunması, bu gayenin husûlüne yardım edecektir);

e) Devrolunacak hizmetler bakımından:

— İmâr plân ve tatbikatı;

— Su, elektrik, kanalizasyon, taşıt, çöp ve itfaiye hizmetleri (itfaiye hariç, diğerleri bizde de ihâle edilebilir.) (Nitekim, bizde Karayolları da bugün yol yapımı işini ihâle suretiyle gördürmektedir. İhâle ile iş gördürülmesi konusu, belediyede kadro tasarrufunu da sağlayacağından teemmül edilmesi tecrübeye değer kanısındayız) ;

— Gecekondu önleme sahalarıyla ilgili kanun ve Belediye Kanunu bizde, bugün, belediyelerin İmar ve İskân Bakanlığı ile müştereken sosyal mesken politikasını yürütmesini âmir. Şehirsel topluluk kurulursa, gecekondu önleme ve sanayi sahaları teşkili hakkındaki hükümlerin uygulanmasının da bu idareye intikal ettirilmesi;

— Yol konusu : Bizde halen belediyeler arasındaki yolları İller yapmaktadır. Bu bakımdan, bu konunun, şehirsel topluluk imar ve planlamasına dahil edilerek, belediyeler içindeki yolların, bu plâna göre şehirsel Topluluk İdaresi'nce yapılması;

— Ancak bu idarelere ilk kurulduğu zaman fazla hizmet verilmemesi; zamanla maddi ve manevî cihazlanma ve kuvvetlenme ile müterafik olarak hizmet çeşidinin artırılması uygun düşünülmektedir.

Personel Meselesi : Şurası hatırdan çıkarılmamalı : Orada bile personel konusunda sıkıntı çekiliyor. Bizde de bu sıkıntı çekilecektir. Orada, kadro ve teşkilât konusunu Şehirsel Topluluk Meclisi kararlaştırıyor. Bu yetki, bizde, Hükümete tanınmıştır. Şehirsel Topluluk Meclisinin hazırladığı kadroyu, biz de, her ne kadar Hükümet onaylayacaksa da, daha önce gerek İdarî, gerek teknik personelin nitelikleriyle, alacakları maaş ve ücretler konusunda Personel Dairesinin bir ön etüd hazırlaması uygun olacaktır.

Mali Hükümler : a) Gelirler : aa) Şehirsel topluluğa devredilen hizmet gelirlerinin bu idareye aynen devri (su, tanzifat, elektrik, havagazı resim ve ücretleri gibi); bb) Yeni gelir kaynakları bulunması; cc) Yardımlar.

Yeni gelir kaynağı olarak, hemşehrlik vergisi ihdas edilebilir. Ayrıca Fransa'da olduğu gibi (bizde Gümrük Resminden ve petrol satışın-

dan hisse alınması gibi) diğer vergi ve resimlerden de hisse sağlanması mümkündür.

Yardımlar konusunda, zaten yapılmakta olan Devlet yardımlarının (suspensions) Şehırsel Topluluğun deruhde ettiği hizmet türleri ve hacmi gözönünde tutularak bir plân ve program dahilinde arttırılması yerinde olacaktır.

Netice itibariyle, İstanbul ve İzmir şehirlerimizde Fransız örneğinden yararlanılarak birer şehirsel topluluk idaresi kurulabilir.

Gerekli yetenekte ve miktarda personel ve malî imkân sağlanmakla ve yetkiler verilmekle bu idarelerin kifayetli şekilde hizmet görmeleri ve halka kendilerini kabul ettirmeleri mümkün olacaktır. Ancak, bütün bu yükü üzerinde tutan ve çalışmalarda ahenk ve tutarlık sağlayan genel sekreterin ve yakın çalışma arkadaşlarının yeterli bulunması ve bu yeterliğin karşılanacak malî imkân ve İdarî teminatla donatılmasının da, bu idarelerin başarılı olması yönünden, kaçınılmaz bir zorunluk olduğu kanaatindeyiz.»U

B) BİRLEŞİK AMERİKA'DAKİ METROPOLİTEN İDARELER VE BÜYÜK LONDRA İDARESİ HAKKINDA İNCELEME RAPORU,
Hazırlayanlar : Şerif TÜTEN ve Orhan ZAİM, Ankara Mart 1971.
(teksir, 82 sahife).

Komisyonunda ekspozesi yine tarafımızdan yapılan bu raporda, iki arkadaşımızın A. B. D.'nde, Miami (Dade County), Tennessee (Nashville ve Davidson County), Chicago (Metropolitan alan ve Büyük Chicago Kanalizasyon Birliği), California (Los Angeles County ve Güney California Metropolitan Su Birliği), Minnesota (Oregon'da Minneapolis-St. Paul Birliği) eyaletindeki şehirsel topluluk veya metropoliten idarelerle; New York Liman İdaresi, Üç Eyalet (Connecticut - New York - New Jersey) Ulaştırma Komisyonunda yaptıkları incelemeler; ve dönüşte sadece sayın Şerif Tüten'in Londra Metropolitan İdaresi'nde yaptığı munzam incelemeler yer almaktadır.

Raporun sonuncu bölümü «Yurdumuzda kurulacak Metropolitan İdarenin biçimi ne olmalıdır?» başlığını taşımaktadır. Bu bölümde ortaya konan fikirler ve öneriler tavsiyeler şunlardır :

Bizde kurulması gerekli görülen Metropolitan İdare'nin biçimi Anayasa'nın 116. maddesiyle tayin edilmiştir. Bu maddenin ifadesine göre kurulacak mahallî idare türü ancak kanunla biçimlendirilecek bir birlik olabilir. Şüphesiz bu birlik hem belediyeleri, hem köyleri ve hem de

özel idareyi içine alacak, metropoliten özellik gösteren bölgeyi tüm olarak kapsamayacaktır. Hukukî yönden bu idareye başka bir biçim verilebilmesinin tartışma olanağı yoktur.

Görevlerinin neler olabileceği sorusuna da cevap vermek kolaylıkla mümkündür. Bugün metropol alan içinde kalan belediyelerin yapmayı başaramadığı görevleri, büyük teknik bilgiye ihtiyaç göstermesi, asgari standartların uygulanması ve büyük ölçüde koordinasyona gerek göstermesi nedeni ile bu yeni kurulacak örgüte bırakmak zorunluğu ortadadır. Tartışmaya girişmeden bu görevleri şöylece sıralayabiliriz : (1) Nâzım plân çalışmaları ve uygulaması ; (2) Şehir plânlarının yapılması ve uygulanması ; (3) Binaların, umuma açık yerlerin, iş yerlerinin v.b. asgarî standartlarının tesbiti ; (4) Arazinin kullanılması ve iş bölgelerinin sınırlandırılması (zonning, land use); (5) Ana arter sayılan yolların yapılması; (6) Oto parkların yapılması, işletilmesi; (7) Park ve dinlenme, eğlenme sahaları ve çocuk bahçelerinin kurulması ve işletilmesi; (8) Kanalizasyon şebekesinin, tasfiye istasyonlarının yapılması ve işletilmesi; (9) Çöp toplama ve imha işleri; (10) Caddelerin aydınlatılması; (11) İtfaiye hizmetleri ve yangından korunma işleri; (12) Ambülâns ve ilk yardım hizmeti; (13) Yoksul ve yaşlı kişilerin bakımı; (14) Kütüphanelerin tesis ve işletilmesi; (15) Memurların işe alınması ve yetiştirilmesi; (16) Sosyal meskenler; (17) Yenilecek, içilecek maddelerin ve bu gibi maddeleri satan yerlerin sıhhi kontrolleri; (18) Binaların iskân, iş yerlerinin işteğal ruhsatlarının verilmesi v.b.; (19) Trafik işaretlerinin tespit, tesis ve bakımı v.b.

Şehirleri, özellikle İstanbul, İzmir gibi metropol alanları incelediğimizde, bu listelere daha bir çok maddelerin ilâvesinin gerekli olduğunu mevcut belediyelerin hizmetlerine en bağışlayıcı gözle bakanlar bile karar verebilecektir.

Bir örgütlenme şeması çizmeden, hatta bu kuruluşun siyasal yapısının nasıl olacağını tartışmaya girmeden, öncelikle yukarıda sıraladığımız hizmetler için yeni kurmayı düşündüğümüz örgüte görevlerini başarmak için yeterli malî kaynağı nereden bulabileceğimiz sorusunu sormak yerinde olacaktır. Aksi takdirde bu sorumu çözmeden varılacak karar ve kurulacak örgüt kâğıt üzerinde kalmaya mahkûm olacaktır.

Bina ve arazi vergisine el atmaya imkân yoktur. Zira bir yandan belediyeler, öte yandan özel idare bu kaynağı vergilendirmektedir. Bu kaynaktan tahsis edilerek küçük oranda bir gelir, idarenin yukarıda sayılan dertlerine şifa olmaktan uzak kalacaktır.

Araştırmalarımızın başında bu yeni kurulacak idare için malî kaynak olarak iki sağlam vergi düşünmüştük. Bunlardan biri Satış ve Kullanma Vergisi idi. Gıda maddeleri dışında bütün perakende satışları içine alacaktı. Diğerisi ise, iştigal vergisi idi. Yani şehrin bütün nimetlerinden faydalanan ve üstelik bir takım külfetler yükleyerek şehir idarelerinin hiç bir sorumluluğuna katılmayan bütün işleri içine alacaktı. Satış ve Kullanma Vergisi şehrin hemşehrilerine yapılacak hizmetlere karşılık bir katılma imkânı verecek, ayrıca bütün iş yerleri tavanı sabit tutulmak şartı ile sermaye ve ciroları nisbetinde şehrin gelişmesine katkıda bulunacaklardı. Böylece gerek Devletin, gerekse mevcut mahallî idarelerin gelir kaynaklarına el atılmadan yeni idarenin faaliyetlerinin finansmanı mümkün hale gelebilecekti.

Ancak 1970 yılında çıkarılan finansman kanunu ile dünyanın her yerinde mahallî idarelere ait olan Satış ve Kullanma Vergisi Kaynağına «İşletme Vergisi» adı altında el atılmış ve üstelik verginin uygulaması bakımından istenilen sonuç elde edilememiştir.

Düşündüğümüz ikinci kaynak, yani İştigal Vergisi, Belediye Gelirleri Kanunu'na ithal edilmiş; kaldırılan tabelâ, ilân ve reklâm resmi yerine ikame edilmiştir. Kurulacak bir birliğin ortakları olan belediyelere rekabet konusu olmayacağı için, akıl icabı bu gelir kaynağına el atmak veya onu paylaşmakta söz konusu olmamak gerekmektedir. Gerçekten bu tip uygulamaların sonucu, metropol alan içinde toplanması mümkün gelirlerin adaletle dağıtımının yapılabileceğini ve bütün alanda yapılması gerekli iyileştirmenin ve arazi kullanılması ve parsellenmesi (Land Use, Zonning) tedbirlerinin uygulanabileceğini düşünmek zordur...

Mahallî idareler ise, bugünkü olanakları gözönüne alınırsa, hele personel kanunu çıktıktan sonra kendi memurlarının ücretlerini bile ödemek imkânından mahrumdur. Çıkarılması devamlı olarak geciken Belediye Gelirleri Kanunu ve Malî Tevzin Kanunu'nun çıkarılması bile, yapılacak pek çok hizmet ortada dururken, belediyelerin gönüllü olarak, hele yukarıda bahsolunan oranda, birliğe yardımında bulunmaları beklenemez.

Hükümetin sübvansiyonlarının şüphe yok ki, yukarıdaki oranın çok üstünde (x) olacağı hesaba alınmak gereklidir. Ancak bu da yeni kuru-

(x) Büyük Londra İdaresi'nin gelir kaynakları kastediliyor. Bu gelirlerin % 37'sinin hizmet karşılığı gelirlerden, % 50'sinin mahallî idarelerden ve onların eliyle toplanan gelirlerden, % 13'ünün ise, merkezi hükümetin sübvansiyonlarından temin edildiği bilinmektedir. Yeni kuracağınız idare ile bu kuruluşun koşulları aynı olmasa da rapor yazarları bu rakamları genel bir fikir vermek üzere zikretmişlerdir. — A. Ş. O.

lacak mahallî idareyi daha işin başında merkezi hükümetin baskısı altına koymak dernek olacaktır. Doğal sonuç olarak Hükümet istediği projeyi, istediği biçimde (parayı o verdiği için) uygulaması arzusunu izhar edecektir ve sonuç olarak kurulacak örgüt bağımsızlığını kaybedecektir. Öte yandan bugüne kadar D. S. İ.; Karayolları v.b. çeşitli kuruluşlar, mahallî idarenin bağımsızlığını tanıma ve yapacakları yardımları onlara verip işlerini kontrol etme yerine; bu kuruluşlara ait yetkileri ve görevleri dahi kendi örgütlerine alma yoluna gitmişlerdir. Bu eğilim günümüzde de süregelmektedir.

... Esaslı gelir kaynaklarına, yeterince sahip olamayacağını düşündüğümüz kurulacak bu idarenin, bir an için yeterli gelir kaynaklarına ulaştığını kabul edelim. Yukarıda arzettığımız görev listesi incelendiğinde, görevlerin çoğunun alt yapı özelliği taşıdığı ve bu nedenle yapılacak yatırımların cari bütçe ile karşılanması olanağı bulunamayacağı aşikârdır. Esasen yapılan hizmetlere yalnız, yapılacak zamlarla (gerçekleştirilemez ama) alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi, hem adalete hem de sosyal adalete ters düşmektedir. Zira yapılacak zamlardan yalnız bu kuşak değil, gelecek kuşaklar da faydalanacaktır.

Piyasada sermaye temini için geçerli faiz oranlarını tarafsız olarak nicelemek mantikî sonuçlara varmak için zorunludur. Devlet garantisi taşıyan tahvilâtın (halk tarafından kapışıldığını ileri sürmek zordur.) faiz oranı % 9'dur. Özel teşekküllerin çıkarttığı tahvilâtın faiz oranı % 15'tir. Şehirselsel hizmetler için milyarları bulan yatırımların aynı oranda bir faizle yapılması olanağı düşünülemez. Zira bu takdirde şehirselsel hizmetler pek pahalıya mal olacak ve sonuç olarak hemşehrilerin yeni idareden bekledikleri hizmetler daha ilk anda sevimsiz hale gelecek ve üstelik hemşehrilerle idare arasındaki bağlar daha ilk anda kopacaktır.

Ortada bir gerçek vardır. İstanbul ve İzmir gibi bütün görünüş ve bütün ile metropol olan, giderek bu niteliği daha açık olarak ortaya çıkan, İzmit, Sakarya şehirlerimiz vardır. Eğer bu şehirlerimizi bugünkü yönetim biçimleri ile idareye devam edersek şehirlerin ekonomik yapıları sosyal düzenleri ve herşeyi daha da bozulacak ve gelecekte bugün harcamak zorunda olduğumuzdan daha çok kaynağın, bu şehirlerin iyileştirme ve geliştirilmesine ayırma zorunluğu ortaya çıkacaktır. Ayrıca sahadaki kayıplarımızı düzeltmek için daha uzun seneler çaba sarfetmek zorunda olacağımız da muhakkaktır.

Bütün bu sorunları gözönüne serdikten sonra, kanun tasarısını hazırlamadan önce hükümetin tercihlerini öğrenmek ve şu sorulara cevap bulmak zorundayız :
(1) Hükümet İstanbul ve İzmir şehirlerinde şehir-

sel hizmetleri yürütmek için bir metropol hizmet birliği kurulmasını istiyor mu? (2) Bu yeni örgüte yukarıda sayılan görevlerden hangilerinin devredilmesini uygun buluyor? (3) Hükümet ve Maliye Bakanlığı bu hizmetlerin görülmesi için özellikle (Kurulumuzca hazırlanacak tasarılar göre) Satış - Kullanma Vergisi ve bulunacak yeni vergi kaynakları tahsis etmeye kararlı mıdır? (4) Alt yapıların finansmanı için Hükümet yeterli (düşük faizli) yatırım finansmanı temin etmeyi düşünmekte midir?

Kanımızca bu sorulara cevap bulmadan bir tasarı hazırlamak Bakanlık Arşivine yeni bir doküman ilâve etmek olacaktır.»

C) TÜRKİYE'DE MAHALLÎ İDARELER VE SORUNLARI
HAKKINDA RAPOR, Hazırlayan : Mustafa Arıkan, (teksir 29 sahife).

İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü 2. Daire Başkanı olup, sonradan komisyon çalışmalarına katılarak işbu raporun ekspozesini de yapan arkadaşımız; konuya : Özel idareler, belediyeler ve köylerin (1) yapısal durumları; (2) görevsel durumları; (3) akçasal durumları; (4) merkezi idarelerle ilişkileri yönünden yaklaşımda bulunuyor; ayrıca mahallî idare işletmelerine temas ediyor; bunu izleyerek mahallî idarelerin ortak sorunlarını açıkladıktan sonra; ayrı ayrı il özel idarelerinin, belediyelerin ve köylerin sorunlarını ortaya koyuyor; ve bunlara paralel olarak çözüm yolları öneriyor.

Problemlere getirilen genel çözüm yolları içinde : Mahallî idarelerin görevlerinin yeniden tanzim edilmesi; bu arada örgüt ve personel meselelerinin açıklığa kavuşturulması; Mahallî idareler Enstitüsünün bir an önce kurulması; gelir kaynaklarının yeterince yeniden düzenlenmesi; merkezî idare ile ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi gibi öneriler vardır.

Özellikle millî gelirden mahallî idarelere ayrılacak gelir kaynakları hakkında gerekirse anayasada daha açık hükümler konması; mahallî idare birliklerinin kurulmasını ve gelişmesini teşvik edecek özel tedbirler alınmasını; Pay ve fonlardan yardım almada v.s.'de birliklere öncelik tanınmasını; bu birliklerin, bütün mahallî idareleri kapsayacak şekilde tek statüye kavuşturulmasını önermesi ilginç görülmektedir.

Raporda «Belediyelerin Özel Sorunlarının Çözüm yolları» da şu yolda öneriliyor :

1) Bütün belediyelerin özellikle küçük belediyelerin belli bir standarda ulaşmalarını sağlamak amacıyla, mevcut belediye sayısına yeni

güçsüz belediyelerin katılmasının bir süre durdurulması; hiç olmazsa yavaşlatılması; 2) Köylerin belediye haline gelmesi için aranan nüfus şartının 2.000'in üstünde bir sayı olarak tesbit edilmesi; 3) Verilecek görev ve yetkiler, organların teşekkülü, örgütlenme, merkezi yönetimle ilişkiler v.b. bakımından belediyelerin bir sınıflandırmaya tabi tutulması;

4) Metropol belediyeler için özel bir düzenleme getirilmesi gereklidir.

- 4) ŞEHİRLEŞME VE METROPOLİTEN PLÂNLAMA İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER HAKKINDA NOT, Hazırlayan : Hayati Nemutlu, TOPRAKSU Toprak Etüdleri Şube Müdürü (Teksir 7 sahife, 4 sahife ek).

Hazırlanan notta , ilkin toprak etüdleri ve arazi kullanma plânlaması hakkında genel bilgi verildikten sonra; şehirleşme ve metropoliten plânlama ile tarım arasındaki ilişkiler ve alınması gerekli görülen tedbirler 14 kalem halinde sıralanmaktadır.

Bu arada kifayetsiz topraklardan, toprak işletme sistemlerindeki aksaklıklardan, veraset ve satış yoluyla elden çıkan veya işlenemeyecek kadar bölünen topraklar yüzünden kırdan kente göç vetiresinin ortaya çıkışından v.b. bahseden Nemutlu; bu mahzurların giderilerek tutarlı bir tarım politikasına ulaşılması için önerilerde bulunuyor; özellikle kooperatifçiliğe bu öneriler arasında en önemli yeri veriyor.

- 5) KENTLEŞMENİN NEDENLERİ VE KENTSEL İSTİHDAM SORUNLARI, Hazırlayan : T. Malik ÇAPAR, İller Bankası

Şehircilik Uzmanı, (daktilo 7 sahife, eki 2 sahife).

Türkiye'de topraktan kopmanın nedenleri genel bir yaklaşımla ele aldıktan sonra raporun yazarı sözlerine şöyle devam etmektedir :

Bu topraktan kopma genel yaklaşımı içinde, Türkiye'deki kentleşme olgusunun nedenleri üstünde kısaca durulacak olursa, «iç etmenler» ve «dış etmenler» diye iki ana grup etmen sıralanabilmektedir : A. Tarım kesiminde gözlenen dört ana olayın (iç etmenler) kentleşmeye yol açtığı görülmektedir : (1) Makinalaşmadan doğan topraktan kopma olayı; (2) Toprak mülkiyetindeki kutuplaşma (polarizasyon) olayı; (3) Entansif tarıma geçiş; (4) Eugene R. Black'e göre az gelişmiş ülkelerde tarımsal arazinin, geleneksel miras anlayışı yüzünden sonu gelmez bir şekilde durmadan bölünmesi. Bu dört temel iç olaya bir de nüfus artışı eklenirse Türkiye'deki kırdan kente akan büyük nüfus kitlelerinin varlığının nedeni kolayca anlaşılmış olacaktır.

B) Dış etmenler arasında ise özellikle Batı Bloku ile bütünleşme zorunluğunda kalınması, dış yardımların verilme biçimi ve koşulları, ayrı-

ca ulaşım ve haberleşmeye ait çağdaş teknolojik gelişmelerin, toplumumuzun yapısına uygun bir şekilde özümlemeyişi sayılabilir.

İkinci olarak, Marshall yardımının üretken yatırımlara gitmediği, aksine bu yardımın nüfusun belli bir azınlığının eline geçtiği ve bu azınlığın da spekülâtif amaçlı yatırımları tercih ettiği hep bilinen bir gerçektir. Bu durumda da kentlerde inşaat amelesi, ya da tüketim malları imalât işçisi talebini karşılamak üzere kırdan kente göç hızlanmıştır.

Kentleşmenin istihdam sorunları : Kentleşme sorunu olarak nitelendirilecek bir çok sorun, aslında tek bir ana sorunun türevleri olarak görülebilir. Böyle bir yaklaşım ise; sanayi eksikliğini Türkiye'deki kentleşme olgusunun ana sorunu olarak ortaya koymaktadır. Bir diğer deyimle sanayileşememek, Türkiye'de kentleşmenin karşı karşıya bulunduğu tüm sorunlarının kaynağıdır. Diğer bir deyimle, ülkemizde kırdan kente yığılan nüfusun meslek kompozisyonu, ya da istihdam türü sanayileşmiş bir toplumu yansıtmamaktadır.

Bu yaklaşımdan gelerek örneğin istihdamın türü ve istihdamın çeşidi üzerinde önemle durmak gerekir. Aslında, Türkiye'de topraktan kopma, kırdan kopma olayının sonucu meydana gelen kentleşme, gereksiz ve şişirilmiş bir hizmetler toplumu yaratmaktan öteye gidememektedir. Öyle bir hizmetler toplumu ki, Türkiye'nin büyük kentlerinde, örneğin Ankara'da herkes bir kaç kuruluş kazanabilmektedir; ve nüfus sayımlarına bakınca işsiz adam yok gibidir. Ama yapılan işler, ayakkabı boyacılığı, simit satıcılığı, leblebi-çekerdek satıcılığı v.b. gibi işlerdir. Kalkınmayı hızlandıracak istihdamdan bu tür bir istihdamın kat'iyen anlaşılmayacağı çok açıktır.

Kentlerimizde gizli işsizlik sorununun ortaya çıkmasında etkin olan bu durum rapora eklenen 2 no. lu tabloda rakamlara dökülmüştür.

- 6) ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ HAKKINDA NOT, Hazırlayan : Muhittin GÜRBÜZ, Odalar Birliği'nde Mak. Yük. Müh. (Teksir 5 sahife).

Komisyon müzakereleri sırasında Şehirleşme ve organize sanayi bölgeleri hakkındaki ilginç tartışmalardan sonra getirilen bu not, daha çok., organize sanayi bölgelerinin kuruluşlarında karşılaşılan güçlüklerle temas etmektedir.

Bu güçlükleri: (1)Merkezi hükümet teşkilâtında, bu konuda, müracaatları kabul edip sonuçlandırabilecek bir merciin bulunmaması; (2) Arazi iktisabındaki güçlükler; (3)Yeterli kredi kaynağının sağlanmaması

olarak sıralayan Gürbüz; bunların açıklamalarını da yaptıktan sonra; Arsa ofisinin aksak ve gaye dışı çalışmalarına temas etmekte; notunun sonunda da, Bursa ve Manisa organize sanayi bölgelerindeki alt yapı maliyetlerine ait adedi bilgi sunmaktadır.

II. KOMİSİYONDA GÖRÜŞME VE TARTIŞMA KONUSU OLMADAN DAĞITILAN KİTAP, BROŞÜR, RAPOR VE NOTLAR:

- 1) ŞEHİRLEŞMİŞ ALANLAR PLÂNLAMA SORUNLARI, Hazırlayanlar : Güngör Erdumlu, Esat Turak, Orhan Eralp, Cemalettin Barışkın, Orhan Tunçalp, Malik Çapar. SPD 3. Beş Yıllık Plân Fikri Hazırlık Çalışmaları. (Teksir 21 sahife).
- 2) TÜRKİYEDE KENTLEŞME, Hazırlayanlar : Önder Şenyapılı, Prof. Dr. Mübeccel Kıray, Prof. Dr. Cahit Talaş, Doç. Dr. Cevat Geray, Doç. Dr. Ruşen Keleş, Dr. İlhan Tekeli, Melih Doğan, Osman G. Armagil, Malik Çapar. Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını, 160 sahife, GİM Güzel İstanbul Matbaası, Ocak 1971 Ankara.
- 3) METROPOLİTEN ZONGULDAK ALANINDA PLÂNLAMA İÇİN ÖRGÜTLENME, Yarışma Jürisi Özel Komite Raporu, Hazırlayanlar : Baran İdil, Esat Turak, Melih Doğan. 12/12/1970 tarihli, (Teksir 14 sahife).
- 4) BÜYÜK LONDRA İDARESİ (Metropolitan) ÜZERİNDE BİR İNCELEME Hazırlayan Şerif Tüten, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanı, (Teksir 15 sahife),
- 5) PLÂNLAMA VE METROPOLİTEN İDARE, Yazan : Donald C. Rowat, çeviren : Şerif Tüten (Teksir 12 sahife).
- 6) METROPOLİTEN ALANIN ÖZEL MAHALLÎ İDARE SORUNLARI, Hazırlayanlar : Şerif Tüten ve Orhan Zaim, (Teksir 15 sahife).
- 7) FRANSA'DA İLLERDE VE BÖLGESEL FAALİYET ÇEVRELERİNDE DEVLET HİZMETLERİNİN TEŞKİLÂTLANMASI, Çeviren : Dr. Jur. Âlim Şerif Onaran, (Teksir 242 sahife). İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını, Ankara 1968.
- 8) FRANSA'DA BÖLGE PLÂNLAMASI VE BÖLGE VALİLİĞİ, Yazan : Tekin Alp. İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını, No. 1, 89 sahife, Akın Matbaası, Ankara 1968.

- 9) FRANSA'DA ŞEHİRSEL TOPLULUKLAR (Strasbourg 22-25 Nisan 1968 toplantısı), çevirenler : Ragıp Gerçekler, Mehmet Tarcan, Dr. Jur. Âlim Şerif Onaran. Tetkik Kurulu Başkanlığı Yayınları, no. 5, 177 sahife, Gürsoy Basımevi. Ankara 1970.
- 10) ALAN DÜZENLEMESİ (Fransa'da Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Araştırma), Yazan : İsmail Güzeliş, Tetkik Kurulu Başkanlığı Yayını : No. 7, 243 sahife, Gürsoy Basımevi, Ankara 1970.
- 11) ÜLKE FİZİKİ PLÂNLAMASI AÇISINDAN METROPOLİTEN PLÂNLAMA, Hazırlayan : Esat Turak, I. Millî Fizikî Plân Semineri (22 Ocak 1968-24 Ocak 1968)' nde sunulan ve tartışılan metin. Mimarlar Odası Yayınları 30 sahife, 2 ek.
- 12) KENLEŞME POLİTİKASI ÖN - ÇALIŞMALARI HAKKINDA NOT, sunanlar: Turhan Güven, Tuğrul Akçora. Plânlama ve İmar Genel Müdürlüğü, Şhircilik Dairesi Yayını, Kasım 1964. (Teksir 6 sahife, 10 sahife ek).
- 13) GAYE DIŞI KULLANILAN ZİRAAT ARAZİSİ, Ziraat Mühendisleri Odası Yayını, no.31. Broşür, 14 sahife. Ankara 1969.
- 14) PARİS BÖLGESİNİN 1/2000 ÖLÇEKLİ TOPOĞRAFİK BİRLİK PLÂNI, Hazırlayan : M. Nadir Akgöl, 6 sahife daktilo not.
- 15) YERLEŞME SORUNLARI, Hazırlayan: İcen Börtücene, Bora Gürer, Tuncer Kocaman Atilla Peynircioğlu, Tanju Polatkan, Barlas Tolan, Asuman Yücel. Devlet Plânlama Teşkilâtı, SPD. 38 sahife teksir.
- 16) HARİTA VE KADASTRO HİZMETLERİNİN ŞEHİRLEŞME OLAYINA SAHİP OLMA AMACINA YÖNELTİLMESİ, Haldun Özen, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Jeoloji Bölümü Kamu Ölçmeleri Kürsüsü, daktilo 4 sahife.
- 17) ŞEHİRLEŞME VE METROPOLİTEN PLÂNLAMA ÜZERİNE NOTLAR, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Plânlama Dairesi Başkanı Mimar Orhan Güner ve Fiziksel Plânlama Şube Müdür Yardımcısı Mimar Seyhun Örs. (daktilo 6 sahife, 1 sahife şema).

TÜRK HUKUKUNDA NÜFUS SİCİLLERİ

Sadrettin SÜRBEHAN

- I — GİRİŞ
- II — SİCİL NE DEMEKTİR ?
- III — RESMİ SİCİL
- VI — NÜFUS SİCİLLERİ
- V — KISA BİR TARİHÇE
- VI — NÜFUS SİCİLLERİNİN HUKUKİ DEĞERİ
- VII — NÜFUS SİCİLİ ÇEŞİTLERİ
- VIII — NÜFUS SİCİLLERİNİN KAPSAMI
- IX — NÜFUS SİCİLİ - AHVALİ ŞAHSİYE SİCİLİ
- X — TÜRKİYEDE DURUM VE ÖZELLİKLERİ
- XI — NÜFUS SİCİLLERİ BELGELERİ
- XII — VUKUAT DEFTERLERİ
- XIII — EVLENME SİCİLLERİ
- XIV — BAZI SİCİL BENZERLERİ
- XV — SONUÇ

GİRİŞ

Toplum halinde yaşayan insanlar, herşeyden önce bir devlet düzeni içindedirler. Daha doğrusu, her devlet ve millet, insanlardan ibarettir. İnsanların, bir devlet ve millet çerçevesi içindeki adedi topluluğuna «nüfus» denilmektedir. Bir milleti meydana getiren nüfusun miktarı kadar bunların kişisel durumları, nitelikleri ve kaliteleri de her devleti önemli derecede meşgul eden bir konudur. Kişilerin sayısı, yaşları, medeni durumları, oturdukları yerler yer değiştirmeleri, okur- yazar olmaları, bünyevi durumları, diğer insanlarda olan akrabalık, dereceleri, kan ve sihrî bağlantıları hukukî, ekonomik, siyasi ve kültürel yönlerden, her zaman Devletçe bilinmesi gereken bilgilerdendir.

Filhakika bir devlet düzeni içinde yaşamanın insanlar yönünden medeni ve kamusal bir takım hak ve yükümlülükleri olacaktır. İnsanlar

devlete karşı vergi, askerlik gibi bedeni ve malî bir takım yükümlülükler ve borçlar altındadır. Diğer yönden kişilere karşı alacak, borç, hak ve hürriyetlere riayet gibi medenî ve özel hukuku ilgilendiren yükümlülükler taşır. Devletin kişiye kişinin devlete ve kişilerin birbirilerine karşı mevcut bulunan yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri, tabiatıyla, kişilerin tesbiti ile mümkündür. Kişilerin sağ olup olmadıkları, medeni halleri, oturdukları yerler, başka bir yere nakil yapıp yapmadıkları, cinsiyetleri, yukarıda sözü edilen, tesbitlerin cümlesindendir.

Ancak kişilerin şu veya bu durumda olmaları, zamanla durumlarında değişiklikler vukubulması hakkındaki tesbitlerin, sadece, söz veya kişilerin beyanlarıyla tesbit etmek yeterli sayılmamıştır. Zira bu halde Devlet düzeni, bir düzen olmaktan çıkıp kaos haline gelir ve devletçe kişilerin hak ve menfaatlarının tesbiti, korunması ve izlenmesi güçleşir ve hatta kaybolur.

Böylece nüfus ve kişilerin kişisel durumlarının yazılı belgelerle tesbitinde iki yönlü menfaat bulunmaktadır. Bir taraftan Devlet kendi hak ve menfaatlerini sağlayacak ve dolayısıyla kişilere bir takım yükümlükler yükleyebilecektir. Diğer taraftan kişiler, Devlete ve diğer kişilere karşı kendi hak ve menfaatlarını daha kolay savunabilecekleridir.

İşte, kısaca açıklanan bu sebepler dolayısıyla, her devlet, kendi millî sınırları içinde ve vatandaş sıfatını taşıyan kişileri yazılı olarak tesbit etmişler, yıllardan yıllara intikal eden nüfus sicillerini meydana getirmişlerdir. Avrupa ülkeleri ondokuzuncu yüzyıldan itibaren kişilere ait sicilleri tutmağa başlamış ve sürekli olarak devlet kontrolü altında tutmuştur. Türkiye’de ise yirminci yüzyılda, Osmanlı imparatorluğu zamanında nüfus sicillerinin düzenli olarak tutulmasına başlanmıştır. O kadar ki; bugün dahi kullanılan nüfus sicillerinin temeli, Cumhuriyetten çok önceleri başlayan nüfus yazımlarına dayanmaktadır. Gerek nüfus sicilleri ve diğer bir tabirle nüfus kütükleri ve gerekse nüfus sicil ve kayıtlarının hukukî esasları, o zamandanberi pek az denecek bir ölçüde değişmiş, hatta nüfus kayıtlarındaki temel kanun olan Sicilli Nüfus Kanunu, ilk çıktığı 1914 tarihindeki durumunu aynen muhafaza etmiştir. Terim, kavram ve hukukî statü itibarıyla eksikliğini muhafaza eden bir konunun yalnız bir bölümünün, nüfus sicillerinin, açıklanması ve Avrupa ülkeleriyle karşılaştırılması ilgi çekici olacaktır.

SİCİL NE DEMEKTİR ?

Sicil, genel olarak karar, ilâm, ilmühaber, hüccet v.s. gibi yazılı belgelerin kaydına mahsus defterle denir. Türk hukukunda, Tapu sicili ge-

mi sicili, ticaret sicili ve nüfus sicili buna örnek olarak gösterilebilir. Bu sicillerin hepsi, kanunun kaydını zorunlu kıldığı bilgileri, yazılı belgelere dayanılarak toplayan, bir çeşit ana belgeler defteridir.

Siciller, resmî ve özel olmak üzere iki bölüme ayrılabilir. Özel siciller, özel gerçek veya tüzel kişiler tarafından sadece, kendi yararları için tutulan defterlerdir. Bu sicillerin aslında, mevzuat karşısında hukukî geçerliliği bulunmamaktadır. Ancak, Hukuk Mahkemeleri Usulü kanunu gereğince, bazı durumlarda, yardımcı delil olmak niteliği kazanırlar. Bazı durumlarda ise, delil yetersizliğini tamamlayan, tamamlayıcı delil kıymeti kazanabilirler.

RESMÎ SİCİL

Sicillerin bir çeşidi de resmî sicillerdir. Yukarıdaki tanımlama dikkate alınırса denilebilir iki; Devletçe tutulan veya Devletçe tutulmuş gibi kabul edilen sicillere resmî sicil denilir. Başka bir tanımlama ile, «bazı hak ve durumların doğumunu veya isbatını sağlamak maksadı ile Devletçe tutulan siciller» resmî sicillerdir. Nitekim Medeni Kanunun 35. maddesi «Ahvali şahsiye, buna mahsus sicil kayıtlarıyla teayyün eder.» Şu hale göre bir kişi halinin belli edilmesi veya isbatlanması, bunun mahsus bir sicile kaydedilmesiyle mümkündür. Bu mahsus sicil de Devlet tarafından tutulacaktır.

Türk mevzuatında sicil kelimesi yerine çoklukla «kütük» kelimesi de kullanılmaktadır. Örneğin 2576,3686 ve 2552 sayılı nüfusla ilgili kanunlarda sicil yerine kütük kelimesi kullanılmaktadır. Nitekim günlük muamelâta ve halk arasında nüfus sicilleri «nüfus kütüğü» şeklinde söylenir.

Sicillerin hangilerinin resmi sicillerden sayıldığı mevzuat göstermiştir. Bu sebeple kanun açıkça resmî sicil saymadığı sicilleri«resmî» kabul etmek mümkün değildir. Genel olarak tapu sicili, gemi sicili, ticaret sicili, cemiyetler sicili ve daha ayrıntılı olarak Medeni Kanunun 39. maddesinde sözü edilen doğum sicili, 41. maddedeki ölüm sicili, 111 inci maddedeki evlenme sicili ve 237 nci maddedeki karı koca malları sicili, resmî sicilden sayılır. Resmî sicillerin en belirgin niteliklerinden birisi, aksi sabit oluncaya kadar doğruluğunun kabul edilmesidir. Gerçekten Medeni Kanunun 7 nci maddesi «Resmî sicil ve suretlerin doğru olmadığı sabit oluncaya kadar mündericatiyla amel olunur» der. Yani sicilde bulunan bir hususun doğruluğu kabul edilmekle beraber, doğru olmadığı iddia ve yargı mercilerinde isbat edilebilir. O zaman sicildeki kaydın, isbat edilen duruma göre düzeltilmesi gerekir. Resmî sicillerden çıkarıl-

miş suretler de, hukuken asıl kayıtlar gibi işlem görür ve değer taşırlar. Ancak çıkarılan suretlerin, yetkili memurlar tarafından çıkarılmış olması ve aslında uygunluğun yine yetkili memurlar tarafından tasdik edilmesi şarttır.

NÜFUS SİCİLLERİ

Nüfus sicilleri, resmî sicillerin bir çeşididir. Gayrimenkullerin veya gemilerin kayıtlarını yapmak »değişiklikleri izlemek, şerh ve eklerde bulunmak için nasıl tapu veya gemi sicilleri tutulmakta ise ,bir ülkede yaşayan insanların kayıtlarını yapmak, usulî ve hukukî değişikliklerini ve hallerini tesbit etmek için bir nüfus sicili tutulmaktadır.

Şu halde Nüfus sicili, kişilerin varlığını, hal ve değişikliklerini kayda mahsus Devletçe tutulan resmî nitelikteki defterler olmaktadır. Ancak defter derken, bu kelimeyi dar ve mutlak anlamda kabul etmemek gerekir. Defter bilinen şekillerde olacağı gibi, belgelerin toplandığı dosyalar veya bunlara ek defterler ve diğer belge topluluk şekillerini de sicilden saymak zorunludur. Türk mevzuatında, genellikle Esas Defter denilen ana nüfus defterleri sicilden sayılmaktadır. Nitekim nüfus sicili denilen esas defterlere nüfus kütükleri denilmesinin sebebi de budur.

KISA BİR TARİHÇE

Nüfus sicilleri ve medeni hal (Etat civil) sicillerinin Avrupa ülkelerinde tutuluşunun eski bir tarihi vardır.

Batıda, nüfus sicillerinden önce dini esaslara uygun olarak, bir çeşit medeni hal sicilleri tutulmakta idi. Gerçekten hristiyan dininin gereklerinden biri olan, doğan çocuğu vaftiz edilmesi, denilebilir ki; medeni hal sicillerinin esası olmuştur. Keza evlenmelerin din adamları tarafından kilisede yapılması ve ölümün de aynı merasime tabi tutulması, yapılan her merasim için din adamları tarafından bazı kayıtların tutulması yükümlülüğünü doğuruyordu. Vaftiz, evlenme ve ölüm sebepleriyle dini makamlar tarafından derlenen bu bilgiler, Avrupa'da nüfusa ait ilk kayıtlar olmuştur. Ancak nüfus sicillerine ait kayıtları, medeni hal sicillerinde ayrı mütalâa etmek gerekir. Daha ileride sözü edileceği üzere, medeni hal sicillerinin tutulması çok eski tarihlere dayandığı halde, nüfus sicillerinin tutulması, Avrupa'da da onsekiz veya ondokuzuncu yüzyıldan daha gerilere gitmez.

Hollanda'da, bilinmesi devlet menfaati bakımından faydalı ve lüzumlu olacağı anlaşılan nüfusa ait bütün verileri kapsayacak bir nüfus sayımı ilk defa 1829 yılında yapılmıştı. Sonradan 1839 ve 1849 tarihlerinde

yapılan nüfus sayımlarını müteakip, elde yeterli bilgilerin bulunduğu kanaat getirilerek 1850 yılı başından itibaren Nüfus sicillerinin tesisi için, bütün belediye idarelerine mecburiyet konuldu.

Belçika’da devlet, kommünlere, halkın karşılıklı menfaatlarını, adlarını, soyadlarını, doğum yerlerini, sanat ve diğer geçim vasıtalarını kapsayacak listeler tutmasını emretmişti. Ancak 1856 tarihinden itibaren bütün komünlerin nüfus sicilleri tutması yükümlülüğü konulmuştur. Bu sicillerden daha önce yapılmış nüfus sayım veya yazımı ile derlenmiş bilgilere dayanmıştır.

Avrupa’nın diğer ülkelerinde nüfus sicillerinin tutulmasına başlama tarihi, yukarıdaki tarihlerden sonra olmuştur. Örneğin İtalya’da 1871 ve Danimarka’da 1924 tarihlerinde nüfus sicillerinin tutulması işi başlamıştır.

Türkiye’de, Osmanlı İmparatorluğu idaresi de nazara alınarak, denebilir ki; nüfus ve medeni hal sicillerinin tesbit ve kayıt altına alınması hareketi ve bu hareketin devlet teşkilâtı haline gelmesi yeni sayılır.

Gerçekten ilk defa 1882 yılında çıkarılan bir nizamname ile nüfus sicillerinin tutulmasına başlanmıştır. İki yıl sonra yani 1884 yılında genel bir nüfus yazımı yapılarak nüfus sicillerine girmesi gerekli bilgilerin toplanılmasına çalışılmış ve tutulan siciller buna göre düzenlenmeğe yönelmiştir. Sonradan, 1905 yılında daha geniş bir nüfus yazımı yapılmış ve nüfus sicilleri bu yeni bilgilere göre düzenlenmiştir. Bugün kullanılan nüfus sicillerinin, esası, işte yapılan bu nüfus yazımına dayanır. Sonradan zayi olma sebepleriyle yeniden düzenlenen siciller bundan harihtir.

NÜFUS SİCİLLERİNİN HUKUKİ DEĞERİ

Türk hukuku ,nüfus sicillerine, resmi sicil ve senetlere benzer bir hukukî değer vermektedir. Medeni kanunun 7 inci maddesi gereğince, nüfus sicilleri, doğru olmadığı sabit oluncaya kadar mündericatı ile amel edilecektir. Keza «Bu mündericatin doğru olmadığını isbat, bir şekli mahsusa bağlı değildir.» Doğum, ve ölüm, nüfus sicillerindeki kayıtlarla isbat olunur. Nüfus sicillerinde kayıt bulunmaz veya mevcut kayıtların doğru olmadığı tahakkuk ederse, keyfiyet her hangi bir delille isbat olunabilir.

Burada önemli bir hususa işaret etmek gerekir. Türk Medeni kanununa göre, kişi hallerinin belli edilmesi ancak, bu konuda tutulan sicillerle mümkündür. Zira Medeni kanunun 35 inci maddesi «Ahvali şah-

siye, buna mahsus sicil kayıtlarıyla taayyün eder.» demektedir. Bunun anlamı »mevzuatımıza göre, sicil kayıtlarından önce de kişi hallerinin mevcut olduğunu kabul etmektir. Kişiler, sicil kayıtlarında olsa da olmasa da, doğar, evlenir, boşanır ve ölürlür. Bu olayların meydana gelmesi için, kişi halleri teşkilâtının harekete geçmesine lüzum yoktur. Teşkilât, ancak, kendisine getirilen bir nüfus olayını, o olaya mahsus sicillere kayıt ile yetinir. Yoksa kaydettiği veya edeceği olayın varlığı veya kuruluşuna müdahale etmez veya herhangi bir dahli olmaz.

Bu durumun evlenmede dahi söz konusu olduğunu, Yargıtayın 965/3 sayılı içtihadı birleştirme kararı da gösteriyor. «Evlenecek kişiler, evlendirme memurunun önünde irade bildiriminde bulunmalarıyla evlenme akdi varlık kazanır. Bu olumlu bildirilerin deftere yazılıp altının imzalanması, tanıkların imzalaması vesaire, sadece düzenleyici nitelikte olan bir şekil izlemekten başka bir şey değildir. Ve bu bakımdan evlenmenin geçerli sayılmasını sağlayacak birer şart değildir. Dolayısıyla evlenmenin nüfus sicillerine kaydedilmemesi bile onun geçerli olmasına engel sayılamaz.» Yargıtayın bu görüşü, nüfus sicillerinin mahiyet ve niteliklerini göstermek bakımından ilgi çekicidir.

Kişi halleri ve buna ait sicillerin, hukuk değeri ve isbat edici (proband) yönlerinden, diğer resmi sicil ve senetlerden bazı farklılıklar gösterdiği, yakardaki özel durum ve açıklamalardan anlaşılmaktadır. Bir tapu sicili veya borç senedinde, mündericatın doğru olmadığı hakkındaki iddiaların isbatı, şekil yönünden, daha çok sınırlandırılmış ve bazı kayıtlar altına alınmıştır. Medeni kanunun 633 üncü maddesine göre «Gayrimenkul mülkiyetin iktisabı için tapu siciline kayıt şarttır.» Keza 634 üncü maddesine göre ise «Mülkiyeti nakleden akitler, resmi şekilde yapılmadıkça, muteber olmaz.»

Şu halde mülkiyetin veya sair ayni hakların kurulması için, tapu siciline bir kaydın düşürülmüş olması gerektiği gibi kayıttan önce temlik yetkilerinin kullanılması da mümkün değildir.

Böylece nüfus sicilleri, hukuk görüşü açısından, kişi hallerini isbatlamak ve gereğince belgelendirmek bakımından değer taşır. Bu değerlendirmeye yönelmeyen hiçbir kayıt, nüfus siciline geçmez. Nitekim mevzuat ,nüfus sicillerine nelerin kaydedileceğini saymak yoluna giderek (numerus clausus) kuralını uygulamıştır.

NÜFUS SİCİLİ ÇEŞİTLERİ

Türk nüfus mevzuatı ve ilgili diğer kanunlar ve idari metinler, nüfus sicillerinin bazı çeşitlerinden söz eder. Ancak mevzuatta gösterilen

bu çeşitlerin tamamı, uygulamada bulunmamaktadır. Uygulanmasa bile, mevzuatta bulunan bu çeşitlerden söz etmekte yarar bulunur.

1 — Müslümanlar için nüfus sicili.

Sicilli nüfus kanunun 18 inci maddesine dayanılarak çıkarılan 331 tarihli nizamnamenin 16 inci maddesine göre «Sicillatı nüfusiye, tebaayı müslime için başka olarak... tanzim olunacaktır.» Bu başkalığın defterlere ne şekilde intikal ettirileceği belirtilmediği gibi, halen uygulamada da böyle bir ayrıcalık yapılmamaktadır.

2 — Gayrimüslimler için nüfus sicili.

Yukarda sözü edilen nizamnamenin 16 ncı maddesine göre «Sicillatı nüfusiye... tebaayı gayrimüslimlerin her cemaati... için başka tanzim olunacaktır. «Demek ki gayrimüslimler için ayrı defter yapılacağı gibi her cemaat için de ayrı ayrı defter tutulacaktır. Ancak uygulamada da böyle ayrı tutulmuş defter veya siciller bulunmamaktadır.

3 — Ecnebilere mahsus nüfus sicili.

Aynı nizamnamenin 16 ncı maddesi «Nüfus sicillatı ... tebaayı ecnebiye için dahi başka başka tanzim olunacaktır.» demektedir. Nüfus kanununun 5 inci maddesi, esasen, bu çeşit bir sicilden özellikle söz etmiştir. Maddeye göre «Tebaayı ecnebiyeden olup da tahrir esnasında mevkii tahrirde bulunanlar, ibraz edecekleri pasaport vesair vesaiki resmiye üzerinden defteri mahsusuna kaydedilecektir.» Bu «defteri mahsus» 'un, nüfus sicili mahiyetinde olduğunu maddenin devamından anlamaktayız. «Sicilli nüfus kuyudatı, isbatı tabiiyete, medarı ihtiyaç olamaz.»

4 — Dış ülkelerdeki Türk vatandaşları sicili.

Nüfus kanununa ek 13/Şubat/331 tarihli kanuna göre «Memaliki ecnebiyede bulunup da memalikde ...kayı olmayan tebaa... dahi şehbenderhaniler tarafından Hariciye Nezaketi vasıtasıyla gönderilecek varakai resmiye üzerine işbu kanuna tevfi kan İstanbul vilâyetinde ayrıca tutulacak deftere kaydedilecek ve bunlara ait vukuat, kezalik şehbenderhanelerin ilmühaberlerine binaen yürütülecektir.» Bu şekilde bir sicil halen İstanbul'da tutulmaktadır.

5 — Doğum sicili.

Doğum sicili, Nüfus kanun ve nizamnameler dışında, mevzuatımızın gösterdiği bir sicil çeşididir.

Medeni kanunun 29 uncu maddesi «Doğum...nüfus sicilindeki kayıtlarla isbat olunur.» derken, 39 uncu maddenin yan başlığı da «Doğum sicili» nden söz eder.

6 — Ölüm Sicili.

Medeni kanunun 41 inci, (c) bölümü ve başlık olarak «Ölüm Sicili» ni düzenlemiştir. Sicilin kapsamına, ölümün bildirilmesi, ölüsü bulunmayan gaiplik kararı ve kayıtların düzeltilmesi alınmıştır. Böylece ölüm olaylarının ayrı bir nüfus olayı kabul edilerek ayrı sicile kaydedileceği hükme bağlanmaktadır.

7 — Evlenme Sicili.

Medeni kanunun 111 inci maddesi, evlenme sicillerinden ve bunun yapılacak özel bir tüzükle düzenleneceğinden söz etmektedir.

Ancak evlenme sicili ve işlemlerinin, önemli bir özelliği vardır. Türk hukukunda evlenme işleri, nüfus hizmet ve işlemlerinden sayılmamaktadır. Nitekim evlenme sicilleri ve evlendirme memurları, nüfus teşkilâtı dışında ve Adalet Bakanlığının denetimi altındadır.

NÜFUS SİCİLLERİNİN KAPSAMI

Nüfus kanunun 1 inci maddesi ,bütün Türklerin kendilerini nüfus siciline kaydettirmesi mecburiyetini koymuştur. Ancak nüfus sicilinin ne olduğu hakkında mevzuatımızda bir tanımlama yapılmamış ve kapsamı belli edilmemiştir. Yalnız kanunun 3 üncü maddesi, nümerik olarak, bir tanım ve kapsam tayini yapmaktadır.

3 üncü maddeye göre »aşağıdaki bilgiler nüfus siciline kaydedilecektir :

- 1 — Kişinin adı ve soyadı
- 2 — Müslümanların dini
- 3 — Müslüman olmayanların din, mezhep ve cemaatları
- 4 — Baba adı ve doğum yeri
- 5 — Kişinin doğduğu yer (İl veya ilçe olarak)
- 7 — Anasının adı
- 8 — İkamet yeri
- 9 — Sanat ve sınıfı
- 10 — Okur yazar olup olmadığı
- 11 — Seçim ehliyeti
- 12 — Askerlik dairesi
- 13 — Erkek nüfusun boy, göz, çehre, bıyık, sakal ve saç rengi

- 14 — Sabit işaretler
- 15 — Evli olup olmadığı
- 16 — Baba ve anasının hayatta olup olmadığı
- 17 — Askerlik yaş ve derecesi
- 18 — Deftere kayıt tarihi

Nüfus kanununun 8 inci maddesine göre sicil bir defter şeklinde olacak ve yukardaki bilgilerden başka şunları da kapsayacaktır :

- 19 — Muamelâtı askeriye
- 20 — Nüfus vukuatı
- 21 — Mülahazat hanesi

Bu madde, tutulacak defterin şeklini ve esasını da şu şekilde tesbit etmektedir :

- a) Sicilin her sayfasına sıra numarası konulacaktır.
- b) Sayfa birleşim yerlerine mahkeme mühürü basılacaktır.
- c) İlk ve son sayfalara ,defterin kaç sayfadan ibaret olduğu yazılarak mahkeme reisince tasdik edilecektir.

Burada Medeni kanunun 35 inci maddesi hükmüne de temas etmek gerekecektir. Bu madde «Ahvali şahsiye sicilleri» nden söz eder. Böylece mevzuatımızda nüfus sicilleri yanında bir de ahvalin şahsiye sicilleri kavramı ortaya çıkmaktadır. Ancak Medeni kanun bu sicilin ne olduğunu açıklamamakta, çıkarılacak bir nizamname ve gerekse III inci maddede sözü edilen evlenme siciline ait nizamname şimdiye kadar çıkarılmadığı için, bu konudaki sitillerin şekil ve kapsamlarının ne olduğu belli olmamıştır. Böylece Nüfus kanundaki nüfus sicilleri anlam ve uygulaması halen devam etmekte ve Medeni kanunun kişi ve aile hukuku esaslarına göre sicil kayıtları yapılmaktadır.

NÜFUS SİCİLİ - AHVALİ ŞAHSİYE SİCİLİ

Mevzuatımız, nüfusla ilgili sicillerin iki çeşidinden söz etmektedir. Bir taraftan Nüfus kanunu «Nüfus sicili» derken öte yandan Medeni kanun devamlı surette «Ahvali şahsiye sicilleri» nden bahsetmektedir. Medeni kanun, Nüfus kanunundan sonra çıkarıldığına göre aslında ahvali şahsiye sicillerinin dikkate alınması ve uygulanmasının yapılması gerekirdi. Filhakika nüfus sicilleri ile ahvali şahsiye sicilleri arasında önemli farklılıklar vardır. Nitekim Avrupa ülkelerinde, ahvali şahsiye (medeni hal) sicilleri çok önceleri tutulmağa başlandığı halde nüfus sicillerinin tarihi 18 inci yüzyılda daha ötelere gitmez.

Gerçekten Sicilli Nüfus kanununun I inci maddesi, bütün Türklerin «Sicilli nüfus» a kaydedileceğini emretmektedir. Keza diğer kanunlar da, örneğin 2576, 331 tarihli nizamname »talimatname, Soyadı kanunu, 554 sayılı kanun ve yönetmeliği vesaire nüfus sicili veya nüfus kütüklerinden söz eder.

Buna karşılık Medeni kanunun 35 inici maddesi ahvali şahsiyeden, 36 ncı maddesi ahvali şahsiye sicillerinden ve 29 uncu maddenin kenar başlığı ahvali şahsiye beyyinelerinden bahsetmektedir.

Ancak Medeni kanunda da telifi gereken hususlar vardır. Yani kanun bir kısım maddelerinde ahvali şahsiye derken başka maddelerinde de nüfus sicili veya nüfus memuru terimlerini kullanmaktadır. Örneğin 36 ıncı maddenin son fıkrası ile 37, 39, 41 vesair maddelerinde nüfus memuru ve 29, 26, 31 inci maddelerinde nüfus sicili terimleri kullanılmaktadır.

Kanımızca bu durumu bir çelişiklik veya kanunun özel bir maksadına atfetmek mümkün değildir. Türk Medeni kanununun, İsviçre Medeni kanunundan tercüme edilerek alındığını ve bazı adapteler yapıldığını unutmamak gerekir. Konuyu, bazı örnekler vermek suretiyle açıklayabiliriz.

Medeni kanunun 36 ıncı maddesinin son fıkrasında aynen «Yabancı memleketlerdeki Türkiye mümesillerine, İcra vekilleri heyetince nüfus memurluğu salahiyetleri verilebilir.» der. Halbuki İsviçre Medeni kanununun bunu karşılayan 41 inci maddesi şöyledir : Federal hükümet, İsviçre'nin yabancı ülkelerdeki mümessillerini bir medeni ahval (şahsi ahval) memurunun işi ile vazifelendirebilir.»

Türk Medeni kanununa göre her doğum bir ay içinde nüfus memuruna bildirilir (Madde 29) İsviçre kanununun 46 ıncı maddesi ise «Her doğum 3 gün içinde medeni ahval memuruna bildirilmelidir» denilir.

Örnekleri uzatmamak için denilebilir ki, İsviçre medeni kanunu tamamen medeni ahval memuru terimi kullanır. Görülüyor ki, Türk Medeni kanununda kullanılan «Nüfus memuru» veya «Nüfus sicili» terimlerinin aslı, tamamen «Ahvali şahsiye memuru» veya «Ahvali şahsiye sicili» dir.

Medeni kanunlar, kişilerin günlük hayat ilişkilerini düzenleyen kanunlardır. Bu sebeple Türk ve İsviçre medeni kanunları, şahsın hukuku ile başlamakta aile hukuku ile düzenlemeye devam etmektedir. Kişi halleri ise başlıca üç ana temele, doğum, evlenme ve ölüme dayanır. Devlet-

çe kişi hallerinin belli edilmesi ve belgelendirilmesi gerekince üç temel halin gözönüne alınacağı açıktır. Kişi ve medeni hallerin tescilinin tarihçesi de bu düşünceinin doğruluğunu veya bugünkü düzenin tarihsel bir geçmiş ve gelişimin sonucu olduğunu gösteriyor. Gerçekten kişinin, kişisel ve medeni hal işlemleri, medeni hukukun içinden çıkmaktadır.

Kişi halleri (ahvali şahsiye), bir kişinin hukuki topluluklar içinde hukuki durumuna etki yapan, toplum içinde belli edilmesini sağlayan ve diğer kişilerden ayıran, sıkı sıkıya bağlı niteliklerdir. Bu niteliklerin başlıcaları doğum, evlenme, boşanma, ölüm, nesep tashihi, evlât edinme ve bunlara bağlı ve ilgili özelliklerdir.

Nüfus sicilleri ise daha başka bilgileri kapsar. Bir ülkede kişilerin ikâmet yerleri ve meslekleri, bunlara ait değişiklikler, nüfusun azalıp çoğalması, göç hareketleri ,meslek ve sanatlar, medeni hal, din, mezhep, aile birliği, ad ve soyadı ve bütün bunlara ait değişiklikler nüfus sicilleri (Registres de population) içine girer.

Bu bakımdan nüfus sicilleri dinamik bir karaktere sahiptir. Zira nüfusun her durumunu devamlı surette takip etmek ve bunları sicillere kaydetmek mecburiyetindedir. Halbuki ahvali şahsiye sicilleri statiktir.

Her iki sicil çeşidinin tarihi başlangıçları da ayrı ayrı olduğu gibi bir çok ülkelerde bu siciller ayrı ayrı teşkilât tarafından tutulmaktadır.

Ahvali şahsiye sicilleri ile nüfus sicilleri arasında daha başka farklılıklar da vardır. Bunların başlıcalarını şöylece tesbit etmek mümkündür :

a) Ahvali şahsiye sicilleri daha eski bir tarihe sahiptir. Tarihçe kısmında bu konuya kısaca dokunulmuştu.

b) Ahvali şahsiye sicilleri hukuki niteliktedir. Daha önce değinildiği üzere, ahvali şahsiye, medeni hukuktan çıkan özelliklerdir. Halbuki nüfus sicilleri idari niteliktedir. Bu sicillerdeki bilgiler, münhasıran devlet için lüzumlu olanlardan ibarettir.

c) Ahvali şahsiye sicilleri, daha çok özel hukuk alınana giren konulardır. Gerçekten doğum, evlenme, boşanma gibi müesseseler, özel ve kişi hukuku ile sıkıca ilgilidir.

Nüfus sicilleri, aksine, kamu hukukunu ilgilendirir.

ç) Hukuki niteliği dolayısıyla, ahvali şahsiye sicilleri, aksi sabit oluncaya kadar doğruluğu kabul edilen sicillerdendir.

Nüfus sicilleri ise, tamamen idari nitelikte olmak dolayısıyla, yukardaki şartlara sahip değildir.

d) Ahvali şahsiye sicillerindeki kayıtlar, tutanaklarla tesbit edilen olayların deftere geçirilmesi suretiyle meydana gelir. Yani bir doğum olayı, vukuundan sonra memur, veli veya vasi ve tanıkla müştereken düzenlenen bir tutanakla tesbit edilir. Tesbit edilen bu olay, tutanağa dayanılmak suretiyle de sicile kaydedilir. Sicildeki bu kayıtlar imzalı ve tasdikli olur.

Nüfus sicillerindeki kayıtlar ise, imzasız ve tasdiksiz yazılardır. Zira kayıtlar, yapılan nüfus yazımları ile tesbit edilir veya sonradan mükellefiyet yüklenen kişilerce bildirilir.

Bu yönden ahvali şahsiye sicillerinde «Tescil», Nüfus sicillerinde ise «Yazım» söz konusudur.

e) Ahvali şahsiye sicillerinde «Daimiyet» niteliği vardır. Yani olaylar kaydedildikleri yerde kalır, kişileri takip etmezler. Halbuki nüfus sicillerindeki kayıtlar, genellikle, föy halinde tutulduğu için, kişiler başka bir yere naklettikleri takdirde, kayıtlarda arkalarında yeni yerleştikleri yer idarelerine giderler.

f) Ahvali şahsiye sicilleri, buna mahsus memurlar tarafından tutulur. Bunların hukuki sorumluluğu ve adli denetimi vardır.

Nüfus sicilleri ise, tasdikli kayıtlar olmadığı için, her hangi bir memur tarafından tutulur. Bu sebeple memurlar hakkında idari ve disiplin sorumluluğu olur ve yalnız idari denetim söz konusudur.

TÜRKİYEDEKİ DURUM VE ÖZELLİKLERİ

Ahvali şahsiye ve nüfus sicilleri hakkında yukarıdaki bölümde verilen izahlardan sonra, Türkiye'deki nüfus sicillerinin hangi karakterde olduklarını tayin etmek gerekir. Filhakika, Türkiye'de tutulan siciller, bazı karakter ve nitelikleri dolayısıyla ahvali şahsiye sicillerini andırdığı gibi bazı durumlarda da tamamen nüfus sicilleri niteliğinde olmaktadır. Bu sebeple ülkemizde tutulan sicillerin özelliklerinden söz etmek gerekir.

Halen ülkemizde «Nüfus sicilleri» denilen siciller tutulmaktadır. Bu sicillerin özellikleri şunlardır :

a) Siciller, bir taraftan medeni halleri ve diğer taraftan nüfusla ilgili belgeleri kapsar.

Gerçekten ülkemizdeki sicil kayıtlarında, doğum, evlenme, evlât edinme gibi olaylar bulunduğu gibi meslek ve sanat, ikâmetgâh gibi sırf nüfus hareketleriyle ilgili olaylar da bulunmaktadır.

Şu halde Türk nüfus sicilleri, kapsadığı bilgiler itibariyle, karma bir sistem görüşündedir.

b) Türk nüfus sicillerinde kayıtlı bilgilerin büyük bir kısmı mahkeme kararı olmadan değiştirilemez. Ancak «sanat ve sıfat mezhep ve eşkal gibi kabili tagayyür olan kayıtlarla hüviyet cüzdanına yazılmamış ahval, getirilecek ilmühaber üzerine nüfus dairelerince kayıt ve tashiî olunur.» (Nüfus K. Md. 22)

Burada da karma bir sistemin varlığına tanık olmaktadır.

c) Sicil defterlerine kayıt, belgelere göre olur. Ancak sicil defterine yapılan kaydın memur tarafından imza ve tasdiki yapılmaz. Bir taraftan imzalı belgelerin ,diğer taraftan imza ve tasdiksiz defterlerin bulunması, Türk nüfus sicilleri sistemine karma bir nitelik vermektedir.

ç) Medeni kanun, kişilerin ahvali şahsiyetlerinin kaydedileceğini ve bunlara ait şerhlerin verileceğini kabul etmişken (M. K. 39, 41, 111) Nüfus kanunu her Türkün sadece nüfus sicillerine kaydedilmesini emretmektedir.

d) Nüfus sicilindeki kayıtlar, kişi yer değiştirdikçe ve bu daimi olduğu takdirde kişiyi takip etmektedir. Bu yönden Türk sicil sistemi nüfus sicili sistemine uymaktadır. (Nüfus K. 38 ve müt.)

Memurların hukuki sorumluluğunun belli edilmesi, ahvali şahsiye sicilleri yönünden mümkün ve hatta zorunludur. Çünkü ahvali şahsiye sicillerinin düzenlenmesine memurlar da iştirak eder ve imzalar. Nüfus sicillerinde olduğu gibi memurun deftere aynen yazmaktan başka imza ve tasdik gibi iştirak veya bilfiil görevi bulunmama halinde isabetli bir şekilde sorumluluk belli etmek mümkün olmaz.

Türkiye’de nüfus memurlarının hukuki sorumluluğu, nüfus sicillerini tutmaktan ileri gelen kusurlarına yönelmiştir. Ancak sicil kayıtları, nüfus sicilleri mahiyetinde bulunduğu göre, sorumluluğun kesin ve haklı olarak tesbitinde bir çok güçlükler ortaya çıkar.

e) Gizlilik, ahvali şahsiye sicillerinde kabul edilen bir kuraldır. Nüfus sicillerinde ise, gizlilik niteliği bulunmaz.

Türk mevzuatı, nüfus sicillerinin aleniyet veya gizliliği hakkında bir hüküm koymamıştır.

Sonuç olarak denilebilir ki, Türk sicil sistemi, defterlerin imzasız bulunması sebebiyle, daha çok nüfus sicili sistemi karakteri arzeder.

NÜFUS SİCİLLERİ BELGELERİ

Nüfus sicillerindeki kayıtların imza ve tasdiksiz olması, kayıtların dayanağı olan belgelerin önemini artırmaktadır. Gerçekten nüfus olaylarının mevcudiyetini ve doğruluğunu gösteren asıl hukuki dayanak, bir doğum olayında ,doğum ilmühaberleri olmaktadır. Öyle ise asıl sicil kayıtları olarak siciller değil ,bunların dayanakları olan belgeleri kabul etmekte hata olmaz. Bu düşünceyi doğrulayan mevzuat bilimsel ve yargısal içtihatlar da vardır.

Nüfus sicili kayıtlarına dayanak olan belgeleri başlıca dört grup altında toplamak mümkündür.

1 — İlmhaberler.

Bilgi ve haber veren belge anlamına gelen ilmühaber kelimesi, Nüfus kanunun çeşitli maddelerinde geçer.

Mevzuatımız, ilmhaberlerin şekli, formu hakkında hiçbir hüküm getirmemiştir. Yalnız Medeni kanunun 35/2 inci maddesi tüzüğe atıfta bulunmuştur.

Ama mevzuat bazı hallerde ilmhaberlerin kapsamı hakkında hükümler koymuş, bazı hallerde ise söz ederek geçiştirmiştir. (Nüfus K. 10, 31, 12. Medeni K. 39, 41 gibi)

Kaldı ki ilmhaberlerin düzenleniş ve onayı hakkında da mevzuatımızda açıklık bulunmamaktadır.

2 — Yargı makamı kararları.

Nüfus olayları, genellikle, kişi hallerini ilgilendiren olaylar olduğu için Medeni Kanunun şahsın hukuku bölümüyle yakınlığı hatta birleşmişliği vardır. Bu sebeple hukuki anlaşmazlık, kaydın kaldırılması, düzeltme veya değişiklik istekleri, genel mahkemelerde görülecek nizali veya nizasız dva sonunda verilecek kararlarla sonuca bağlanır. İşte bu kararlar, nüfus sicillerindeki kayıtlarda, esaslı belgeler olmaktadır. Örneğin boşanma, evlât edinme, isim ve soyadı değişiklikleri gibi.

3 — Noter akitleri.

Nüfus sicillerine kaydedilecek noter akitlerinin ilk şeklini Medeni kanunun 256 ve 291 maddelerinde görmekteyiz. 256 ncı maddeye göre

«Evlât edinme, resmi bir senetle olur ve keyfiyet doğum kütüğüne kaydedilir.»

Yine 291 inci maddeye göre «Tanıma, resmi senet veya ölüme bağlı tasarrufla olur. Keyfiyet, tanınan kimsenin mukayyed bulunduğu mahallin nüfus memuruna bildirilir.»

4 — İdarî makamlarca verilen belgeler.

İdarî makamlarca verilecek belge ve bu makamların başlıcaları şunlardır :

a) Medeni kanunun 42 inci maddesi gereğince ,bir kimse, ölümüne muhakkak nazarıyla bakılacak haller içinde kaybolursa, en büyük mülkiye memuru o kimsenin kaydının düşürülmesi için nüfus idaresine emir verebilir. Ancak bu olayın gaiplikle karıştırılmaması lâzımdır.

b) Yeni doğmuş bir çocuk bulunduğu takdirde, Nüfus kanununun 21 inci maddesi gereğince, zabıta makamları tarafından bir tutanak düzenlenerek nüfus idaresine verilir.

c) Bulunan ölümler hakkında da zabıta makamları, yukarıdaki fıkrada olduğu gibi hareket ederler ve nüfus idaresine bildirirler. Nüfus idareleri aldıkları bu tutanaklar üzerine kayıtlar yaparlar.

ç) Hastahane ve hapishanelerde vuku bulacak doğumlar (N. K. 22) ve ölümler (N. K. 33), bu makamlar tarafından düzenlenecek «şahadetname» ve «defterler» ile nüfus idarelerine bildirilir.

d) Bir idam hükmünün icrası halinde ,savcı veya vekilinin Nüfus kanunu 36 inci maddesi gereğince düzenleyecekleri «zabıtname» üzerine nüfus memuru kaydın silinmesi işlemini yapar.

e) Dış ülkelerdeki Türk vatandaşlarına ait nüfus olayları, mahalli Türk konsoloslarınca bildirileceklerdir. (N. K. 24, 28, 33) Konsolos bulunmayan yerlerde ise, Nüfus kanununun 35 inci maddesi gereğince doğum, evlenme, boşanma ve ölüm olayları oturdukları yer yetkili makamlarınca ,onaylarını taşıyan bir «varakai resmiye» üzerine kaydedilir.

f. Deniz yolculuğu sırasında vapurlarda vukubulacak doğumlar için «şahadetname» ve ölüm olayları için ilmühaberler kaptanlar tarafından düzenlenir ve liman idarelerine nüfus idarelerine intikal ettirilir. (N.K. 24, 34)

g) Evlenme memurları veya bu görevi yapanlar, yaptıkları evlenme akitlerini 5524 sayılı kanunun 14 üncü maddesi gereğince bir ilmüha-

ber ile mahalli nüfus memurlarına bildirmek zorundadırlar. Dış ülkelerdeki Türk konsoloslarının da aynı mecburiyet içinde bulundukları şüphesizdir.

h) 2525 sayılı Soyadı kanununun 8 inci maddesine göre «...kendiliklerinden soyadı seçmeyenlerle anası babası belli olmayan çocuklara ad takmak ve bu adın kanuna uygun olup olmadığı hakkında karar vermek salahiyeti, ana kütüğün bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna aittir.» Kanunun bu hükmüne göre belı hallerde vali, kaymakam ve bucak müdürleri, kişilere soyadı verir ve nüfus idarelerince tescilini sağlar.

i. Silâh altında iken ölen veya şehid olanların nüfus sicillerine kaydı, yetkili askeri makamlar tarafından verilecek yazı üzerine yapılır. Bu husus 33 tarihinde Dahiliye nezaretince çıkarılmış bir genelge ile kabul edilmiştir.

k) «Erbabı cemimden olup da ...hüviyet cüzdanı olmadığı anlaşılanlar. .. müddeiumuminin müzekkeresi üzerine sicili nüfusa kayıt ve cüzdanları ita edilir.» (Nüf. K. Md. 7)

Nüfusa hiç kaydedilmeyenler, genel olarak, muhtardan alacakları ilmühaberle sicillere kaydedilirler. (N. K. md. 9) Ancak hapis veya tevkif evle rinde bulunup da kayıtları olmayanlar için ise, yukardaki istisna getirilmektedir.

VUKUAT (NÜFUS OLAYLARI) DEFTERLERİ

Nüfus sicillerinden söz edince bunlara yardımcı ve bazı hallerde sicilleri tamamlayıcı nitelikte bulunan Vukuat defter ve kayıtlarından da söz etmek gerekecektir.

Nüfus mevzuatımıza göre nüfus olayları başlıca yedi bölüme ayrılmaktadır. Bunlar doğum, evlenme, boşanma, ölüm, yeniden kayıt, yer değiştirme ve kayıt tashihidir.

Nüfus idareleri bu olayları aldıkları zaman, esas defter dediğimiz sicillere kaydetmeden önce Vukuat defterlerine geçirirler ve ondan sonra esas defterlere yazarlar. Bu kayıtlar da, tabiatıyla, nüfus olayları belgelerine istinaden olur.

Şunu da belirtmek gerekir ki, nüfus ile ilgili mevzuatta vukuat defterleri terimi pek seyrek geçer. 331 tarihli nizamnamenin 13 üncü maddesine göre «Nüfus müdürü ve memuru... ilmühaberleri nihayet on gün içinde vukuat defterlerine ve sicilli nüfusa kaydetmeğe mecburdurlar.»

Nüfus kanunun 16 ıncı maddesi gereğince ise «Her sene... müddeiumumi veya muavinleri nüfus sicillatı ile vukuat defterini tetkik edeceklerdir.»

Nüfus memurlarının göreceği işler hakkındaki talimatnamenin 1 inci bölümüne göre «Doğumlar doğum vukuat defterine, ölümler ölüm vukuat defterine ,evlenmeler evlenme ve yer değiştirme vukuat defterlerine yazılır. Nüfus kütüklerine kaydedilmemiş bulunanlardan reşitlik çağma girmiş bulunanlar yeniden kayıt vukuat defterine yazılacaklardır.»

Mevzuatın şu hükümlerine göre, özet olarak, belirtmek gerekir ki, nüfus olayları nüfus sicillerine geçirilmeden önce vukuat defterlerine kaydedilirler. Vukuat defterleri, mevzuata göre altı çeşit, uygulamaya göre yedi çeşittir. Ancak mevzuat vukuat defterlerinin şekli, kapsamı ve formu hakkında herhangi bir hüküm getirmemiştir. Defterlerin tasdiki, tasdik şekli ve makamı hakkında da mevzuatta bir açıklık yoktur. Diğer önemli bir husus da vukuat defterlerinin hukuki fonksiyonu hakkında da mevzuatımız her hangi bir hüküm getirmemiştir.

EVLENME SİCİLLERİ

Türkiyede evlenme sicilleri ve evlenme işleri, nüfus sicil ve işlerinden ayrı olarak mütalaa edilmiştir. Bu sebeple nüfus sicilleri denildiği zaman, bunun kapsamına evlenme sicilleri girmez. Ama şu var ki, netice itibariyle evlenme olayları da evlendirme memuru tarafından nüfus idarelerine bildirilerek nüfus sicillerine kaydına imkân verilir ve böylece evlenme olayları da tıpkı bir nüfus olayı gibi işlem görür.

Böyle olsa bile evlenme sicilleri, nüfus sicillerinden fonksiyon, form, işlem ve teşkilât itibariyle tamamen farklılık göstermektedir.

Gerçekten nüfus sicilleri merkezi bir teşkilât görevi iken evlenme işleri tamamen mahalli olarak kabul edilmiştir. Evlenme sicil ve işlemleri, medeni hukuku ilgilendiren bir konudur. Nüfus kanunu sadece, evlenme akdinin ne şekilde nüfus sicillerine intikal edeceğini belli etmektedir.

Medeni kanunumuzun 35 inci maddesine göre ahvali şahsiye buna mahsus sicil kayıtlarıyla taayyün edecektir. «Mahsus sicil kayıtlarının ne olduğunu da aynı kanunun 39, 41 ve 111 inci maddeleri göstermiştir. Bunlar doğum, evlenme ve ölüm olaylarıdır.

Medeni kanun »sicillerin kimler tarafından tutulacağını da belli eder. 36 inci maddeye göre, «Ahvali şahsiye sicilleri, herhalde Devletçe man-

sup memurlar tarafından tutulur. Ahvali şahsiye kayıtlarını tutmak ve suretlerini vermek bu memurlara mahsustur.»

Bu hükümlere göre :

- a) Ahvali şahsiye, bunlara mahsus sicillerle belli olacaktır.
- b) Bu siciller, kanunda doğum, evlenme ve ölüm olarak gösterilmiştir.
- c) Siciller Devletçe tayin edilmiş memurlar tarafından tutulacaktır.
- ç) Sicillerin tutulması merkezi idareye ait bir görevdir.

Buna karşılık Medeni kanunun 108 inci maddesine göre «Evlenme... belediye reisi veya reisin evlenme işlerine memur ettiği vekili veya muhtar tarafından akdolunur.» 111 inci maddeye göre ise evlenme işleri hakkında bir talimatname yapılacaktır.

Evlenme hakkındaki bu hükümler ve talimatname, Medeni kanunun 35 ve müteakip maddelerine aykırı gibi gözükmektedir. Filhakika Türkiye'nin sosyal, coğrafi ve idare şartlarına uygunluk sağlamak yönünden evlenme işlerinin köylere kadar uzayan mahalli makamlara verilmesi düşünülebilir.

Sonra Türk özel hukukuna yeni bir ruh ve anlayış getiren Medeni kanun bütün yenilik ve modernliğine rağmen toplumun geleneklerinden kültürel ve maddi olanaklarında da uzak kalamamıştır. Medeni kanundan önce evlenmeler şeri mahkemelerin izinleri üzerine din görevlileri tarafından yapılmakta ve keyfiyet nüfus idaresine bildirilmekte idi. Nitekim Nüfus kanununun yürürlükten kalkan 26 inci maddesi gereğince müslümanlar için şeriye mahkemeleri, gayrimüslimler için ruhani reisler tarafından verilecek izin üzerine nikâh akdolunacak ve bu akit 15 gün içinde akdi icra eden imam veya ruhani reisçe nüfus idarelerine bir ilmühaberle bildirilecektir.

Esasen şeriat hukukunda evlenme işlemleri kati ve ayrıntılı şekillere bağlı olmadığı gibi bir devlet temsilcisinin nikâh akdi esnasında buna iştirak etmesi de şart değildir.

Böylece halkın eskidenberi evlenme işlerindeki alışkanlığı ve bu konudaki kolaylıklar, ile ve ilçe merkezlerine kadar gitme mecburiyeti bulunmaması ve esas ulaşım güçlükleri ve maddi külfetler, Türk medeni kanununun evlenme hükümleri üzerinde halka kolaylık yönünden bazı değişiklikler ve adaptasyon yapmak zorunluğu doğurmuştur.

Böylece evlenme sicilleri evlendirme memurları tarafından tutulmaktadır. Evlenme talimatnamesinin 12 inci maddesi gereğince «... Muvafakat ettikleri takdirde her ikisinin rızası ile evlenmenin yapıldığını söyler ve evlenme sicillerini tanzim ederek... bir evlenme kâğıdı verir. Bunlardan başkası evlenme sicillerini imza edemez.»

Talimatnamenin 6 ncı maddesi ise evlenme siciline «evlenme defteri» demekte ve bunun şekil ve esaslarını tesbit etmektedir.

Ancak talimatnamenin bu hükmünün de Medeni kanun hükümlerine aykırı düşer bir görüntüsü vardır. Filhakika Medeni kanun sadece evlenme işleminin evlendirme memuru tarafından yapılacağını öngörmüş fakat evlenme sicillerinin de bunlar tarafından düzenleneceği hakkında bir açıklama yapmıştır. Aksine Medeni kanunun tutulmasını emrettiği doğum, evlenme ve ölüm sicillerinin devlete mansup memurlar tarafından tutulacağı yine kanun amir hükümlerinden bulunmaktadır.

Nitekim İsviçre Medeni kanununda da evlenme sicilleri, diğer siciller gibi ahvali şahsiye memurları tarafından tutulur.

Filhakika her ahvali şahsiye olaylarını tesbit veya düzenleyen kişi ve memurların, aynı zamanda bu olayların sicillerinin tutması zorunlu bir şart değildir. Evlatlık akdi noter tarafından yapıldığı halde bunun sicillerinin tutulması notere ait bulunmamaktadır. Keza mahkemeler nesebin tashihi karar ve işleminin yaparken, yine bunların sicillerine geçirilmesi de ahvali şahsiye memuruna ait olmaktadır. Hatta Türk mevzuatında bir nüfus olayını tesbit, tamamen nüfus memurlarının haricinde yapılan bir işlemdir. Nüfus olaylarını tesbit, Türk mevzuatına göre, yetkili kişi ve memurlara aittir. Fakat olay bir kere tesbit edildikten sonra bunun nüfus sicillerine kaydedilmesi nüfus veya ahvali şahsiye memuruna aittir. Bütün bunlara rağmen defter denilen evlenme sicilleri tutmakta ve buradaki kayıtlar merkezi idare yani nüfus idareleri tarafından tutulmakta bulunan nüfus sicilleri intikal ettirilmektedir. Uygulamada yapılan bu işlem sonucu dolayısıyla, bir evlenme olayının tesbit i, bilgi alınması veya kayıt çıkarılması da doğrudan evlendirme memurlarınca yapılmamakta nüfus idare ve memurlarına ait bir görev ve yetki kabul edilmektedir.

BAZI SİCİL BENZERLERİ

Nüfus ve evlendirme sicillerinden başka Türkiye’de sicile benzer ve o yolda işlem gören bazı ahvali şahsiye kayıt ve defterleri bulunmaktadır.

Bunlardan en önemlilerinden birisi Türk konsolosluklar tarafından dış ülkelerde tutulan bazı kayıt ve defterlerdir. Medeni kanunun 36

cı maddesi gereğince Bakanlar kurulu kararıyla dış ülkelerde bulunan Türk konsolosluklarına nüfus memurluğu görev ve yetkileri verilebilecektir. Nitekim 1927 tarihli bir Bakanlar kurulu kararıyla bu yetki verilmiş ve nüfus kanununun nüfus memurlarına verdiği bir takım görev ve yetkiler Türk konsoloslukları tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bu arada evlenme işleri de konsolosluklara verilmiş oldu.

Konsolosluklara verilen bu görev ve yetkiler dolayısıyla vukuat defterlerine benzer defterler tutulmakta ve evlenme defterleri bulunmaktadır. Evlenme defterleri dışında tutulan diğer defterler, nüfus idarelerince tutulan defterlerin yardımcıları veya bir çeşit kayıt defterlerinden ileri gitmez. Bu sebeple konsolosluklarda tutulan kayıtların nüfus sicili yönünden önem ve ağırlıkları, daha çok Türkiyedeki nüfus sicillerine, gerektiğinde yardımcı olmak itibarından ileri gelmektedir.

Nüfus sicillerine yardımcı olmak bakımından diğer bir çeşit nüfusla ilgili defterleri köy idarelerine göndermekteyiz.

Önce köy muhtarlarına, Medeni kanunun evlendirme memurluğu görev ve yetkisi verildiğini belirtmek gerekir. Bu görev dolayısıyla köy muhtarları evlenme akdi yaparlar ve bunu evlenme defterlerine geçirirler. Böylece her köy idaresinde bir evlenme sicili tutulmaktadır.

Bunlardan başka köy muhtarlarının bazı defterler tutacağını emreden kanun hükmü vardır. Köy kanununun 36 cı maddesinin 7 nci fıkrasına göre «Her ay içinde doğan, ölen, nikahlanan ve boşananların defterlerini yapıp ertesi ayın onuncu gününden evvel nüfus memuruna vermek ve köyün nüfus defterini birlikte götürerek vukuatı yürütmek» köy muhtarlarının görevleri cümlesinde bulunmaktadır.

Bu kanunun hükmünden anlaşılabileceği üzere her köyde bir köy nüfus defteri bulunacaktır. Köy nüfus defterleri, uygulamada, bir çeşit nüfus vukuatı defterlerinden ileri gitmemektedir. Esasen maddenin son cümlesi de vukuatı yürütmek dediğine göre, tutulan defterin de bu karakterde bulunacağı açıktır. Bu sebeple köy nüfus defterlerinin kavram itibarıyla bir nüfus sicili olması mümkün değildir. Ancak pratikte köy nüfus hareketlerinin izlenmesi, değişikliklerin kontrol altına alınması ve nüfusun niteliğinin her an bilinebilmesi bakımından önemi açıktır.

Bunların yanında köy muhtarlarınca tutulan evlenme defter veya siçillerinin, pratikte yeterince yararlı olmadığı ve kanunun istediği uygulamanın başarıya ulaştırılmadığı takdir edilir. Köy muhtarının bilgisizliği, işlere yatkın bulunmaması ve işin ciddi tutulmaması, özellikle ev-

lenme işlemlerinde çeşitli yanlışlık ve hatalara sebep olmakta ve evlenme gibi çok önemli bir medeni halin meydana gelmesi ve sicillere intikali problemler doğurmaktadır.

SONUÇ

Nüfus sicilleri, bir ülkede yaşayan insanların medeni ve kamu hukuku yönünden haiz oldukları nitelik ve özellikleri tesbit ve kaydeden çok önemli belgelerdir. Bir insanın özel hukuktaki hak ve yükümlülükleri sicillerle belli olduğu gibi kamu hukuku bakımından da bir takım yeterlik ve yetkilerinin yine bu kayıtlarla belli olacağı açıktır. Bu kadar önemli ve insan hayatını toplum ve devlet ilişkileri yönünden etkileyen kayıtların son derece ciddi ve düzenli olması gerekir.

Türkiye’de nüfus sicillerinin tam bir düzen, birlik ve süreklilik içinde olduğu iddia edilemez. Yukarıdaki bölümlerde açıklanan çok çeşitli tesbitlerden sonra, Türkiye’deki nüfus sicilleri yönünden aşağıdaki hususları sonuç olarak çıkarmak mümkündür:

1 — Nüfus sicilleri çok çeşitli ve dolayısıyla dağınıktır.

Gerçekten bir taraftan nüfus kanunu ve ilgili tüzük ve yönetmenlikler ve diğer taraftan Medeni kanun ve evlenme talimatnamesi ve Köy kanunu, siciller yönünden çeşitli defterler ve siciller ortaya çıkarmıştır. Nüfus kanunu, genel olarak, nüfus sicillerinden söz ederken Medeni kanun buna ilâveten doğum, evlenme ve ölüm sicillerini öngörmektedir. Kaldı ki; Nüfus kanunu, nüfus sicilleri bünyesinde de çeşitli farklar gözetmekte ve sicil çeşitlerini artırmaktadır.

Nüfusla ilgili sicil ve defterlerin bu derece çeşitli olması ve bunlardan bir kısmının (doğum, ölüm sicilleri gibi) uygulanmaması, nüfusla ilgili kayıtların tam hukukiliği üzerinde olumsuz etki yapmakta ve karışıklıklara sebep olmaktadır.

2 — Nüfus sicilleri hakkında mevzuat dahi çeşitli ve dağınıktır. Siciller ve belgeler, çeşitli adlar altında bir takım kanun ve idari metinlerde alınmakta, bazen aralarında irtibat olmamaktadır.

Cumhuriyetten önce çıkmış olan Sicilli Nüfus kanunu, kendine göre bir sistem getirmiş, şeri hukukla nüfus işleri arasında bir bağ kurmuştur. Cumhuriyetten itibaren ve özellikle Medeni kanunun kabulünden sonra, özel hukuk anlayışı değişmiş ve medeni kanunda nüfus işlerinden kendi bünyesi icabı başka bir sistem getirmiştir.

Bütün bunlara rağmen Nüfus kanunu yürürlükte kalmış, sistemler birleştirilmemiş ve bugüne kadar süregelmiştir.

Öteyandan nüfus işlem ve hizmetleri, çok çeşitli kanun, tüzük ve yönetmenlikler içine gelişi güzel serpiştirilmiş, birlik ve bütünlük sağlamakta zorluklar çıkmıştır.

3 — Nüfus sicillerinin şekil,, kapsam ve üzerinde yapılacak işlemler hakkında, mevzuat kesin açıklamalar getirmemiştir.

Yukarıdaki bölümlerde sicillerin açıklaması yapılırken gerek Nüfus kanununun ve gerekse Medeni kanunun sicil çeşitlerini göstermekten öteye gitmediğini görmüştük. Bunların şekilleri hakkında mevzuat veya idari metinler her hangi bir açıklama getirmemişlerdir. Örneğin Medeni kanun tüzüklere atıf yaptığı halde böyle bir tüzük bugüne kadar çıkmamıştır.

Sicillerin kapsamı hakkında da durum aynıdır.

Keza siciller üzerinde yapılacak işlemler, formel olarak, gösterilmemiş veya buna ait idari metinler çıkarılmamıştır.

Böyle olunca, sicillerin şekil ve kapsamı, yeterlilik ve yararlılık ölçülerinin dışına çıkmıştır

Yine siciller üzerinde veya dışında yapılacak nüfus işlemlerinde yeknesaklık sağlanamamış, birçok durumlarda, işlemlerin yapılış tarzı görüş ve içtihatlarla kalmış, siciller üzerinde çeşitli hatalar meydana gelmiştir.

4 — Nüfus sicilleri, belgeler ve işlemlerin hukukî durum ve değerleri hakkında da mevzuatta yeterince açıklık yoktur.

Gerçekten sicillerin aleniyeti, belgelerin kaydı, kenar şerhleri, terkin gibi çok önemli durum ve işlemler hakkında mevzuatta hükümler bulunmamaktadır.

Örneğin sicillerin aleniyeti hakkında hüküm olmayınca, bu hususun nasıl anlaşılması gerekeceği, gizliliğin uygulanması halinde bunun ne ölçüde olacağı, kimlere nüfus kayıtları verilebileceği vesair gibi konular daha çok memurların içtihadına kalmakta veya genelgelerle idare edilmeğe çalışılmaktadır.

Keza bir kenar şehrinin ne demek olduğu ve bunun nasıl verileceği, siciller üzerindeki tatbikatı da mevzu hükümlere bağlanmış değildir.

Bu durumun nüfus işlemleri kadar, sicillerin hukukî geçerliliği üzerinde olumsuz etkileri bulunacağı tabiidir.

5 — Nüfus memurları ve nüfus işleriyle ilgili diğer personelin yetkileri hakkında da mevzuatta açıklık bulunmamaktadır.

6 — Nihayet, Türk nüfus mevzuatının çok eski olduğuna işaret etmek gerekecektir.

Filhakika halen nüfus mevzuatı, Türk hukuk mevzuatı içinde en eski uygulaması güç ve karışık bir manzara arz eder. Nüfus kanununun çıkmasından bu yana iki nesil değişmiştir. Türk devletinin cumhuriyet ilkeleri üzerinde kurulması, devrimler yapılması, eğitim ve öğretim metodlarında köklü değişiklikler, ülke ve dünya çapında bilimsel ve teknik gelişme ve ilerlemeler, birinci ve ikinci dünya savaşları, yine bu kanunun çıkmasından sonraki devirlerde olmuştur. Şu durumlar karşısında, mevzuattaki güçlük ve karışıklığın neden ileri geldiğini artık açıklamaya lüzum kalmamaktadır.

Bunlara rağmen Türkiye'deki insanlar sicillere kaydedilmekte, doğum, evlenme, ölüm vesair gibi işlemler yapılmaktadır. Ama mesele, yalnızca kayıtlar yapmış olmak değil ,hukuk yanında bazı teknikleri de kapsayan nüfus işleri gibi bir alanda, medeni ve teknik gelişmeleri yakından izlemek ve bunların Türk mevzuatında da kullanmak, idare hayatını ve halkın çok yakından ve yoğun bir şekilde ilgili olduğu nüfus işlemlerini kolay, basit ve süratli bir hale getirmektir.

Bunun yanında yıllanmış defterler, yırtılmış sayfalar, okunmaz yazılar veya çizilmiş bir sürü kayıtlar manzarası arzeden bir Devlet idari ünitesini de daha güvenilir ve hukukî bir duruma çıkarmak ve nüfus işleri ve memurlarının itibarlarını sağlamak da herşeyden önce Devlet itidarıyla eşdeğer kabûl edilecek bir tutumun içine girilmekle mümkün olacağını hiçbir zaman hatırdan çıkarmamak gerekecektir.

TERCÜMELER

FEDERAL ALMANYA'DA KÖYLERİN VE ZİRAİ ALANLARIN PROBLEMLERİ

Yazan : Dr. Rudolf Schnieders

Çeviren : Rıza AKDEMİR

Olur Kaymakamı

Sanayi devrimiyle — Ziraî toplumdan endüstri toplumuna geçişle birlikte — şehirler etrafında muazzam bir yığılma olayı ortaya çıktı. İnsanlar ve iş yerleri dar alanlarda yığılmaya başladılar. Buralarda geçinme şansı ve para kazanma ihtimali ziraî sahalara nisbetle çok daha fazlaydı. Bu fazla gelir imkânı mütemadi surette köylerin nüfusunu emiyor, onbinlerce insanı şehirlere ve sanayi bölgelerine boşaltıyordu. Bunun tabii bir sonucu olarak şehirlerin mevcut problemleri gittikçe artarken diğer taraftan, köylerde nüfusun azalması yüzünden okulların ve diğer komünal tesislerin kurulması ve bakımı gittikçe zorlaşıyordu.

KÖY ARKA PLÂNDA KALİYOR

Yüzyıllardan beri köylerdeki nüfusun sayısı toplam olarak büyük bir değişikliğe uğramamış, nüfusun artışı daha ziyade orta ve büyük şehirlere inhisar etmiştir. Bugün Federal Almanya'da nüfusun hemen hemen dörtte biri nüfusu 2000 den az olan komünlerde yaşamaktadır. Aynı nisbette bir nüfus ise, nüfusu 2000 ilâ 10.000 arasında orta büyüklükteki komünlerde bulunmaktadır. Nüfusu 10.000 ilâ 100.000 arasında bulunan şehirlerde ise yukarıdaki nisbette bir halk tabakası barınmakta, geri kalan yüzde otuza yaklaşık bir nüfus ise büyük şehirlerde bulunmaktadır.

Şehirlerin ve şehirlere yakın bölgelerin nüfusu bakımından ağırlığı açıkça görülmektedir. Bu yığılma olayı artışına devam etmekte, büyük şehirlerin dış hudutları genişlemekte ve banliyöler her gün biraz daha yayılmaktadır. Şehrin dışında kalan sahalara 1939 yılından 1961 yılına kadar yüzde 61 den yüzde 77 ye yükseldi. Buna karşılık şehrin çekirdeği diyebileceğimiz merkezî noktalarında nüfus, yüzde 20 nin üstünde bir artış gösterdi.

Ziraî alanları nüfus sayısı ve gelir imkânı bakımından geri kalışının sebeplerini şöylece sıralıyabiliriz.

- a) Oturulan evlerin yeterli konforu haiz olmaması ve kötü durumda bulunmaları,
- b) İçme suyu ve kanalizasyon teşkilâtı ihtiyacının henüz yeter derecede karşılanmamış olması,
- c) Okulların sayısının ve eğitim imkânının şehirlere nisbetle az oluşu,
- d) Sosyal sağlık hizmetlerinin arzu edilen derecede olmayışı.

EVLER ESKİMİŞ, ÖMRÜNÜ TÜKETMİŞTİR...

a) Evlere ve binalara bakınca köylerimizin ne derece geri kaldığı açıkça kendini gösterir. Son yapılan istatistiki çalışmalara göre nüfusu 2000 in altında olan komünlerdeki binaların yüzde elli yedisi 1918 yılından önce inşa edilmiştir. Üçte biri ise 90 yaşından daha ihtiyardır. Köylerdeki evler çok eski ve kötü bir durumdadırlar. Hemen hemen bu evlerin yarısı 1870 yılından önce yapılmıştır.

KÖYLERDEKİ EVLERİN YÜZDE YETMİŞİNDE BANYO YOKTUR...

b) Eksiklik ve yetersiz tesisat bu binalarda atbaşı beraber gider. Bu gün nüfusu 2000 den az olan köylerde evlerin yüzde yetmişinde banyo yoktur. (Buna karşılık bu nisbet nüfusu 10.000 den fazla olan komünlerde yüzde 45 e düşer.) Banyo ve tuvaleti olmayan evlerin nisbeti ise üçte birdir. (Buna mukabil nüfusu 10.000 den fazla komünlerde bu nisbet yüzde 5,4 tür.) Her sekiz meskenden biri normal su tesisatından mahrumdur. Köy halkı ihtiyacını tulumbalarla veya çeşmelerden sağlanmaktadır.

İçinde su tertibatı bulunan diğer meskenlerde ise su ihtiyaca kâfi gelecek kadar bol değildir. Bu, yalnız dağlık bölgelere has bir durum değildir. Tamamen ziraî alanlarda da aynı hal göze çarpmaktadır.

Tıpkı bunun gibi kirli suların temizlenmesi konusunda ne şehirlerde ve ne de köylerde arzuya şâyân bir çalışma henüz görülmemektedir. Akarsuların devamlı olarak kirletilmesi büyük bir mahzur olarak ortaya çıkmıştır. Irmakların içinden geçtiği ziraî arazi şehrin kurbanı olmaktadır. Gerçi bütün yerleşme alanlarında kirli sular bertaraf edilmektedir amma bu daha çok defa yeraltı suyunun zararına olmaktadır.

KÖYLER EĞİTİM BAKIMIDAN ÜVEY EVLÂT SAYILMIŞTIR...

c) Köylerin geri kalış sebeplerinden diğer bir tanesi de yukarıda değindiğimiz gibi eğitim imkânının dar oluşudur. Şehirlerde okuyan her yüz çocuktan 60 mın daha yüksek okullara devam edebilme şansının ya-

nında, köylerde bu nisbet yüzde 24 e düşmektedir. Yetişkinlerin meslekdışı eğitim ve öğrenimi için şehirlerde daha çok imkân vardır.

KÖYLERDE DOKTOR DAHA AZ...

d) Aynı şey sağlık hizmetleri içinde söylenebilir. Köylerde 1960 kişiye bir diş doktoru düşerken, şehirlerde bu sayı 1038 dir. Ziraî alanda her 314 kişiye hastahanelerde bir yatak isabet ederken, şehir halkı için bu sayı 91 dir.

GERİ KALMIŞLIK KADER DEĞİLDİR...

Köylerde ve ziraî alanlardaki komünlerin düşük gelire, dar eğitim imkânlarına ve kötü bir görünüşe sahip oluşları aslında değişmeyen bir alın yazısı değildir. Bu geri kalışın sebepleri şöylece ifade edilebilir:

- a) Ziraî alanlarda elde edilen gelirin az oluşu,
- b) Ziraî faaliyetlerin dışında bir san'atla geçinmek imkânlarının gittikçe kaybolması,
- c) Köylerdeki komünal tesisleri düzeltmeğe imkân vermeyen bir vergi sisteminin hâlen yürürlükte olması,
- d) Ziraî arazide ulaşım, elektrik ve su tesislerinin ihmal edilmesi,

KÖYDE EL SANATLARI ÖLÜYOR

Ziraî kazanç gittikçe düşerken, bu sahanın dışında her hangi bir meslekle geçinmenin de gittikçe zorlaşması, köylerde düşük gelirin başlıca sebebi olmuştur.

Buna ilâve olarak köylerde mevcut olan el san'atları büyük çapta değişmektedir. Gerçi bu değişiklik hiç bir zaman ziraatteki değişiklik ölçüsünde değilse, de tesirlerini yine hissettirmektedir. Bununla özellikle el sanatlarını, perakende satıcılığı kastediyoruz.

Demirci, arabacı değirmenci sayısı yedi yıl içinde (1949-1956) beşte bir nisbetinde azalmıştır.

Öte yandan köydeki satıcı, halkın yükselen satın alma gücünden büyük şehirlerdeki satış mağazalarına nisbetle pek az istifade etmektedir. Motorlu araçların artması yüzünden köy halkı ihtiyaç duyulan eşyaları (elbise, mobilya,, mutfak levâzımı gibi) köy satıcısından veya yakındaki küçük bir şehirden değil, bil'akis büyük şehirlerden satın almaktadır. Sipariş edilen malın posta ile alıcıya gönderilmesi de eskiden hâkim olan muayyen bir yerden alışveriş ihtiyadını değiştirmektedir. Sonuç olarak

köylerde elde edilen gelirler büyük yığmak merkezlerinde İktisadî hayatın daha fazla gelişmesine yardımcı olmaktadır.

ZİRAÎ ALANDA ENDÜSTRİ ÇOK ZAYIFTIR...

Sanayiden elde edilen gelirin yetersiz oluşu, özellikle endüstriyel iş yerlerinin bölgeye yayılışı göz önüne alınca daha açık bir şekilde ortaya çıkar. Ziraî bakımdan geri bölgelerde sanayide çalışanların sayısı da çok düşüktür. İçinde oturanların ancak yüzde altısının endüstriyel alanda çalıştığı geniş bölgelerin yanında, yığmak merkezlerinde bu nisbet yüzde 20'yi aşmaktadır. Sanayideki iş yerlerinin ileri endüstriyel sahalarda gittikçe arttığı göz önüne alınırsa, sanayi sektöründe çalışarak kazanma imkânının eşit olmayan dağılışı daha keskin bir şekilde belirir.

Endüstri bakımından geri kalmış ziraî bölgelere 1950 yılından beri yeni meydana gelen çalışma yerlerinin yalnız yirmi de biri düşmektedir. Endüstri için ifade edilen bu görüş, aynı şekilde diğer iktisat dalları, ticaret, ulaşım, banka, sigortacılık, resmî hizmetler içinde söz konusudur. Artan nüfus yoğunluğu bu meskenler içinde bir cazibe merkezi olmaktadır.

MESLEK SAHİPLERİNİN DÖRTTE BİRİ DEVAMLİ SEYAHAT HALİNDE...

Meslekî kazanç imkânının eşit olmayan dağılışı ve endüstri merkezlerinin büyük şehirlerde birikimi, şehirlerde nüfusun süratle artmasına, diğer taraftan da «Sarkaç» hareketi diyebileceğimiz bir hareketin doğmasına sebep oldu. Bu harekete dahil olanlarda iki gruba ayrılabilir. Bunlardan birincisi pazar günü köyünü terkedip Münih'te Frankfurt'ta Essen'de veya başka her hangi bir yerde çalışan ve Cuma günü akşamı yuvalarına dönenlerdi. Diğeri ise iş yerlerine gitmek için her gün tren veya otomobille ortalama yüz km. yol katetmek zorunda kalanlardır.. Bütün meslek sahiplerinin dörtte biri ve bütün öğrenci ve Üniversitelilerin yüzde onu hergün evleri ve başka bir mahallede olan iş yerleri arasında gidip gelmektedirler. Bu sarkaç hareketine benzeyen trafik akımı yığılma merkezlerinin etrafındaki bölgelerde en yüksek dereceye ulaşmaktadır. Çalışma yerlerinin buralarda yoğunlaşmış olmasına rağmen meskenler ihtiyacı karşılamamaktadır. Buralarda çalışan meslek sahiplerinin hemen hemen yüzde ellisinin evi başka yerdedir.

VERGİ POLİTİKASI KÖYÜN ZARARINA İŞLİYOR...

Köylerin geri kalışının üçüncü sebebi ise hâlen yürürlükte bulunan hâtalı vergi sistemidir. Eyaletler tarafından komünlere görevlerini yeri-

ne getirmek için verilen malî yardım şehirlere göre çok azdır. Meselâ Bavyera'da 1960 yılında komün vergisi gelirleri şehirlerde fert başına 260 D.M. olduğu, halde, ziraî alanlarda bu gelir fert başına 90D.M. a düşmektedir. Eyalet devletin yardım tahsisatı ile bu meblağ 90 D.M. tan 120 ye ve 260 D.M. tan 267 D.M. a yükseltildi.

KÜÇÜK KOMÜNLER BÜYÜK ŞEHİRLERİN ALDIĞI VERGİNİN ANCAK YARISINI TAHSİL EDİYOR ».

Nordrhein — Westafalya'da nüfusu 100.000 den fazla olan şehirler 1960 yılında fert başına 257 D.M. vergi tahsil ettikleri halde, nüfusu 10.000 den az olan komünler fert başına yalnız 71 DM. elde etmişlerdir. Vergilerin denkleştirilmesi yolu ile bu gelir 71 D.M. tan 154 Dm. a ve 257 Dm. tan 280 DM.a yükseltildi. Nordrhein — Westafalya'da olduğu gibi Bavyera'da büyük komünler ve şehirler görevlerini yerine getirebilmek için nüfusu düşük komünlerden iki misli daha fazla malî kaynaklara sahiptirler.

ULAŞIM SİSTEMİ İKTİSADİ İLERLEMİYİ KISITLIYOR

Ulaşım politikasında da köylerin İktisadî durumunu düzeltmek için gerekli yardım yapılmadığı gibi üstelik Federal Devlet Demiryolları İdaresi köylerin ulaşım hizmetini gittikçe azaltmağa çalışmıştır. 2000 den fazla yükleme mahallî kaldırılmış yalnız 1959 dan 1961 yılına kadar 300 ü aşkın istasyon ve durak yeri ulaşımına kapatılmış, 46 nın üstünde dar hatta işletme durdurulmuş, bundan başka uzunluğu 900 km.ye varan 70 tâli hatta insan nakliyatına son verilmiştir. Federal Devlet Demiryolları İdaresi bunu özel teşebbüsü teşvik için yapıyorsa, ihtiyaca cevap verecek trafik hizmetinin bu yolla sağlanmasına imkân yoktur.

KÖYLERİN YENİ BAŞTAN TANZİMİ MÜŞTEREK BİR ÖDEVDİR

Ziraî alanın ve köylerin büyük yığınak merkezlerinin seviyesine ulaşması isteniyorsa önce geri kalmanın sebepleri ortadan kaldırılmalıdır. Ziraî komünlerde yaşayan bütün vatandaşlar fırsat buldukları her yerde, seçmen olarak, siyasi bir partinin üyesi, kamu oyunu meydana getiren bir gazetenin okuyucusu, komün, kaza veya eyâlet parlamentoları ve hatta Federal Meclis üyesi olarak mütemadiyen zirai alanın ve köylerin hukukî, malî, kültürel, İktisadî ve ulaşım yönünden zararlarının bertaraf edilmesi için tazyikle gayret göstermelidir.

ÖNCE KENDİNE YARDIM ET, DEVLETTE SANA YARDIM EDECEKTİR.

Köylerde yaşayan halkın uzun bir zaman ölçüsüne bağlı bu köklü değişiklikleri bekleyecek vakti yoktur. Ru meselede önce elde mevcut imkânların hemen seferber edilmesi ve kullanılması lâzımdır. Bu komünlerdeki vatandaşların yaşama arzuları kendileri için bir şeyler yapırsa daha da artacaktır. Kadere boyun eğen bir tevekkül felsefesi sadece ruhları zehirler. Köylerdeki bütün yetkili şahıslar ikna güçleri ve heyecanları ile her fırsatı değerlendirmelidirler. Bunun yapıldığını memnuniyetle görmekteyiz.

«KÖYÜMÜZ DAHA GÜZEL OLACAK»

Köylerde ki insanların kendine yardım duygusunu geliştirmek için devletin açtığı «köyümüz daha güzel olacak» kampanyası bunun bir örneğidir. Nüfusu üç binin altında bulunan köylerde açılan bu yarışmaya 1963 yılında her yedi köyden biri katıldı. 3024 köy kazanç şartları bakımından geri olan Eifel, Hunsrück, Westerwald, Rhön, Vogelsberg, Pfalz ve Schleswig - Holstein bölgelerine yayılmıştır. Zengin ve ileri olan komünler bu yarışmaya fakir komünler derecesinde iştirak etmemişlerdir.

Geri kalmış komünlerde köyü yaşamağa değer bir şekle sokmak ve onu yeniden tanzim etmek arzusu mevcuttur. Köyün yükselmesinde bu arzunun rolü ekonomik şartlar kadar mühimdir. İnsanlık tarihi göstermiştir ki, muayyen bir bölgenin gelişmesi iki şarta bağlıdır.

- 1 — İktisadî şartlar,
- 2 — İnsanların bu gelişmeye karar vermiş ve katılmış olmaları.

Bunların ikisi atbaşı beraber yürümelidir. Geri kalmış bir bölgenin yeni baştan imarı için yalnız plân yapan bir teknisyenin gayreti kâfi değildir. Buna orada yaşayan halkın içten gelen arzusu eklenmelidir. Hedef uzun vâdede, insan oğlunun saadeti ve onun yapılan esere alın terini katmasından duyulan manevî gurur olmalıdır. Devletin yaptığı yardım bu imar faaliyetlerinin gayesi hâline gelirse, o zaman yapılan şey sadece maddî plânda bir inşa ve plânlama hizmeti olur. Ziraî bölgenin yeni baştan islâhı aynı zamanda bir eğitim görevidir. Köy halkının kabiliyet ve karakteri eğitilmelidir. Bu eğitim işinde, ailelere, okula, kiliseye, basma, televizyona ve radyoya büyük görevler düşmektedir.

OKULUNUZ NASILSA İSTİKBALİNİZDE ÖYLE OLACAKTIR...

Köylerimizin yeniden tanzimi herşeyden evvel bir eğitim görevi olduğu için okullar bütün gayretlerin mihrakı olacaktır. Bu da okulları-

mız için iyi yetişmiş öğretmenler teminine bağlıdır. Bunun içinde maddî şartların yaratılması lâzımdır. İhtiyaca uygun sınıflar, modern eğitim malzemesi, rahat öğretmen lojmanları gibi... Diğer önemli bir nokta ise toplumun öğretmene karşı davranışı, onun hizmetine gösterdiği ilgi ve öğretmenin belediye başkanından, meclis üyelerinden ve çocuk velilerin den göreceği yardımdır.

KİLİSE KUVVET KAYNAĞIDIR...

Okuldan daha çok kilise köyün çehresinin değişmesinde faydalı olabilir. Kilise insanların kalplerine ve zekâlarına hitap ettiği için, ferdin egoist temâyüllerini toplumun yararına değiştirerek müessir bir rol oynayabilir. Şüphesiz bu görev eski zamanlara nisbeten çok daha zordur. Çünkü bugün her köy papazı eskiden doğrudan doğruya sahip olduğu otorite ve prestiji şimdi kendi şahsiyeti ile kazanmak zorundadır.

ÖNCE PLÂN, SONRA İŞ...

Kilise ve okul köy halkını imar hususunda mânen hazırlamak ve onların işbirliğini sağlamak gücüne fazlası ile sahiptirler. Bu teşebbüsün başarıya ulaşabilmesi için köylerde İktisadî şartların değiştirilmesi ve geçim imkânlarının arttırılması lâzımdır.

Köyün dış görünüşünün değiştirilmesinde imar ve arazinin kullanılması hakkında plânlar sadece işin başlangıcıdır. Bu plânlar yapılırken iskân bölgesinin nerede gelişebileceği, ziraî işletmelerin hangi alanda olması gerektiği ulaşım şebekesinin nasıl inşa edileceği, hangi sahaların okul, kilise, spor alanı ve yüzme havuzuna tahsis olunacağı, pis suları temizleme tesislerinin ve çöp mahallinin yerleri, dinlenme parklarının ve ormanların, icabı halinde sanayi bölgesinin nerede kurulacağı kararlaştırılır.

ZİRAATE DAYANAN BİR KÖYMÜ YOKSA BİR ENDÜSTRİ

KOMÜNÜ MÜ?

İnşaata ve arazinin kullanılmasına ait plânlar, bütün halk, komün meclisi ve komün idaresi için köylerin gelişmesi fikrinin yayılmasına, köyde müşterek bir havanın doğmasına imkân verilmelidir. Ele alınan köy, ister ziraate dayansın bir köy, ister bir turizm bölgesi, ister bir işçi sitesi, yahut bir endüstri komünü, bir pazar veya civar komünler için merkezi bir nokta olsun önce gelişme imkânları dikkatle araştırılmalı ve tesbit olunmalıdır. Bu arada muhakkak ki mutlak bir köy tipi tesbit olunamaz. Çiftçiler ve işçiler her komünde beraber yaşıyacaklardır. Turistik bir köy olsa bile bir veya birkaç endüstri işletmesi bulunacaktır. Uzun vadeli ko-

münal yardımlar talep olunmadan önce yapılacak işlerin anahatları ile ortaya konulması icap eder. Köyler için teker teker gelişme programlarının hazırlanması esnasında komşu komünlere, bölge plânlama ve geliştirme teşekkülleriyle sıkı bir işbirliği halinde bulunması lâzımdır.

HEP BERABER ÇALIŞMALIYIZ...

Ziraî arazinin ve köylerimizin yeniden tanzimi bir toplum görevidir, herkesi ilgilendiren bu görevi selâhiyettar organlar gerek İktisadî ve gerekse kültürel bakımdan desteklemek zorundadırlar. Bütün köy halkı hisselerine düşeni, ellerinden geldiği kadar şevkle yapmağa çalışırlarsa, köye düşen görev o nisbette kolaylıkla halledilebilecektir. Köylere yerleşmiş yeni vatandaşların anlayış duygusunu ve işbirliği gayreti köyün eski sakinlerinin göstereceği yardım hissinden hiç de daha ehemmiyetsiz sayılmaz.

İDARÎ COĞRAFYA

OVACIK İLÇESİ İDARÎ COĞRAFYASI

Metin ÖZKINAY
Ovacık Kaymakamı

Plân :

- I — Konumu
 - a) Türkiye'deki yeri
 - b) Sınırları
- II — Tabii Coğrafyası
 - a) Jeolojik yapısı
 - b) Arazi durumu
 - c) İklimi
 - d) Bitki örtüsü
 - e) Akarsuları
- III — Tarihçesi
- IV — İdarî taksimatı ve Nüfusu
 - a) İlçe Merkezi ve Köyleri
 - b) Bucak Merkezleri ve Köyleri
 - c) Nüfus
 - d) İlçe teşkilâtı ve kadrosu
- V — Ekonomik Durumu
 - a) Genel görünüşü
 - b) Hayvancılık
 - c) Aşıcılık
 - d) Tarla ve Bahçe tarımı
 - e) Orman durumu
 - f) Ticari faaliyet
- VI — Sosyal ve Kültürel durumu
- VII — Sağlık durumu

- VIII — Malî durumu
- IX — Bayındırlık ve İmar durumu
- X — Mahallî İdare hizmetleri
- XI — Milli Eğitim hizmetleri
- XII — Asayiş durumu
- XIII — Turizm durumu
- XIV — İlçenin Kalkınma ve gelişme çareleri

I — Konumu :

a) Ovacık İlçesi Türkiye'nin Doğu Anadolu yöresinin aşağı yukarı tam orta kısmında olup 39-40 Doğu boyları ile 39-05 Kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Denizden yüksekliği 1300 metredir.

b) Sınırları :

Batısı: Erzincan İli İliç Kasabası ile Munzur silsilesinin Eğri pınar dağı, Kuzeybatısı; Erzincan İli'nin Kemah İlçesi ile Munzur silsilesinin sıçan gediği ile ve Fikrik dağı ile tamamlar.

Doğusu: Tunceli İli'nin Pülümür İlçesi ve Tunceli ile Mercan tepeleri sınır çizer.

Kuzeyi: Erzincan İli ile Munzur silsilen de koçgüden dağı, Katır tepesi, Sibelbaba dağı sınır çizer.

Güneyi: Tunceli İli'nin Hozat İlçesiyle Bokır dağı, Karaoğlan dağı ve Karadağla sınır çizer.

II — Tabii Coğrafyası

a) Jeolojik yapısı :

Ovacık'ın Jeolojik yapısı kristatin sistler, pormacor, bonifer kalkeri, yeşil sahalar, bazalt ve eosen kalkeri hakimdir.

Toprak genel olarak killi kumlu ve killi kireçli neviden olup, sık kuru ve gevşek çok taşlı fakirdir.

b) Arazi durumu :

Ovacık İlçesinden doğan Munzur ırmağını, Mercan suyu, Hüllükuşağı çayı, Topuzlu deresi vadileri ve bunların arasında yükselen dağ ve tepeler ile kuzeyde Munzur silsilesinin meydana getirdiği bir yörey içindedir.

Ziyaret yönünden başlayarak nehir yatağını takip eden 16 Km. uzunluğunda Ovacık merkezine kadar gelen küçük bir ovadan başka bir düzlüğe rastlanmaz. Burada nadir bir kavak cinsi tabii olarak yetişmiştir. Bunun haricinde ovanın % 90 arazisi çakıllı ve verimsiz arazi olup önceden bir göl yatağı olduğu söylenir.

Ovacık civarında bulunan dağlar :

Kuzeyde 3150 metre Eğripınar, 3150 metre Fikrik, 3200 metre Koç göl başı, 2900 metre Sibelbaba dağlarının bulunduğu Munzur silsilesi, güneyde 2460 metre Okine dağı, 2160 metre Karaoğlan dağı yükselmektedir.

e) İklimi: Güney Anadolu iklim mıntıkasıdır. Kış aralık ayında haşalar, Mayıs ayma kadar sürer. 0,5-1,5 metre arasında karlar düşer Bazı seneler bu 4 metreyi bulur. Yağmur umumiyetle batı rüzgârlarıyla gelir ve ortalama olarak senede 30-40 cm. kadar düşer Yazları ılık ve kurak geçer.

d) Bitki örtüsü: Bölgenin tüm sahası 125.450 hektar olup bunun 44.914 hektarı ormanlık sahadır. Bu bölgenin dahilinde hakim ağaç neveleri muhtelif cins meşe, ardıç, sedir, çam olup saf meşe bozuk koruları ve bozuk baltalıkları ve karışığı mevcuttur.

Bölgenin açıklık sahası 80.533 hektar olup, açıklık sahanın % 18.4 ekilmekte % 21.1 taşlık, dağlık kayalık olup ekime müsait olmyan yerlerdir.

Geriye kalan % 39.8 i mer'alar ve % 41.8 i yayla ve Ormanlardan açılan sahalardır.

III — TARİHÇESİ :

Yapılan bütün araştırmalara rağmen Ovacık'ın tarihçesi ile ilgili herhangi bir yazıya rastlanmamıştır.

Rivayetlere göre göl yatağı ve tamamen ormanlık olan bu bölgede İdari merkez büyük değişiklikler görmüştür.

Bilinmeyen bir tarihte ilk kaza teşkilâtı Sarıtosun köyünde kurulmuş gene bilinmeyen tarihlerden önce Merkeze sonra Yeşilyazı nahiyesine, bilâhare Topuzlu köyüne 1908 de tekrar Yeşilyazıya naklolmuş bilâhare tekrar Pulur mahallesine naklolmuş, Rusların ilçeye yaklaşması üzerine İdare Hozata naklolmuştur. Rus tehlikesi geçtikten sonra tekrar Ovacık Merkezine gelen Kaymakamlık 1938 Dersim isyanına karıştığı için Yeşilyazıya geçilmiş 1938 den sonra kati olarak Pulura gelerek yerleşmiştir.

Ovacık tarihinde en önemli hadise 1938 Dersim isyanı olup, halkın hayatı Fevzi Çakmak tarafından bağışlandığı için İlçeye Maraşal Çakmak adı verilmiştir.

Bu hadise sebebiyle 291 aile mecburi iskâna tabi tutulmuş 2117 Dönüm araziler muhtaç çiftçiye dağıtılmıştır. Ayrıca 166 dönüm arazi Hazine adına tescil edilmiştir.

İskândan dönen 652 aileye 625.000 lira nakit para yardımı ve 395 aileye 6545 dönüm arazi tevzi edilmiştir.

IV — İdarî taksimatı ve Nüfusu :

a) İlçe merkezi ve Köyleri: yıllık maziye sahip olan Ovacık İlçesinin İlçe merkezinden başka 2 Bucağı ve 64 köyü vardır. Merkez İlçeye bağlı 43 köyü vardır.

b) Bucak merkezleri ve Köyleri: Ovacık İlçesinin Karaoğlan bucağı Hozat-Ovacık şosesi arasında olup İlçe merkezine 22 Km. mesafede ve güneybatı istikâmetindedir. Bucağın 6 köyü vardır. Yeşilyazı bucağı Ovacığın batısında olup, İlçeye 14 Km. mesafededir. Bucağın 14 köyü vardır.

c) Nüfusu :

	Kadın	Erkek	Toplam
İlçe Merkezi	833	1214	2047
Karaoğlan Bucak merkezi	50	45	95
Yeşilyazı Bucak merkezi	231	213	444
Merkez Bucağı Köyleri	5068	4668	9736
Yeşilyazı Bucağı Köyleri	1676	1444	3120
Karaoğlan Bucağı Köyleri	573	493	1066
Toplam :	8431	8077	16508

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere İlçenin Nüfus toplamı 16.508 olup, bunun 8.431 Kadın 8.077 si erkektir .

Kadın nüfusunu erkek nüfusuna nazaran fazla olmasının sebepleri ekonomiktir. Aşağıda bölümünde izah edilecektir.

İlçenin nüfusunda çok cüz'i bir artış olup buda ilçe merkezindedir. Köylerde nüfus azalma göstermektedir.

d) İlçe teşkilâtı ve Kadrosu :

İşleri teşkilâtı: Kaymakam, 1 tahrirat Katibi, Nüfus Memuru, Nüfus Kâtibi, şoför ve 3 hademedir.

Maliye teşkilâtı: Malmüdürü, Muhasebe Memuru, Vergi Memuru, Tahsilat Memuru, Veznedar, 2 Tahsildar, 1 Muhakemat Memuru Millî Emlâk Memuru yardımcısı ve 1 Odacıdır.

Millî Eğitim teşkilâtı: İlköğretim Müfettişi, ilköğretim Müdürü, Katip, Merkez Okul Müdürü, 5 Öğretmen 2 Odacı, Ortaokul: Müdürü, Müdür yardımcısı ve 4 Öğretmendir.

Yatılı Bölge Okulu: Müdür, Müdür yardımcısı, 6 Öğretmen, 1 Kâtip ve sayısı değişen müstahdem.

Sağlık teşkilâtı: Doktor, 3 Sağlık Memuru, 1 Hemşire, 4 Ebe, 2 Sekreter, 2 Odacı.

Tarım teşkilâtı: 1 Veteriner Hekim, 2 Havyan Sağlık Memuru, 4 Ziraat Teknisyeni, 1 Şoför, 2 Odacı ve 2 Meteoroloji Memurundan ibarettir.

Diyanet işleri teşkilâtı: 1 Müftü, 1 Kâtip ve 1 Odacıdan ibarettir.

Adliye teşkilâtı: Savcı, 2 Hâkim, Başkâtip, 3 Kâtip, 2 Gardiyan, Mübaşir, Hademedir.

Askerlik Şube teşkilâtı: Prs. Yüzbaşı, Kâtip, Yazıcı, Mükellef Onbaşı ve 5 erdir.

Jandarma teşkilâtı: 2 Astsubay, 6 Uzman Çavuş 6 Mükellef Onbaşı ve 41 erdir.

Orman teşkilâtı: 1 Orman Yüksek Mühendisi, 1 Muhasip, 2 Depo Memuru, 4 Muhafaza memuru ve 2 Odacıdır.

Tapu teşkilâtı: Tapu Sicil Memuru, Kâtip ve Odacıdır.

İskân teşkilâtı: 1 Memur ve Odacıdır.

PTT teşkilâtı: Müdür, Muhabere Memuru, Yaya dağıtıcı, 3 atlı dağıtıcı, Hat bakıcısı ve odacıdır.

T.C. Ziraat Bankası teşkilâtı: Müdür, Muhasebeci, Veznedar, Takip Memuru, Kaydiye Memuru, gece bekçisi ve Hademedden ibarettir.

Mahallî İdareler teşkilâtı:

Özel idare teşkilâtı: Özel idare Memuru, 2 Tahsildar ve 1 Hademedir.

Belediye teşkilâtı: Belediye Başkanı, Muhasip, Zabıta Memuru, Tahsildar, Fen Memuru, Elektrikçi .Temizlik işçisi ev Odacıdır.

Tarım Kredi Kooperatifi ve Ziraat Odaları teşkilâtı yoktur.

V — Ekonomik Durum :

a) Genel görünüş: İlçe 65 köyü ile hiç bir ekonomik görünüşü yoktur. Vatandaş ne yapar, nasıl geçinir, o işe rüfailer karışır. Yaygın görüş 1 çuval un 1 teneke çökelek temin eden kışı geçirmek için tedbir almıştır. İklim, tabiat şartları ve bitki örtüsü burada yaşayanları son derece güç şartlar altında yaşamağa zorlar.

Vatandaş bu güç şartların altında ezilmiş muti ve uysal bir karaktere sahip olmuştur. Son zamanlarda büyük şehirlere ve Almanya'ya akın modasına uymuş ve nüfus bu yüzden gerilemeğe başlamıştır.

b) Hayvancılık:

İlçe dahilinde oldukça mühim miktarda hayvancılık yapılmakta ise de, hayvancılığa çok müsait olan arazi ve yaylalarda yerli halk sadece kendi ihtiyacını karşılamak için hayvan beslemekte olup, son derece iptidaidir.

Yaz mevsiminde şafak namı ile maruf ve devamlı yaylacılık yapan aşiret yaz mevsiminde İlçemizdeki yaylalara gelerek hayvan beslemektedirler. Şafak aşireti hayvancılığı verimli bir ticaret haline getirmelerine rağmen yerli halk arzu edilen hayvancılığı yapmamaktadır. Hayvanların besleniş tarzı iptidai ve yetersizdir. Yazın toplanan çakşur otu bittiği zaman hayvanlara ağaç dalları, kabukları yedirilmekle yaza hayvanlar canlı iskelet halinde çıkmaktadırlar. Büyük baş ve küçük baş hayvanlarından başka kümes hayvanlarına önem verilmemektedir.

Ovacıkta hayvan mevcudu :

At	825
Merkep	81
Sığır	20.264
Koyun	27.804
Keçi	40.375
Tavuk	6.740
Manda	49

c) Aşıklık:

İlçede tabii tohumlama faaliyeti yapılmakta olup 1970 yılında 297 aşımlı yapılmıştır. Bundan 151 randıman alınmıştır. 1970 senesi klinik çalışmalarında 68 iç hastalık ve 56 dış hastalık tedavi edilmiştir. 1970 yılında yapılan aşılama ve ilaçlama şöyledir.

Antrax : 3066 ; ENTERİTOKEMİ : 23950

Şap aşılması: 3141 ; yanıkara 60 ; Sığır vebası 18465 ; Distamatoza: 1326 ; Uyuş: 3509 ; Strenjilos: 373 ; Şap: 1154 ; Praplazmoz: 161 ; Dış parazit:26 ; Newcastle: 100. dür.

d) Tarla ve Bahçe tarımı:

Kültürel elverişli arazi: 906.614 Dekar, tüm arazinin % 98,9 u

Kültüre elverişli olmayan arazi: 241.386 Dekar, tüm arazinin % 21.1 i
Kültüre elverişli arazinin % 18.4 ü, 166.234 Hektarı tarım, % 39.6 sı yani 357.317 hektarı çayır mer'a arazisi; % 41,8 i yani 377.269 u Orman arazisidir.

Tarım Ziraat arazisinin dağılışı :

Buğday	:	8200 Hektar
Arpa	:	5000 »
Fasulye	:	550 »
Mercimek	:	50 »
Yonca	:	800 »
Meyva	:	600 »
Nadas	:	4000 »

Mevcut tarla arazilerinin az, dar parçalar halinde oluşları ve verimsiz olmaları sebebiyle çiftçiler daha ziyade hayvancılığa yönelmişlerdir. İklim çok sert ve kışın uzun sürmesi tarla ziraatında verimi düşürmektedir. Gübreleme, sulama ve mücadele ile ilgili çalışmalar iyi neticeler vermemektedir.

Bu sebeplerden üretim tüketimi karşılamamaktadır. Köylünün tek sattığı şey baklagiller olup, satış organizasyon olmaksızın doğrudan doğruya gelen tüccarlara yapılmaktadır. İlçede bağcılık hiç yoktur.

e) Ticari faaliyet :

Ovacık İlçesinde haftanın belli günlerinde senenin muayyen aylarında herhangi bir pazar veya panayır kurulmamaktadır. Mahsur kalmış bir bölge olmasına rağmen halkın alım kabiliyetinin az olması sebebiyle ticari faaliyet çok zayıftır. İlçe merkezinde yekûn olarak mevcut 37 serbest meslek erbabının kazancı daha ziyade Memur ve Yatılı Bölge ihaleleri üzerine kurulmuştur. En yakın İl olan Tunceli iktisaden zayıf olduğu için ticaret daha ziyade Elâzığ ile irtibatlı olup, bozulmadığı takdirde günde gidip gelen iki otobüs bu teması temin için gayret sarfetmektedir. Bu yüzden azda olsa köylü alış verişini Kasaba merkezindeki esnafla yapmak mecburiyetindedir. Son zamanlarda köylünün bahçe ziraatına dön-

meşe başlaması ve fasulyenin para etmesi sebebiyle elde ettiği mahsulü Ovacık esnafından ziyade dışarıdan gelen tüccar almaktadır.

Bölgenin diğer karakteristik mahsulü olan sakızda, hariçten gelen esnaf alıp gitmektedir.

VI — Sosyal ve Kültürel durum :

Uzun zamandan beri İlçe olan Ovacık halen köy hüviyetinden kurtulamamış bulunmaktadır. İlçenin merkez ve iç kısmının şekli ve yaşantısı ile tamamen köy hayatındadır. Halk tamamen yerli olup belli başlı 4 aşiretten gelmiştir. Bunlardan iki tanesi büyük ve hakim vaziyettedir. Halkın giyinişi iklim şartlarına uymuş olup, kadınlar modern giyiniş tarzını benimsemişlerdir.

Halkın günlük yaşantısı basittir. Her türlü ileri fikirlere son derece açık ve malûmat sahibidirler. Çocuklar çok zeki ve cevvaldirler. Yırtıcı ve girişkenlikler iktisadi güçlüklerle zamanla azalmakta ve tamamen pasif bir hale dönüşmektedir. Geçim temini için okumağa karşı büyük heves vardır. Okumak için yapılan mücadele insanın içini burar. 25 krş. luk ekmekle öğle yemeği ihtiyacını temin eden çocuk her gün yaz, kış 1-2 saatlik yoldan okula devam etmeğe gayret eder.

İlçe halkının konuşma lisanı kürtçe olup hepsi türkçe bilmektedirler, Teleffuzları iyidir. Yukarıda da belirttiğim gibi halk yerlidir. Saf ve henüz karışmamıştır. Hayat şartlarının zoru ile dışarıya yapılan gidip gelmeler kültürün ve sosyal hareketliliğin hızlanmasında büyük rol oynamıştır.

VII — Sağlık Durumu :

Merkez Sağlık Ocağı Tabibliğinde bir Doktor, bir Sağlık Memuru, bir Ebe, bir Sekreter, bir Şoför ve bir hizmetli personel bulunmaktadır. Sağlık Merkezi Baştabibi yerine Ocak Tabibi vekâleten bakmaktadır. Bir Ebe, bir Hemşire, bir Ayniyat Memuru, bir Ahçı ve 14 müstahden mevcuttur. modern kaloriferli 25 yataklı Sağlık Merkezi mevcuttur. Ve bütün bu masraflara rağmen boştur. Yepyeni bina ihtiyacı değil politik emelleri gerçekleştirmek için yapıldığından bakımsızlıktan yıkılmağa gitmiştir. Hiç çalışmadığı halde tüm sıhhi tesisat tamamen harap olmuş çalışmaz, vaziyette kısacası içler acısıdır.

Halk fakir olduğundan her türlü hastalığa karşı açık vaziyettedir. Halk arasında tüberküloz yaygın olup 200 tüberkülozlu hasta kayıtlıdır. Bunlara gerekli ilâçlar parasız verilmektedir. Kayıtlı 12 cüzzamlı vardır.

Bunlara ilâç ve devamlı gıda yardımı yapılmaktadır. 4 kişide menenjit görülmüştür. Kızamık salgını her yıl görülen adi vakalar halindedir. B. G. C. aşı kampanyası ile beraber diğer koruyucu aşilar halka sık sık yapılmaktadır.,

VIII — Malî Durum :

İlçe Mal Saymanlığınca yapılan tahsilat itibariyle yardıma muhtaç bir durumdadır. Ancak muamelât bakımından günden güne artış vardır. İki Tahsildar ihtiyaca kâfi gelmektedir.

1969-1970 yıllarına ait tahsilât miktarı bir fikir vermesi bakımından aşağıya çıkarılmıştır.

1969		1970	
<u>Tahakkuk</u>	<u>Tahsilât</u>	<u>Tahakkuk</u>	<u>Tahsilât</u>
223.678.52	198.024.57	455.171.26	435.659,54
1969 senesi Bütçe giderleri : 2.386.987.11			
1970 senesi Bütçe giderleri : 2.773.525.97			

IX — Bayındırlık ve İmâr Durumu :

Son derece kenarda ve kuytuda kalmış bir ilçe olan Ovacık, Kamu sektörü olarak pek çok yatırım yapılmış, fakat özel sektör olarak çok küçük denecek çarşısı hariç, hiç bir yatırım yapılmamıştır. Güzel bir Ortaokulu, Modern bir bölge hastâhanesi ve bir Sağlık Ocağı, Yatılı Bölge Okulu, bir yeni PTT binası, Askerlik Şube binası, Modern bir Banka binası ile kamu sektörü yatırımlarının büyük bir kısmı tamamlanmıştır. Mesken olarak hemen hemen bütün memurların oturacağı lojmanlar mevcuttur. Mesken inşaatı hemen hemen yok denecek seviyededir. Özel olarak yapılan binalar toprak damlı olup kış boyu damların temizleme faaliyeti devam eder.

Ovacıkta faaliyet o kadar durgun iki, bütün Ovacıkta 1 senede yapılan Tapu muamelesi 219 dur.

X — Mahalli İdare Hizmetleri :

İl Özel İdaresi hiç bir kaynağa sahip değildir.

1970 yılına ait tahakkuku

<u>Halive</u>	<u>Sabıka</u>	<u>Yekûn</u>
53.897.62	10.314.63	64.212.25

1970 yılına ait tahsilatı

<u>Halive</u>	<u>Sabıka</u>	<u>Yekûn</u>
41.765.00	5.662.49	47.328.40

1970 yılı bütçe giderleri : 94.618 TL. dır.

Belediye hizmetleri : 1938 tarihinden beri mevcut olan Belediye teşkilâtı belli başlı hizmetlerden Elektrik, su hizmetlerini getirmiştir. 1953 yılında getirilen su, kaptajı bozulduğundan ancak 1965 senesine ikmâl edilmiştir. Elektrik 1968 yılında tamamlanmıştır. Cıvarda hidroelektrik imkânı mevcutken jenaratör verilmesi İller Bankasının işi başından atmasına yanılmaktadır. İmâr plânı 1970 senesinde ikmâl edilmiştir. Keban projesi içine giren ilçeye 1973 te elektrik verilebilecektir.

Belediye bütçesi 358.109 Liradır. Temizlik hizmetleri ifa edilmemektedir. Sokaklar tanzim edilmiş ve parke ile kaplanmıştır. Belediye hamamı yoktur, ilçe mezarlığı ihata duvarı ile çevrilmemiştir. Mezbaha, gazhane yoktur. Yapılmıyacaktır da. 6 dükkân ve bir Sinema salonu inşaat halinde olup yakın zamanda bitecektir. Gelir kaynakları diğer Belediyelerden de kötü durumdadır.

XI — Millî Eğitim Hizmetleri :

Ovacık ilçesinin 65 köyünün 36 köyünde ilkokul binasında ve 5 köyde evlerde öğrenim yapılmaktadır. Bunun haricinde Merkez bir eski ve yıkılması gerekli olduğu hakkında rapor verilmiş bina ve ek bir pavyonda 7 derslik bir ilkokul ve 10 derslik Yatılı Bölge Okulu mevcuttur.

Okul binası olmayıp nüfus itibarıyla okul yapılması icap eden 8 köyden 5 şinin yeri hazırdır. Fakat 3 tanesine yol olmadığı için okul yapılmamaktadır.

İlçe merkezinde iki ilkokula 368 Erkek ve 230 Kız olmak üzere cem'an 598 öğrenci devam etmektedir. Köylerde 1273 Erkek 731 kız cem'an 2004 öğrenci devam etmektedir. Devamsız öğrenci yoktur, ilçede Öğretmen sayısı yeterlidir. İlçe merkezinde bir Ortaokul mevcuttur. 3 birinci 2 ikinci ve 1 üçüncü sınıf vardır. 28 kız 272 erkek öğrenci olmak üzere cem'an 300 öğrenci öğrenim görmektedir.

Mevcut nüfusa göre ilçede okuma yazma nisbeti tahminen % 15 tir. Bu yıl ilçemizde 15 halk dershanesi açılmış olup 237 vatandaş devam etmiştir, ilçemizde umumi kitaplık ve okuma yerleri yoktur.

XII — Asayiş Durumu :

İlçenin asayiş durumu iyidir. Katil vakası hemen hemen yok denecek kadar azdır. Ot yakma, kız kaçırma hadisesi bölgenin karakteristik suçlarıdır. Hırsızlık olayına rastlanmaz. Orman suçları çoktur.

İlçemizde Emniyet Teşkilâtı yoktur. Bu hizmeti jandarma görmektedir. Er ve erbaş kadroları yeterlidir. İlçe hapishanesinde mahkûm sayısı 3-4 dü geçmez.

XIII — Turizm Durumu :

Ovacık İlçesinin kuzeyinde bulunan Munzur dağlarında mevcut göller, soğuk ve berrak suyu ile dünyaca ünlü alabalıkları barındıran Munzur ırmağı ve bu ırmağı vadi boyunca izleyen muhafaza ormanları ve son derece zengin ve çeşitli av hayvanlarının varlığı Ovacığın başlıca doğal güzelliklerini ve turistik özelliğini teşkil etmektedir. Bu güzellikleri sayesinde her yıl çok sayıda yerli ve yabancı turist İlçeyi ziyaret etmektedir. İlçe merkezine 15 km. mesafede bulunan Munzur gözesi görülmeğe değer tabii güzelliklere sahiptir.

1967 yılında 100.000.00 liranın üstünde para sarfiyle İlçe merkezinde turistik motel inşaatına başlanılmışsa da, bu tesis halen ikmâl edilmemiştir. Tahsisat celbi çalışmaları son safhaya gelmiş olup 1971 yazında ikmâl edilmesi veya hiç değilse faal bir hale getirilmesine gayret edilmektedir. Ayrıca gözelerde turistik bir kır kahvesi ikmâl edilmiştir.

XIV — İlçenin kalkınma ve gelişme çareleri :

Ovacık İlçesi kış sporları ve yaz dinlenme mahallî olarak nadir bulunacak vasıflara sahip bir yerdir. Ekime katiyen elverişli olmıyan arazi tamamen Orman arazisidir. Durum bu vaziyette açıklık kazanmaktadır. 16.000 nüfus çok dağınık köy ve mezraalarda son derece güç hayat şartları altında yaşamaktadır.

Hal çaresi :

1 — Köyler ve mezralar muayyen toplanma mahallerine ki, bu üç bölgeyi geçmemeli, toplamak. Orman sahaları tekrar ve fenni usullere uygun bakımı yapılmalı, bu iş için kullanılacak iş gücü muayyen bölgelerde toplanmış köylülerden elde edilmeli,

İlçe teşkilâtı olarak 3 milyona yakın masraf, lüzumsuz teşkilâtlar kaldırılmak suretiyle 1 milyona indirilebilir. 2 milyonu bu toplama ve

iskân işlerine sarf etmek suretiyle bu işin kolayca hallolunacağına inanıyorum.

2 — Kurulacak dinlenme yerleri ve tesbit edilecek av sahaları ve kış sporları yapılması uygun yerlerde kurulacak tesisler sayesinde turistik trafik artacak ve köylerden çekilen iş gücüne kısmen de olsa bir imkân açılmış olacaktır. Bunun için Tunceli — Ovacık yolunun daha kaliteli ve bakımlı hale getirilmesi ile mümkün olur kanaatindeyim.

3 — Hayvancılık daha ilmi bir tarzda yapılma yolları araştırmalı ve bilhassa kış aylarında yem mevzuunu hal yoluna koymalıdır.

4 — Bazı ova arazisinde fenni usullerle baklagiller ziraatına önem verilmelidir. Özet olarak söylersek İlçedeki gizli ve aleni işsizliği turizm ve Ormancılık sahalarında karşılama yoluna gidilmelidir.

HABERLER

Ferit Kubat İçişleri Bakanı Oldu

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Ferit Kubat, İkinci Erim Hükümetinin İçişleri Bakanlığına getirilmiştir.

25 Haziran 1971 tarihinden bu yana İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığını yapmakta olan Ferit Kubat, Hamdi Ömeroğlu'ndan devraldığı İçişleri Bakanlığı görevine 13 Aralık 1971 Pazartesi günü başlamıştır.

İçişleri Bakanı Ferit Kubat'ın biyografisi şöyledir :

1919 yılında İstanbul'da doğan Ferit Kubat, ilk tahsilini Diyarbakır Ziya Gökalp ilkokulunda tamamlamış ve daha sonra orta ve lise öğrenimini Tarsus Amerikan Kolejinde ikmâl etmiştir.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini 1943 yılında bitiren Kubat, Kaymakamlık stajını Bursa Maiyet Memuru olarak yapmış ve Kaymakamlık Kursunu bitirdikten sonra, Kayseri'nin Sarız İlçesi Kaymakamlığına atanmıştır.

Kastamonu'nun Abana, Muş'un Bulanık ilçeleri Kaymakamlıklarında bulunan Ferit Kubat, 1953 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü Birinci Şube Müdürlüğüne

atanmıştır.

1958 yılında, Emniyet Genel Müdürlüğünün Dördüncü Daire Başkanlığına getirilen Kubat, 27 Mayıs Devriminden sonra İzmir'in Karşıyaka Kaymakamlığına atanmıştır.

1960 yılında İzmir Emniyet Müdürlüğüne atanan Ferit Kubat 1962 yılında Emniyet Genel Müdür Muavinliğine getirilmiştir. 1964 yılında Edirne Valiliğine atanan Kubat burada dört seneye yakın kaldıktan sonra 1967 yılında Hatay Valiliğine atanmıştır.

Son bulunduğu Muş Valiliğine 1970 yılında atanan Ferit Kubat, Amerika ve Avrupa'da siyasî emniyet ve toplum zabıtası hakkında tetkiklerde bulunmuştur.

İngilizce ve orta derecede Fransızca bilen Kubat, evli ve 2 erkek çocuk babasıdır.

Mesleğimizin içinden gelme bir idareci olarak Ferit Kubat'tan çok şeyler bekliyor, kendisini yürekten tebrik ediyoruz.

İçişleri Bakanlığı Müdürler Encümeni Toplandı

İçişleri Bakanlığı Müdürler Encümeni Bakanlık Eski Müste-

şarı ve halen İçişleri Bakanı olan Ferit Kubat'ın Başkanlığında, Emniyet Genel Müdürü Sedat Kirte-tepe, İller İdaresi Genel Müdürü A. Kemal Özgüney, Nüfus İşleri Genel Müdürü Şevket Eker, Özlük İşleri Genel Müdürü Hikmet Bal-oğlu, Hukuk Müşaviri V. A. Kemal Özgüney, Mahallî İdareler Genel Müdürü Hayrettin Er (SÖ4 Teftiş Kurulu Başkanı Ali Akseven ve Sivil Savunma İdaresi Başkanı Necmi Koral'dan müteşekkil olarak Encümen salonunda toplanmıştır.

30 Kasım 1971 günü yapılan bu toplantıda Bakanlar Kurulunun 13 Kasım 1971 tarih ve 7/3434 sayılı kararına ek olarak çıkarılan iki adet cetvelin Bakanlığa ait listelerinin nasıl uygulanacağı konusu görüşülerek karara bağlanmıştır.

Buna göre, bütün Valilerin intibaklarının Valiler arasında eylemli veya merkez farkı gözetmeksizin 657 sayılı Kanunun 34 üncü maddesi hükümleri çerçevesinde ve 1322 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi uyarınca tesbit edilen birinci derece Vali kadrolarına yapılmasına karar verilerek, halen Valilik görevlerini vekaleten yürütenlerle, Teftiş Kurulunda çalışan Vali kadrosundaki müfettişlerle daha önce 5439 sayılı Kanunla Vali tayin edilenlerin intibakları ile ilgili kararlar alınmıştır.

Karara göre, daha önce 5439 sayılı Kanunla Vali tayin edilen ve

Devlet Memurları Kanununun öngördüğü intibaklar sırasında fiilen Valilik yapmış bulunan Valilerin de intibaklarının 1322 sayılı Kanunun 2. maddesinin ışığı altında fiili görevleri olan birinci derece Valilik kadrolarına yapılması uygun görülmektedir.

Halen 6245 sayılı Harcirah Kanununa göre muhtelif illerde valilik görevlerini vekaleten ifa edenlerin intibaklarının asli görevlerine göre ele alınması, halen Bakanlık Teftiş Kurulunda Vali kadrosu ile bulunan müfettişlerin 1322 sayılı Kanunun üçüncü maddesinin son fıkrası gereğince şahsileşen kadrolarını muhafaza ile müfettişlik görevine devam etmeleri gerektiği karara bağlanmıştır.

Kararda ayrıca, Bakanlık Merkezinde çalıştırılanlarla ilgili konularda ele alınmakta ve muhtelif taşra kadroları ile Bakanlık Merkezinde çalıştırılan Kaymakamlık menşeli memurların fiilen yaptıkları görev anılan bir sayılı cetvelde belirtilen görevlerden değilse 1322 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince intibaklarında herhangi bir değişiklik yapılmasına yer bulunmadığı, yaptıkları işin kadro maaşını almaları, maaşları kadrolarının üstünde ise kadro standardizasyonu yapıncaya kadar şahsileşen kadrolarına istina-

den intibaklarına müstenid aylıklarının ödenmesine devam edilmesi gerekeceği uygun görülmüştür.

Sözü edilen kararda Vali Muavini Kaymakam ve Hukuk İşleri Müdürlerinin intibakları için ihdas olunan ilk dört derece kadronun ne şekilde tevzi edileceği de belirtilmiştir. Buna göre, Vali Muavini, Kaymakam ve Hukuk İşleri Müdürlerinin intibakları için ihdas olunan ilk dört derece kadronun anılan kararnamenin 5. ve Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünün tarihsiz ve 112029-1/30341-64 sayılı izahnamesinin 12. maddesi muvacehesinde kadroları işgal eden şahıslarla ilişki kurulmaksızın görevlerin bizatihi önemi gözönünde tutularak yersel olarak tevzii uygun mütalâa edilmiştir Kararda, kadroların miktar yönünden kifayetsiz oluşu nedeniyle bu prensibin söz konusu görevlerin önemi ile mütenasip bir uygulamaya imkân vermeyeceğinin anlaşıldığı, bu nedenle kadro eksikliği giderilinceye kadar ihdas edilen kadroların iller arasındaki öncelik göz önüne alınarak dağıtılacağı belirtilmiştir.

Kararname ile verilen 6 adet birinci derece Vali Muavini kadrosunun 2 adedinin Ankara'ya, 2 adedinin İstanbul'a, 2 adedinin ise İzmir iline verilmesi, 2. derece 12 adet Vali Muavini kadrolarından 2 adedinin Ankara ve

İstanbul'a, diğerlerinin Adana, Balıkesir, Bursa, Erzurum, İzmir, Konya, Samsun, Zonguldak ilerine birer tane olmak üzere tahsisi uygun görülmüştür.

3. Dereceden anılan kararname ile verilen 36 adet Vali Muavini kadrolarının 2 adedi Ankara olmak üzere, Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Elâzığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Ordu, Sakarya, Samsun, Siirt, Sivas Tokat, Trabzon, Urfa illerine birer tane olarak verilmesi önerilmiştir.

Aynı kararname ile Vali Muavinleri için 4. dereceden 72 adet kadro verilmiştir. Encümenin yukarıda anılan kararı ile bu kadrolar; Antalya, Bursa, Çanak-kale, Çankırı, Denizli, Kırşehir, Kocaeli, Manisa, Nevşehir, Niğde, Sakarya, Tekirdağ, illerine 2 şer, diğer, Adana, Adıyaman, Afyon, Ağrı, Amasya, Ankara, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Bolu, Burdur, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Elâzığ, Erzin-can, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hakkâri, İçel, Isparta, İstanbul, İzmir, Kars, Kayseri, Kırklareli, Konya, Kütahya, Malatya, Maraş, Muğla, Muş, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon, Tunceli, Uşak, Van, Yozgat, Zon-

guldak birer adet olmak üzere verilmesi uygun görülmüştür. Bu suretle 126 Vali Muavininin hepsi de ilk dört dereceye alınmış bulunmaktadır.

Kararname ile Hukuk İşleri Müdürleri için verilen 6 adet 2. derece kadronun, Adana, Ankara, Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir illerine tahsisi önerilmiştir.

3. dereceden verilen 18 adet Hukuk İşleri Müdürü kadrosunun, Antalya, Aydın, Balıkesir, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Hatay, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kocaeli, Konya Malatya, Manisa, Samsun, Sivas, Tekirdağ, Trabzon illerine tevzii Encümen kararı ile uygun görülmüştür.

Anılan kararname ile 4. dereceden Hukuk İşleri Müdürleri için 43 adet kadro verilmiş ve bunlar, Adıyaman, Afyon, Ağrı, Amasya, Artvin, Bilecik, Bingöl, Bitlisi, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Edirne, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Giresun, Gümüşhane, Hakkâri, İçel, Isparta, Kırklareli, Kırşehir, Kütahya, Maraş, Mardin, Muğla, Muş, Nevşehir, Niğde, Ordu, Rize, Sakarya, Siirt, Sinop, Tokat, Tunceli, Urfa, Uşak, Van, Yozgat, Zonguldak ilklerine tahsis edilmiştir.

Encümenin yukarıda sözünü ettiğimiz karan ile Kaymakamların ilk dört dereceleri de tesbit e-

dilmiştir. Buna göre, 1. derece 10 adet Kaymakam kadrosu, Altındağ, Çankaya, Gaziosmanpaşa, Kartal, Kadıköy, Fatih, Bakırköy, Üsküdar, Beyoğlu, ve İskenderun ilçelerine verilmiştir.

2. dereceden verilen 20 adet kadronun, Yenimahalle, Kırıkkale, Beşiktaş, Beykoz, Eminönü, Şişli, Eyüp, Adalar, Sarıyer, Zeytinburnu, Yalova, Bornova, Karşıyaka, Ceyhan, Nazilli, Bandırma, Tarsus, Bafra, Karabük, Ereğli (Zonguldak) ilçelerine tahsisi sözü edilen kararlar uygun görülmüştür.

Encümen kararı ile 3. Dereceden verilen 50 adet Kaymakam kadrosunun, Osmaniye, Kadirli, Kozan, Polatlı, Kızılcahamam, Merzifon, Kuşadası, Söke, Ayyalık, Edremit, Erdek, Burhaniye, Gönen, Bozüyük, Düzce, İnegöl, Mustafakemalpaşa,, Gemlik, Mudanya, Karacabey, Biga, Gelibolu, Keşan, Uzunköprü, Kilis, Nizip, Çatalca, Silivri, Şile, Bergama, Ödemiş, Tire, Lüleburgaz, Babas, Gebze, Gölcük, Ereğli, (Konya), Akşehir, Karaman, Akhisar, Salihli, Turgutlu, Alaşehir, Ak-saray, Ünye, Çarşamba, Çorlu, Turhal, Zile, Bartın'a tahsis edilmesi uygun görülmüştür.

4. dereceden verilen 70 adet Kaymakam kadrosunun; Bolvadin, Dinar, Sandıklı, Beypazarı, Çubuk, Keskin, Alanya, Elmalı, Serik, Çine, Havran, Susurluk,

İznik, Orhangazi, Yenişehir, Eceabat, Ezine, Lapseki, Sungurlu, Buldan, Çivril, Sarayköy, Bulancak, Görele, Tirebolu, Bayburt, Dört Yol, Kırıkhan, Reyhanlı, Samandağ, Eğridir. Silifke, Anamur, Bayındır. Çeşme, Dikili, Menemen, Selçuk, Torbalı, Urla, İnebolu, Tosya, Sarıkamış, Develi, Kaman, Karamürsel, Beyşehir, Gediz, Tavşanlı, Simav, Demirci, Kırkağaç, Soma, Bodrum, Fethiye, Marmaris, Milas, Elbistan, Ürgüp, Bor, Fatsa, Geyve, Hendek, Sapanca, Havza, Batman, Erbaa, Akçaabat, Siverek, Yerköy ilçelerine tevzii önerilmiştir.

Bu suretle bütün vali muavini ve hukuk işleri müdürlerine ilk dört derecede yer verildiği halde Kaymakamların hepsine yer verilmemiştir. Ayrıca diğer Bakanlık şube müdürlerine ve hatta emniyet şube müdürlerine ilk dört derecede yer verildiği halde kaymakamlık menşeli olup Bakanlık Merkez örgütünde görevli şube müdürlerine derece verilmemesi büyük bir üzüntü yaratmış ve mesleğin insicamını zedelemiştir.

Kararname ile verilen, 10 adet 4. derece Nüfus Müdürü Kadrosunun, Adana, Ankara, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Konya illerine verilmesi, taşrada, taşra kadroları ile çalışıp yaptığı görevle kadro ünvanı arasında ayniyet olmayanların da

intibak durumlarının kadro ünvanlarına göre değil, 1322 sayılı kanunun ikinci maddesi gereğince, yaptıkları fiili göreve göre mütalâa edilmesi gerektiği sözü edilen kararda belirtilmiştir.

Encümen ayrıca anılan kararnameye ekli 2 nolu cetvelin nasıl uygulanacağını da göstermiştir. Burada, 657 sayılı kanunun 1327 sayılı kanunla değişik 43. maddesine göre Bakanlar Kurulunca 13/11/1971 tarih ve 7/3434 sayılı kararname ile yönetim sorumluluğu ve Devlet için taşıdığı önem bakımından 2 sayılı cetvelde Valiler için tesbit edilen ek göstergelerin aynı kararnamenin 3. maddesinde belirtilen esasa göre yersel olması kararlaştırılarak, 200 ek göstergenin, uygulanacağı iller Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Bursa olarak tesbiti uygun görülmüştür.

Kararda ayrıca, 150 ek göstergenin, Konya, Kocaeli, Eskişehir, Gaziantep, Balıkesir, Antalya, Samsun, Diyarbakır, Erzurum, Sivas, Hatay, Zonguldak, 100 ek göstergenin, Kayseri, Aydın, İçel, Manisa, Erzincan, Kars; Kütahya, Malatya, Sakarya, Elâzığ, Afyon, Van, Denizli, Edirne, Trabzon, Maraş, Rize, Mardin, Siirt ve Urfa, 50 ek göstergenin, Kırklareli, Tekirdağ, Amasya, Bilecik, Bolu, Burdur, Çankırı,

Çorum, Giresun, Isparta, Kastamonu, Kırşehir, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sinop, Tokat, Uşak, Yozgat, Adıyaman, Ağrı, Artvin, Bingöl, Bitlis, Gümüşhane, Hakkâri, Muş, Tunceli, Çanakkale illerine uygulanması kabul edilmiştir.

2 sayılı cetvelin Valiler dışında Bakanlığa ait ek göstergelerin karşılıklarına yazılmış oldukları görevleri fiilen yapanların intibakları sonucunda iktisap edecekleri derece ve kademe göstergelerine rakamlarına eklenmek suretiyle uygulanması gerekeceği sözü edilen Encümen kararında belirtilmiştir.

51. Dönem Kaymakamlık Kursu Törenle Kapandı

51. Dönem Kaymakamlık Kursu 6 Aralık 1971 Pazartesi günü saat 10 da Bakanlık Konferans Salonunda yapılan bir törenle kapandı.

Törene Eski İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, içişleri Bakanlığı Müsteşarı ve halen İçişleri Bakanı olan Ferik Kubat, Müsteşar Muavinleri, Danıştay Üyeleri, Genel Müdürler, Jandarma Genel Komutan Muavini, Sivil Savunma İdaresi Başkanı, Merkez Valileri, Tetkik ve Teftiş Kurulu Başkanları, Ankara Valisi davetliler ve Bakanlık mensupları ile kursu bitiren genç kaymakamlar katıldı.

Törenin açış konuşmasını yapan Özlük İşleri Genel Müdürü Hikmet Baloğlu, 1942 yılından bu yana devam eden Kaymakamlık Kursundan bugüne kadar 1414 Kaymakam mezun edildiğini, 51. Dönem Kaymakamlık Kursunun 4 Haziran — 6 Aralık 1971 tarihleri arasında 6 ay devam ettiğini, bu kursla 22 genç Kaymakamı enerji ile dolu olarak yurt hizmetine hediye edildiğini, diğer kurslardan farklı olan bu kursun özellikleri bulunduğunu, bu kursta ders verme sisteminden vaz geçilerek konunun kursiyerler tarafından hazırlanıp konferansçının yönetiminde kursiyerler arasında tartışıldığını, teftiş konusunun uygulamalı olarak işlendiğini, ayrıca yabancı dil eğitimine önem verildiğini, Amerikan Kültür Merkeziyle anlaşılacak suretiyle bir öğretmen sağlandığını ve İngilizce dil eğitimi yapıldığını, bu kurstan önce 49 olan boş ilçe adedinin 27 ye inmiş bulunduğunu, Personel Kanunun meslekdaşlara ağır darbeler indirdiğini, bu nedenle bazı ayrılmalar olduğunu, aksaklıkların kısa zamanda telafi edileceğini, yeni Kaymakamlara başarılar dilediğini söyledi.

Kaymakamlar adına bir konuşma yapan Kurs Birincisi Rıdvan Yenişen, kursun devrelerinden söz ederek, Bakanlıkta geçen devrenin arasında gezi tertiplen-

diğini, sonra tekrar Bakanlıkta devam eden kursun son iki ayının Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde geçtiğini, 2,5 yıllık staj döneminden sonra kursun yararlı olduğunu, uygulama ile tecrübenin karşılaştırılmasının çok faydalı neticeler verdiğini, yabancı dil eğitiminin programın ağırlığı nedeniyle pek faydalı olamadığını, bu eğitimin kurstan ayrı olarak ve gruplar halinde bütün kaymakamlar için yapılmasında çok büyük yararlar bulunduğunu açıkladı.

Bundan sonra Personel Kanunu ve eklerinin idareciler için pek ağır bir darbe olduğunu belirten Yenişen, bu kayıpların ancak ayrı bir sınıf olma ile önlenebileceğini, bugünkü uygulamanın kaymakamlar için 100 ilâ 300 liralık bir kayba sebebiyet verdiğini, hayat pahalılığının bu kaybı daha da ağırlaştırdığını, Personel Kanununda değişiklik yapacak tasarının kanunlaşmadığını son çıkan kararnamenin bu hataları düzeltmediğini, aksine daha da itibar kırıcı olduğunu, Valilerin farklı ek göstergelere tabi tutulmasının iyi karşılanmadığını, Kaymakam ve Şube Müdürlerinin durumlarının bu kararname muvacehesinde iç karartıcı bir hal aldığını, kaymakamlara ek gösterge verilmemesinin bir hata olduğunu, idarecinin Devlet ve Hükümetin temsilcisi olarak bu

itibara lâyık bir dereceye getirilmesi gerektiğini, idarecinin icrada baş rolü oynadığını, günün 24 saatinde görevli bulunduğunu, idarecinin taşradaki işlerin koordinatörü olduğunu, yerinin dolurulamıyacağını söyledi.

Daha sonra yetki ve sorumluluk konusuna değinen Rıdvan Yenişen, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile verilen yetkilerin sonradan çıkarılan kanunlarla kesintiye uğradığını, kırıldığını, adeta ortadan kalktığını, bölge kuruluşlarının buna sebep olduğunu, koordinasyon kalmadığını, çelişik ve karşılıklarla dolu bir idarenin doğduğunu, Bakanlığın yeniden düzenlenmesi gerektiğini, İÇ - DÜZEN çalışmalarının sonuçlarına göre yapılacak uygulamanın bir an evvel yapılması gerektiğini ifade etti.

Konuşmasının sonunda, mücadele etmekten ve çalışmaktan hiçbir zaman yılmayacaklarını belirten Yenişen, ümitsizliğe kapılmıyacaklarını, Türk İdarecisinin kendisine muhtaç olduğu hissini kaybettirmeyeceğini, çalışacaklarını, kalkınmaya yardım edeceklerini, halkın istek ve temayüllerine göre hareket edeceklerini, halka sırt çevirmiş idareci olmaktan kaçınacaklarını, tarihte isim yapmış Vali ve Kaymakamları kendilerine örnek alarak çalışacaklarını, yönetici ve Bakan-

lık mensuplarına teşekkür ettiklerini ifade etti.

Bundan sonra bir konuşma yapan o zamanın İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, «22 genç arkadaşımın mesleğe yeniden intisabı nedeniyle size hitap etmenin mutluluğu içindeyim» diyerek konuşmasına başladı.

Devlet ve Hükümet temsilcileri olan Kaymakamların yetkilerinin kısıldığını, göreve başladıkları andan bugüne kadar bu konu üzerinde durulduğunu, Merkez Danışma Kurulunun hazırladığı rapora göre taşra ve merkez teşkilâtında Çalışanlarla Mahallî İdarelerin gerekli düzenlemeye tabi tutulacağını, bu çalışmaların prensiplere bağlandığını bu itibarla şahsa bağlı olmadan yapılacağını, bu çalışmalar sırasında bölgesel kuruluşlar üzerinde idarecilerin koordinatör olarak çalışmalarının öngörüldüğünü, yetki kanunu ile idarecilerin uğradıkları kayıpların önlenmesinin sağlanacağını, temsil ödeneği hiç bir memura verilmezken idareciye verildiğinin nazarı itibara alınarak hazırlık yapıldığını söyledi. '

Gönç Kaymakamlara hitaben konuşmasına devam eden Ömeroğlu, mesleğin şerefli ve itibarlı bir meslek olduğundan söz ederek bu konuda şöyle konuştu :

«— Şerefli bir mesleğe intisap ediyorsunuz. Bayrağınız tarafsızlık

olacaktır. Güçlükler karşısında kalacak ve çeşitli baskılara maruz bırakılacaksınız. Tarafsız olduğunuz müddetçe yenemeyeceğiniz hiç bir güçlük olmayacaktır. Atatürk devrim ve ilkelerinin korunması ve bayrağını taşıma, göreviniz düşüncenizde onun düşüncesi olacaktır. O'nun paralelinde ve O'nun bayrağını taşıdığınız müddetçe muvaffak olmamak için hiçbir sebep yoktur.»

Konuşmasının devamında idarecilerin halkla ilişkilerine de değinen Ömeroğlu bu konuda şunları söyledi :

«— Meslekte halkın hizmetinde ve onun yanında olacaksınız. Halkın içine girip dinlemek ve onunla beraber olduğunuz müddetçe halk sizinle olacak, sizi sevecek, dertlerini dinledikçe omuzlarında taşıyacaktırlar.»

Personel Kanunu uygulaması muvacehesinde idarecinin durumu na da değinen Ömeroğlu,

«— Sorunlarınız ele alınmıştır. İdare mutlaka eski şan ve şöhretine kavuşacaktır.» dedi ve konuşmasını şöyle tamamladı :

«— Ben bugün İçişleri Bakanı olarak son defa hitap etmenin mutluluğunu duyuyorum. Toplu olarak gördüğüm arkadaşlarıma bu vesile ile arzı veda ederim.»

Şahsa değil prensiplere bağlı çalışmaların mutlaka başarıya ulaşacağını belirten Ömeroğlu, «— Ümitsizliğe kapılmayın. Şahsa değil prensiplere bağlı çalışmalar mutlaka lehimize sonuçlanacaktır.» dedi.

Bundan sonra, Kaymakamlık Kursunu birincilikle bitiren Kocaeli Maiyet memuru olup Borçka ilçesini kur'a ile çeken Rıdvan Yenişen'e, kurs ikincisi Aydın Ma

iyet Memuru ve kura ile Kalkandere ilçesini çeken Recep Yazıcıoğlu'na, kurs üçüncüsü, Ankara Maiyet Memuru ve kur'a ile Korgan ilçesini çeken Yalçın Turhan' a ödülleri ve diğer genç kaymakamlarla birlikte sertifikaları verildi.

Töreenden evvel çekilmiş bulunan kur'alara göre kursu bitiren kaymakamların illeri ve çıktıkları ilçeler şöyledir.

1	— Oğuz Akhan	Ankara	Maiyet	Memuru	Alucra
2	— H. Kemal Baykal	Urfa	»	»	Çınar
3	— Kamer Diribaş	Eskişehir	»	»	Bahçe
4	— Tuncer Ergüler	Adana	»	»	Dazkırı
5	— Y. Ziya Göksu	Kastamonu	»	»	Karaisali
6	— İ.Yurdakul İyilikçi	Aydın	»	»	Altınözü
7	— Yakup Maltaş	Antalya	»	»	Çaykara
8	— Ö. Lütfi Özyataç	Ankara	»	»	Araban
9	— Erol Öğürel	İzmir	»	»	Çamardı
10	— Ahmet Özyurt	Ankara	»	»	Kangal
11	— Ruhi Paker	Bursa	»	»	Yeşilova
12	— Akif Tığ	Burdur	»	»	Kelkit
13	— Yalçın Turhan	Ankara	»	»	Korgan
14	— H. Ata Türkiş	Denizli	»	»	Şuhut
15	— Sami Urfalı	Antalya	»	»	Arguvan
16	— Gültekin Ündey	İzmir	»	»	Gölköy
17	— Metin Ünlü	Kırşehir	»	»	Hadim
18	— Nevzat Ünsal	İstanbul	»	»	Aybattı
19	— Recep Yazıcıoğlu	Aydın	»	»	Kalkandere
20	— Rıdvan Yenişen	Kocaeli	»	»	Borçka
21	— Ata Yıldırım	Ankara	»	»	Torul
22	— Fevzi Yılmaz	Niğde	»	»	Hafik

İlk defa mesleğe atılan bu genç ve enerji dolu meslekdaşları tebrik eder başarılı olmalarını yürekten dileriz.

Merkez Trafik Komisyonunun İkinci Toplantısı Yapıldı

Merkez Trafik Komisyonunun yılda iki defa yapılmakta olan

toplantılarından ikincisi 1 Aralık 1971 Çarşamba günü İçişleri Bakanlığı Kitaplık salonunda yapılmıştır.

İlki 24 Mayıs 1971 tarihinde Bakanlık Kütüphane salonunda yapılan komisyon toplantısına, Adalet, Millî Savunma, içişleri, Millî Eğitim, Bayındırlık Ticaret, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım, Ulaştırma, İmar ve İskân Bakanlıkları ile Teknik Üniversite, Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu ve trafik eğitimi ile ilgili dernek temsilcileri katılmıştır.

Komisyon gündeminde bulunan trafikle ilgili çeşitli konulan görüşerek, tartışmış ve karara bağlanmıştır. Buna göre;

1— Kavşaklardaki düzensizliğin giderilmesi bakımından eğitim maksadı ile sinyalizasyon bulunan bütün illerde sürücü ve yayalara eğitim broşürleri dağıtılacak.

2— Sağır ve dilsizlere ehliyetname verilmesi ile ilgili teklif, teşkil edilecek bir alt komisyonda incelenecek ve gelecek toplantıya getirilecek,

3 — Okul geçitlerinde, öğrencilerin güvenliğini sağlamak bakımından okul idareleri ile mahallî trafik örgütleri müşterek çalışma yapacak,

4 — Gürültüyü önleme ve yol emniyeti ile ilgili teklifler, yeni

hazırlanacak Trafik Kanunu tasarısında yer alacak,

5— Çocuk Eğitim Parklarının muhafaza ve işletmesini sağlamak üzere İçişleri, Bayındırlık ve Millî Eğitim Bakanlıkları müştereken bir yönetmenlik hazırlıyacaklardır.

Türk İdareciler Derneği Genel Kurulu Toplantısı Yapıldı

Türk İdareciler Derneği 8. Genel kurul toplantısı 4 Aralık 1971 Cumartesi günü saat 10.00 yapılmıştır.

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı ve halen İçişleri Bakanı bulunan Ferit Kubat, Müsteşar Muavinleri, Genel Müd. 1er, Kurul Başkanları, Ankara Valisi, Merkez Valileri ve Teftiş ve Tetkik Kurulu Üyelerinin ve taşradan ve merkezden gelen meslekdaşların katıldığı kongrenin açılış konuşmasını Türk İdareciler Derneği Genel Başkanı Ertuğrul Süer yapmıştır.

Kongre Divanı için yapılan seçimlerde, Başkanlığa Mülkiye Müfettişi Orhan Akbay, ikinci Başkanlığa Çankırı Valisi Mustafa Karaer, Katipliklere, Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Müşaviri Fethi Aytaç ve Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Müşavir Muavini Fuat Eren seçilmişlerdir.

Kongre Divan Başkanlığının teklifi üzerine Atatürk ve vefat etmiş bulunan idareciler için bir

dakikalık saygı duruşunda bulunulmuş ve Anıt - Kabir'e Çelenk koymak üzere Ankara Valisi Şerif Tüten, Mahallî İdareler Genel Müdürü Hayrettin Ersöz, Teftiş Kurulu Başkanı Ali Akseven'den kurulu bir heyet seçilmiştir.

Bundan sonra gündem gereğince Yönetim Kurulu faaliyet raporunun okunmasına geçilmiştir.

Dernek Genel Sekreteri Sadrettin Sürbehan tarafından okunan raporda, kongrenin normal toplantı ayının nisan olduğu belirtilerek gecikme nedenleri açıklanmıştır.

8. Genel Kurulun gönül ferahlığı ile büyük ümitlerle ve tatminkâr arzularla toplanamadığı, Türk İdareciliğinin önem ve değerinin anlaşıldığı, sorumluluğu ile orantılı bir pozisyona kavuşturulduğu ve sıradan bir memur olma telakkisinden vazgeçildiği müjdesini veremedikleri belirtilen raporda, Personel Kanununun Türk İdarecisi için getirdiği haksız, adaletsiz, ve eşit olmayan durumların telafi edileceği hakkında ümitler verilemediği açıklanarak bu konuda şunlar ifade edilmiştir :

«... Ve nihayet genel olarak memurları birbiriyle uzlaşmaz zümreler haline sokan, kıdemi başarıyı, hizmet idealini itibarsız hale getiren, tesadüfleri ve şanslı kamu idaresinde geçer akçe yapan

ve gemisini kurtaran kaptandır misâli devlet personelinin, memleket hizmetini bir tarafa bırakıp kendi durum ve istikbalini kurtarma gibi egoist davranışlara sevk eden bir düzensizliği personel düzeni diye ortaya koyanların etkisiz ve itibarsız hale geldiğini de sizlere bildiremiyoruz.»

İdarecinin haklarını savunmaya yine devam edeceği belirtilen raporda idarecinin kendi haklarının ve haklılığının içinde, Türk kamu idaresinin temel prensiplerini, devlet ve hükümet otoritesinin toplumdaki itibarının devamını ve kamu hizmetlerinin yeterli ve yetenekli bir şekilde görülmesini iddia ve talepte devam edeceği açıklanarak geçen kongre raporunda idare mesleğinin sarsıntıya uğradığının ve zedelendiğinin şu şekilde belirtildiği ifade edilmiştir :

«25 yıldan beri Türk siyasi hayatında, demokratik müesseseler şekillenip geliştikçe, çok garip bir tezat ile, varlığında Devletin ve hükümetin yüce varlığını itibarında Devletin ve Hükümetin yüksek itibarını birleştiren Türk idare mesleği, maalesef sarsıntıya uğramış ve zedelenmiştir.» Bu sözlerin delillerini idarecilerin hepsinin, akliselim ve vicdanlarında kolaylıkla bulabilecekleri ifade edilen raporda, idarecilerle ilgili olarak şu açıklama yapılmıştır :

«Sizin hayatınız ve hatıralarınız ve Devletin 25 yıllık arşivleri, Türk idarecisine yapılan baskıların, idareciliği küçük düşürme heveslerinin ve meslekdaşlarımızı kendi hasis emellerine ve küçük hesaplarına alet etmek isteyenlerin akıl ve vicdan dışı davranışlarının sayısız örnekleriyle doludur. Bitmez gibi gözüken bu çilelere ve Türk idareciliğini yozlaştırma gayretlerine, personel kanunu hareketi yeni ve ağır katkılarda bulunmuştur. Daha dünmüş gibi hepimizin hafızalarında, personel kanunu konusunda yaptığımız mücadeleler, muhtıralar toplantılar, Bakanlık ve Hükümet nezdindeki teşebbüslerimiz bütün canlılığını muhafaza etmektedir. Tutulmayan vaatleri ve davalarımıza karşı ilgisizlikleri hepimiz çok iyi hatırlıyoruz. Bu mesleği, bir ekmek kapısı gibi kabul etmiş gösterilmemizin ızdırabını hepimiz bir ukde olarak içimizde taşımışızdır. Yaptığımız mücadeleleri kişisel çıkarlarımız gibi gösterilmesinin azabı, hepimizin vicdanlarında onulmaz bir yara olmuştur. En küçüğünden en büyüğüne kadar bütün memurların maaşları artarken, bırakın zammı, müstahak olduğumuz kadroların dahi temin edilememesine karşı gösterdiğimiz tepkiyi maddi çıkarlarımız olarak etrafa telkin edilmesinin üzüntüsünü bu mesleğin bir kefareti şeklinde ödemişizdir.»

İdareciliğin, devlet halinde yaşayan bir toplum için vazgeçilmez bir müessese olduğunun çok kısa zamanda anlaşılacağı hakkındaki ümidin yitirilmediği belirtilen raporda, bu konuda şunlar ifade edilmiştir :

«İdarecilik, mutlak surette, devlet ve toplum hayatında bir vakıa olan değer ve önemini iktisap edecek ve keyfiyet herkes tarafından bir kere daha anlaşılacaktır. Ne var ki, sağ duyuya ve bilimsel verilere gereği kadar önem vermeyen toplamlarda, bir müessesenin değeri, ancak milletlerin zorluklar ve engellerle karşılaşışıkları ve acı çektikleri zaman anlaşılabilmedir. Halbuki Türk toplumu, süratle kalkınma ve medeni seviyeye ulaşma çabası içinde olduğuna göre, artık engellere ve acılara değin geçecek zamana ve bunların kaldırılması için yapılacak çabalara tahammülü olmayan bir toplumdur. Türkiye’de, idareciye rağmen, idareciyi moralsız bir hale getirmek suretiyle bir kalkınma çabasının sürdürülmesi mümkün değildir. Devletin ve hükümetin yurt sathındaki temsilcilerine, plân uygulayıcılarına, ülke kalkınmasının önderlerine, can ve mal güvenliğinin ve yurdun esenliğinin baş sorumlularına, hiç kimsenin sırt çevirmesi düşünülemez. Gerçekler bir gün anlaşıldığı zaman tutum ve davranışlarımızı kınayanlar, elbetteki, bu dü-

güncelerinden dolayı pişmanlık duyacaklardır.

Raporun bundan sonraki kısmında, geçen kongreden beri sürdürülen Dernek faaliyetlerinin kısa bir bilançosu yapılmış, bütün idarecilerin yardım ve destekleriyle gerçekleştirilen Ayvalık Deniz Dinlenme Tesislerinden söz edilerek, bir lokanta bir gazino ve 30 adet lojmandan ibaret olan tesisin meslekdaşlara gurur verecek nitelikte olduğu, çevrenin gıpta ve hayranlığını çektiği, bu yaz sezonunda tesislerden 107 ailenin yararlandığı, fiatların ucuz, yemek ve yatakların kaliteli olduğu, tesisden istifade etmiş olanların buna tanık bulundukları, işletmedeki acemiliğe rağmen 25 bin liralık menfaat sağlandığı, ancak derneğin bu tesisler nedeniyle bilançoda gösterilen miktarda borçlu bulunduğu, ödemesine çalışıldığı, diskotek, tesis içi yollar, yeşil sahalar gibi noksanlar bulunduğu, elektrik konusunda da sıkıntılar olduğu, borcun ödenmesini müteakip bu noksanların giderilmesine çalışılacağı, bu nedenle gerçekten ihtiyaç bulunan lojman adedinin artırılması konusunun şimdilik mümkün görülmediği belirtilmiştir.

Raporda ayrıca, İdarecinin Sesi Gazetesinin bugünkü durumuna da değinilerek, bütün çabalara rağmen gazetenin arzu edilir bir niteliğe ulaştırılmadığı, içindeki Bakanlık genelgesinin bu mali

kiler itibariyle doyurucu hale getirmediği, rica ve ısrarlara rağmen yazı gönderilmediği, mesleki konularda görüş ve düşünceleri bulunan arkadaşların bunları gazeteye göndermesi halinde bütün meslekdaşların istifade edecekleri, bu suretle fikir alış verişine vesile olacağı, bunun faydalı sonuçlar doğuracağı, gazetenin de bu yolla daha kaliteli ve doyurucu hale geleceği, temennilere rağmen gazetenin yazar ailesinin muayyen kimselerin ve imzaların ötesine geçmediği, yazı sıkıntısı nedeniyle bir ara sekiz sayfa olarak çıkarılan gazetenin 6 sayfaya indirildiği, gazetenin malî yönünün de pek iyi olmadığı, her köye bir abone olma arzusunun gerçekleştirilemediği, gazetenin bugün 2500 abonesi bulunduğu, bunun ancak masrafları karşıladığı ve Derneğe herhangi bir kâr sağlamadığı, arkadaşların bu konuda yardımcı olmaları gerektiği, Diyarbakır Valisi Mehmet Karasarlıoğlu'nun iline bağlı 670 köyün tamamını abone ettirmek suretiyle bu konuda örnek olduğu açıklanmıştır.

Derneğin malî kaynaklarının son derece sınırlandığı belirtilen raporda, başlıca gelir kaynağı olan İl Özel İdareleri yardımının Bakanlığın son yıllardaki tutumu nedeniyle yapılamadığı, hava kuvvetleri vakfı dışında hiç bir derneğe yardım yapılmaması hakkın-

kaynağı tamamen kuruttuğu, Ayvalıktaki inşaatın sürdürülmesi, noksanların tamamlanması gibi paraya çok ihtiyaç duyulan bir zamanda yapılan bu kısıtlamaların Derneği başka gelir kaynakları arama yollarına şevketmiş olduğu, Bakanlığın bu kapıyı tekrar açabileceği ve başka formüller bulabileceği inancında bulundukları, Türk İdarecilerini sinesinde toplayan, onun sosyal bir takım ihtiyaçlarını karşılama çabası içinde bulunan ve önemli bir dayanışma noktası olan Türk İdareciler Derneğini yaşatmanın elzem bir görev olduğu görüşüne Bakanlığın da katılacağı inancında oldukları Bakanlığın, Ayvalık Dinlenme Tesislerinin iftihar edilecek bir tesis olduğunu kabul ettiği, özel idarelerin de ilerde bu tesislerden istifade etmek çabası içine girecekleri, Bakanın bu konudaki ilgi ve direktiflerinin özellikle istirham edildiği ifade edilmiştir.

Özel idarelerden yapılan yardım kapılarının kapanması nedeniyle Derneğin bağış makbuzları formülüne başvurmak mecburiyetinde kaldığı açıklanan raporda, geçen yıl 500 bin liralık bağış makbuzunun bastırılarak başta Valiler olmak üzere bütün idarecilere gönderildiği, bunlardan 250 bin liralık kısmının satıldığı ve geriye kalanların satışına devam edildiği, Mülkiyeliler Birliği ile

müşterekten tertiplenen piyangodan Derneğe 250 bin liralık bir pay isabet ettiği, bağış makbuzlarının bitmesi halinde bu yola tekrar gidileceği, zira başka bir gelir kaynağı olmadığı, Derneğin bu yolla yaşayacağı ve meslektaşların muhtaç bulundukları sosyal tesislerin yapımına devam etmenin de bu suretle mümkün olacağı belirtilmiştir.

Raporda, 10 Ocak 1971 tarihinde yapılan olağanüstü kongrede yapılan bir teklif üzerine bir dayanışma fonu tesis edildiği, Ziraat Bankasında açtırılan bu hesapta şimdiye kadar 3000 lira para toplandığı, bunun bin liraya yakın bir kısmının Direniş Komitesinin masraflarına verildiği ve halen 2095 lirasının hesapta durduğu, arkadaşların mesleki bir kazaya uğramaları halinde kullanılacak olan bu fonun devam ettirileceği, şekil ve şartlarının kongrece tesbitinin gerektiği, bütün meslektaşların yıllık bir bağışta bulunmaları suretiyle fonun devam ettirilmesinin Yönetim Kurulu tarafından faydalı görüldüğü açıklanmıştır.

Dernek adına alınması söz konusu olan Çankaya'daki arsaya değinilen raporda, 1150 metre kare olan bu arsanın bedel ihtilafı nedeniyle dava mevzuu olduğu, Danıştayca bedel takdiri için tayin edilen bilirkişilerin bugüne

kadar görevlerini yapmadıkları, ihtilâfın anlaşma yoluyla ve bedeli bir miktar arttırmak suretiyle hallinin idarece iyi karşılandığı ve bu nedenle para bulunduğu takdirde arsanın alınacağı, Ankara'da bir lokal ve misafirhaneye olan ihtiyacı bütün arkadaşların hissettikleri ve taşradan bu yolda talepler geldiği, ancak bunun bir malî güç meselesi olduğu, böyle bir güce sahip olur olmaz bu arzuyu gerçekleştirecekleri bunun tabii görev olduğu belirtilmiştir.

Raporda 19 Kasım tarihli Resmî Gazete yayınlanan 1-4 derecelerle ilgili Bakanlar Kurulu Kararına da değinilerek, bu kararnamenin meslek ve şahsî haklar yönünden, eşitlik ve haklılık ilkeleriyle bağdaşmayan, yeni dengesizlikler yaratmaktan ileri gidmediği, Valilerin ek göstergelerde farklı tutulmalarının doğru görülmediği hangi ilde olursa olsunlar Valilerin aynı kanunî fonksiyonları ifa ettikleri, önem ve sorumluluk bakımından küçük vilâyetlerle büyük vilâyetler arasında fark bulunmadığı, bu nedenle kademeli gösterge sisteminin uygun ve adaletli görülmediği, Valilerin bir bütün halinde ele alınmamasının üzüntü yarattığı açıklanmıştır.

Bakanlıktaki Genel Müdürlerin aynı derecelere intibak ettirilip farklı göstergelere tabi tutulmalarının isabetsiz görüldüğü

belirtilen raporda, Genel Müdürler arasında hiç bir hiyerarşik üstünlük bulunmadığı, görev ve sorumluluk bakımından aralarında bir fark olmadığı, kuruluş kanunlarında yer almayan Genel Müdürlük mensuplarının kararname dışında bırakılmasının üzüntü ile karşılandığı, yeni kurulan bu müesseselerin itibarını, mensuplarının şahsî haklarını koruyacak en acil tedbirlerin bunları kuran yetkililer tarafından alınması gerektiği açıklanmıştır.

Ayrıca raporda, bir çok Bakanlıklarda ve hatta Emniyet Genel Müdürlüğünde Genel Müdür Başyardımcılarına (100) ek gösterge takdir edildiği halde Bakanlığımızdaki Başyardımcılara ancak (50) ek gösterge lâyük görüldüğü, Başyardımcılarımızın görev ve sorumluluk dengesinde neden diğerlerinden daha hafife alındığının izahının kabil olmadığı belirtilmiştir.

Müşavir Mülkiye Müfettişlerinin şimdiye kadar Teftiş Kurulu Başkanına denk kadrolara sahip olageldiği, bu prensibin kararname ile ihmal edildiği belirtilen raporda, Müşavir Müfettiş kadrolarının birinci dereceye çıkarılmadığı, mülkiye müfettişleriyle ilgili piramidin Vali Muavini ve Kaymakamlarda olduğu gibi birinci dereceye kadar yükseltilmesi gerektiği, Genel Müdürlük Müşavirlerinin hiyerarşik sırada Genel

Müdür Yardımcılarından önce gelmelerine rağmen ek gösterge dışında bırakılmalarının ciddi bir noksanlık olduğu açıklanmıştır.

Raporda, diğer Bakanlıklarda, daire başkanlıklarının I. ve bazı- larında 2. derece kadrolara sözü geçen kararname ile getirilmelerine karşılık Bakanlığımızda, 3. ve 4. derecelere lâyük görölmeleri sebebin anlaşılamadığı, bu farklılığın ve ayrılıkların hangi haklı nedenlere dayandığının bilinemediği belirtilmiştir.

Sözü geçen kararnamenin Bakanlığımızda ezdiği ve maddi ve manevî yönden perişan ettiği meslekdaşların Şube Müdürleri ile Kaymakamlar olduğu belirtilen raporda, bu konu şu şekilde açıklanmıştır :

«Bakanlık yetkililerine bir ke- re daha duyurmak isteriz ki, Bakanlığımızın bütün yükünü sırtlarında taşıyan şube müdürü arkadaşlarımız, en az dört yıl fakülte öğrenimi görmüş, yıllarca yurdun dört bucağında Devlet ve Hükümet temsilcisi olarak önemli ve ağır sorumluluklar taşıyarak mülkiye amirliği yapmış, böylece gerek vatandaş hükümet ilişkilerinde, gerekse, her çeşit kanunun uygulanması ve yurda hizmet dağıtan her teşekkülün koordinasyonunda paha biçilmez tecrübeler kazanmış, mazbut ve bağımsız bir şahsiyete ulaşmış ve bu vasıflarına rağmen

çok kere emsali içinde seçilerek merkez teşkilâtında görevlendirilmiş olgun, tecrübeli, bizim Bakanlıktan başka her Bakanlığın gıptasını çekecek kadar yetişmiş, kendileriyle öğürdüğümüz değerli elemanlardır.

Elimizdeki kararname gösteriyor ki bir çok Bakanlıklar, Şube Müdürlerini 1..., 2..., 3. derecelere intibak ettirir ve hele Millî Eğitim Bakanlığı yüksek tahsil görmüş kaydiyle 145 şube müdürünü kemali itina ile dördüncü dereceye oturturken bizim bu değerli elemanlarımız birer lise mezunu gibi beşinci dereceye çivilenip bırakılmış kendilerinden dördüncü derece bile esirgenmiştir. Bu netice hangi düşünce ve takdirin mahsulüdür?

Hiç şüphe etmiyelim ki bu tutum kısa bir zaman içinde Bakanlık Merkez teşkilâtında geniş huzursuzluklara ve pek yakın bir gelecekte ayrılışlara sebebiyet verecek, merkezde idare mesleği ile bağdaşmayan bir çok bünyevi değişikliklere yol açacaktır.

Bu hazin akıbetlerini görerek kendilerine şimdiden başka yerlerde daha elverişli işler aramaya başlayan şube müdürü arkadaşlarımıza bir mesleki teşekkül olarak itidal tavsiye etmek cesaretini kendimizde göremiyoruz.

Taşra teşkilâtıyla merkez arasında şube müdürlüğü seviye-

sinde yaratılan bu aşırı dengesizlik, merkezde vukuu bulacak boşlukların şimdiye kadar olduğu gibi taşradan doldurulmasına asla müsait değildir. Bu iki kutup arasında bir rotasyon mümkün olmayacaktır. Vukuu bulacak açıklar ya genç, tecrübesiz, özürli, alil elemanlarla, ya da kuvvetli bir ihtimalle meslek dışından veya lise mezunlarından faydalanmak suretiyle giderilebilecektir. Bu hal ise merkez bünyesinde yeni sarsıntılara ve farklı anlayışlara yol açacaktır.

Biz demek olarak bu hale VAHİM teşhisi koyuyoruz.»

Raporun bundan sonraki kısmında, söz konusu kararname ile mağdur ve tedirgin edilen kaymakamların ek göstergeye lâyük görülmedikleri gibi, 150 kaymakamın 4 ve yukarı derecelere intibak ettirildiği, geriye kalanların ilk dörde sokulmadıkları, kaymakamlar için kurulan piramidin pek dar ve sivri olduğu, bu piramide dahil kadroları her derecede en az bir misli arttırmak gerektiği, il hukuk işleri müdürlerinin tamamının 4 ve yukarı derecelere intibak ettirilip idare mesleğinin gövdesini teşkil eden kaymakamlığın sanki daha pasif ve kısır bir hizmet yeri imiş gibi geniş çapta dördüncü derecenin altında bırakılmış olmasının fevkalâde ağır bir hata olduğu, darlık ve kısırlığın vali muavinleri kadrolarında da

görüldüğü, telâfisi hususunu ilgililere hatırlattıkları açıklanmıştır.

Kaymakamlara verilecek yan ödeme ve tazminat konusuna değinilen raporda sözü geçen kararname ile 1 ilâ 4 dereceye girsin veya girmesin hiç bir kaymakamlık kadrosuna ek gösterge tâyin edilmediği belirtilerek bu hususun idarecileri hafife alma manasına geldiği açıklanmış ve bu konuda şunlar ifade edilmiştir :

«... Bu husus bizi, Kaymakamlık denen ve kendisine devletin ve hükümetin mümesillliği, bulunduğu yerin en büyük Mülkiye Amirliği tevcih ve tevdi edilen bu en cefâli memuriyetin bizzat temsil etmeyi şeref bildiği Devlet ve Hükümet tarafından da gerek yönetim sorumluluğu ve gerekse Devlet için taşıdığı önem bakımından pek hafife alındığı, hatta önemsenmediği sonucuna götürmektedir. İşte bizi yaralayan, öldüren manevî darbe budur. Personel Kanunu ortaya çıkıncaya kadar bu derece küçümsememiştik. Tarihi Ömrünü tamamlayarak bin bir felâket içinde can çekişen Osmanlı İmparatorluğu dahi, idarecisini hiç bir zaman itibarsızlığa mahkûm etmemiştir.

Türkiye gerçekleri ve şartları içerisinde Türk İdarecilerinin ve bilhassa kaymakamların cansiperane gayretlerle yaptıkları çalış-

malari, ulaştiklari başarilari hangi Parlamenter, hangi Hükümet ve Devlet adamı inkâr edebilir? Her idareci, her kaymakam nerede olursa olsun hangi şartlarda çalışırsa çalışsın bütün varlığını milletin hayrına ve Devletin bekaasına vakfetmenin şuuruna sahiptir.

İdare mesleği, fevkalâde, zamanların, fevkalâde hallerin mesleğidir. O'nun daima yapıyı, ve yaratıcı bir karakteri vardır. O bu hizmet aşkını ve mümtaz karakterini her zaman ispat etmek imkânına sahip olmuştur ve daima olacaktır.»

Yukarıdaki düşüncelerin parlamenterler ve yetkililere kabul ettirilemediği belirtilen raporda devlet için taşıdığı önem ve yönetim sorumluluğu bakımından idarecilerin farklı tutulamayacağı, bu itibarla hepsinin ek göstergeye lâayık görülmesi gereğini kimseye benimsetemedikleri, «iş güçlüğü ve risk zammı» verilmesinin kaymakamları manevî bakımdan tatmin etmiyeceği, kaymakamın yaptığı görevin Devlet bakımından taşıdığı önemin ve yönetimdeki ağır sorumluluğunun kabul edilmesi sonra da, önemli ve sorumlu hizmet görenlerin itibarı ve şerefi içinde idareciye lâayık olduğu ek gösterge bir maddê değer olmaktan ziyade bir şeref ve haysiyet belgesi olarak verilmesi gerektiği açıklanmıştır.

Bucakların kaldırılacağı söy-

lentilerine rağmen hala mülkiye amiri olarak en ağır şartlar altında, en üçra yerlerde görev yapan bucak müdürlerinin de yan ödemeler bakımından hatırdâ tutulması gerektiğine inanıldığı da raporda belirtilmiştir.

Söz konusu kararnamenin idareciler için yeterli ve güzel şeyler getirmediği, teknik seviyede kararnamenin hazırlanışı sırasında Maliye Bakanlığının ve Devlet Personel Dairesinin Bakanlıklar arası koordinasyona gereken önemi vermedikleri belirtilen raporda, bu dengesizlikler nedeniyle tedirgin olan meslekdaşların sorunlarına çözüm getirmek üzere Genel Başkanın yetkililerle devamlı temasta olduğu, bu huzursuzlukların pek azının kararnamelerle giderilebileceği, zira Personel Kanununun başlangıçta yanlış temellere oturtulduğu, bu sakat temeller üzerinde ciddi ve salim düzeltmelerin yapılamıyacağı, pek çok problemlerin kanunun temel maddelerinden olan 36. maddesine Yüksek Sevk ve İdare Sınıfının eklenmesi ve bu sınıfla ilgili özelliklerin aynı ölçülerle ele alınması halinde çözümlenebileceği inancının hakim olduğu, Personel Kanununa tabi memurlar arasında aynı kriterlere bağlı bir eşitlik sağlanmadıkça kanundan doğan memnuniyetsizlik ve haksızlıkların giderilemiyeceği ifade edile-

rek rapor şu şekilde sonuçlandırılmıştır :

«Bu bakımdan Personel Kanunu ile ilgili Çerçeve Kanununun hem Bakanlığımız hem de derneğimiz tarafından hususî bir alâka ile izlenmesi gerekmektedir. Bu konularda arkadaşlarımızın ileri sürecekleri fikirlerin ve teklif edecekleri çözüm yollarının, tavsiye edecekleri çalışma metodlarının yeniden seçilecek Yönetim Kuruluna ışık tutarak büyük yardımlar ve kolaylıklar sağliayacağı- na inanıyoruz.»

Yönetim Kurulu Raporunun okunması bittikten sonra denetçiler raporu okunmuştur. Burada Yönetim Kurulunun çalışmaları eleştirilmiş ve ibrası teklif edilmiştir.

Raporlar üzerinde görüşme açılınca bir çok delegelerin söz aldıkları görölmüştür.

Merkez Valisi Enver Kuray, Eski İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata'nın kongreye teşriflerini memnuniyetle karşıladıklarını, İbrahim Öztürk ve İsmet Hilmi Balcının kongreye katılmış olmalarının sevindirici olduğunu, idareciler arasındaki irtibatın zayıflığı nedeniyle sorunların çözümünde .müşkülâta uğranıldığını, meslekte haksızlığa uğramakta isek bunun sebebinin kendimizde bulunduğunu, Personel Kanununun idarecileri ezdikten sonra olağanüstü kongreye gidildiğini, bunun isabetli olduğunu, bugüne

kadar yapılan toplantıların en şahanesi nitelik ve ağırbaşlılığında bulunduğunu, çiğnenen haysiyetlerini kurtarmak için idarecilerin bu toplantıyı yaptıklarını, bunun yanlış anlaşıldığını, idarecinin hakları elinden alındığı için direnişe geçtiğini, direnişe geçilmesinin tabii olduğunu, zira haysiyet ve itibarının zedelendiğini, Direniş Komitesine kendisi ile birlikte seçilenlerden Ethem Boysan, Kalecik ve Şereflikoçhisar Kaymakamlarından başka kimse kalmadığını, diğerlerinin atamalar nedeniyle Ankara dışına gittiklerini, Direniş Komitesi olarak meslekdaşlara birçok bildirgeler gönderdiklerini, İçişleri Bakanlığının yüksek kademelerinde bulunanların mesleğin konularına yakınlık göstermesi gerektiğini söylemiştir.

Usul hakkında konuşacağını belirterek söz istiyen Ali Aksu konuşmaların faaliyet raporuna hasredilmesini istemiştir. Kongre Başkanı bunu üyelere hatırlatmıştır.

Daha sonra konuşan Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Fikri Gökçeer, Kongreye ilgi duyulmaması nedeniyle eziklik duyduğunu, bu ezikliğin Şube müdürü oluşundan veya haklarımızın alınışından ileri gelmediğini, Dernek Yönetim Kurulunun iyi çalıştığını, İdareciler Derneği

tarafından Ayvalıkta yapılan Deniz Dinlenme Tesislerinin çok güzel olduğunu, ancak her idarecinin bu kampa gidemeyeceğini, kendi bütçesinin bile buna elvermediğini, Kaymakamlık sıfatının imzalarda kullanılmasını olağanüstü kongrede teklif ettiğini, bunun uygulanmadığını Direniş Komitesinin aldığı kararlardan hiçbirinin tatbik edilmediğini, Bakanlığın olumlu hiçbir icraatının görülmediğini, Yönetim Kurulunun Bakanla temas etmesi gerektiğini kongreye basınının iştirak etmesinin nedenini bilemediklerini, Yönetim Kurulunca önceden haber verilmesi gerektiğini birçok idarelerin ve kuruluşların Bingöl felâketzedeleri için tel çektikleri halde Türk İdareciler Derneğinin çekmemiş olmasının üzüntü yarattığını, Yönetim Kurulunun Ayvalık Deniz ve Dinlenme Tesisleri için borçlanmasının ve gelecek yıllara sari faaliyetlere girişmesinin doğru olmadığını, yeniden seçilmek, durumunda olanların buna cesaret etmemesi gibi bir netice doğuracağını, eski yönetim kurulunun tekrar seçilmesi sonucuna müncer olacağını, bunun doğru olmadığını, yönetim kurulunun yıllık giderlerle yetinilmesi gerektiğini, Dernek Genel Başkanının kaymakamların başış makbuzlarının sarfı ile ilgili faaliyetlerinde gaflet ve dalalet içinde bulunduğu yolunda yazdığı bildirgenin meslekdaşları kırdığını,

şube müdürlerinin 5. değil 6. derecede dondurulduğunu söylemiştir.

Denetçiler raporunu tenkit eden Merkez Valisi Mehmet Belek, bu raporun kabul edilmemesini, kongrenin içinden seçilecek bir komisyonun hesapları tetkik etmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Ankara Hukuk İşleri Müdürü Ceylan Tunçok, Kongrenin Personel Kanunundan doğan şikâyetlerin kesafet kesbettiği bir zamanda toplandığını, Yönetim Kurulunun gerekli gayreti gösterdiğini, ancak gerekli neticenin alınamadığını, personel reformunun bazı yenilikler getirmekle beraber çok aksaklıkları olduğunu idarecilerin ayrı bir sınıf olması gerektiğini, kadrosuzluk nedeniyle memurun hakkının elinden alındığını, eskiden bu durumun mevcut kanunlarla telafi edildiğini, üç üst derece alınanın buna örnek olduğunu memurların çoğunluğunun belli bir maaşta dondurulduğunu, ihtisas kadrolarında bulunanlarla yevmiyeli personele farklı muamele yapıldığını, yargıçlara kadrolarının üstünde maaş verilmesinin ve ek gösterge uygulanmasının kabul edildiğini, idarecilerin bu bakım-dan daha çok mağdur edildiğini, söylemiş ve Devlet Memurları Kanunundan pasajlar okuyarak, uygulanmayan maddelerden ve yapılması söz konusu edilen yönetme-

lik ve tüzüklerden söz ederek, son kararname ile Vali Muavini, Hukuk İşleri Müdürleri ve Kaymakamlar için 1. ve 2. dereceden az kadro verilmesinin doğru olmadığını, raporda Hukuk İşleri Müdürlerinden söz edilmemesinden üzüntü duyduğunu belirtmiştir.

Bundan sonra kürsüye davet edilen Eski İşçileri Bakanlarından Hıfzı Oğuz Bekata, idarecilere Lâ-yık oldukları değer verilmesinin üzücü olduğunu, Dernek Yönetim Kurulunun gerekli faaliyetleri gösterdiğini, idarecilerin bazı davranışlarını tenkit ettiğini, geçmişte ve bugün de devam eden bir kusurları bulunduğunu, Vali ve Kaymakamlık mesleğinin yüksek bir meslek olduğunu, Devleti temsil eden idarecilerin herhangi bir memur gibi mütalâa edilmesi gerektiğini idarecilerin kusurlarının bunu kabul ettirememiş olmaları olduğunu, hak arayan direnişin bir baş kaldırma olarak görüldüğünü, bunu Senatoda savunduğunu, Maliye Bakanlığının kabul etmesi halinde, idareci, hakim ve savcılar gibi hakkına kavuşacaktır şeklindeki bir düşünceden kurtulmak gerektiğini, bunu beklemenin gereksiz olduğunu, Vali ve Kaymakamın Devletin itibarını temsil eden kimseler olduğunu bunun kabul ettirilmesi gerektiğini, bir Bakanlık Kurulurken idarecilerden bir parça kopardığını plânlanan icra-

cısının idareciler olduğu gerçeğinin kabul ettirilmesi gerektiğini, idarecilik mesleğinin lider bir meslek olarak mümtaz olduğunu, Bakan bulunduğu zamanlarda, Müsteşar ve Genel Müdürlere kendilerini koruyacak konuları kendisine getirmelerini söylediğini, idarecinin teminata kavuşturulması gerektiğini, idarecinin liderlik ve teminatın koruyucusu olması icabettiğini, her Bakanın idareciler üzerinde istediği icraatı yapamaması gerektiğini, mücadelede hedeflerin iyi tesbit edilmesi gerektiğini, her zaman idarecilerin yanında olacağını belirterek kongreye başarı dileklerini ifade etmiştir.

İdare mesleğinin sarsıntı içinde olduğunu, bunun müsebebinin yine idareciler olduğunu belirterek konuşmaya başlayan Elmadağ kaymakamı Necati Develioğlu, idarecinin cesaret sahibi olması gerektiğini, meslek uğruna Valilikten olan Genel Başkanın buna örnek olduğunu, Yönetim Kurulunun bu şartlarla çalıştığını, borç altına girilmesinin tabii olduğunu, Yönetim Kuruluna seçilenlerin üzerlerine büyük bir yük aldıklarını bu görevin rizikolu olduğunu açıklamıştır.

Bundan sonra konuşmaların 5 er dakika ile sınırlandırılması teklif edilecek kabul edilmiş fakat konuşmacılar buna itiraz etmişlerdir.

Söz alan Ankara Vali Muavini Sabahattin Çakmakoğlu, Türk İdareciler Derneğinin tek mesleki teşekkül olarak kaldığını, son Anayasa değişikliği ile memur sendikalarının kaldırıldığını, bu itibarla Derneğin önem kazandığını, dert ve şikâyetlerinin burada çözümleneceğini, konuşmaların 5 er dakika ile sınırlandırılmasının bu bakımdan hatalı olduğunu, idarecilerin kırılgın olduklarını, bu kadro ile reformların yapılamıyacağını, halik arasındaki «idare et, idarei maslahat» tabirlerinin idareciyi biraz da haliyle kanaat eder hale soktuğunu, gazetelerde ve halk arasında Vali ve Kaymakamların yüksek maaşı aldıkları yolundaki yaygın kanaatin yanlış olduğunu, devletin halkın verdiği değeri idareciye vermediğini, idarenin itibarını tarihte isim yapmış valilerin göstermiş olduğunu, Meşhur Valiler adlı eserin bir başka benzerinin yazılamıyacağını, burada 50 isim yapmış Valinin örnek eserler verdiklerini, haklarımızı ve itibarımızı elde etmek için siyasî güç ve baskı gruplarını kazanmak gerektiğini, itibarımızı kaybettiğimizi, polis devlet zihniyeti içinde idarecinin itibarını kazanması için gerekli çabayı göstermenin şart olduğunu söylemiştir.

Daha sonra konuşan delegelerden bir kısmı, Valilerin Osmanlı Devletinde ve Cumhuriyette gösterdikleri çalışmalardan

söz ederek örnekler vermişler, Kaymakamlara derece verilmesinin benzeri olmamasından ileri geldiğini, Cumhurbaşkanı ile benzerliğini, tek olduğunu, örneklerle açıklamışlardır.

Denetçiler raporu üzerindeki tenkitleri cevaplandıran Mülkiye Müfettişi Ali Aksu, Yönetim Kurulunun raporunun daha ziyade günün havası ile hazırlandığı, hesap vermediği, derneğin istikbale matuf borçlar altına girdiği yolunda yapılan tenkitlerin yersiz olduğunu ve büyüttüğünü, arsa meselesine dokunul mamasının bir noksan olduğunu beyan etmiştir.

Yönetim Kurulu raporu üzerinde tenkitleri cevaplandıran Demek Genel Başkanı Ertuğrul Süer, tenkit eden arkadaşlara teşekkür ederek, arsa konusunda ortada kesin bir rakam olmadığını, mâliyece bedele yapılan itiraz nedeniyle Danıştaya gidildiğini, yapılan hesap ve tahminlere göre bütün arsanın 340 bin lira tuttuğunu, bu para temin edilir edilmez hemen tapusunun alınacağını, Direniş Komitesinin bi-hakkın çalıştığını basının TRT'nin davet edildiğini, ancak gelmediklerini, Derneğin 77 bin lira borcu olduğunu, söylendiği kadar yüksek bir borç altına girilmediğini, bunun 33 bin lirasının kardeş teşekkül olan derneğe borçlanılmış bulunduğunu, yalnız Personel Kanunu üzerinde

durulmadığım, idarenin teminatı, bitarafılığı ve diğer konular üzerinde de durulacağını İdarî reform konusunun ele almış şekline göre hareket edileceğini söylemiştir.

Bundan sonra Yönetim Kurulu ve Denetçilerin ibrası oylanarak her iki kurul ittifakla ibra edilmişlerdir.

Dernek kongre tarihlerinin değiştirilmesi ile ilgili tüzük değişiklikleri görüşülerek kabul edilmiştir.

Derneğin 1972 yılı bütçesi de fasıl ve maddeler halinde görüşülmüş ve oylanarak kabul edilmiştir.

Daha sonra, Dernek Genel Başkanlığı, Genel Sekreterlik, Yönetim Kurulu üyelerinin seçimi yapılmış ve tasnif sonunda, Eski Genel Başkan Ertuğrul Süer'in Yeniden Genel Başkanlığa, Eski Genel Sekreter Sadrettin Sürbehan'ın da yeniden Genel Sekreterliğe seçildikleri görülmüştür.

Bu arada Dernek Yönetim Kuruluna da, Tetkik Kurulu Üyesi Ziya Kasnakoğlu, Çankaya Kaymakamı Tacettin Özünçer, Nüfus İşleri Genel Müdür Muavini Nihat Üçyıldız, Merkez Valisi Ali Rıza Aydos, Ankara Vali Muavini Sabahattin Çakmakoglu, Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Muhittin Keskin ve

Mülkiye Müfettişi Durmuş Yalçın seçilmişlerdir.

Ayrıca Denetçiler Kurulu için yapılan seçimde, Mülkiye Müfettişi Ahmet Başsoy ve Mülkiye Müfettişi Nihat Etiz'in seçildikleri görülmüştür.

Genel Başkan, Genel Sekreter, Yönetim Kurulu ve Denetçiler Kurulu Üyeliğine seçilen arkadaşlarımızı tebrik eder başarılı olmalarını dileriz.

Türk İdareciler Derneği Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı Genel Kurulu Toplandı

Türk İdareciler Derneği Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı Türk İdareciler Derneğine bağlılığı nedeniyle genel kurul toplantısını derneğin kongre günü olan 4 Aralık 1971 Cumartesi günü aynı salonda icra etmiştir.

Mülkiye Müfettişi Orhan Akbay, Başkanlığında, İkinci Başkan Mustafa Karaer, Kâtip Fethi Aytaç ve Fuat Eren'den kurulu divan tarafından yönetilen genel kurulda, yönetim kumlu faaliyet raporunu Sandık Başkanı Merkez Valisi Enver Kuray okumuş ve çalışmalar hakkında bilgi vermiştir.

Sandığın 437 üyesi bulunduğu açıklayan Enver Kuray, kuruluşundan bugüne kadar sandık-

ta meydana gelen gelişmelerden ve çalışmalarından söz ederek sandık tarafından yapılan emtia mubayaa ve satışlarını üyelere verilen borç para miktarını ve bunlardan tahsil edilen miktarları, ölen üyelere yapılan yardımları ayrı ayrı açıklamıştır.

Bu arada söz alan Türk İdareciler Derneği Genel Başkanı Ertuğrul Süer, Sandığın Çalışmalarını överek, banka haline getirilmesi temennisinde bulunmuştur.

Denetçiler raporunun Merkez Valisi Mehmet Belek tarafından okunmasından sonra, raporlar üzerinde görüşmelere geçilmiş ve söz alan delegeler sandık çalışmalarını takdire şayan bulduklarını ifade etmişlerdir.

Bundan sonra raporlar oylanarak Yönetim Kurulu ile Denetçiler Kurulu üyelerinin ibrası oylanmış ve kabul edilmiştir.

Bu arada söz alan Sandık Başkanı Enver Kuray, sandığın banka haline gelmesi için henüz sermayenin kafi gelmediğini, 750 bin lirası sandıktan ve 500 bin lirası da üyelere temin edilerek 1.250.000 lira ile banka kurulmasına çalışılacağını, beyan ederek, 6 aydan beri aidatını ödemeyenlerin ihracını, teklif etmiştir. Bu teklif oylanarak kabul edilmiştir.

Daha sonra 6 aydan beri aidatını ödemeyenler hariç,

diğerlerine % 10 risturn dağıtılması yine Enver Kuray tarafından teklif edilerek kabul edilmiştir.

Bundan sonra Sandık için seçim yapılması maddesine geçilmiş ve üyelere çoğu senelerden beri sandığı başarılı olarak yöneten Enver Kuray ve arkadaşlarının aynen seçilmelerini teklif etmişlerdir.

Teklif oylanarak kabul edilmiş ancak ayrılmalar sebebiyle boşalan üyeliklere yeni arkadaşlar getirilmiştir. Yeni Yönetim Kurulu, Enver Kuray, Merkez Valisi Mefahir Behlülgil, Emniyet Genel Müdürü Sedat Kirtetepe, Mülkiye Müfettişi Naci Doğançay, Mülkiye Müfettişi Lütfi Tuncel'den teşekkül etmiş ve yapılan iş bölümü sonucunda, Başkanlığa Enver Kuray, İkinci Başkanlığa Mefahir Behlülgil, Muhasip Üyeliğe Sedat Kirtetepe, Veznedarlığa Naci Doğançay ve Katipliğe Lütfi Tuncel getirilmişlerdir.

Sandık Denetçiler Kuruluna da Merkez Valisi Mehmet Belek ve Mülkiye Müfettişi Ali Aksu seçilmişlerdir.

Yönetim Kuruluna ve Denetçiler Kurulu üyeliğine seçilen arkadaşlarımızı kutlar yeni yılda da başarılı olmalarını dileriz.

Kitaplığımıza Gelen Kitaplar

Onuncu ve Onbirinci İskân

ve Şehircilik Haftası Konferansları

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinin 318 inci ve İskan ve Şehircilik Enstitüsünün 13 üncü yayınıni teşkil eden «Onuncu ve Onbirinci İskân ve Şehircilik Haftası Konferansları» adlı kitap önsözünde de belirtildiği gibi, yıllardanberi düzenlenmekte olan İskân ve Şehircilik Haftalarında 1969 ve 1970 akademik yılları içinde verilmiş, bugüne kadar çeşitli teknik ve mali nedenlerle yayınlama olanağı sağlanamamış, konferansları içine almaktadır.

Onuncu ve Onbirinci Hafta Konferanslarının birlikte yayınladığı kitabın önsözünde, kitapta yer alan konferansların önemine değinilerek, bu konuda şu açıklama yapılmaktadır :

«Bu kitapta yer alan konferansları, Şehirciliğimizin Bazı Genel ve Özel Sorunları başlığı altında toplamış bulunuyoruz. Plân uygulamaları ve bölgeler arası dengesizlik gibi genel sorunlar yanında; şehirciliğimizin, arsa gecekondı, küçük belediyeler, açık ve yeşil alanlar, boğaz köprüsü, göçmenlerin yerleştirilmesi gibi belirli sorunlarının tanıtılmasına, çözüm yollarının gösterilmesine de konferanslarda geniş yer ayrılmıştır.»

Her iki haftanın düzenlendiği tarihten bu yana geçen zaman

içinde, konferans konularından bazılarında önemli gelişmeler ve bir takım mevzuat değişiklikleri olduğu belirtilen önsözde, örnekler verilmiş ve arsa ofisi kanununun bu konudaki konferansın verilışinden sonra yürürlüğe girdiği, bu arada, bir de Genel Nüfus Sayımı yapıldığı bu sayının sonuçlarından yararlanarak konferanslardaki eski rakamları yenilemek olanağının bulunamadığı bütün bu eksikliklerin kitapta yer alan görüşlerin değerini azaltmadığı açıklanmıştır.

Kitapta onbir konferansının 13 konferansının yayınladığı belirtilen önsözde, bu konulardan her birinin ileriki yıllarda düzenlenecek İskân ve Şehircilik Haftalarında ayrı ayrı, yeniden ve derinlemesine ele alınacağının ümit edildiği, ifade edilmiştir.

Kitabın önsözünde ismi geçen 13 konferans ve II konferansçı şunlardır :

1 — Profesör Dr. İbrahim Yasa — Ankara Gecekondı Topluluklarında Kentleşme,

2 — Profesör Fehmi Yavuz - Ankara Şehir İçi Ulaşım Hizmetleri Sorunu,

3 — Profesör Fehmi Yavuz Şehirleşme ve Arsa Sorunlarımız,

4 — Dr. Sedat Özkol — Türki-

ye’de İnşaat Kesiminde Yabancı Uzmanlar ve Firmalar

5 — Şerif Tüten - Türkiye’de Büyük Şehirlerin Yönetimi Sorunu,

6 — Ömer Faruk Erdem - Plân Uygulaması,

7 — Özmen Kendir - Bölgeler Arası Dengesizlikler,

8 — Doçent Dr. Yüksel Öztan - Hava Kirlenmesi Açısından Ankara’da Yeşil ve Açık Alan Sorunu,

9 — Dr. Selâmi Sözer - Peyzaj Mimarlığı Yönünden Boğaz Köprüsü,

10 — İlhan Tekeli - Şehir ve Bölge Plânlaması Açısından «Boğaz Köprüsü»,

11 — Asistan Müslim Özbalkan - Türkiye’de Amerikan Barış Gönüllülerinin Toplum Kalkınması Çalışmaları,

12 — Doçent Dr. Cevat Ge-ray - Göçmenlerin Yerleşme Sorunları,

13 — Profesör Dr. İbrahim Yasa - Küçük Belediyelerin Sorunları .

Kitaba alınan konferanslarda giriş ve ikonunun işlenişinden başka sonuç kısmı ve ayrıca yararlanılan eserlerin kısa bir bibliyografyası yer almakta böylece konuların daha çok istifade edilir hale gelmesi

sağlanmaktadır.

274 sayfadın ibaret olan eser Siyasal Bilgiler Fakültesi İskân ve Şehircilik Enstitüsü Müdürlüğünden sağlanabilir.

İl Özel İdaresi :

İçişleri Bakanlığı Araştırma - Plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürü Ziya Çöker tarafından yazılan «İl Özel İdaresi» adlı eser, Önsözünde de belirtildiği gibi en az tanınan bir mahallî kuruluş olan İl Özel İdaresini tanıtmak amaçını gütmektedir. Bununla ilgili olarak yazar önsözde şunları ifade etmektedir :

«İl Özel İdareleri, Türk idare sistemi içinde, yüzyılı aşkın bir süredir uygulama alanı bulmuş ve Anayasal bir kuruluş olarak kendini kabul ettirmiş bir mahallî idare türü olmasına rağmen diğer mahallî idare türleri olan köyler ve belediyelerle karşılaştırıldığı zaman; kuruluşları, organları ve fonksiyonları yönünden, halk ve hatta ilgili kuruluş ve memurlar tarafından en az tanınanıdır.

İdarî ilimler alanında otorite olan bir profesörün bu hususu doğruluyan sözleri önsözde şu şekilde yer almıştır :

«Ben bir köye gittiğim zaman muhtarı, köy odasını ve dolayısıyla (köy idaresini; bir beldeye git-

tiğim zaman da belediye başkanını belediye memurlarını, belediye binasını ve dolayısıyla belediye idaresini soyut olarak ve eserleriyle görüyorum. Ama şimdiye kadar bu anlamda bir özel idaresine rastlamadım.»

Bir İdarî ilimler Profesörünün soyutlaştıramadığı il özel idaresini herhangi bir kişinin hatta bu kişi il özel idaresi içinde fonksiyon sahibi olsa bile, bütün yönleriyle tanınmasının düşünilemeyeceği belirtilen önsözde, bunun nedenleri açıklanmakta ve özel idare hizmetlerinin mahalli kuruluşlar eliyle yürütülmesine ve masrafların mahalli bütçeden ve mahallen seçilmiş kişiler tarafından yapılmasına rağmen hizmetlerin Devlet kuruluşlarına mal edilmesinin bunun başlıca nedeni olduğu ifade edilmektedir.

Önsözde, şimdiye kadar özel idareler hakkında yayınlanmış kitap bulunmamasının da tanınmayışta rol oynadığı belirtilerek, halen yürürlükte bulunan özel idarelerle ilgili temel kanunun 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanun-u Muvakkati olduğu, bugünkü nesillerin sistem ve dil yönünden bu kanunu anlamaları olanağının bulunmadığı, bu kanunda yapılan değişiklikler bir yana 70 kadar ana kanunda ve bunların ek ve değişikliklerinde özel idarelerle ilgili hükümlerin yer aldığı, böylece sistemin büsbütün karışık

bir görünüm içine girdiği, bu durumun özel idarelerin tanınmayışında önemli bir etken olduğu gibi bu idarelerdeki uygulayıcı personel için de çözümü güç bir sorun olduğu açıklanmıştır.

Özel idarelerdeki uygulayıcı personelin, halk tarafından seçilmiş genel meclis, il daimi encümeni, il idare şube başkanları ve bunların emrindeki memurlar, il özel idarelerince atanan ikinci derece memurlar olduğu ve bunların il özel idarelerine yabancı oldukları, halbuki özel idare hizmetlerinin yürütülmesinde bunlara önemli görevler düştüğü açıklanan önsözde, sözü edilen elemanlara görevlerini yapmada yardımcı olabilecek kılavuz kitaplar da bulunmadığı, yazarı bu kitabı yazmaya iten nedenin bu olduğu belirtilerek kitabın nitelikleri şu şekilde gösterilmiştir :

«Elimizdeki kitap, okuyucular ve uygulayıcılar için yararlı olduğu kuşkusuz bulunmakla birlikte, özel idarelerle ilgili kanunları bir ciltte toplamakla yetinmemiştir. Zira böyle bir derlemenin sağlayacağı yarar çok sınırlıdır. Bu nedenle kanunlardan tam ve kolaylıkla yararlanmayı sağlamak, aranan konuları hemen bulabilmek, aynı konularla ilgili olarak çeşitli kanunlarda mevcut hükümleri bir araya getirmek ve böylece uygulayıcılar için tam bir

rehber - kitap meydana getirmek amacıyla kitaba ansiklopedik bir nitelik verilmesi zorunlu görülmüştür.

Kitabın sağlama amacı güttüğü yararlar önsözde şu şekilde sayılmaktadır :

«a) Özel idarelerle ilgili kanun hükümlerini topluca bulmak.

b) Akla gelebilecek herhangi bir konu ile (Kavramla) özel idarelerin ilişkisini öğrenmek,

c) Belli bir konu ile (kavramla) ilgili olarak çeşitli kanunlarda bulunan hükümleri bir arada görmek,

d) Her konu (kavram) için, konunun geçtiği kanun ve madde numaralarını ve konunun (kavramın) hangi nedenlerle geçtiğini öğrenmek,

e) İlgili kanunların özel idarelerle ilişkisini gösteren maddeleri bu kitapta, tam metinlerini de, tarih, sayı ve sayfaları açıklanan Dütür ve Resmî Gazetelerde bulabilmek,

Önsözde ayrıca kitabın, yol gösterici ve öğretici olduğu, özel idareleri çeşitli yönlerden tanımak isteyenler için yararlı olmasının da düşünüldüğü açıklanmaktadır.

Kitabın hazırlanmasında uygulanan metod söz konusu edilen önsözde, bütün kanunların tarandığı, özel idarelerle ilgili kanun ve maddelerin tesbit edildiği,

bunlardan yürürlükte olanların ayrıldığı, böylece ortaya 37 si ek ve değiştirme ile ilgili olmak üzere 106 kanun çıktığı, çalışmaların sonunda, özel idarelerle ilgili 550 temel konunun saptandığı, bunların kitapta ansiklopedik bölüm olarak büyük harflerle gösterildiği, 1000 adet alt konu saptandığı ve bunların siyah harflerle belirtildiği, ansiklopedik bölümün yazılmasında yararlanılan bütün kanunların ilgili maddelerinin ikinci bölüm olarak kitaba alındığı, böylece konularla ilgili bilgilerin kolaylıkla bulunabilmesinin sağlandığı, özel idarelerle ilgili bütün hükümlerin bir arada bulunabileceği, kanun metnlerinin kısaltılarak ve yaşıyan dille yazılmış olarak alındığı, diğer kamu kuruluşları ve özel ve tüzel kişiler kadar, özel idareler tarafından uyulması ve uygulanması zorunlu hükümleri kapsayan kanunların yalnız özel idareleri ilgilleyen bölümlerinin kitaba alındığı bu suretle kitap hacminin gereksiz yere büyütülmesinden kaçınıldığı belirtilmektedir.

Kitabın Önsözden sonraki kısmında kitapta geçen kelime ve kavramların kısaltmaları yer almaktadır.

Kitabın Birinci Bölümü «Ansiklopedik Açıklama» başlığını taşımakta ve burada, özel idarelerle

ilgili kavramların alfabetik olarak açıklaması yapılmakla beraber ilgili kanun maddeleri gösterilmektedir.

Kitabın ikinci bölümünde, Özel İdarelerle İlgili Kanunlar yer almakta ve burada kanun ve tüzüklerin neşir tarihlerine ve sayılarına göre bir sıralaması ve açıklaması yapılmaktadır. Taş-ocakları Nizamnamesi, buna ek kanun, İdarei Umumiyei Vilâyat Kanunu Muvakkati, Her Nevi Fidan ve Tohumların Meccanen Tevzi ve Devlet Uhdesinde bulunan Arazinin Fidanlık ihdası için Ziraat Vekâletine ve İdarei Hususiyelere Bilâbedel Tefvizi Hakkında Kanun, Umuru Sıhhiyeye Mûteallik Bütçeler ile Bilumum Memurini Sıhhiye Hakkında Kanun, Islâhı Hayvanat Kanunu, Muhasebei Umumiye Kanunu, Hayvanların Sağlık Zabıtası Hakkında Kanun Yabani Ağaçların Aşılınması Hakkında Kanun, Belediye Kanunu, Umumî Hıfzıssıhha Kanunu, Dahiliye Vekâleti Merkez Teşkilât ve Vazifeleri Hakkında Kanun, Arttırma ve Eksiltme ve İhale Kanunu, Divanı Muhasebet Kanunu, Vilâyetler Hususî İdarelerinin Borçları ve 1934 Malî Senesi Bütçeleri Hakkında Kanun, Tapu kanunu kitapta adı geçen ve ilgili maddeleri açıklanan mevzuattır.

Ayrıca kitabın bu bölümünde Umumi Muvazeneden Maaş veya ücret alan Baytarların Mahallî

İdare ve Belediye Baytarlık İşlerini de Görebileceklerine dair Kanun, Maliye Vekâleti Teşkilât ve Vazifeleri Hakkında Kanun, Maliye Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında 2996 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun, İşkelelerin Ne Suretle İdare edileceğine Dair Kanun, Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekâleti Teşkilât ve Memurin Kanunu, Çeltik Ekimi Kanunu, Ziraat Vekâleti Vazife ve Teşkilât Kanunu, Mahrukut Kanunu, İzmir Vilâyeti Turistik Yollarının İnşası Hakkında Kanun, Beden Terbiyesi Kanunu, Umumî, Mülhak ve Hususî Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususî İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilâfların Tahkim Yoluyla Halli Hakkında Kanun, Nafia Vekâleti Teşkilât ve Vazifelerine Dair Kanun, Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun gibi kanunların özel idareleri ilgiliye hükümleri yer almaktadır.

Fevkalâde Hallerde Haksız Olarak Mal İktisap Edenler Hakkında Kanun, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, İller Bankası Kanunu, Ulaştırma Bakanlığı Görevleri ve Kuruluşu Hakkında Kanun Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, İl İdaresi Kanunu,

Karayolları Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu, Özel İdare Hastahanelerinin Muvazenei Umumiye Devri ve 4862 Sayılı Kanuna Bağlı (1) ve (2) Sayılı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Limanlar İnşaatı Hakkında Kanun, Harciraş Kanunu, Taşocakları Muamelatının Tedviri ve Varidatının Tahsilinin Vilâyet Hususi İdarelerine Ait Olduğu Hakkında Kanun, Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlâve Tediye Yapılması ve 6452 Sayılı Kanunun 2 nci Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun, İstimlâk Kanunu, Orman Kanunu, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun, Sivil Mûdafaa Kanunu, Tebligat Kanunu, Umumî Hayata Müessir Âfetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'lar da geçen ve özel İdareleri ilgilleyen hükümler de keza bu bölüme konmuş bulunmaktadır.

Ayrıca bu bölümde, Devlet Orman İşletmelerinden ve Kereste Fabrikalarından Satılan Orman Mallarından Vilâyet Hususî

İdareleri için Hisse Alınması

Hakkında Kanun, Sıtmanın İmhası Hakkında Kanun, Gelir Vergisi Kanunu, Basın - İlân Kurumu Teşkiline Dair Kanun, Vergi Usul Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Taşıt Kanunu, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Motorlu Kara taşıtları Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu, Siyasî Partiler Kanunu, Devlet Memurları Kanunu. Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu, Gecekondu Kanunu, Sayıştay Kanunu, Tasarruf Bonoları İhracı Hakkında Kanun, Kalkınma Plânının Uygulanması Esaslarına Dair Kanun, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu, Finansman Kanunu, Emlâk Vergisi Kanunu gibi mevzuatın İl özel İdareleriyle ilgili hükümleri yer almakta ve açıklanmaktadır.

Kitabın sonuna, Özel İdarelerle ilgili olup kitapta sözü edilen kanunları arama cetveli konmuş ve bu suretle aramada kolaylık sağlanmış bulunmaktadır.

291 sayfaadan ibaren bulunan bu kitap 30 lira bedelle satılmaktadır. Edinmek isteyenler yazarından temin edebilirler.

FİHRİST

Türk İdare Dergisi

327 - 332 Sayılı Nüshalarında Yayımlanan Yazıların Konularına Göre

FİHRİST

327 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazan
3	Alman Seçim Sistemi.....	Rıza AKDEMİR
34	Yetkileri kısıtlı Düzen Erleri (Yek- der)	Mustafa FOTOZOĞLU
48	İspanya Jandarması.....	Hüseyin IŞIK
60	Yönetimde Karar Verme	Mazhar KORKMAZ
67	Göksün İlçesinde Asayişe Müessir Olaylar Üzerine Bir Çalışma	Doğan PAZARCIKLI
82	Mahalli İdarelerimizin Seçilmiş Organları Sıfatını Kazanmaları ve Kayıp Etmeleri....	Hüsnü TUĞLU
112	Köy Organlarının Kanuni Görevleri	Fahri YÜCEL
136	Milli Kalkınmada İdarecinin Rolü.....	Sezai TAŞKELİ
154	Yabancı Uzman ve Danışmanların İstihdamı	Orhan ZAİM
165	Yatağan İlçesi İdari Coğrafyası	Erdoğan GÜRBÜZ
173	Kararnameler.....	
183	Bibliyografya	Dr. Jur. A. Şerif Onaran
200	Haberler	Yiğit KIZILCAN

328 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazan
3	VIII inci Millî Eğitim Şurası	Naci EKŞİOĞLU
13	Mülkî İdare Amirliği Kanunu Çıkarılmalıdır	Fuat EREN
32	VIII inci Mahallî İdareler Avrupa Konferansı....	M. A. Ömer EVRENSEL
50	Hollanda Zabıtası	Hüseyin IŞIK
70	Danıştayın Önemli Bir İçtihadı Birleştirme Kararı	İhsan OLGUN
83	Türk Filim Kontrol Sisteminde Değişiklik Zorunluğu Üstüne	Dr. Jur. A. Şerif Onaran
98	İl ve İlçe İdare Kurulları	Ahmet ÖZER
120	İçişleri Bakanlığı Personelinin Yurt Dışında Eğitimi Olanakları ve İngiliz Teknik Yardım Programı Uygulaması	Sezai TAŞKELİ
128	İdarî Müeyyide ve İdarî Ceza Hukuku	Sadrettin SÜRBEHAN
153	Turizm Açısından Kıyı ve Şehirsell Toplulukların Düzenlenmesinin Önemi	M. Sabri YORULMAZ
197	Uyuşturucu Madde ve İlâca Bağımlılığın Ceza İnfaz ve Tretman Yönlere	Dr. Mustafa T. YÜCEL
208	İngilterenin Değişen Haritası.....	Orhan ZAİM
214	İnebolu İlçesi İdarî Coğrafyası	Yaşar ERMAN
234	Haberler	Yiğit KIZILCAN

329 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazan
3	Metropolitan Trafik İdareleri	Reşat AKKAYA

7	Soruşturmanın Kaymakam Tarafından Yapılması Halinde İlçe İdare Kurulunun Karar Yetkisi	Kadir AYDOÖAN
16	Devlet Memurları Kanunu Karşısında Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtı	Fikri GÖKÇEER
53	Belçika Zabıtası	Hüseyin IŞIK
77	Turizm Konusunda Bir İnceleme	Nedim KALIPCIOĞLU
103	Siyasi Partilerin Kurulmasında İdarenin Yetkisi ve Partiler Sicili	Dr. Özkan TIKVEŞ
120	Amerika Birleşik Devletlerinde Yüksek İdarecilerin Eğitimindeki Yeni Gelişmeler ...	Temel TÜRKAY
145	Bibliyografya.....	Dr. Jur. A. Şerif Onaran
163	Haberler	Yiğit KIZILCAN

330 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazan
3	Federal Almanya Anayasası.....	Rıza AKDEMİR
21	Kanun Yapma Sanatı	Fethi AYTAÇ
45	Ceza Evlerinde İş	Ali BAYKAL
58	Belediye Adları ve Bunların Değiştirilmesi ...	Doğan ÖZGÖKÇELER
65	Resmî Evrak ve Sahteciliği	Sadrettin SÜRBEHAN
85	Resmî Mühürler	İsmet ŞATIROĞLU
91	Birleşik Amerika'daki Metropoliten İdareler ve Büyük Londra İdaresi İnceleme Raporu...	Şerif Tüten - Orhan Zaim
148	Çerkeş İlçesi İdari Coğrafyası.....	Kadir UYSAL
159	Bibliyografya.....	Dr. Jur. A. Şerif Onaran
176	Haberler	Yiğit KIZILCAN

331 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazan
3	Hazırlık Soruşturması, C. Savcısının Zabıta İle İlişkileri Üzerinde Bir İnceleme.....	M. Muhtar ÇAĞLAYAN
17	Polis Köpeklerinden Faydalanmalıyız	Hüseyin IŞIK
34	Belediye ve Özel İdarelerde Kişi Borçları Yönünden Akçalı Denetim	Seyfettin NALİŞ
91	III. Beş Yıllık Plân ve Şehirleşme Sorunu	Dr. Jur. A. Şerif Onaran
110	Âfetler İçin Acil Yardım Plânlarının Hazırlanması.....	Turgut Timur
133	Kayseri İli Merkez İlçesi İdarî Coğrafyası	Osman Gümrükçüoğlu
169	Kararnameler	
189	Haberler	Yiğit KIZILCAN

332 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazan
3	Türkiye’de Trafik Kazalarının Artış Sebepleri ve Önlenmesi veya Azaltılmasında Mahallî İdarelerin Rolü.....	Fethi AYTAÇ
16	Memurluk Görevinin İhmali ve Kötüye Kullanılması Suçlarında Memura Kendi Aleyhine Görev Verilmemesi.....	Ali BAYKAL
20	III. Beş Yıllık Plân, Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Çalışmaları.....	Dr. Jur. A. Şerif Onaran
52	Suçluluğun Önlenmesi ve Suçluların Tretmanı Konulu Dördüncü Birleşmiş Milletler Kongresi «Suç ve Kalkınma»	Dr. Mustafa T. YÜCEL
59	Belçika Krallığı, Belçika’da Zabıta Kuvvetleri Teşkilâtı	Mehmet TARCAN
74	İngiltere’de Mahallî İdareler Reformu	Şerif Tüten - Orhan Zaim
109	Tekman İlçesi İdarî Coğrafyası	Muhittin KESKİN
126	Haberler	Yiğit KIZILCAN